תלמוד בבלי · אחרונים

יד יצחק - ב

רבי יצחק צבי הכהן ארונובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד יצחק - ב

רבי יצחק צבי הכהן ארונובסקי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-יצחק-ב/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכות 5
שבת 31
עירובין 66
פסחים 82
ראש השנה 108
יומא 111
סוכה 123
ביצה 126
תענית 129
מגילה 133
מועד קטן 134
חגיגה 137
יבמות 140
כתובות 145
נדרים 151
נזיר 166
סוטה 170
גיטין 172
קידושין 184
בבא קמא 185
בבא מציעא 197
בבא בתרא 200
סנהדרין 206
מכות 213
שבועות 213
עבודה זרה 225
הוריות 228
זבחים 228
מנחות 238
חולין 245
בכורות 252

תמורה 256
כריתות 257
מעילה 258
נדה 259

ברכות

דף ב.

לרבי יצחק צבי ארונובסקי ז"ל:

ראשית דבר:

אשים בפי תהלה לאל נורא עלילה שהחייני וקיימני בחסדו ויסך עלי בידו ואחרי שנתיאשתי מחיי הבלי אחז בידי והצילני מאבלי. ובאלה לא די לקוני רק הוסיף בטובו לגמלני. לשום בתורתו חלקי ולא מנע ממני לחם חוקי ועל כל אלה הרבה עמי צדקתו ונתן לי לטובה אות בתורתו להדף יס מעט מחדושי. שחדשתי בדעת רבותי והנה זה לי כשלש שנים מעת שהוצאתי לאור ספרי יד יצחק ח"א כאשר הודעתי אז בשער בת רבים את אשר עוררני לזה ומטרת חפצי בהדף סתו אך ממאורעות העתים שמצאנו בשנים שעברו הידועות ליושבי תבל לא עלה בידי להקים חפצי בקודש ומה מאוד התמרמרה נפשי ורוחי ישתומם בקרבי על שלא זכיתי עדיין לגור באהלי ה' במקום קדשו אה"ק אשר עיני ישראל מחכות לזה ואמרתי בלבבי במה תנחם נפשי העגומה אם לא לתקן דבר הדומה למה שכלתה נפשי אליו וכמו שאמרו רבותינו במס' יבמות (צ"ו ב') על דברי דוד המע"ה בחיר המלכים שאמר [תהלים ס"א] אגורה באהלך עולמים שהוא שיאמרו דבר שמועה מפיו ואז דומה כאשר יגור באהלי ה' וכמפורסם ואולי ארצה בזה לפני אדון כל ובזה אקיים גם מובא פי אשר פצו שפתי והודעתי בשער בת רבים בראשית דברי לח"א אשר בקרב הזמן אדף יס עוד חלק אחד וכמו שנצטוינו הין צדק ודרשו חז"ל בב"מ (מ"ט א') שיהא הן שלך צדק (ועי' כתובות (פ"ו א') רש"י ד"ה פריעת בע"ח דלמד מקרא זה לפריעת בע"ח מצוה ובחדושינו להלן בכתובות שם כתבנו ליישב דעת רש"י ז"ל בזה וכאן בר"ד אלו נאמר עוד ליישב דעת רש"י בענין זה ממה שהשיגו התוס' עליו בכתובות שם והכי איתא שם בסוגיא א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצוה אמר לא ניחא לי דאעביד מצוה מאי כו' וכתבו התוס' שם ד"ה פריעת בע"ח מצוה וז"ל בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתא דר"פ בערכין כו' אבל בדליכא אחריות נכסים מצוה על היתומין ואין כופין כו' וטעמא משום דהויא מצות כיבוד מצוה שמתן שכרה בצידה דאין ב"ד של מטה מוזהרין עליה כו' ובקונטרס פירש לקמן גבי קטינא (צ"א ב') דהואיל וליכא אלא מצוה דרבנן לא כייפינן להו ואין נראה דאשכחן דהיו כופין במצוה דרבנן כגון מצוה לקיים דברי המת דאמרינן בהשולח (מ' א') דכופין את היורשים עכ"ל ואמרנו בדעת רש"י ז"ל דהנה בב"ב (קמ"ז א') אמר ר' זירא אמר רב מניין למתנת שכ"מ שהיא מן התורה שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו יש לך

העברה אחרת שהיא כזו ואיזו זו מתנת שכ"מ ור"נ אמר רבה בר אבהו מהכא ונתתם את נחלתו לאחיו כו' ואף למאי דמסקינן שם אמרו דאינה של תורה אבל עשאוה כשל תורה וכדי שלא תטרף דעתו עליו עי"ש. וא"כ מהא דגיטין לא תקשי לרש"י ז"ל דהתם בשכ"מ איירי דמצוה מחמת מיתה הוה ולכן כייפינן להו דהא עשאוה כשל תורה אבל בשאר מילי דרבנן לא כייפינן ואדרבה לרש"י ז"ל לא ניחא ליה בטעם דהתוס' דע"כ אין כופין משום דהויא מצוה שמתן שכרה בצידה דהלא מצינו דהיו כופין על הצדקה אף דגם התם מתן שכרה בצידה וכמו שהקשו התוס' בעצמם בכתובות (מ"ט ב') ד"ה אכפייה גבי הא דרבא כפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה ותירוצם לא ניחא כ"כ לרש"י ז"ל ובירושלמי אמרו והובאו דבריהם בתוס' קדושין (ל"ב א') ד"ה אורו א"ר יוסי הלואי דהויין כל שמעתא ברירא לי כהך שכופין את הבן לזון את אביו ע"כ מפרש רש"י דהא שאמרו בחולין (ק"י א') כל מצות עשה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד שלמטה מוזהרין היינו שאינן מחוייבין לכוף אבל אם רצו היו כופין וכדעת הרמב"ן בחו"מ סי' צ"ז עי"ש (ועי' בש"ך סי' ק"ז סק"א מש"כ בזה ומהכא מוכח קצת דף ליגי וכדעת הסמ"ע ועי"ש) לכן מפרש רש"י טפי כטעמו הנ"ל. וכאשר פניתי אני לתור איזה דרך ישר לפני לקבוע בזה מעייני שקלתי במאזני ההבחנה כי להוסיף עוד חדושים על הרמב"ם אין טוב לבחור בזה הפעם כעצת רבים האומרים שתועלת הזאת אינה רק למעט יחידי מגולה השמים עיונם ברמב"ם ולא לרוב הלומדים והחכמים גם כי רבו החדושים בבאור דבריו מרבותינו הראשונים והאחרונים וכדומה לזה לכן אמרתי אחפשה נא איזה ענין חדש שיכשר לרוב לומדי תורה ואשר עדיין לא דרכו בזה רבים וכן שלמים ומצאתי לקדוש ה' עטרת ישראל הגאון הגדול החסיד המפורסם רשכב"ה מו"ה רעק"א זללה"ה בגליון הש"ס הרבה קושיות חזקות ותמיהות נשגבות שהעלה בצ"ע על רבותינו בעלי הש"ס ורש"י ותוס' ז"ל בפירושם ואמרתי אנסה נא לעיין בדברי קדשו אולי אוכל למצוא דרך ישכון אור ליישב דברי רבותינו האלו הדומים לצבא המרום במרום. ויחשב זאת למצוה לפני אדון כל וכאשר מצינו לרבותינו הראשונים בעלי תוס' הקדושים וכדומה ששמו עיקר לימודם ליישב דעת רבותינו בעלי התלמוד ורבים מרבותינו האחרונים ששמו עיקר תורתם ליישב דעת רש"י ותוס' ז"ל וכאשר מצינו בהרבה מקומות גם להגאון מוהר"י ברלין זללה"ה בהגהותיו לש"ס במקום שהעלה בצ"ע כתב ומצוה רבה ליישב ובחסד האל עלי התבוננתי בכל הקושיות והתמיהות (כמו שהיו לפני בש"ם דף וס ווילנא) עד שמצאתי מקום ליישב דעת רבותינו אלו ואחרי הכינותי את כל אלה דברתי עם לבבי אתבונן נא אם נכון הדבר להדף יס חדושי כי הנני גרעש ונפחד מפחד קדושת

מרן הגאון הקדוש הזה שלא יהא נגד כבודו חלילה ואמעול ח"ו בקדשי שמים ודרשתי וחקרתי הדבר בשבע חקירות מאת כל מאהבי הגדולים אשר בארץ המת וכלם בפה אחד ענו ואמרו אל תחת ידידנו לא יקרך עון חלילה בדבר הזה כי מה שהעלה הגאון בצ"ע ולפעמים בצע"ג דבר גלוי וידוע בכל העולם שאין זה מפני שקצרה ידו חלילה ליישבו רק לגודל קדושתו ותורתו ושיעוריו הרבים הקבועים לא פנה ליישב הצ"ע בשעה שעלה לפניו והניח לעיין וליישב בעת מצוא וכאשר מצינו במקומות רבים שהגאון בעצמו יישב בחבוריו האחרונים כמה קושיות שהניח בצ"ע בחבוריו הקודמים וזהו לעד אמת כי רק מהרבה שיעוריו לא הסכים לתרין בשעה הזאת. ולפי ההשערה הנכונה השב בזה על מרן גם הגאון בעל תפארת ירושלים שגם הוא תירץ כל קושיות מרן שהקשה במשנה ובפי' הרע"ב ותוי"ט ותוס' חדשים בתוספות למשניות. ודמיון לזה ראינו להגאון בעל תוספות אהרן שיישב כל קושיות התוס' ז"ל מסדר מועד ומזאת נדע שגם קושיות החזקות שהעלו רבותינו התוס' בתימא לא מפני שהסכימו שאין מקום ליישבם רק שלא האריכו כ"כ וגם מה שהעלו רבותינו בעלי הש"ס בקושיא לא מנע חכם אחד מחבמי פרובינצא ליישבם כמו שמובא בקיצור כללי הגמרא ממבוא התלמוד ועי' ב"ב (נ"ב א') ברשב"ם ד"ה כדשלח. וגם הגאון מוהר"י ברלין בספרו קשות מיושב יישב כל קשיא שבש"ס ומקום הניחו לפנינו כל רבותינו אלו ובוא וראה צדקת מרן כי גם בחייו הרשה בהסכמתו להגאון בעל תפארת י' ישראל שידף יס מה שתירץ הוא על קושיות מרן וכן עשה והוסיף להדף יס גם מה שענהו מרן ומה שהוסיף עוד לחזק דבריו נגד דעת מרן. לכן חזק נא בזה כי ענין נכבד הוא ויהי אלהים עמך ובפרט כי ממצוקות השנים האלו שעברו אחרי הדף סת ח"א הנם עדיין אתך רוב מספר כפריך הראשונים וכמעט קטן הוא (לרואיו מבחוץ) מהכיל להקרא בשם ספר ממיעוט כמותו ומאד ראוי להשלימו. והרבו עלי דבריהם כהנה וכהנה עד שהוכרחתי להקים עצתם ופניתי אני לסדר הדברים להדף יסם. וראיתי כי טוב הדבר שיודף סו כל קושיות מרן בלשונו הטהור ממש משני פנים. א) כי לא דבר קטן הוא שכל קושיות מרן הרבים המפוזרים בכל הש"ס יכללו בספר אחד. ב) למען יפורשו כל דברי אלו גם לאיש אשר הש"ס עם הגליון איננו אתו ויען כי ברוב המקומות צריך באור מה שהוקשה למרן והעלה בצ"ע לכן רצון מרן בקושיותיו אשר עליהם ירה אבן פנתו סגור בין חצאי מרובע. וקצרתי בתכלית הקיצור בחדושי כי כל מטרת חפצי הוא רק למצוא מקום לדעת רבותינו ולא להאריך מענין לענין ולהקדים רבת הדברים גם באותו ענין מבלי להכביד על המעיין הרוצה לידע רק דעת רבותינו גם שלא להגדיל כ"כ ההוצאה אבל בעצם ישוב דעת רבותינו ביארתי הדברים בתכלית

הביאור מבלי להצריך שום עיון כמעט בשום ספר דק כל הדברים יבוררו בחדושי אלו כאשר כבר הקדמתי בח"א בדברים צודקים שאין זה דרך נכון לפני לקצר ולסמוך על המעיין אף הודעתי שמה כי לא באתי להציע דברים לפני רבי החכמה רק לפני קטנים כמוני. ואחלה מאת פני כל מעיין בחדושי אלו שאם אולי ימצא מקום שאין כן דעת מרן בקושייתו לדעתו או שעדיין קושייתו חזקה מטעם אחר שיעלה לפניו בל יפיל נא בל הבנין רק ייטיב נא להודיעני מה ששניתי ובכל ימי חיי הבלי לא אבוש בדבר הלכה ואם יהיה מקום אתי גם אחרי הידיעה ליישב דעת רבותינו לא אמנע טוב מבעליו בחסד האל. ואם לאו אודה על האמת כי רשת הטעות על כל חי פרושה ומי ינצל ממנה. ואינני נוזר ואומר כי כל הדברים מוכרחים ואמיתים (כאשר יראה הרואה כי לא העליתי דבר ברור ברובם ככולם כי אם בלשון אולי ואפשר כתבתי דברי) רק לפי השערתי וענ"ד יקל עוצם הקושיא וחוזק התמיה מרבותינו ואף אם ימצא איזו מקומות מעטים שלא יעלה הישוב לכל הדעות והשיטות עכ"ז עדיין טוב לפנינו גם במקומות ההם להסיר גודל הקושיא לרוב הדעות והשיטות ולפחות למקצתם. ומכל דברי וחדושי אלו לא נראו לפני שום דבר בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים (אם לא הודעתי ממי יצאו הדברים) ומעיד אנכי שו"א כי חדשתי הכל בקוצר דעתי בעז"ה וכל הדן כו': וחדושים אלו אף כי נחשבים לחלק שני לאיש אשר כבר הגיע לידו חלק הראשון עכ"ז למי שעדיין לא הגיעו ח"א יוקדמו חדושים אלו בהחוברת כי להם משפט הקדימה באשר סובבים על דברי רבותינו הקדושים בעלי הש"ס וגם על דברי רש"י ותוספות המפרשים דבריהם והמה הרבים ויען כי כבר באו בהדף סה הראשונה מכתבי תעודה מגדולי ארץ מפורסמים לגאוני דורנו ובראשם ידיד ה' וי"נ הרב הכאון המפורסם ונודע למשגב ע"ה כו' כש"ת מו"ה יצחק אלחנן נ"י אב"ד דקאוונא [וכאשר התישבתי עם גאונו נ"י קודם הדף סה זו והסכים לזה ברוב אהבה והרבה לברכני בדבר ההדף סה ועוד הרבה מגדולי ישראל הסכימו להדף סה זו] לכן לא באו עוד מכתבי תעודה בהדף סה זו. כי המעט יעיד על הכלל ואם לגדור גדר למען לא יקרב איש זר להדף יס חיבורי זה כל הימים בלתי ידיעתי ורשיוני הלא למותר יחשב כי יש כח ורשות ביד האדם בעצמו לאסור שלו על אחרים ומכמה טעמים אשר כבר הודעתי אותם בשער בת רבים בח"א:

ואחרי כל דברי אלו אפיל תחנתי לפני אבינו שבשמים אב הרחמן שיעלה לרצון לפני כסא כבודו נטיעותי אשר נטעתי במקום נאמן היא תורתו הקדושה אשר נטע בכרמו בקרן בן שמן ויחנני ויחייני וירפא נפשי וגופי. ויתן חלקי כל הימים בתורתו הקדושה שאין בה שום דופי ויצילני מכל מכשול וטעות ולא יכשלו חבירי בגידופי ויחנני לחן

ולחסד בעיני החכמים והגדולים וזקני העדה וישמחו בי חבירי וכל חכמי התעודה ולכף זכות ידינוני בבל זאת העבודה:

ותפלתי לא אכלה מלשחרך אלהי אבותי אשר תברך בברכה ערוכה בבנים יראים ושלמים וחיים טובים וארוכים ומרבה הצלחה להגבירים והנכבדים וכל אנשי עדתנו עדת ה' פה פלאן חדש קאוונא היא העדה אשר נתקבלתי לרב ומו"צ בתוכה. ומטובם השפיעו עלי ומחזיקים בידי לשבת בצל התורה והחכמה ולעסוק באמרי שפר באין שמן וקול צוהה. אתה ה' הצליחה נא אותם ואת מאודם וישקטו ברוב שלום ורב מנוחה ועד עולמי עולמים לא תמיש ברכתך מהם ויהיה ככה. כן כל הבאים עוד להריק טובם עלינו לא תמיש ברכתך מהם להשפיע עליהם רוב ברכה מידך הטובה המלאה והרוחה:

וחסדך ואמיתך לא תסיר גם מאבי המפורסם יא"ב דבוק בתורה ועבודה והולך בדרך תמים אשר זכרתי שמו הטוב בשער ספרי וגם פה כשיתמו אמרי ויהיו שלמים ורוב טובה וברכה יגיעהו עם כל צאצאיו וב"ב כל הימים ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ומאת שדי אל טוב וחנון אשאל חנינה אשר יפקוד ברחמיו את נפש אמי היקרה נפש העדינה. אשה צנועה ויראת ה' הנקראה בשם איטע חנה ותהא נפשה צרורה בצרור החיים בצל שוכן מעונה ותפלתו לאל חיי אשר לא ימיש ברכתו מחותני הרב הה"נ המפורסם י"א באמת אחד מגבאי הכוללים לעדת ישראל בתוככי ירושלים עיה"ק כש"ת מו"ה מאיר במו"ה אשר אניקסטער נ"י ומאחיו וכל צאצאיהם ה' עליהם יחיו וגם מחמותי הצנועה אשה יראת ה' היא תתהלל מ' רבקה ליפע תי' בת חותני זקני חרב הגאון הצדיק המפורסם ונודע למשגב כו' כקש"ת מו"ה משה מישל לוריא זללה"ה אבד"ק קראקינאווי אשר שמתי לזכרון מחידושי תורתו הקדושה בסוף ספרי כהפצרת בנו הוא דו"ז הרב הה"ג החריף ובקי ומפורסם כו' כש"ת מו"ה נתן נטע נ' אבד"ק קראקינאווי אשר גם מחידושי תורתו באו בסוף חדושינו הנדף סים מכבר:

וברכתי לא אמנע מלברך בברכת הכהן ורובי ההצלחה את קרובי וש"ב אשר הריקו טובתם עלי ה"ה אחי אבי דודי יקירי הגביר המפורסם מו"ה מאיר אריגאווסקי וזוגתו החשובה תי' ואחיהם וכל צאצאיהם יחיו וכבוד ש"ב הגביר המפורסם במדינות יראה' מרבים כו' כש"ת מו"ה צבי נאוויאזער נ"י. ובניו וחתנו הגבירים הנכבדים ומופלגים יראים ושלמים אנשי המעלה כש"ת מו"ה אהרן נ"י ומו"ה יחיאל אליעזר נ"י ומו"ה אברהם נ"י וחתנו מו"ה אליהו מערקיל נ"י וכל צאצאיהם יחיו בטוב. וכבוד ש"ב הגביר הנכבד ויקר לבית ישראל מפורסם בתו"י כו' כש"ת מו"ה יעקב משה כדף ס נ"י אתה ה'

ברך נא אותם עם כל בני ביתם והרק נא טובתך עליהם לברכם בבני חיי ומזוני רויחא כחפץ לבבם כל הימים:

אלה דברי הכו"ח יום ג' תשעה עשר לחודש מנ"א שנת אהיה בטל לישראל לפרט ווילנא יצחק צבי הירש הכהן בהמפורסם בתו"י מו"ה יעקב קאפיל הכהן איש קאוונא בהרב מו"ה אריה הכהן זללה"ה בהרב המאוה"ג הצדיק ר' קאפע הכהן זללה"ה מיורבערג. והנני נין ונכד להצדיק והחסיד האמיתי איש אלהים קדוש כקש"ת נקרא ר' ליב חסיד זללה"ה מטעלז (שנזכר מעט משבחו בס' עליית אליהו ועליו אמר הגר"א זללה"ה שהוא כנשמה בלא גוף כמובא שם) ולהרב המאוה"ג מפורסם לצדיק וחסיד אמיתי נקרא ר' שמואל הקטן זללה"ה מסלאבאדקע ולמעלה בקודש גאונים וחסידים זי"ע עדי עד:

דף ב:

רש"י ד"ה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים ר' יהודה לטעמיה דאמר בב"מ בין השמשות כדי מהלך חצי מיל קודם צאת הכוכבים קרוי בין השמשות כו' עכ"ל והגאון מוהר"י ברלין ז"ל בהגהותיו ציין בזה"ל ועי' רש"י נדה נ"ג ע"א ד"ה בין השמשות עכ"ל והיינו דגם שם כתב רש"י כן דלר' יהודה הוי שיעור דבה"ש חצי מיל ולשונו עיין להלן וכ' מרן הגרע"א ז"ל וז"ל רש"י ד"ה והלא כהנים כו' חצי מיל (אחר הגהת מוהרי"ב) אחר תיבת בה"ש] אבל קשה לי הא בשבת שם איתא דלר' יהודה שיעור בה"ש ב' תלתי או ג' רביעי מיל וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר ליישב קצת לפי חומר הנושא דהנה בבמה מדליקין כם (ל"ד ב') איתא בברייתא ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות כו' דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל ר' יוסי אומר ביה"ש כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו ופריך בתלמודין שם הא גופא קשיא כו' אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל כרוך ותני איזהו ביה"ש משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין והכסיף התחתון ולא הכסיף העליון נמי בה"ש כו' ורב יוסף אמר דב יהודה אמר שמואל הכי קתני משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין יום הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות כו' ואזדו לטעמייהו דאיתמר שיעור בה"ש בכמה רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל (ומסיק הגמרא תלתא ריבעי מילא) ורב יוסף אר"י אמר שמואל שני חלקי מיל (ומסיק הגמ' הרי תלתי מילא) והנראה מדעת מרן ז"ל דמפרש דגם דברי רבה ורב יוסף דתלתא ריבעי מילא ותרי תלתי מילא הוי לדעת ר' יהודה דברייתא ולפי זה עולה סוגיא דשבת נגד דברי רש"י ז"ל (וזהו כוונת מרן ז"ל בהצ"ע). אבל לדעת רש"י ז"ל אפשר לומר דהוא יפרש דדברי רבה ורב

יוסף משמיה דרב יהודה אמר שמואל דף ליגי אי תלתא ריבעי מילא אי תרי תילתי מילא לאו אליבא דר' יהודה הוו ורק לדברי ר"י אמר שמואל עצמו הוא דאמר שם (ל"ה ב') דכוכב אחד יום שנים בה"ש שלשה לילה ותניא שם כוותיה. ובזה נתנו רבה ורב יוסף משמו שיעור גם במשך ההליכה מר אמר תלתא ריבעי מילא ומר תרי תלתי מילא דהאי שנים ביה"ש היינו שני כוכבים בינונים כדמוכח בשבת שם ולשער שיעורא דבינונים גופייהו לא נוכל לידע בבירור דכמה חילוקים יש בכמות גודל הכוכבים וקוטנן. וכמעט דנפל שיעור דבינונים בבירא וע"כ גבלו רבה ורב יוסף משמיה דרב יהודה אמר שמואל שיעורם במשך ההליכה ושיעור זה מתחיל משתשקע החמה דאף דבברייתא זו תנא שני כוכבים בה"ש עכ"ז היינו האי שיעוריה דמשתשקע החמה וכמפורש להדיא ברמב"ם פ"ה מהל' שבת שכתב וז"ל משתשקע החמה עד שיראו ג' כוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בה"ש בכל מקום עכ"ל ועי' בכ"מ שם. (ועי' בתוס' שם ד"ה תרי תילתא). ועל זה אמרו הכא ואזדו לטעמייהו דכמו דמפיש רבה בשיעור בין השמשות אליבא דר' יהודה דברייתא ורב יוסף ממעט בשיעוריה. כמו כן גם לברייתא דשני כוכבים ולרב יהודה משמיה דשמואל רבם דף סק כן גם בזה רבה מפיש משמיה בשיעוריה דבה"ש ורב יוסף ממעט משמיה בשיעוריה. אבל שיעוריה דר' והודה דברייתא במשך זמן דהילוך הוא חצי מיל כמו שאמר ר' נחמיה ולא פליגי כלל בעצם דבה"ש רק דמר נותן סימן במראית הרקיע ומר נותן סימן בשיעורי ההליכה והכי קים לן כל למעוטי בפלוגתא עדיף והא דבברייתא איתא בלשון ר' נחמיה אומר כבר הובא:

בתוי"ט פ"ג דביכורים משנה ו' כמה מקומות שנשנו בלשון ר' פלוני אומר ולא, נחלקו בעצם הדין כלל:

[ובנדה שם זכר רש"י לדברי ר' יהודה דהכסיף העליון ולא הכסיף התחתון וז"ל שם. בה"ש דר' יהודה בבמה מדליקין הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון ושיעוריה חצי מיל כו' עכ"ל ומשם מוכח טפי כדברינו בדעת רש"י דר' נחמיה לא פליג אר' יהודה בשיעור ההליכה דהוא חצי מיל:

והא דהכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן פשוט קצת דתלמודין דנדה שם דוחקתו דת"ר הרואה כתם אם יש בו כדי לחלק ג' גריסין ועוד לכל אחד ואחד חוששת משום זיבה ר' יהודה בן אגרא אומר משום ר' יוסי אחת זו ואחת זו חוששת [דאפי' בשני גריסין חוששין שמא ראתה אותן בשני בה"ש או אחת היום ואחת בה"ש של מחר וראיית בה"ש עולה לשני ימים ויש כאן ג' רצופים] אמר רבי נראין דברי ר"י בן אגרא כשלא בדקה ודברי חכמים כשבדקה ושאלו בגמרא מאי בדקה ומאי לא בדקה אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב

דיתבי וקאמרי כגון שבדקה עצמה ולא בדקה חלוקה ואף עצמה לא בדקה אלא בה"ש דר' יהודה ובבין השמשות דר' יוסי לא בדקה דרבנן סברי בה"ש דר' יוסי לילה הוא והא בדקה בבה"ש דר' יהודה [הלכך הא לא ראתה בה"ש כלל שתעלה לשני ימים) ור' יוסי לטעמיה דאמר בה"ש ספיקא הוא ואח"כ דקדקו בתלמודין בדברי רבי דאמר נראין דברי ר' יהודה בן אגרא כשלא בדקה ודברי חכמים כשבדקה ולא מצאו מקום לדבריו משום דסתרא רישא לסיפא עד שהעלו בדוחק דה"ק נראין דברי ר' יהודה בן אגרא לרבנן דלא בדקה כלל לא בדר' יהודה ולא בדר' יוסי שאף חכמים לא נחלקו עליו אלא דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי ע"כ הסוגיא שם. ובאמת דתירוץ זה דחוק טפי וכבר כתבו התוס' בחולין ק"ט א' ד"ה נראין דלא קאמר הכי אלא היכי דלא אפשר ליה לתרץ באופן אחר וגם בנדה שם כתבו דאם יכול ליישב בענין אחר בהגהה מועטת משני ואם נאמר דר' נחמיה פליג על ר' יהודה בשיעוריה ושיעוריה דר' יהודה הוי תרי תלתי מילא או תלתא רביעי מילא א"כ תיקשי מדוע לא אוקמי בתלמודן דנראין דברי ר"י בן אגרא כשלא בדקה היינו דלא בדקה לא בדר' יהודה [דתרי תילתא מילא או תלתא ריבעי מילא] ולא בדר' יוסי ורק בדקה בדר' נחמיה דחצי מיל [ורבי כר' יהודה ס"ל דגם לאחר חצי שעה עדיין בה"ש היא אבל ר"י בן אגרא פליג גם כשבדק בדר' יהודה] ונראין דברי חכמים כשבדקה היינו כשבדקה גם בדר' יהודה [אבל חכמים סברי כדר' נחמיה דבה"ש כחצי מיל לחודיה] ואז ירווח לן דברי חכמים באין דוחק [דאף דמרחקינן דברי ת"ק מדברי ר' יהודה בן אגרא עכ"ז הלא פשט דברי ת"ק משמע כן דקאמר אם יש בו לחלק ג' גריסים דוקא חוששת משמע דמיקל טפי ודי לו בבדיקה מועטת] ומדלא נחתו לתרץ כן לכן מוכיח רש"י מתלמודין דנדה דר' נחמיה לאו דעת שלישית הוא אלא סבירא ליה כר' יהודה]. וכדמות ראיה לזה דלא פליגי ר' יהודה ור' נחמיה הוא מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל שם (ל"ה א') בה"ש דר' יהודה כהנים טובלין בו ופריך שם למאן אילימא לר' יהודה ספיקא הוא אלא בה"ש דר' יהודה לר' יוסי פשיטא כו' ואם נאמר דבה"ש דר"נ חלוק מר' יהודה היה לתלמודן להזכיר ג"כ בה"ש דר' יהודה אליבא דר' נחמיה (אבל איננו מוכרח כמובן) וכעין רמז מעט לזה מלשון דר"נ שלא נקט בלשונו לומר בה"ש כדי שיהלך אדם כו' כמו שזכר ר' יוסי שלאחריו לומר בה"ש כהרף עין. ואף דלדברינו מפרש ר' נחמיה שיעור בה"ש במשך הליכה שהוא חצי מיל מ"מ פליגי רבה ורב יוסף בשיעור בה"ש דר' יהודה בכל זמן שפני מזרח מאדימין דף ליגי במשך זמן מהילוך דחצי מיל כידוע גם כל פלוגתת הראשונים בזה ושורש מחלוקתן תלוי בדעת תלמודין פסחים (צ"ד א') איך מתחשב שיעורא דהילוך עשרה פרסאות ביום ובזה עצמו יפלגו רבה ורב יוסף

ולכן לרבה יתמשך שיעוריה ולרב יוסף יתקצר מעט [אחר כותבי זאת מצאתי דגם הגאון בעל עטרת ראש הקשה קושיית מרן על רש"י ז"ל ודרך עברי בדבריו ראיתי שהקשה דאיך אמרו הכא בתלמודין דר"מ השיב לר' יהודה מי סברת דאנא אבין השמשות דידך קאמינא אנא אבין השמשות דר' יוסי הקאמינא. הלא אמרו בעירובין י"ג ב' דלא ר' מאיר שמיה אלא ר' נהוראי שמו ולא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואיך יאמר ר' מאיר דהוא ר' נחמיה דבריו אליבא דר' יוסי בר פלוגתיה ע"ש ואנו נאמר דמלבד מה שראיתי על הגליון בעירובין שם דמה שאמרו ולא רבי נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו על ר' נהוראי המוזכר בש"ס קאי ולא על ר"מ שדברו בו בתחלה וכן מוכרח לכאורה דאל"כ איך יאמרו בתחלה לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי שמו ובתוך כדי דיבור יאמרו דלא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו דאין כן סוגיית הש"ס אלא אף גם אם נדחוק כן לפחות נאמר דאף אם ר"מ המוזכר בש"ס שם עצם שלו הוי ר' נחמיה מ"מ ר' נחמיה המוזכר בש"ס לא זהו ר"מ דש"ס ורק הוא תנא המוזכר תמיד בשם זה וכדמצינו להדיא בסנהדרין י"ד א' דר' יהודה בן בבא סמך לר' מאיר וגם לר' נחמיה ע"ש ועוד שם בסנהדרין (פ"ו א') סתם מתני' ר"מ סתם תוספתא ר' נחמיה ולכאורה בטח נוכל לומר כן:

דף טז.

גמ' והתניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעה"ב מברכין לאחר המזון אלא כיצד ראשונה כתיקונה שניה פותח בברכת הארץ וכוללין בונה ירושלים בברכת הארץ וחותם בברכת הארץ וכתבו [תוס' ד"ה וחותם] וז"ל אע"ג דמדאורייתא הם יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה הואיל וטרודים [במלאכת בעה"ב]. וכתב מרן וז"ל עיין לקמן (מ"ו א') תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי פועלים עוקרין אותה וצ"ע עכ"ל והוא דלדברי תוס' אלו מניין מוכח דלאו דאורייתא הוא כיון דיש כח ביד חכמים לעקור ואולי נאמר בדעת התוס' דלדידהו הוי ראיית תלמודן מהא דעוקרין לגמרי ברכת הטוב והמטיב ולא מזכירין כלל אף לא בכולל כברכת בונה ירושלים דכוללין אותה לפחות. ואם איתא דהויא מדאורייתא למה נשתנה כל כך. דבשלמא אם היא דרבנן ניחא לן דלכן לא כללוהו עם ברכת הארץ משום דאורייתא ודרבנן לא כללינן ביחד אבל אם היא ג"כ דאורייתא למה לא כללוהו בתיבות מועטין לפחות האם יגרע ברכת הטוב והמטיב דאורייתא מתפלת י"ח דעיקרה דרבנן לכמה פוסקים. ומ"מ כללו כולם בהביננו גם לפועלים ולא עקרו אף חד מנהון וכדתניא הכא בברייתא וע"כ שפיר דקדק רב יוסף שם דהויא דרבנן ודאורייתא ורבנן לא כללינן. ועי' בב"א בשם הכ"מ. ודברינו מוכרחים לכאורה ועי':

דף כ:

על מה דתנן במתניתין דנשים חייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון פריך בגמ' [ובמזוזה פשיטא] ומשני מהו דתימא הואיל ואיתקש לת"ת קמ"ל וכתב מרן וז"ל עי' יומא (י"א ב') וא"כ לא הוי פשיטא דלא נימא למעט מן ביתך ולא ביתה וצע"ק עכ"ל והוא דביומא שם איתא ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפים חייבות במזוזה פשיטא מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם קמ"ל. וא"כ איצטריך דלא נימא למעט מן ביתך ולא ביתה כלישנא דמרן. ואולי נאמר בדעת תלמודין. דבמס' שבת (ל"ב ב') איתא פליגי בה ר' חייא בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזוזה בנים קטנים מתים וחד אמר בעין ביטול תורה למ"ד בעון מזוזה מקרא (דלמען ירבו ימיכם דמשמעו דאם לא תקיימו לא ירבו) נדרש לפניו (היינו אמזוזה דכתיב סמוך ליה) ולא לפני פניו אולמדתם. ולמ"ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו (גם אולמדתם). וכתבו התוס' ד"ה מקרא וז"ל תימא לר"י דבפ"ק דקידושין (דף ל"ד א') דאמר כל מצות עשה כו' ופריך ונקיש מזוזה לת"ת פי' ולפטרי נשים ממזוזה כי היכי דף טירי מה"ת ומשני לא ס"ד דכתיב למען ירבו ימיכם אטו גברי בעו חיי נשי לא בעו חיי והשתא הא קאי קרא דלמען ירבו גם אתלמוד תורה כדמשמע הכא ומ"מ לא מחייבין נשים בת"ת מצד זה דבעו חיי וי"ל דבת"ת הוה מחייבינן נמי מהאי טעמא אי לא מיעט קרא בהדיא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם אבל במזוזה דליכא מיעוט אלא הקישא מהאי טעמא דבעו חיי אית לן למימר דאין להקיש עכ"ל בהוספה מועטת ולכאורה לדעת תלמודן דיומא דלמעט בית האשה מקרא דביתך ולא ביתה מאי מהני לזה סברא זו דנשי בעו חיי. דזה מהני להיקש לחודא ולא לקרא ובפרט לפי מאי שהוכחנו בחידושנו למס' יומא דעיקר תירוצם דהני בעו חיי הוא רק אנשים דבית השותפים נפקא לן בחולין מדכתב לשון רבים (ימיכם) ע"ש. ודחוק לחלק דמשים הכי מהני לן סברא דנשי בעו חיי משום דהכא יש מקום לאוקמי קרא זה דביתך לכדרבא דדרך ביאתך. דהלא גם התם אפשר לאוקמי קרא דולמדתם אותם את בניכם ולא בני בניכם וכברייתא דקידושין (ל' א') ע"ש ולכן נאמר בדעת תלמודן דקידושין ושבת (לפי דעת התוס' דמוכרחים דבריהם) דיסברו דמקרא דביתך אין לנו למעט נשים כלל משום דכלל בידנו דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה וכמו שכתבו התוס' ריש קדושין (דף ב' ב') ועוד באיזו מקומות זולתי אם נאמר בלשון איש אז בעינן לרבות גם אשה וכמו שכתבו התוס' בסנהדרין (ס"ו א') ובכמה דוכתי והכא דלא נכתב רק לשין זכר לחודיה אין אתנו למעט ממנו אשה ולא תקשי מזה על תלמודין דשבת ולכן לפי זה ניחא ג"כ הא דלא זכרו הכא קרא דביתך ולא ביתה דמזה לא נמעט כלל אשה

וכמו שהוכחנו [ובדעת תלמודן דיומא דעלה בדעתם לומר דנמעט מביתך ולא ביתה. נאמר דנחתו לסברת תלמודן דריש תמורה (דף ב' ב') דמרבינן שם אשה להמורה לר' יהודה מדכתיב המר ימיר ולר' מאיר מדכתב ואם ופריך ולר"מ ור"י טעמא דרבי קרא לאשה הא לא רבי קרא הו"א כי עבדה חמורה לא לקיא והאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל איש או אשה כי יעשו וגו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומשני איצטריך מהו דתימא הני מילי עונש השוה בין ביחיד בין בציבור אבל הכא דעונש שאינו שוה בכל הוא דתנן אין הציבור ואין השותפים עושין תמורה אשה נמי כי עבדה לא לקיא קמ"ל ולפי זה נאמר דתלמודן דיומא מדמו מזוזה דהוי עשה שאין הזמן גרמא (דבעשה כזו גם נשים חייבין) ללא תעשה (דבכולם נשים חייבין) וכמו דבל"ת הו"א דאין זה רק באם שוה בין ביחיד ובין בציבור כ"כ נאמר בהוה אמינא זו דבעשה שאין הזמן גרמא לא יתחייבו נשים רק אם נוהגת בכל אבל הכא במזוזה כיון דממעטינן שותפים מקרא דביתך נמעט ממנו גם נשים. ומה שדקדקנו דא"כ (דאתי, קרא דביתך לזה) איך ידחנו סברא זו דנשים בעו חיי הלא פטורות מת"ת ולא מחייבינן להו מסברא זו. ע"ז נאמר דדעת תלמודן דיומא יסוב למ"ד מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולדידיה אינו מוכרח כלל דסברא זו אינה מדתה לקרא אלא דשפיר ידחהו. או כדעת התוספות בקידושין (ל"ד א') דקרא זה אשמכתא הוא ואפשר עוד דנקטו שם ביומא קרא זה דביתך למעוטי בית האשה רק איידי דממעט מקרא זה בית השותפים אף דאין זה עיקר לאשה וכעין שכתבו התוס' בשבת (קכ"ח א') ד"ה ונתן ובהרבה מקומות דמוכח דהש"ס שם ובכמה דוכתי לא נקטו עיקר הדרשה ודמיון לזה נאמר גם הכא בהו"א זו דלא נקטו עיקר הדרשה. ובית האשה נמעט רק מהיקש דת"ת]. וע"כ תלמודן דהכא בברכות נקטו להיקש זה בהו"א דהוא מדוקדק ומרווח ועליו אין להקשות ולא איצטריך לן לדחוקי ביה ועי':

שם [ובברכת המזון פשיטא] דנשים חייבות ומשני מהו דתימא הואיל דכתיב בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע כמצות עשה שהזמן גרמא דמיא קמ"ל:

וכתב מרן וז"ל עיין לקמן בסמוך א"ל רבינא לרבא נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן וצ"ע עכ"ל והוא כיון דקמספקא ליה בסמוך איך פריך פשיטא הלא טובא אשמעינן דרבנן חייבו אותן וגם אם מדאורייתא חייבין אשמעינן דלא נימא דיפטרו משום דלא נטלו חלק בארץ לדעת רש"י או משום שאינן בברית ותורה לדעת התוס' ואולי נאמר קצת בדעת תלמודין דהנה ז"ל התוס' ד"ה נשים דטעמא דהאיבעיא הוא משום דכתיב על בריתך שחתמת בבשרינו ועל תורתך שלמדתנו ונשים ליתנהו לא בברית

ולא בתורה ואמרינן לקמן כל שלא אמר ברית ותורה לא יצא ידי חובתו והשתא קא מיבעיא ליה כיון דלא מצי למימר ברית ותורה לא הוי אלא מדרבנן או דילמא כיון דנא שייך בהו הוי שפיר דאורייתא והא דלקמן מיירי באנשים דשייכי בברית ותורה עכ"ל ומפשט דברי התוס' משמע להדיא דכל האיבעיא הוא רק למאי דאמרינן לקמן כל שלא אמר ברית ותורה לא יצא י"ח וא"כ לפי דעת רב חננאל אמר רב לקמן (מ"ט א') דאם לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא ע"ש אין מקום לאיבעיא. דאם לאשמועינן הא גופיה דברית ותורה אינו מעכב הוה ליה להתנא לאשמועינן באנשים ולכן לדידיה פריך שפיר פשיטא וכיוונתי בזה לדעת מרן בספרו דו"ח ע"ש ולפירוש רש"י ז"ל דאיבעיא דרבינא הוא משים דהארץ לא נתחלקה לנקבות והכא כתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך. אולי נאמר בדעתו דלר"מ דסובר בסוף מע"ש ובתוספתא דביכורים פ"א דכהנים לא נטלו חלק בארץ הא דמחוייבין בברכת המזון ע"כ הוא משום דלדידיה לא תלוי בחלוקת הארץ ובעיית רבינא דנשים חייבות או לא הוי אליבא דר' יוסי דף ליג שם במע"ש ובתוספתא ואומר דכהנים נטלו חלק וכמו שזכר הרמב"ן בחי' לב"ב ע"ש ולפי זה פשוט קצת לומר בדעת תלמודן דהא דף ריך תחלה על מתניתין פשיטא דנשים חייבות היינו משום דסתם מתניתין ר"מ היא ולדידיה הא ודאי הוו דאורייתא דלא תלוי בחלוקת הארץ ואם דאתי לאשמעינן דלא מעכבא בחיובייהו מה שלא נטלו חלק בארץ משום דלא תלוי חיובא בחלוקה הארץ הו"ל לאשמעינן בכהנים ולכן פריך פשיטא ובעייתו דרבינא הוי אליבא דר' יוסי ועי':

דף כג:

ת"ר לא יאחוז אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו ויתפלל ולא ישתין בהן מים ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינא עראי וכתב [רש"י ד"ה ולא יישן בהן שמא יפיח] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' סוכה (דף כ"ו) וצ"ע עכ"ל והוא דאיתא שם תנא חדא ישן אדם בתפילין שינת עראי אבל לא שינת קבע ותנא אידך בין קבע ובין עראי ואנא אידך לא קבע ולא עראי ומשני לא קשיא הא דנקט להו בידיה הא דמנחי ברישיה הא דף רס סודרא עליה ופרש"י דנקט להו בידיה לא קבע ולא עראי שמא יפלו מידו דמנחי ברישיה עראי מותר וקבע אסור שמא יפיח כו' עכ"ל וא"כ איך פירש הכא על מה דתנא דלא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי דהטעם שמא יפיח ולכאורה תמוה הדבר והנה מרן ז"ל לא הזכיר מדברי רש"י דשם ולכאורה הוא משום דגם בלעדי דסתר רש"י דברי עצמו מוכח מדברי תלמודין דשם נגד פירושו אך באמת אי משום הא לא איריא דהרמב"ם ז"ל אינו מפרש כפרש"י שם דז"ל בפרק ד' מהלכות תפילין הט"ו תפילין צריכין גוף נקי שיזהר

שלא תצא ממנו רוח מלמטה כל זמן שהן עליו לפיכך אסור לישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי אלא אם הניח עליהם סודר ולא היתה עמו אשה ישן בהם שינת עראי וכו' עכ"ל. וכתב הכ"מ בתוך דבריו וז"ל ומפרש רבינו כי מנחי ברישיה לא קבע ולא עראי משום דחיישינן דלמא לא מדכר דתפילין עליה ואתי להפיח וכו' עכ"ל וא"כ גם לרש"י ז"ל דמכלתין לא תקשי מעצם הסוגיא דהתם דאפשר לפרש כפירוש הרמב"ם ז"ל ואם נבוא להקשות רק מדברי רש"י ז"ל דסותר א"ע בשני המקומות יקשה טפי מדבריו בסוכה (דף מ"א ב') שהובא שם כל הברייתא עצמה המובא הכא בתלמודין וע"ז הברייתא גופא מפרש רש"י וז"ל לא ישן בהם לא שינת עראי ולא שינת קבע שמא יפלו מידו והכי אוקימנא ליה בהישן דהא דקתני לא קבע ולא עראי בדנקט ליה בידיה עכ"ל. אך אולי גם דעת מרן ז"ל להקשות עיקר קושייתו מדברי רש"י ז"ל דסתר עצמו בפירושו ורק דסמיך על עצם הסוגיא דשם:

ואולי נאמר ליישב גם דברי רש"י דלא יסתור עצמו בשני המקומות האלו והוא דהנה הכא אמר רבא אמר רב ששת לית הלכתא כי הא מתניתא דקתני ולא ישתין בתפילין דב"ש היא דאי ב"ה השתא בה"כ קבוע שרי בית הכסא עראי מיבעיא וא"כ טעמא דלא ישתין לא הוי החשש כרישא דברייתא דלא יאחוז אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו ויתפלל דהתם הטעם משום שמא יפלו מידו אבל הכא טעמא אחרינא הוא משום דגם בהכ"ס עראי דינו כבהכ"ס קבוע ולפי זה דחוק לרש"י ז"ל לפרש דהטעם דלא ישן דקתני בסיפא הוא משים שמא יפלו מידו דא"כ הו"ל להסמיך ולא יישן זה לרישא דברייתא דלא יאחוז אדם תפילין בידו ויתפלל דגם התם הוי החשש משום שמא יפלו ואיך אפסקיה בבבא אחרינא דלא דמיא ליה כלל ודומה למאי דאמרינן בתלמודין (כ"ה ב') א"כ לתנייה גבי זובו ע"ש ולכן מפרש רש"י ז"ל הכא דטעמא דלא יישן דסיפא שהוא משום שמא יפיח ודומה ממש ללא ישתין דטעמא משום בהכ"ס לרבא ורב ששת דהכא ומפרש טעם זה לדעתם דהא סמכו דבריהם לברייתא זו ותיכף אמרו דבריהם משא"כ התם דלא נזכר כלל דברי רבא ורב ששת. לכן מפרש רש"י ז"ל לפי ההלכה דקיי"ל כבית הלל דנכנס אדם אף לבה"כ קבוע ותפילין בידו והא דלא ישתין בהן מים כשהן בידו הוי הטעם משום נצוצות כדמסיק בתלמודין ולא מטעמא דהפחה ובה"כ והוי דומה לנפילה על גבי קרקע בטעמיה ולפי זה מפרש שפיר גם ולא ישן דנקט בסיפא דהאי ברייתא דהטעם משום שמא יפלו ועי':

דף כה.

לא יקרא אדם קריאת שמע כו' ולא כנגד צואת כלבים בזמן שנתן לתוכן עורות וכתב [רש"י בזמן שיש בהן] עורות אצואת כלבים וחזירים קאי [שדרכן לתתן] בעיבוד העורות כו' עכ"ל וכתב מרן עי' ברש"י כתובות (דף ע"ז א') ד"ה מקמץ וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י וז"ל מקמץ צואת כלבים ולא ידעתי מה צורך בה אבל באשכנז ראיתי ששורין בה בגדים לפני כיבוסן יום או יומים עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת רש"י דהנה שם בכתובות אמרו במתניתין ואלו כופין אותן להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי. ובגמ' מאי מקמץ אמר רב יהודה זה המקבץ צואת כלבים מיתיבי מקמץ זה בורסי א"ל וליטעמך תקשי לך מתניתין המקמץ והמצרף נחושת והבורסי ודחי בשלמא מתניתין ל"ק כאן בבורסי גדול כאן בבורסי קטן אלא לרב יהודה קשיא ומשני תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים. ואם נאמר דהמקבץ צואת כלבים הוא לתת לתוך העורות א"כ מאי קשיא לרב יהודה הלא גם זה לצורך בורסי הוא [ועי' בתוס' שם ד"ה אלא] לכן מפרש רש"י ז"ל דלרב יהודה צואת כלבים לכיבוס בגדים הוא:

ודעת רב יהודה דבבורסי דתנן במתניתין כל העבודות שנוגע לעורות כולם בכלל בורסי המה. וכל זה נודע לבעלי התלמוד ששמעו בהדיא כוונתו ורצונו ולכן הקשו עליו (אחר כתבי זאת מצאתי כדברינו בתוס' מרן למשניות ע"ש). ובהגהות הגאון מהרי"פ שם בכתובות התעורר גם הוא על דברי רש"י אלו דברכות שמנגדים המה לפירושו דשם. והוסיף להביא גם דברי רש"י חגיגה (ד' א') שכתב שם על הא דתניא אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורין מן הראיה ופרש"י המקמץ מפרש במס' כתובות המקמץ בידו צואת כלבים ואומר אני כי לתקן בהם עורות שקורין קורדוו"ן שמעבדין אותן בצואת כלבים עכ"ל וסתר א"ע מיניה וביה ואולי ניישב קצת גם את זאת שלא יסתרו דברי רש"י ז"ל פעם בכה ופעם בכה ונאמר דשיעור דבריו שם כן המה. דבתחלת דיבורו אמר המקמץ מפרש במס' כתובות המקמץ בידו צואת כלבים ורצונו כדמפרש שם דהוי לבגדים וכרב יהודה דהתם דמפרש כן וכדעת היש אומרים שם שהוא ר' נתן כמפורש בתלמודין הוריות (י"ג ב'). אבל רש"י ז"ל בעצמו אומר ואומר אני רצונו דבדברי האחרים דחגיגה דמפרש שם דבריהם והוא ר"מ בהוריות שם מפרש רש"י ז"ל שהוא לתקן בהם עורות ולמען שלא יסתור רש"י ז"ל א"ע בשלשה מקומות אלו מיושב קצת בדברינו ועי':

דף לה.

בפלוגתת ר' חייא ור"ש ברבי [חד תני כרם רבעי] וחד תני נטע רבעי כתב מרן וז"ל עי' סוטה (מ"ג ב') רש"י ד"ה קלא וצע"ג עכ"ל אם רצון מרן ז"ל להקשות דהכא פליגי דמאן דאמר כרם אינו מתחייב רק בגפן ומאן דתני נטע הוו כל האילנות בכלל ופליגי רק ברבעי. והתם על מה שאמרו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה כל שנותיה דמתחזיא כבת שתא והני מילי שתים נגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל כולי כרם קלא אית ליה כתב רש"י וז"ל להכי נקט שתים כנגד שתים כו' דסבר כמאן דאמר במס' ברכות כרם רבעי תנן שאין ערלה נוהג בנטיעה אחת אלא בכרם שלם עכ"ל ומפורש יוצא מדברי רש"י שם דף ליגי גם בערלה ואי בעינן כרם שלם או לאו ומסוגיין נראה בהדיא דף ליגי רק ברבעי ובאם נוהג בגפן לבדו או בכל האילנות אולי נאמר ליישב קצת דעת רש"י בזה דבמתני' דכלאים (פ"ד מ"ה) תנן הנוטע שירה של חמש גפנים בש"א כרס (וצריך להרחיק ממנה לזרעים ד"א) ובה"א אינו כרם עד שיהו כם שתי שורות (ואין צריך להרחיק אלא ששה טפחים כעבודת גפן יחידית) לפיכך הזורע ארבע אמות שבכרם ב"ש אומרים קידש שורה אחת (דכי אמרה תורה פן תקדש המלאה הזרע אשר הזרע ותבואת הכרם שורה אחת מקרי כרם) ובה"א קידש שתי שורות (דאין נקרא כרם פחות משתי שורות הלכך ותבואת הכרם דאמרה תורה דקדשה שתי שורות משמע) ע"כ במתני' עם פי' הרע"ב אך כמה יהיה בכל שורה ושורה אינו מפורש שם ורק מפורש בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' כלאים ה"ב דשלשה בכל שורה בעינן ובכ"מ שם הביא ראיות לדבריו ע"ש. וכתב התוי"ט שם וז"ל והשתא הא דתנן לקמן דשתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב דהוי כרם היינו כי הוי חמשה ונטועים בכהאי גוונא הוא דהוי כרם אבל כי לא נטועים בכהאי גוונא אז צריך ששה שלשה לכל שורה ושורה עכ"ל וא"כ רואין אנו להדיא לדעת ב"ה דנפקא לן מקרא זה דתבואת הכרם דבעינן דוקא שתי שורות של שלשה שלשה גפנים כל שורה או שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב ולכן יתורץ קצת בזה דברי רש"י ז"ל דהכא בסוגייתן מובא בברייתא רבי אומר נאמר כאן להוסיף לכם תבואתו [גבי רבעי] ונאמר להלן ותבואת הכרם [הוא קרא דב"ה הנ"ל] מה להלן כרם אף כאן כרם וא"כ מג"ש זו נלמד ג"כ דמה להלן שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב אף הכא כן. וזהו דוקא למאן דתני כרם רבעי וא"כ בפשיטות דריש לג"ש זו הפשוטה לרבי. משא"כ למאן דתני נטע רבעי ולא דריש לג"ש זו. לדעתיה גם חד נטיעה בכלל ותלמודין דהכא דאמרו הניחא אי סבר לה ג"ש דרבי כו' אבל אי לא יליף ברכה מנלן רק לאלם קושייתם אמרו אבל בשטחיות הענין משמע דמאן דתני כרם

דריש לג"ש דרבי וקבלה מרבו ובפרט דהלא לרבי בודאי פשוט לומר דסובר כרם רבעי כיון שהוא דריש לג"ש זו כמפורש להדיא בברייתא הנ"ל ואולי תוכן כוונת רש"י ז"ל שם הוא לרבי. ואם דהמה דברו ברבעי ורש"י שם דבר בערלה. ע"ז נאמר דנראה לדעת רש"י ז"ל דכיון דקרא זה דלהוסיף לכם תבואתו לאו ברבעי כתיב ורק בשנה החמישית כתיב שנאמר ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו ורק משום דאירי בתחלה ברבעי דרשינן לג"ש זו על רבעי כ"כ גם על ערלה קאי דבא רחמנא להבטיחנו דאף שתנהגו איסור בפירות מ"מ יהיה להועיל ולהוסיף. ולמה נאמר דקרא ה קאי דוקא על רבעי דהוי רק בשנה אחת וגם בשנה זו יכול ליהנות מפירותיהן בירושלים וגם נפדין חוץ לירושלים הלא יותר מרווח לן לומר דנתברך בברכת דרחמנא על שני ערלה דאין בהם שום היתר ועולין לשלשה שנים רצופין ולכן פשוט לרש"י ז"ל דברכה זו גם על רבעי קאי וכ"ש על שנות הערלה והא דכתב בתחלת הפרשה ונטעתם כל עץ מאכל. לא לרבויי כל האילנות רק למעוטי גפנים שלא נטען לאכול אלא לסייג ולקורות וכירושלמי המובא בתוי"ט ובשנות אליהו ע"ש. והא דאמר ר"מ במכילתין (ל"ו ב') מקרא זה דעץ מאכל דף לפלין חייבין בערלה לא יקשה לדעת רש"י ז"ל דהלא באמת תנן במס' ערלה דאתרוג שוה לאילן לערלה ולרבעי. אלא ודאי הוי כדעת הרשב"א ז"ל דרבי ור"ש ברי' תנאי אינון ופליגי על משנה זו דרבעי נוהג באתרוג וסברי דכרם תנן. וכ"כ פליגי ג"כ על ר"מ לענין ערלה לרש"י ז"ל [ואולי משום זה תפיס הרמב"ם ז"ל להלכה דנטע תנן אף דרבי ור"ש בריה רבים נינהו לגבי מאן דתני נטע. מ"מ הלא סתמא דמתניתין ור"מ לדעת רש"י ז"ל סברי דנטע תנן וכן מפרש הר"מ ז"ל] ועי' בר"ן פ"ק דר"ה וספ"ק דקדושין [וסברא זו שכתבנו לדעת רש"י ז"ל דערלה ורבעי חדא נינהו וקרא דלהוסיף לכם תבואתו גם אערלה קאי אף דסמיך לרבעי אין לתלותה במקרא נדרש לפניו ולפני פניו המובא בכמה מקומות בש"ס ומהם במס' שבת (ל"ב ב') ומציעא(צ"ה א') דהלא לפי דברינו מוכרת כמעט דעיקר קרא זה על ערלה קאי כיון דרחמנא לברכה קא מכוונא ואף גם אם נאמר דתלוי בזה עכ"ז הלא התם במציעא קי"ל כמ"ד פשיעה בבעלים פטור ונקטינן דמקרא גם לפני פניו קאי ועוד דהכא אית לן וי"ו מוסיף דכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית ולכן מוכרת כמעט דמאן דסובר מקרא נדרש גם לפני פניו דריש ג"כ אערלה (ועי' בתוס' זבחים (כ"ד ב') ד"ה במקרא) ואין להקשות לפרש"י דאיך יפרנס קרא דונטעתם כל עץ מאכל דאף דעץ מאכל למעוטי אילן סרק כירושלמי הנ"ל עכ"ז מאי נעשה בכל עץ. דע"ז נאמר לדעת רש"י ז"ל דהוי כעין כלל ופרט כיון דכתיב להוסיף לכם תבואתו ותבואתו כרם משמע ואף דהוי כלל ופרט המרוחקין זה מזה מ"מ האמר רבא במס' נדה(ל"ג א')

דדייניגן בכלל ופרט ואף דאמר רב פפא בב"ק (פ"ה א) דלרבי אין דנין הלא לא לודאי נקט כן רק בדרך ספק אמר ובפרט דרבא בודאי פליג עליה והלא קי"ל הלכה כרבי מחבירו ואיך יפסוק רבא דלא כוותיה ורבותינו בעלי התוס' במנחות (נ"ה ב') ד"ה כלל נקטו בפשיטות דרבא אליבא דדינא אמר דהקשו על דעתו ע"ש ובפרט דאולי הכא כיון דוי"ו מוסיף על ענין ראשון לכ"ע דנין בכלל ופרט דבהדיא גלי לן רחמנא ועי'):

שם [תוס' ד"ה ולמאן] וז"ל ועתה קי"ל דרבעי נוהג גם בחו"ל כו' וכרם רבעי בזמן הזה מחללין על [שוה פרוטה] ושוחקו ומטילו בנהר עכ"ל וכתב מרן על דבריהם וז"ל וכן הוא ברבינו יונה ובשו"ע ותמוה לי כיון דילפינן חילול חילול ממעשר לבעי חילול על דבר שיש עליו צורה וצ"ע עכ"ל הנה קושיית מרן כבר הקשה הראב"ד ז"ל על דברו הרמב"ם ז"ל שכתב בהל' מאכלות אסורות פ"י הי"ז וז"ל או מחללן על שוה פרוטה מפירות אחרות ואומר הרי כל הפירות האלו מחוללין על חטים אלו או שעורים אלו עכ"ל וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל זהו תימא הא ילפינן קודש קודש ממעשר שני ומה להלן כסף אף כאן כסף עכ"ל ובכ"מ שם כתב וי"ל לדעת רבינו דה"מ בזמן הבית דוקא עכ"ל אך לא נתן טעם לדבריו מדוע נחלוק ביניהם ואולי נאמר ליישב קצת באופן אחר דהנה הובא פלוגתת ב"ש וב"ה במס' קדושין (נ"ד ב') דב"ש סברי דכרם רבעי אין לו חומש ואין לו ביעור וב"ה סברי יש לו חומש ויש לו ביעור ומבואר שם טעמייהו דב"ה דגמרי קודש קודש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי כן והקשו התוס' שם ובב"ק ס"ט ב' דא"כ ל"ל קרא דהלולים דדרשינן מיניה במס' ברכות (ל"ה א') אחליה והדר אכליה תיפוק ליה מהך ג"ש דקודש קודש ע"ש ולכן אולי יש לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דמפרש דקרא אתא רק ללמד לן דיחללנו ובא לרבות דיוכל לחללו אף לא בכסף ורק גם בשוה כסף. וכ"כ לדעת התוס' נדע מריבוי דחילול דלא בעינן דוקא דבר שיש עליו צורה אך יען דלא מפורש דרשה זו לכן נוסיף לומר בדעת התוס' ורבינו יונה דמה שכתבו וכרם רבעי בזמן הזה מחללו על שוה פרוטה רצונם בחו"ל וכן מוכרח כמעט ברבינו יונה דז"ל בסוף ד"ה ודין הפדיון ומיניה למידין שהלכה כשמואל שאם חללו על שו"פ סגי ליה בהכי בחו"ל ואפי' לכתחלה מותר עכ"ל הרי להדיא דבמקום שכתב שוה פרוטה כתב ג"כ בחו"ל וכן מטין גם דברי התוס' שכתבו ועתה קי"ל דרבעי נוהג אף בחו"ל מיהו בכרם נוהג ולא בשאר אילנות דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל וכרם רבעי בזה"ז מחללין על שו"פ כו' עכ"ל ואם נאמר דמה שכתבו מחללין על שוה פרוטה יסוב על בארץ לא היה להם להזכיר כרם רבעי בזה"ז ורק רבעי בזה"ז לחודיה דהא לדעתם בארץ נוהג גם בכל האילנות אלא פשוט קצת דרק על חו"ל יסוב דבריהם וא"כ הלא מצינו

בתלמודין מציעא (מ"ז ב') דף ליגי ר' ישמעאל ור"ע במע"ש דתניא וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצרר ביד דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר לרבות כל דבר שיש עליו צורה וכיון דר' ישמעאל מיקל גם בארץ דלא צריכינן דבר שיש עליו צורה ע"כ הלכה כמותו בחו"ל ושפיר כתבו התוס' ורבינו יונה דבחו"ל מחללינן על שוה פרוטה ועי'].

דף לו:

מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו וכתב [רש"י משיוציאו את הפרי] וכתב מרן על דבריו וז"ל עי' פסחים דף (נ"ב א') רש"י ד"ה משיוציאו וצ"ע עכ"ל והוא דשם פרש"י משיוציאו תחלת העלין בימי ניסן ואולי נאמר ליישב קצת בכלל המובא בשבת (ק"ד א') רש"י ד"ה עלויי שדרך הש"ס דהמקשה מהפך הסברא כאן כדי שיקשה ובמקום אחר מהפכו לפי הקושיא עכ"ד ע"ש. ולפי זה נאמר דהנה באמת לפי מה שפירשו בתלמודין בפסחים שם בטעם דאין קוצצין את האילנות בשביעית דהוא משום לאכלה ולא להפסד פשוט לפרש מה דתנן במתני' משיוציאו היינו גם תחלת העלין דמ"מ יוצא הפסד כשקוצץ דראוים המה להוציא פירא אם יחדל מלקצוץ. ולכן התם בפסחים שפיר מקשי תלמודן על רבי אילעא דקץ כפנייתא בשביעית (והמה תמרים קטנים וכפרש"י) מקרא דלאכלה ולא להפסד וכי תימא ה"מ היכי דנחית לפירא (היינו דנגמר פירא) אבל לא נחית לפירא לא והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפרי ושומר לפרי אימת הוי בכופרא וקא קרי להו פירי. ומשני רב נחמן דאמר כר"י דתנן ר' יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פירי ופליגי רבנן עליה ופריך ומי פליגי עליה בשאר אילנות והא תנן מאימתי אין קוצצין כו' עד וב"ה אומרים ושאר כל האילנות משיוציאו וא"כ אף דנוכל לפרש משיוציאו את הפרי והטעם דאז מקרי פירא שלמה והוא מפסידה וגם בזה מוכיח שפיר דרבנן לא פליגי עליה דר"י בשאר אילנות ושפיר מקרי פירא אף שלא נשלמה מ"מ עדיף טפי אם נפרש משיוציאו תחלת העלין. משום דלפי זה אלימא טפי קושיית תלמודין ובמכ"ש. דאף גם משיוציאו תחלת העלין אסור ואיך קץ ר' אילעא כפנייתא דהוי פירי קטנים משא"כ הכא בברכות דמעשה דהוי הכי דרבינא אשכחיה למר בר רב אשי דזריק את האביונות (היינו עיקר הפרי של ערלה) ואכיל את הקפריסין הוא קליפה הגדולה שסביבות הפרי) והקשו עליו דבערלה אסור משום דהאי קפרס נעשה שומר לפרי ורחמנא אמר וערלתם ערלתו את פריו ומאי ניהו שומר לפרי ומשני רבא היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי היכא דאיתא בשעת גמר פירא אבל האי קפרס ליתא בשעת גמר פירא ופריך מהא דרב נחמן הנ"ל דאמר הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירא והתם עדיין לא

נגמר הפרי ומשני כדלעיל דר"נ סבר כר' יוסי ופליגי רבנן עליה ופריך עוד ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה והתנן מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית כו' עד וב"ה אומרים שאר כל האילנות משיוציאו והכא אם נפרש דהאי משיוציאו הוא תחלת העלין לא תקשי כלל לרב אשי דאולי באמת לענין ערלה דכתיב וערלתם ערלתו את פריו בעינן דוקא פרי גמור ובשביעית שאני דהתם לא בעינן פרי כלל ואסור משום דיוכל לבוא לידי הפסד כיון דגם כשאינו רק עלין אסור לקצוץ וודאי דאז לא מקרי פירא כלל לכן מפרש רש"י הכא שפיר דמשיוציאו דהכא מוכרח לפרש לפי קושיית תלמודין שהוא משיוציאו את הפרי וכן דקדק עוד רש"י בד"ה רבנן דף ליגי עליה דר' יוסי במסכת ערלה וקאמרי בשאר אילנות דמשיוציאו הוי פרי הראוי עכ"ל והוא כדברינו דאל"כ אין מקום לקושיית תלמודין משא"כ במסכת פסחים שם קשה הרבה טפי אם נפרש משיוציאו תחלת העלין ועי':

שם גופא רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות וכתבו [תוס' ד"ה כל] בתוך הדיבור וז"ל וכן כשנותנין קמח לתוך פולין או לתוך עדשים וכן לתוך שקדים שעושין לחולה אם עושין כדי שיסעוד את הלב אז צריך לברך בורא מיני מזונות ואם לדבק בעלמא א צריך לברך במ"מ וטוב להחמיר ולגמעו [בתוך הסעודה] לאחר ברכת המוציא ופטור ממ"נ עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא שקדים תוך הסעודה צריך ברכה וצ"ע עכ"ל וכוונתו מבוארת קצת דהא הוו דברים שאין דרכן להביא בתוך הסעודה ואיתא לקמן (מ"א ב') דמברך עליהן גם בתוך הסעודה ואולי נאמר בדעת רבותינו התוס' ז"ל דכוונתם להחולה בעצמו דנעשו לדידיה כתבשיל דדרך החולה בכך וכיון דדרכו בכך לכן הוו אצלו כדברים הבאים בתוך הסעודה והכא אין לומר בטלה דעתו אצל כל אדם כמו שאמרו בתלמודן (ל"ה ב') באם קבע עצמו על היין דהתם שאני משום דכל אדם אין דרכן לקבוע ע"ז משא"כ הכא כיון דדרך החולים בכך לא שייך לומר בטלה דעתן. ועי' בתוס' שבת (צ"ב ב') שכתבו בד"ה ואת"ל אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם וז"ל משמע דעל אתרא נמי אמר דבטלה דעתן כו' וקשה דבפ' חבית גבי של בית מנשיא היו סוחטין ברמונים פריך ובית מנשיא הויא רובא דעלמא ומשני אין דהא תנן המקיים קוצים בכרם כו' שכן בערביא מקיימין קונים לגמליהן ופריך מי דמי ערביא אתרא הוא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם חשוב מנהג ערביא דלכל העולם נמי אם היה להם רוב גמלים הוו נמי מקיימין כו' עכ"ל וא"כ גם הכא בשקדים לחולה פשוט דלא נאמר בטלה דעתו:

דף לח.

ת"ר מה הוא אומר המוציא לחם מן הארץ ו' ר' נחמיה אומר מוציא לחם מן הארץ אמר רבא במוציא דכ"ע לא פליגי דאפיק משמע (ופרש"י והא ודאי ברכה הגונה היא דלשעבר בעינן שהרי כבר הוציא הלחם הזה מן הארץ שהוא בא ליהנות ממנה). כי פליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא דאפיק משמע דכתיב המוציא לך מים מצור החלמיש [ור' נחמיה סבר דמפיק משמע] שנאמר המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים וכתב מרן וז"ל עי' עירובין (י"ט א') וצ"ע עכ"ל והוא דשם אמר ר"ל רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה שנא' ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים דף שעי ואזלי ומתקיף לה רב כהנא אלא מעתה דכתיב המוציא והמעלה (ופרש"י המוציא אתכם מארץ מצרים (בויקרא כ"ב) וכן המעלה אתכם מארץ מצרים שם י"א) הכי נמי דמפיק ודמסיק הוא אלא דאסיק ואפיק הכי נמי דף שעי הוא. הרי להדיא דלשעבר משמע ואיך יפרנס ר' נחמיה קראי אלו דמשמע להדיא דאינו להבא. ואף אם נאמר להקל קושיית מרן ולומר דדעת ר"נ דמשמעו להבא (מקרא שהביא) וגם לשעבר (מקראי דהמוציא והמעלה הנ"ל) ורק כיון דאיננו לשון מבורר מהראוי לנו לומר מוציא דמבורר רק לשעבר לחודיה ודומה למה שכתבו התוס' בפסחים (ז' ב') ד"ה כי פליגי ע"ש. מ"מ עדיין יסוב קושיית מרן על רש"י ז"ל דמפירושו נראה להדיא בדעת ר' נחמיה דסובר דרק להבא משמע דז"ל בד"ה ור"נ סבר דמפיק משמע שעתיד להוציא וכשנאמר פסוק זה עדיין לא יצאו והמוציא לך מים עדיין היה מוציא כל ימי היותם במדבר עכ"ל ואם נאמר דר' נחמיה סובר דתרתי משמע מה הוקשה לרש"י מקרא דהמוציא לך מים. ואפשר דמטעם זה הסיב בדו"ח הקושיא על דברי רש"י ע"ש אך אולי נאמר קצת בזה דהנה על הא דתנן במתניתין לעיל (י"א א') בשחר מברך שתים לפניה שאלו בגמ' מאי מברך אמר ר' יעקב אמר ר' אושעיא יוצר אור ובורא חשך ופריך ולימא יוצר אור ובורא נוגה ומשני כדכתיב קאמרינן ופריך אלא מעתה עושה שלום ובורא רע מי קאמרינן כדכתיב אלא כתיב רע וקרינן הכל לישנא מעליא הכא נמי לימא נוגה לישנא מעליא וכו' ומוכח א"כ מדברי הגמ' דשם דהיכא דליכא לישנא מעליא בעינן ודאי לומר כדכתיב ולכן נאמר לדעת רש"י ז"ל דאינו נחית לפרש וליישב כל המקומות דכתיב המוציא דלר' נחמיה כולם להבא נינהו דודאי פשוט דהמוציא והמעלה לשעבר נינהו ומ"מ כיון שאינו לישנא מבורר אין לאומרו אך נחית כאן ליישב רק קרא זה דהמוציא לך מים דמשמעו לר"נ להבא דאם היה משמעותו לשעבר היה לנו לומר המוציא אף דמשמעו גש להבא מ"מ כיון דמצינו במידי דמוציאו לצורך האדם לישנא דהמוציא

מהראוי לומר גם הכא כן דמה לי אכילה ומה לי שתיה ולכן מפרש דלר"נ קרא זה דגבי מים שהם לצורך האדם לא משמע כלל לשעבר ורק להבא ולכן מיבעי למימר מוציא דוקא וכעין סייג לדברינו אלו הוא מדאייתו רבנן ראיה דהמוציא לשעבר משמע מקרא זה דהמוציא לך מים שנכתב בספר דברים וגם דאיננו מוכרח כ"כ דיש מקום לפרשו דעדיין היה מוציא וכפרש"י ומדוע לא הביאו חכמים ראיה מקראי דהמוציא והמעלה המוקדמין בס' ויקרא ועוד דאין מקום לדחות ראייתם משם. אבל לדברינו ניחא קצת דכל ראייתם העיקרית הוא רק להביא ראיה מקרא שהוא לשתיית האדם וע"כ בעינן לברוכי ולומר כדכתיב ועי':

דף לט.

נימא כתנאי (שלקות אם מברכין עליו בפה"א או שהכל) דהנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך קפץ ובירך על הפרגיות לגלג עליו חברו כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמברך סבר שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך חביב עדיף ומלגלג סבר שלקות בפה"א פרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך פירא עדיף וכתב [רש"י ד"ה דורמסקין] אף הן שלקות מעשב שקורין אקדלשי"ט בלע"ז כך ראיתי בפירוש ב"ק של ר' יצחק בר"י אבל כאן פירש פרונ"ש וכן שמעתי אני כאן ובב"ק ואי אפשר להעמידה דא"כ [הרי ברכתו ב"פ העץ] והאיך קדם ובירך על הפרגיות שברכתו שהכל כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא גם ב"פ האדמה עדיף משהכל אלא דהמברך סבר דשלקות מברך שהכל וא"כ גם בפה"ע אין ברכתו בפה"ע אלא שהכל כמבואר בסוגיא גבי זית מליח וצ"ע עכ"ל ולרוב חומר הנושא אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דהנה בתלמודין (ל"ו ב') אמר רבא דהאוכל פלפלי אינו מברך עליו ולא כלום והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' ברכות ה"ז כתב וז"ל הפלפל והזנגביל כו' יבשין אין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהן מפני שהן תבלין ואינן אוכל וכן אוכלין שאינן ראויין לאכילה ומשקין שאינן ראויין לשתיה אינן טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם עכ"ל וכן פסק ג"כ בש"ע א"ח סימן ר"ב ס"ב ולכן נאמר דהיכא דהאוכל כשהוא חי אינו ראוי כלל לאכילה ובישלו הכל מודים דמברכים אז עליו ברכתו הראוי לו אם פרי האדמה בפה"א ואם עץ בפה"ע כיון דעתה הוא גמר פריו ואכילתו ועד כאן לא פליגי אלא דראוי לאוכלו גם כשהוא חי ורק שאינו טוב כשהוא חי כמו מבושל אז סובר חד מינייהו דברכתו שהכל כשהוא מבושל משא"כ כשאינו ראוי לאוכלו כלל כשהוא חי מברך לכ"ע ברכתו הראוי כשהוא מבושל והכי מסתבר בסברא ובפרט דלמעוטי במחלוקת עדיף לן. ולכן אולי נאמר בכוונת רש"י ז"ל דף רונ"ש אינו

ראוי לאוכלו כלל כשהוא חי ואז אין מברכין עליו כלל וא"כ כשיבשלנו מברכין עליו בפה"ע לכ"ע וזהו תוכן כוונת רש"י ז"ל דכתב דא"כ הרי ברכתו בפה"ע היינו משום דאז עיקר פריו ולכן טוב לפרש שהוא אקדלסי"ט והוא עשב שראוי לאוכלו מעט גם קודם בישולו ועי':

דף מב.

דא"ר חייא בר אשי אמר רב שלש תכיפות הן. תכף לסמיכה שחיטה תכף לגאולה הפלה תכף לנטילת ידים ברכה וז"ל [רש"י ד"ה לנטילת ידים דמים אחרונים] עכ"ל וכתב מרן וז"ל כך מבואר בסוגיין אבל במדרש רבה דברים ובירושלמי פרק א' [כצ"ל לכאורה וכן הובא בהגמ"י ובטור בשם הירושלמי בזה"ל התוכף ברכה לנט"י אינו ניזוק כל אותה סעודה וזה הלשון הוא בפ"ק דברכות] מבואר דקאי על נטילה ראשונה ועי' תוס' סוטה (ל"ט א') ד"ה כל וצ"ע עכ"ל אם כוונת מרן להא דכתבו התוס' שם בתוך הדבור וז"ל ומשמע בירושלמי פ"א דברכות דבברכה דמשתעי קרא בעינן נט"י סמיך לה דמייתי לה התם אברכת המזון והכי איתא שם שלשה תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה שנאמר וסמך ושחט תכף לנט"י ברכה שנאמר שאו ידיכם קודש וברכו תכף לגאולה תפלה שנאמר יהיו לרצון אמרי פי וכתיב בתריה יענך ה' ביום צרה ובפ' כיצד מברכין משמע דההיא ברכה איירי בברכת המזון וכו' עכ"ל ומשמע מדברי רבותינו התוס' דמשוו דעת הירושלמי בזה לדעת תלמודין דאיירי בברכת המזון ואין כן הדבר לדעת מרן ז"ל. וכמו שהוכיחו הטור והגמ"י מהא דאיתא התם בירושלמי התוכף ברכה לנט"י אינו ניזוק כל אותה סעודה ואם דלאחר הסעודה איירי מאי אינו ניזוק כו' דקאמרי ואולי נאמר קצת בזה דהנה לקמן (נ"ב ב') אמרו בברייתא תכף לנט"י סעודה ובתוס' שם ד"ה תכף כתבו וז"ל והאי דלא חשיב ליה לעיל בפרק כיצד מברכין בהדי אידך תכיפות משום דשנויה בברייתא לא חש למתנייה עכ"ל וא"כ גם לר' זעירא דירוש' דחשיב שלשה תכיפות פשוט קצת לומר כן דלא יחשוב מה דתניא בברייתא וכן מוכח לקמן (נ"ד ב') דלא חשיב מה דתנא בברייתא ע"ש ולכן ניחא להתוס' שם בסוטה לאוקמי להירוש' הנ"ל כדעת תלמודין דאיירי בבהמ"ז. ורק ר' יוסי בר בין דהתם דבא להבטיח ולהגיד שכר מדה כנגד מדה מצא בדבריו שלשה דברים ואמר דעבור מים ראשונים אינו ניזוק כל אותה סעודה כמו שאמר דעבור סמיכה אין הקרבן נפסל ועבור תפלה דהיא בקשת רחמים אינו ניזוק כל היום משא"כ ר' זעירא הנ"ל לא חשיב מה דהוזכר בברייתא ודעתו כדעת תלמודין דהכא וכן מדוקדק קצת לשין התו' ועי':

דף מה.

[תוס' בד"ה אכל טבל] כתבו וז"ל והוא הדין אם אכלו שלשתן טבל דאין חייבין לזמן כדאמרינן בב"ק (צ"ד א') הרי שגזל סאה חטים וטחנן [ואפאן אכלן ומברך] עליה אינו מברך אלא מנאץ וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל שם ליתא כן אלא ואפאה והפריש חלה ובירך וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר ליישב קצת דעת התוס' ז"ל דדקדקו למה נקט ראב"י בב"ק שם ור"א בסנהדרין (ו' ב') לומר בלשון והפריש ממנה חלה כיצד מברך כו' הלא כללא קים לן דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן כתלמודין בפסחים (ז' ב') וכמה דוכתין בש"ס וא"כ הכי הול"ל וטחנה ואפאה איך יברך על הפרשת חלתה [והא דנקט ר"א בדבריו אפיה ואח"כ הפרשת חלה אף דחיוב חלה הוי בשעת עיסה. עי' בתוס' סנהדרין שם. אך אולי נאמר עוד קצת דאתא לאשמעינן בקוצר דברים דלפעמים מתחייב אחר אפיה אף דקודם אפיה פטור כגון דלש פחות מכשיעור עכ"ז הסל מצרפן כמתני' חלה (פ"ב מ"ד) משמיה דר"א] וע"כ מצאו מקום לפרש דהאי כיצד מברך אברכת המזון קאי ורבותא קאמרי ראב"י ור"א דאע"ג דכבר אפאה וקניא בשינוי וגם הפריש ממנה חלה ועכ"ז כשיברך אחר אכילתה אף דחיוב ברכת המזון דאורייתא הוא עכ"ז אין זה מברך אלא מנאץ ולכן הוסיפו תיבת ואכלה אף דאינו מפורש בתלמודין מ"מ מוכרח הדבר לרבותינו התוס' דרק ע"ז קאי תלמודין וכדברינו. ועיקר דברי ראב"י ור"א לאשמועינן דאף בחיוב דאורייתא לא אמרינן שיברך כשבא באיסור ועי' בכ"מ ובל"מ בפ"א מהל' ברכות:

דף מו.

א"ר יוסף תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא [שהרי פועלים עוקרים אותה] וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (דף ט"ז) תוס' ד"ה וחותם וצ"ע עכ"ל עיין לעיל מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף מח.

אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן וכתב [רש"י ד"ה עד שיאכל] ומכי אכל כזית דגן מיהו מפיק אע"ג דכזית דגן שיעורא דרבנן הוא כדאמר בפ' מי שמתו מיהו כיון דחייב מדרבנן מחוייב בדבר קרינן ביה ומוציא רבים ידי חובתן וא"ת בקטן שהגיע לחינוך הא לא אמר הכי [ההוא אפי' מדרבנן] לא מיחייב דעליה דאבוה הוא דרמי לחנוכי עכ"ל וכתב מרן וז"ל וקשה לי הא אמרינן שם דאם נשים בברכת המזון דרבנן אין יכולין להוציא לאחרים וצ"ע עכ"ל וקושייתו חזקה ומפורשת דאיתא שם בתלמודין (כ' ב') א"ל רבינא לרבא נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן למאי נ"מ לאפוקי רבים ידי חיבתן א"א דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא ואי אמרת דרבנן הוי שאינו מחוייב בדבר וכל שאינו מחוייב בדבר

אינו מוציא את הרבים ידי חובתן הרי להדיא דמחוייב מדרבנן אינו מפיק לדאורייתא ולרוב חומר הנושא אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דהא שאמר רבינא הוי שאינו מחוייב בדברואינו מוציא את הרבים י"ח היינו דוקא באשה דנראה בהדיא כעוקר דברי תורה דכיון דאורייתא פטרינהו לנשים. ודאי לא מוציאים להאנשים לדעה הסלקא דעתין (וכמו שפירש רש"י שם מדכתיב על הארץ הטובה והם לא נטלו חלק בארץ) ואיך יאמרו רבנן דיוציאו את הרבים י"ח ודומה קצת למה שכתב הט"ז באו"ח סימן תקפ"ח ויו"ד תקי"ז דאף דמצינו בכמה מקומות דהחמירו חכמים על דברי תורה עכ"ז היכא דמפורש בתורה להדיא להיתר אין בידם לאסור ויותר מזה נאמר הכא לדעת רש"י ז"ל כיון דמפורש בהדיא דנשים פטורים ואין יכולים להוציא הרבים אין ביד חכמים למחייבינהו כ"כ שיוציאו את האנשים אף דלדידהו הוא רק דרך ברכה ולא שייך כ"כ חומרא על ד"ת מ"מ איך יבואו להקל ולהוציא לאחרים משא"כ קטנים הלא נטלו חלק אביהם דקטן בן יום אחד נוחל ומנחיל ואף דף טירי ממצות מ"מ לא הוי כעוקר ד"ת כ"כ דלא נמעטו בפירוש דף טורים וגם בלעדי זאת בנשים מיחזי כמיעקר ממש דאין לנו כלל במה לתלות חיובן דגלוי לכל רואיהן דף טורין משא"כ קטן שהגיע לחינוך אינו גלוי כ"כ פטוריה דאולי הגיע לכלל שניו ואף אם יבדקו שערותיו עדיין אולי היה ליה ונשרו ולכן גריעי נשים מקטנים ועוד דקטן אתי לכלל חיוב כשיגדל ולא כן נשים כמו שאמרו דומה לזה במציעא (ע"ב א') קטן אתי לכלל זכיה ולכן מכל הלין טעמי לא מיקרי קטן שאינו מחוייב בדבר רק נשים לחודייהו ועי':

דף מט.

[אמר רבב"ח א"ר יוחנן הטוב והמטיב צריכה מלכות מאי קמ"ל] כל ברכה שאין בה מלכות לא שמה ברכה והא א"ר יוחנן חדא זימנא כו' וכתב מרן וז"ל קשה לי הא לעיל פליגי בזה בן דוסתאי ורבנן עכ"ל וקושייתו מבוארת כיון דאיתא שם לעיל פליגי בה בן דוסתאי ורבנן חד אמר הטוב והמטיב צריכה מלכות וחד אמר אינה צריכה מלכות מ"ד צריכה מלכות קסבר דרבנן ומ"ד אינה צריכה מלכות קסבר דאורייתא וא"כ מיבעי ליה לר' יוחנן להשמיענו הכא כמ"ד דצריכה מלכות ואולי נאמר קצת בזה דהנה לכאורה יש לדקדק מדוע פליגי בלשון זה דח"א צריכה מלכות וח"א אינה צריכה מלכות בהדיא הוי להו לאיפלוגי אי דאורייתא אי דרבנן אלא דבאו לאשמעינן אגב אורחין דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה וכמו דף שוט להו להש"ס דר' יוחנן משמיענו זאת בלשונו זה דאמר הטוב והמטיב צריכה מלכות ולכן הקשה תלמודין לר' יוחנן מאי קמ"ל דאם דלאשמעינן דהטוב והמטיב דרבנן הא הול"ל בהדיא אלא ודאי לאשמעינן דכל ברכה

שאין בה מלכות אינה ברכה וזה ידענו כבר מר' יוחנן בעצמו [ובזה יש ליישב הא דצע"ק לגירסת התוס' לעיל (מ' ב') בפלוגתת רב ור"י דרב סבר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה ואמר אביי כוותיה דרב מסתברא דתניא לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי לא עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ואילו מלכות לא קתני (כן הוא לגירסת התוס' דגרסי כן בברייתא ולא גרסי הא דאיתא בתלמודן ור' יוחנן תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו רק רבותינו התוס' תירצו כן מסברא דנפשייהו דאטו כי רוכלא לימני וליזיל] וא"כ יש לעיין איך פסק ר"י וריי"ף כר' יוחנן כיון דאביי אומר דכוותיה דרב מסתברא. ובשלמא אי תלמודין דחיא לה לראיית אביי לא קשיא לן משא"כ להתוס' כיון דלא גרסי כן בהדיא אבל לפי דברינו לא יקשה לן דאף דברייתא זה משמע כרב עכ"ז הלא ברייתא זו דבן דוסתאי משמע כר"י דמלשון דהטוב והמטיב צריכה מלכות מוכח דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה וכדברינו. אחרי כותבי זאת מצאתי מקצת מדברינו להצל"ח ז"ל ע"ש]: שם [רש"י ד"ה ומ"ד אינה צריכה מלכות] קסבר דאורייתא היא ומברכת הארץ היא כדאמר לעיל אשר נתן לך זה הטוב והמטיב והויא לה ברכה הסמוכה לחבירתה [ומיהו פותח בה בברוך לפי שפתיחתה היא חתימתה] כו' עכ"ל וכתב מרן על דבריו וז"ל עיין לעיל (מ"ו א') תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא כו' ושם לא נזכר מלכות בברייתא וצ"ע עכ"ל. וקושייתו מבוארת דשם אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי פותח בה בברוך ואין חותם בה בברוך כדתניא כל הברכות כולם פותח בהן בברוך וחותם בהן בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחבירתה והטוב והמטיב פותח בברוך ואין חותם בברוך מכלל דברכה בפני עצמה היא ע"כ שם בתלמודין וא"כ איך מוכח משם דהטוב והמטיב לאו דאורייתא לפרש"י הלא גם מאן דאמר דאורייתא פותח בברוך ורק דאין אומר בה מלכות לפירושו. ואולי נאמר קצת בדעת רש"י דהנה הא דדחקו לרש"י ז"ל לפרש כן דמיהו פותח בברוך (ומדוע לא פירש בפשיטות דהוא סובר דאינו פותח בברוך כלל כיון דהויא מדאורייתא וסמוכה לחבירתה וכמו שהביאו התוס' מר' יוסי הגלילי דתוספתא) פשוט לומר דלישנא דאמר אינה צריכה מלכות משמע דף ותח בברוך ורק דלא אמר מלכות אבל אין זה רק למאן דאמר דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה לדידיה יש מקום לפתוח בברוך ואף דדאורייתא היא והויא סמוכה לחבירתה ואין צריך לפתוח בה ואדרבה אם יפתחו בה אתי לזלזולי ולומר דהטוב והמטיב אינה דאורייתא ונ"מ לענין ספיקו עכ"ז עדיין יש לנו היכר גדול דהויא דאורייתא וסמוכה דאם דרבנן

היא ואינה סמוכה היה לנו להזכיר בה מלכות וכיון דאין מזכירין בה מלכות לא אתי למטעי כלל וא"כ כמו דמאן דאמר צריכה מלכות קסבר דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה(וכדדייקא תלמודין לקמן מלשון זה לר"י דאמר גם הוא כן) ע"כ דגם מאן דאמר אינה צריכה מלכות גם הוא סובר כן ורק סבר דבזה לא צריכינן מלכות כיון דהויא דאורייתא וכתלמודין דהוכיחו כן דאל"כ אלא דסובר דכל ברכה לא צריך מלכות א"כ איך הוכיחו הכא דסובר דהטוב והמטיב דאורייתא ותלמודין שהוציאו כן הוא מדאמר הטוב, והמטיב אינה צריכה מלכות ואיפליג רק בברכה זו מכלל דבכל המקומות סובר דכל ברכה שאין בה מלכות לאו כלום הוא:

ורק הכא מדהויא דאורייתא והיא סמוכה וכל זה הוא רק לדעת זו דכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. משא"כ רב יצחק בר שמואל בר מרתא דהוכיח דהטוב והמטיב לאו דאורייתא מדף ותח בברוך משמיה דרב אמרה ורב הוא הוא החולק על ר' יוחנן וסובר דמלכות לא מיעכב בברכות ורק כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה כדמפורש פלוגתייהו לעיל (מ' ב'). ולכן לפי דעתו דרב דמפרש הברייתא כדעתו דמלכות אינה מעכבת כלל שפיר מוכח דהטוב והמטיב לאו דאורייתא דאם דאורייתא היא אין יתחילו בה בברוך ואף דלא יזכירו בה מלכות מ"מ כיון דגם בכל הברכות אין מלכות מעכב כלל איזה היכר ימצאו בהטוב והמטיב דדאורייתא היא כשלא יזכירו בה מלכות ויבואו לזלזל בה ובספיקותה ואיך יתקנו חכמים דבר כזה אלא ודאי דלאו דאורייתא ולא הויא סמוכה באמת ובעזה"י ישר הדבר בסברא. אח"ז מצאתי להרשב"א ז"ל שהקשה כקושית מרן לפירש"י ולדברינו יש מקום לפירש"י ועי':

דף מט:

שם ע"ב [תוס' ד"ה ר"מ] בסיף הדבור כתבו וז"ל [ולענין שתיה אומר ר"י דיש להחמיר ולברך] עליו אפי' בפחות ממלא לוגמיו וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי היאך שייך להחמיר ולברך הא ברכה ספיקו להקל וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה לעיל (ל"ט א') בתוס' ד"ה בצר ליה כתבו וז"ל והר"י היה אומר בבורא נפשות כיון דלאו ברכה חשובה היא אפי' בבציר משיעורא מברכין בורא נפשות רבות ולא נראה דכיון דבורא נפשות תקנוה כנגד על הגפן כי היכי דעל הגפן בעי שיעורא בבורא נפשות רבות נמי בעי שיעורא וכו' עכ"ל משמע מדברי התוס' דדחו דברי הר"י בבורא נפשות והכא הביאו דבריו לפסק הלכה ולא זכרו שום דיחוי ולכן פשוט קצת דדברי התוס' דהכא רק על גפן קאי ופסק ר"י דלא צריך מלא לוגמיו ורק בכזית סגי וכן בהרא"ש דף רקין סימן כ"ד מביא ג"כ דברי ה"ג ור"ח ושאלתות דר"א המובא בתוס' ותכף לזה כתב וז"ל וכן לענין

שתיה נראה דצריך לברך על היין לאחריו אפי' פחות ממלא לוגמיו אע"ג דלענין יום הכפורים בעינן מלא לוגמיו לענין ברכת היין לא בעינן כולי האי עכ"ל והוא הוא ממש כדברי ר"י שבתוס' שכתב ג"כ אע"ג דלענין יום הכפורים אינו כן לא ילפינן מיניה לענין ברכה ורק דבהרא"ש ז"ל מפורש להדיא דביין איירי וכן בתוס' דיומא (ע"ט א') ד"ה ולא ובסוכה (כ"ו ב') ד"ה ולא כתבו ג"כ להדיא כלשון זה דהכי איתא התם ולענין שתיה נראה שמברכין אכזית יין לאחריו על הגפן ועל פה"ג אע"ג דגבי יום הכיפורים משערין כמלא לוגמיו לא ילפינן להו מהדדי כו' עכ"ל ולכן גם דברי התוס' דהכא פשוט דביין איירי וכבר הובא בטור א"ח סי' ר"ט בשם הלכות גדולות וכן דעתו מסכמת ובב"י שם גם בשם הרשב"א והרא"ש דברכת מעין ג' דז' המינין מדאורייתא נינהו ולכן אם נסתפק בהו צריך לחזור ולברך ולא אמרין בהו ספיקו להקל וא"כ ניחא דעת ר"י שבתוס' דמברך בפחות ממלא לוגמיו ולא אמרינן ספיקו להקל כיון דאורייתא הוא. ועי':

דה נד ע"כ ואמר רב יהודה [שלשה דברים המאריך בהן מאריכין] ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלה והמאריך על שולחנו והמאריך בבה"כ. וכתב מרן וז"ל ג' דברים המאריך בהן מאריכין עי' (לעיל מ"ז) וצע"ק עכ"ל ונראה דכוונתו לדקדק מדוע לא חשיב רב יהודה הא דאיתא שם ת"ר אין עונין אמן חטופה כו' וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו וא"כ ארבעה הוי אך אולי נאמר ליישב זה. במה דכתבו התוס' במכילתין (נ"ב ב') דאיתא שם בברייתא תיכף לנטילת ידים סעודה ודקדקו התוס' וז"ל והא דלא חשיב ליה לעיל בפ' כיצד מברכין (מ"ב א') בהדי אידך תכיפות (דאמרו שם שלש תכיפות הן ולא חשבו לזה) משום דשנויה בברייתא לא חש למתנייה עכ"ל וא"כ רב יהודה ג"כ לא חשיב להמאריך באמן משום דשנוייה בברייתא ועי':

שבת

דף ד.

פשט העני את ידו אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה מעל מקום ד' על ד' וליכא אמר רבה הא מני ר' עקיבא היא דאמר לא בעינן מקום ד' על ד' ונמשך סוגייתן עד דאמרו שם (ה' א') אלא אמר ר' אבהו כגון ששלשל ידו למטה מג' וקיבלה (דהויא כקרקע) ופריך והא עומד קתני ומשני בשוחה ואב"א בגומא ואב"א בניס [אמר רבא איכפל תנא לאשמעינן כל הני]. וכתב מרן וז"ל וקשה לי דדילמא משום הכי נקט ידו דאיירי ע"כ בלמטה ומוכח מזה דאגד יד שמיה אגד עכ"ל. רצונו לכאורה דהתוס' ז"ל כתבו בד"ה כגון ששלשל ידו למטה מג' וקבלו וז"ל וקסבר ר' אבהו דאגד יד שמיה אגד דאי לא הוי

שמיה אגד מאי אריא דנטל עני מתוכה אפי' נתן בעה"ב לתוכה יהא חייב העני כשיוציא וכו' עכ"ל וא"כ מאי פריך רבא איכפל תנא (אלא דהוי ליה לתנא לתני דף שט כנף בגדו בפנים דהוי ד' וכפרש"י) הא השתא אשמעינן דאגד יד שמיה אגד אך אולי נאמר בזה דהן אמת אם היה דבר ברור ומפורש בקרא או בג"ש והל"מ וכיוצא דבעינן עקירה והנחה במקום ד' על ד' אזי לא נקשי כ"כ מדוע איכפל למתני ידו ולאוקמי בשוחה וגומא וננס דנאמר דאשמעינן אגד יד שמיה אגד אבל עתה דאין מפורש כ"כ להדיא דבעינן דוקא ד' ורבה ורב יוסף סברי באמת דלא בעינן כלל לתנא דידן מקום ד' איך נפרנס מתני' בדוחק הגדול הזה דבעינן דוקא ד' ורק דאיירי בגומא וננס. דא"כ טפי הול"ל פשט כנף בגדו ואם לאשמעינן דאגד יד שמיה אגד הלא לא נדע זאת מדיוק זה דטפי נאמר דלא בעינן כלל מקום ד'. ובהדיא הו"ל להנא דידן לאשמעינן דין זה. ועי':

דף ד:

שם ע"ב [תוס' ד"ה אגוז] ע"ג מים לאו היינו הנחתו כתבו וז"ל ואע"ג דאמרינן בפ"ק דב"מ (ט ב') ספינה מינח נייח ומיא דקא ממטי לה לגבי קנין שאני דלא איקרי חצר מהלכת דחצר ילפינן מיד [ויד נמי איהו דקא מסגי הותה] וקא ממטי לה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא בנותן גט ביד עבדה אמרינן דהוי חצר מהלכת והא הוי דומיא דידו אלא ע"כ דאמרינן דומיא דידו דא"א להלוך ממנו דהקונה ותמיד ידו אצלו כך בעינן חצר שאינו מהלכת ממנו דהקונה וצע"ג עכ"ל הנה כבר כתבנו בזה בח"א ודף ט"ז) ליישב דעת התוס' דבאמת רחוק הדבר לחלק ידו של אדם מגופו עד שנאמר דידו יקנה הדבר ולא גופו וכעין רמז לזה מדאמרינן בשבת (ד' א') ידו בתר גופו גריר וכהתוס' שם ד"ה מ"ט דלא גרסי ידו נייח והוא כעין דבריהם דהכא דאדרבה ידו מינח נייח וגופו הוא דקממטי ליה ואף אם נאמר דלא הוי גם רנח ראיה עכ"ז נכון הדבר בסברא ואין צריך לפנים ולכן התם בעבד כיון דאינו נעשה כלל שליח לאשה לקבל גיטה כמפורש בתלמודין גיטין (כ"ג ב') וקדושין (מ"א ב') דאמר ר' חייא בר אבא אר"י אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין והא דמתגרשת בעבד שלה היינו בתורת חצר וכתוס' שם ד"ה לפי וא"כ כיון דכל גופו של עבד אינו לא מתורת שליחות ואף לא מתורת יד וחצר דלא דמי ליד דהלא היד מינח נייח בעצם והעבד מהלך הוא. א"כ איך נחלוק ידו מגופו לומר דבידו לחוד מהני ולא בכל גופו דכל החצר הוקש לידו ולא חלק כ"ש מהחצר ובפרט ידושל אדם דבטל לגבי גופו משא"כ באשה עצמה התם בכל מקום שיתן גיטה מתגרשת היא דאם דבכל גופה לא תתגרש מטעם יד מ"מ לא

גרעה משלוחה דאף דמהלך הוא מ"מ מתגרשת על ידו כדנפקא לן מושלחה בקדושין (מ"א א') ולכן מגרשת ג"כ בידה ע"כ תוכן דברינו שם. ועי':

דף ו.

אמר מר זו היא רה"י גמורה למעוטי מאי למעוטי הא דר' יהודה דתניא יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע א"ל אין מערבין ר"ה בכך וכתבו [תוס' ד"ה יתר על כן] וז"ל וא"ת אמאי לא מייתי הכא מתניתין דכל גגות (צ"ה א') דקתני התם ועוד א"ר יהודה מערבין למבוי המפולש ותירצו בא"נ וז"ל דהוה אמינא דמתני' במבוי המפולש לר"ה אבל אין רה"ר עוברת לתוכה להכי מייתי הברייתא דיתר על כן דאפי' רה"ר עוברת בה מטלטלין ע"י לחי או קורה משום דשתי מחיצות דאורייתא ואע"ג דבפ"ק דעירובין אמתניתין דהרחב מי' אמות ימעט משמע דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמות ושליש [היינו מדרבנן] אבל מדאורייתא אפי' בט"ז אמה מטלטלין דאית ליה שתי מחיצות דאורייתא דעל כרחך צריך לומר דר"י איירי בר"ה גמורה שבוקעין שם רבים כדמוכח פ"ק דעירובין גבי כיצד מערבין רה"ר ושם פירשתי עכ"ל וכתב מרן וז"ל ולא זכיתי להבין הא מה דקתני ועושה לחי ונושא ונותן באמצע היינו אף מדרבנן דמדאורייתא לא צריך ללחי דהא סבר ב' מחיצות דאורייתא עכ"ל ואולי נאמר ליישב קצת גודל התמיה דהנה בעירובין (ו' א') פריך תלמודין ורשות הרבים מי מיערבא והתניא יתר על כן אמר ר"י מי שיש לו שני בתים בשני צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן כו' אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך וכי תימא בכך הוא דלא מערבא הא בדלתות מיערבא כו' עד דדחי תלמודין דאין מערבין רה"ר אף בדלתות וכתבו התוס' ד"ה וכי תימא וז"ל משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא וא"כ איירי ברה"ר גמורה רוחב ש אמות וקשה דלקמן (י' א') אמרינן דלכל היותר לא התיר ר"י אלא עד י"ג אמה ושליש (והוא כדקדוקם דהכא) ותירצו וז"ל ועוד י"ל דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר ר"י אלא עד י"ג אמה ושליש ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרה"ר אחת משני צדי המבוי רחב ששה עשר אמות ואורך רה"ר מהלך דרך מבוי (בציורם דשם) דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ששה עשר אמות הוי רה"ר גמורה כיון דבשני צדי המבוי הוי רוחב ט"ז אמה כו' וצ"ל לפי זה אע"ג דלר"י לחי וקורה מהני מדרבנן לרוחב אמה ולרוחב ט"ז אמה לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לט"ז כו' עכ"ל וא"כ גם דבריהם דהכא יפורש כעין דבריהם דהתם. ושיעור דבריהם כן המה שאמרו ואע"ג דבפ"ק דעירובין אמתניתין דהרחב מי' אמות ימעט משמע דלכל היותר לא התיר ר"י אלא עד י"ג אמה

ושליש ומשמע דלא הוי רה"ר גמורה ותירצו ע"ז דהיינו מדרבנן רצונם דמדרבנן מחלקינן בין י"ג אמה ושליש דניתר בלחי וקורה אף דהוי רה"ר גמורה כגון שרה"ר הוי משני צידי המבוי ובין רחב ט"ז אמה דהתם אינו ניתר בלחי וקורה אבל מדאורייתא אין חילוק דאפי' ברוחב ט"ז מטלטלין בכל ענין ואם דלא האריכו כ"כ עכ"ז הלא בסוף דבריהם הביאו להא דעירובין והראו מקום להתם כמו שכתבו ושם פירשתי ועי' עוד בזה וכדי לברר הענין הובא דברי התוספות בלשונם:

דף ז.

אמר עולא אמר ר' יוחנן [קרפף יותר מבית סאתים] שלא הוקף לדירה ואפי' כור ואפילו כוריים [הזורק לתוכה חייב] וכתב מרן וז"ל ע' לקמן (פ' א') ברש"י ד"ה והוא שיש חיוב (וצ"ט ב') ברש"י ד"ה שהוקף לכרמלית וצע"ג עכ"ל והוא דשם (פ' א') ת"ר הוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד חייב בשתי העלמות פטור. ר' יוסי אומר בהעלם אחד לרשות אחד חייב לשתי רשויות פטור מפני שרשויות מחלקות ואמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם ופרש"י שמופסקות ברה"י אבל אם היה כרמלית מפסיקן כגון קרפף יותר מבית סאתים כו' חדא רשותא הוא עכ"ל. משמע להדיא מדברי רש"י אלו דאינו חייב חטאת על קרפף יותר מבית סאתים והוא להיפך מדברי עולא אר"י וכן בדברי רש"י (צ"ט ב') קשה כן. דאמר רב מישא בעי ר' יוחנן כותל בר"ה גבוה י' ואינו רחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י וזרק ונח על גביו מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ד' מקום פטור הוא או דילמא כיון דעשאו רה"י כמאן דמלי דמיא ופרש"י ומוקף לכרמלית בכותל זה הקיפו בקעה שהיתה כרמלית ועל ידו נעשית רה"י כגון שהוקף לדירה או לא הקיפו בו אלא בית סאתים עכ"ל. ולכאורה לדעת ר' יוחנן בעצמו גם אם הקיפו בו יתר מבית סאתים ולא הוקף לדירה גם זה נעשה רה"י ולמה כתב רש"י דלא הקיפו בו אלא ביה סאתים. ואולי נאמר קצת בדעת רש"י דהנה לכאורה לדעת ר' יוחנן דסובר דגם יותר מבית סאתים הוי רה"י. לדידיה גם כמה פרסאות אם הוקף הוי ג"כ רה"י דאיזה שיעור ניתן לחלק וא"כ יקשה לן כולי עלמא הא מקיף להו ים אוקיינוס ואיך נמצא רה"ר כלל בעולם ולא ניחא לרש"י ז"ל לחלק בין אם הוקף בידי אדם ובין ביד שמים דדחיק ליה הא דמקשה הגמרא על ר' יוחנן בעירובין (ס"ז ב') בדין דקרפף הנ"ל מהא דתניא סלע שבים גבוה עשרה ורחב ארבעה אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מן הים לתוכו פחות מכאן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים אהייא אילימא אסיפא עד בית סאתים אין טפי לא והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל אלא לאו אריש והכי קאמר סלע שבים גבוה עשרה ורחב ארבעה אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו ועד כמה עד בית

סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא תיובתא דר' יוחנן ומשני רבא דלעולם אריש והכי קאמר הא בתוכו מטלטלין ועד כמה עד בית סאתים ורב אשי אמר הן אמרו והן אמרו ע"ש ואם נאמר דר"י רק בהוקף בידי אדם קאמר א"כ מאי קשיא ליה מסלע שבים דהוי בידי שמים ומוכח א"כ דלא שאני לר' יוחנן בין נעשה ההיקף בידי אדם ובין נעשה בידי שמים והדרא קושייתן דא"כ רה"ר היכא משכחת לה אך באמת ר' יוחנן אליבא דידיה דסובר אתו רבים ומבטלין מחיצתא כר' יהודה דעירובין (כ"ב א') דאמר רבה בב"ח משמיה שם ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר לא קשיא כלל דכיון דרבים מבטלי מחיצתא שפיר משכחת לה רה"ר אבל לדידן דסבירא לן כר' אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא דאמר שם(כ' א') דהזורק לבין פסי ביראות חייב ומסיק בתלמודין שם דאע"ג דקא בקעי בה רבים וקמ"ל דלא אתו רבים ומבטלין מחיצתא וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"ז מהל' שבת ה"ג (ופשוט קצת הא דקי"ל כר"א אף דר"י ור"א הלכה כר"י הוא. משום דסובר כרבנן דמתניתין) א"כ תקשי דרה"ר היכא משכחת לה כיון דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ולכן פשוט לרש"י דאנן לא קי"ל כעולא אמר ר"י דיותר מבית סאתים רה"י הוא ורק באמת כרמלית הוא דילפינן ממשכן דהוי סאתים וכדאמרי' שם (כ"ג ב') מנא ה"מ (דמרבעינן לחצר המשכן לשער בו איסור שבת וכפרש"י) אמר רב יהודה דאמר. קרא אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה טול חמשים וסבב חמשים אבל ביותר מסאתים הזורק לתוכה פטור לדידן. ושפיר פי' רש"י שם במכלתין (פ' א') דהוי כרמלית וכן שם (צ"ט ב') אף דר' יוחנן בעצמו מיבעי ליה כותל בר"ה גבוה י' ורחב ד' ומוקף לכרמלית. מ"מ תפס רש"י ז"ל מילתא דף סיקתא דאיבעיא זו אתיא גם לרבנן דלא סבירא להו אתו רבים ומבטלי מחיצתא ולדידהו ע"כ מוכח דהוי פחות מבית סאתים דאי יתר מבית סאתים לא הוי רה"י בהיקף זה כדברינו ובפרט דאמרינן שם סמוך לזה איתמר נמי א"ר חייא בר אשי אמר רב (וכן א"ר יצחק אמר ר' יוחנן) כותל בר"ה גבוה י' ואינו רחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י הזורק ונח על גביו חייב ולכן פרש"י דלא הקיפו אלא בית סאתים דמאן נימא לן דרב יפלוג על רבנן דמתני' דסברי דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא [ואף דלרבותינו בעלי התוס' דעירו' (כ"ב ב') ד"ה דילמא כדי שלא יקשה להו מתלמודין דשם (ס"ז ב') המובא לעיל ע"כ נאמר דדוקא לענין דאתו רבים ומבטלי מחיצתא מחלקי התוס' בין מחיצה הבאה בידי אדם ובין באה בידי שמים משא"כ להיחשב רה"י גם היכא דנעשה בידי שמים והוא יתר מסאתים עדיין רה"י היא מ"מ לרש"י ז"ל לא ניחא ליה לחלק בזה דמניין ליה להש"ס דבר פשוט כ"כ להקשות על ר' יוחנן מסלע שבים כיון שיש מקום

לחלק בשום צד בין מחיצה הבאה בידי אדם ובין באה בידי שמים א"כ אולי גם ר' יוחנן דאמר קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוי רה"י דוקא בידי אדם קאמר אבל בידי שמים לא הוי רה"י דומיא דמחלקינן לדידן לענין אתו רבים ומבטלי מחיצתא. ומדף רכינן עליה ש"מ דאין חילוק בינייהו כלל ובפרט דסברא זו בעצמה דחוקה היא לחלק בזה בין נעשה בידי אדם לנעשה בידי שמים כיון דלכל דינייהו שוים המה ולכן טפי ניחא לרש"י ז"ל דר' יוחנן רק אליבא דידיה דסובר אתי רבים ומבטלי מחיצתא פסק דקרפף יותר מבית סאתים רה"י הוי משא"כ לחכמים דמתניתין ור' אלעזר דס"ל כוותייהו דלא אתי רבים לא ס"ל הא דר"י ורק עד בית סאתים הוי רה"י וטפי לא. ועי'):

שם בגמ' על מה דתני בקעה אינה לא כרה"ר ולא כרה"י פריך מהא דתניא הבקעה רה"י לשבת. ומשני עולא לעולם כרמלית הויא ואמאי קרי לה רה"י לפי שאינה רה"ר ורב אשי אמר כגון דאית לה מחיצות וכי הא דאמר עולא אר"י קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפילו כוריים הזורק לתוכה חייב מ"ט מחיצה היא כו' ואמרו ע"ז דעולא לא ניחא ליה בדרב אשי דאי דאית לה מחיצות בקעה קרי לה להּ(בתמיה) קרפף היא. ורב אשי [רה"י קתני] וכרמלית לא קרי לה תנא דמתניתין רה"י. וכתב מרן וז"ל עי' שם בטהרות (פ"ו מ"ו) שבילי בית הגלגל רה"י לשבת ושם משנה י' איסטוונית וצ"ע עכ"ל אולי רצונו דהתם בשבילי בית הגלגל פי' הרע"ב ויתר המפרשים דהוי כרמלית והא התם דחוק טפי לאוקמי בקרפף יותר מבית סאתים וכן באיסטוונית נמי דתנן התם במשנה י' דהוי רה"י לשבת ומפורש בברייתא דמכילתין (ו' א') דהוי כרמלית ואין שום פלוגתא בזה דרק בבקעה דהתם פליגי עולא ורב אשי הכא וא"כ איך פשוט לרב אשי דא"א לאוקמי כדעולא בכרמלית משום דקתני רה"י לשבת הלא גם באיסטוונית תנן הכי דרה"י לשבת והתם ודאי כרמלית היא ואולי נאמר קצה בזה דבתלמודין עירובין (כ"ב ב') בעא מיניה רחבא מרבא תל המתלקט עשרה מתוך ארבעה ורבים בוקעין בו חייבין עליה משום רה"י או לא אליבא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה (בפסי ביראות) אמרי רבנן רבים לא מבטלי מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דר"י כו' א"ל חייבין ואפי' עולין לו בחבל א"ל אין תא שמע שבילי בית גלגול וכיוצא בהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ואיזהו שבילי בית גלגול כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חטין וירוץ לפני סרדיוט כו' אלא לאו ר' יהודה היא ומשום דלא ניחא תשמישתיה הוי רה"י ולא אתו רבים ומבטלין למחיצה זו כו' ע"ש וא"כ משמע קצת מהתם דשבילי בית גלגול הוי רה"י. והרע"ב והמפרשים דתפסו בפשיטות דהוי כרמלית אליבא דעולא פירשו דמפרש דגם בקעה דהתם הויא כרמלית וכמו שזכר

להדיא הרע"ב שם. אי נמי דכוונתם דשבילי ביה גלגול הוי כרמלית רק לענין טלטול וקצת מסתברא כן לכאורה דהא מחיצה מעליא הוי ואם לא נאמר דהוי יתר מבית סאתים ולא הוקף לדירה וכדברינו לדעת רש"י המובא לעיל) ולכן ממשנה זו לא תקשי לרב אשי דאיהו יפרש באמת דשבילי בית גלגול רה"י הוא מדאורייתא והזורק לתוכו חייב והא דהקשה תלמודין כ"כ בפשיטות לרבא התם לאו משום דסתמא דתלמודין סברי כרב אשי דכיון דתני רה"י אינו כרמלית. אלא דאף גם אליבא דעולא הקשו דהלא גם לעולא להכי קרי ליה רה"י משום דאינה רה"ר ולדעת רבא דף שט ליה דבכל מקום אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא הוה ליה להיות רה"ר גמורה ובקושיית מרן מאיסטוונית נאמר קצת דהנה מצינו בתלמודין שאמרו באיזה מקומות דאע"ג דרישא לאו דוקא תני רישא אטו סיפא כיון דסיפא דוקא וכן להיפך תני סיפא דלאו דוקא משום דרישא דוקא אבל לא רישא דוקא ולא סיפא דוקא אי אפשר למתניא כדאי' בפירוש במס' חולין (ס"ח א') ומפורש בתוס' דמס' עירובין (ט"ו א') ד"ה אי הכי דתרתי אטו חדא לא אמרינן דליתני ע"ש. וא"כ מתניתין דטהרות פ"ו שלשה משניות נינהו דנקט בהו רה"י לשבת והם משנה ו' תני שבילי בית גלגולי ומשנה ז' תני בקעה ומשנה י' תני האסטוונית. ולכן סובר רב אשי דמשנה ו' דשבילי בית גלגול ומשנה ז' דבקעה ברה"י ממש איירו. דבשלמא אם נאמר כן דתרווייהו רה"י דידהו דוקא אז אע"ג דמשנה י' דאיסטוונית לאו דוקא עכ"ז תני חדא דלאו דוקא אטו תרתי דדוקא משא"כ אם נאמר דמ"ז לאו דוקא א"כ אף גם דנאמר דמ"ו דוקא עכ"ז לא הני תרתי דלאו דוקא אטו חדא דדוקא ועי':

דף ח.

אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוה י' ואינו רחבה ו' חייב' רחבה ו' פטור וכתב [רש"י ד"ה רחבה] ו' פטור וז"ל דהוי רשות לעצמה ואנן ממשכן גמרינן שהיו זורקין מחטיהן] מזה לזה ולא היו זורקין רשויות עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (צ"ו ב') דלמסקנא אמרינן דלא מצינו שהיו זורקין מחטין וצ"ע עכ"ל. והוא דשם אמרו זרק ד' אמות ברה"ר מנלן דמיחייב א"ר יאשיה כו' שכן תופרי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה ופריך ודילמא גבי הדדי הוו יתבי ומשני מטו אהדדי במחטין ודילמא בתוך ד' הוו יתבי כו' עד דמסיק שם אלא כל ד' אמות ברה"ר גמרא גמירי לה וא"כ איך נקט רש"י ז"ל דאנן ממשכן גמרינן שהיו זורקין מחטיהן דלא קאי במסקנא ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהנה שם אמרי' מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא היכא כתיבי אמר ר"י דאמר קרא ויעבירו קול במחנה כו' ופריך אשכחן הוצאה הכנסה מנלן ומשני סברא הוא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי מה לי עיולי וכתבו התוס' ד"ה הכנסה מנלן וז"ל וא"ת למה צריך להך סברא כיון

דהוות במשכן כדאמר לעיל (מ"ט ב') הם העלו קרשים לעגלה כו' דהא בסמוך משמע גבי זריקה דאם היתה במשכן הוי אתי ליה שפיר. וי"ל דבזריקה נמי איכא סברא מה לי ע"י הוצאה מה לי ע"י זריקה דאי לאו סברא לא הוה מחשבינן לה תולדה דהוצאה ואי לא הוות נמי במשכן לא הוה מחייבינן עלה מסברא לפי שמלאכה גרועה היא עכ"ל. וא"כ אנן לדידן עדיין תקשה לן מכלן דחייב אזריקה מרה"ר לרה"י ולהיפך מרה"י לרה"ר כיון דהעלו התוספות דמסברא לחודא לא מצינן לחיובא. וכן גם הכא מסברא לחודא דמה לי הוצאה ומה לי זריקה לא מצינן לחיובא והא דמסקינן דכל ד' אמות ברה"ר גמרא גמירי להו אין זה רק ברה"ר דחייב המעביר והזורק משא"כ מרה"ר לרה"י מנלן ולכן נאמר דף שיטא להו לרבותינו בעלי התוס' וכן לרש"י ז"ל בדעת תלמודין שתופרי יריעות היו זורקין מחטיהן מרה"ר לרה"י ומרה"י לרה"ר דמסתמא היו תופרין ברה"ר כדמפורש בתלמודין שהביאו מהא דזריקת מחטין על ד' אמות ברה"ר. וכיון דהיו תופרין ברה"ר והוצרכו למחט ושאר דברים קטנים היו זורקין מבתיהן לחוץ רק דכל שאלת תלמודין היה דהיכן מצינו זריקה ברה"ר מתחלת ד' לסוף ד' ואמר ר' יאשיה שכן תופרי יריעות כו' וזאת דחה תלמודן דדילמא גבי הדדי הוו יתבי. משא"כ מרה"י לרה"ר וכן להיפך היה פשוט לתלמודין מזריקת מחטין וכיוצא בהם ולכן הכא בדברי אביי דאיירי בזורק מרה"י לרה"ר ולא איירי בד' אמות ברה"ר שפיר נקט רש"י ז"ל דאנן ממשכן גמרינן כו' ועי':

שם אמר עולא עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב. מ"ט פחות משלשה מדרס דרסי ליה כו' תשעה ודאי מכתפין עלויה וכתב [רש"י ד"ה מכתפין עלויה] וז"ל וכיון דצריך לרבים רה"ר הוא (בין רחב ובי קצר] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (צ"א ב') ברש"י ד"ה אי נימא וצ"ע עכ"ל והוא דשם תנן המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה פטור ושאלו בגמרא האי איסקופה מאי אילימא איסקופה רה"ר (ופרש"י כגון גבוה ט' ורחב ארבעה ורבים מכתפין עליו דחזיא לרבים לכתופי כדאמר בפ"ק עכ"ל). הרי להדיא דף ירש התם דרחב ד' וכאן פירש בין רחב ובין קצר. אך אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דמצינו דגם דעת הר"מ ז"ל בפי"ד מהלכות שבת כדעת רש"י דהכא דלא בעינן רחב ד' וכבר השיגו שם הראב"ד אך הרשב"א ז"ל נתן טעם לדעתם דמחשבת רבים דכתפי עליה משווי ליה מקום דומיא דזרק ונח בפי הכלב המובא לקמן (דף ק"ב א') ועירובין (צ"ט א') ע"ש ולכן לפי הנחה זו נאמר לדעת רש"י ז"ל לחלק דעמוד ברה"ר דנעשה בודאי לכתופי עליה דאל"כ מה צורך לעמוד זה ברה"ר ולכן כוונת רבים מחשבי ליה מקום וחייב אף בפחות מד' משא"כ באיסקופה דלקמן דעיקריה לאיסקופה נעשית ולכן כיון דאין כאן כוונת רבים בעשייתן ורק דחזיא לכתיפי בלחודייהו לא אמרינן כ"כ

מחשבתן משווי ליה מקום דהלא מה שמדמה הרשב"א לנח בפי הכלב איננה מוכרחת כ"כ דהתם בעת זריקתו כוון דלינח בפי הכלב משא"כ הכא:
ודי לן היכא דרבים מחשבי ליה בעשיית מקום זה ולא כן באסקופה ועי':

דף יא.

בגמרא הקשו על מה דתנן במתניתין (ע' ב') (לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה כו' ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה) הא תני ליה רישא ואם התחילו אין מפסיקין ומשני סיפא אתאן לדברי תורה דתניא [חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש] ואין מפסיקין לתפלה וכתב מרן וז"ל עי' מ"ק (ט' ב') תוס' ד"ה כאן במצוה וכו' וצ"ע ועמד בזה הראנ"ח בתשובותיו עכ"ל והוא דסם רמו קראי אהדדי כתיב יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישיו בה אבל חפצי שמים ישוו בה (שאם יש לך לעסוק במצוה תבטל הלמוד תורה ותעסוק במצוה) כתיב כל חפצים לא ישוו בה (דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה דבעינן לבטל מצוה ולעסוק בת"ת) ומשנינן כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים (אז ת"ת עדיף) וכאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים (אז מצוה עדיפא וכתבו התוס' שם וז"ל כאן במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים עשיית המצוה עדיף שהרי מפסיקין אפי' לר"ש בן יוחאי לעושה סוכה ולולב כדאיתא בירושלמי (פ"ק דשבת סוף הלכה ב') אבל בהפסקה דתפלה וק"ש אין מפסיקין לרשב"י. ובירושלמי זה שכנו וזה שכנו ואין מפסיקין שננו מפני שננו עכ"ל. וביאורו דת"ת נקרא שננו דכתיב ושננתם לבניך. וק"ש נקרא ג"כ שננו ואין מפסיקין זה מפני זה וא"כ יצא לנו דהתוס' כתבו שם היפך מתלמודין. דהכא אמרו דגם רשב"י וחביריו מפסיקין לק"ש והתוס' שם כתבו דאין מפסיקין לרשב"י והנה ספר הראנ"ח איננו אתנו לעיין בדבריו אך אולי נאמר קצת בזה דהנה שם בירושלמי אמרו בזה"ל ר' יוחנן אמר בשם ר' שמעון בן יוחי כגון אנו שעסוקין בת"ת אפי' לק"ש אין אנו מפסיקין. רבי יוחנן אמרה על גרמיה כגון אנו שאין עסוקין בת"ת אפי' לתפלה אנו מפסיקין ואח"ז הביאו א"ר יוסי קומי ר' ירמיה אתיא דר' יוחנן כר' חנניא בן עקיבא דתני כותבי ספרים תפילין ומזוזות מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה ר' חנניא בן עקיבא אימר כשם שמפסיקין לק"ש כך מפסיקין לתפלה ולתפילין ולשאר כל מצותיה של תורה. וא"כ לפי דעת הירושלמי דמדמה ההפסק מלימוד תורה להפסק מכתיבת תפילין ומזוזות שאמרו אתיא דר' יוחנן כר' חנניא משמע בפשיטות דלת"ק דר' חנניא כשם שמחלק בכתיבת ס"ת ותפילין דלק"ש מפסיקין ולא לתפלה כן מחלק בלימוד התורה דמפסיק לק"ש ולא לתפלה. ולכן נאמר בפשיטות דתלמודן שהביאו הכא דחבירים העוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ולא לתפלה היא דעת

ת"ק דר' חנניא וכן הוא דעת מתניתין דמוכח שמחלקת כן משא"כ ר"ש בן יוחאי בעצמו איהו סובר דגם לק"ש אין מפסיקין מטעמו דזה שננו וזה שננו. ור' יוחנן דאמר בתלמודין לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו לאו דגם דעת רשב"י כן אלא לפי דעת מתניתין מחלק כן דלא אמרו אלא באנשים דאין מפסיקין לימודם לשום דבר ותורתן אומנתם אבל כגון אנו מפסיקין לכל דבר בין לק"ש ובין לתפלה והוא ממש כדעתו בירושלמי שם והתוס' ז"ל במו"ק לחזק ראייתם הביאו דעת רשב"י בעצמו מירושלמי דמצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים עדיף כחה שהרי מפסיקין אפי' לר"ש בן יוחי לעשות סוכה ולולב ובהפסקה לק"ש ותפלה אין מפסיקין לרשב"י וזהו דעת רשב"י עצמו המובא שם. ואפשר לומר עוד דהוכרחו קצת להביא דעת רשב"י משום דקשיא להו מדוע לא משני תלמודן על קושייתם מסתירת קראי (דלפעמים כתיב דחפצי שמים שווים לתורה ופעמים כתיב דכל חפצים לא ישוו) דחפצי שמים חלוקים דלק"ש מפסיקין ולשאר דברים כמו תפלה אין מפסיקין. לכן כללו בתוך דבריהם דלרשב"י בעצמו אינו כן אלא דאף לק"ש אין מפסיקין כלל ור' יונתן בן עסמיי ור' יהודה בן גרים הקשו קראי אלו תלמידי דרשב"י נינהו כמפורש שם במ"ק. ולכן אוקמי קראי אלו לחלק בין מצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים. ובין א"א לעשות ועי':

דף יח:

מאן תנא להא דתנו רבנן לא תמלא אשה קדרה עסיות ותורמסין והניח לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה ואם נתנה למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו כיוצא בו לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ע"ש עם חשיכה ואם עשה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו לימא ב"ש היא דאוסר שביתת כלים ולא ב"ה ומשני אפי' תימא ב"ה גזירה שמא יחתה בגחלים ופריך אי הכי מוגמר וגפרית נמי לגזור ומשני התם לא מחתי לה דאי מחתי סליק בהו קוטרא וקשי להו וכתבו [תוס' ד"ה גזירה שמא יחתה וז"ל וא"ת מעיקרא דלא ידע האי טעמא תקשי ליה מתניתין דבשר בצל וביצה וחררה [דתנן לקמן (י"ט ב') אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום] וי"ל דהתם ידע שפיר דהוי טעמא משום שמא יחתה [שאין דבר מפסיק] בינו לגחלים עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא מ"מ תקשי ליה מתני' דר"פ כירה בחמין ותבשיל דקדרה מפסיק ואף לפי צד איבעיא דשם דלהחזיר תנן הא מבואר שם דצ"ל חסורי מחסרא כו' ומה הן משהין כו' חמין ולא תבשיל דהטעם ע"כ משום חיתוי דאילו משום בישול אף אם יסבור דיש בישול אחר בישול ומשום שביתת כלי מה מהני בזה גירוף וגם אמאי חמין מותר וכיון דמצינו לב"ש דבקדירה מפסיק חיישינן לחיתוי י"ל דגם ב"ה סבירא להו הכי גם בהא דף

רכינן מוגמר וגפרית נמי לגזור הא בלאו הכי כיון דאינו מפסיק כלי ניחוש לחתוי כמו באין צולין בשר עכ"ל. ואולי נאמר קצת בדעת התוס' ז"ל דהנה אהא דאיתא במתני' אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אמרו שם בגמרא וכמה א"ר אלעזר אמר רב כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי (והיינו שליש בישולו וכפרש"י וא"כ חזינן דאף דאינו גמר בישול עכ"ז כיון דבשיל מעט דלסטים כבן דרוסאי אוכל לה אף דכל אדם אין אוכלין כן מ"מ אין כאן חשש חיתוי משום דלא בהיל כ"כ ולכן נאמר לדעת התוספות דעלה בדעת המקשן דדוקא אוכל העומד לאכילה וגם אינו יכול לאוכלו כלל בלי בישול אז אית לן למגזר שמא יחתה ואף דמפסיק כלי ג"כ אסור משא"כ היכא דאינו עומד כלל למאכל אדם לא בעינן למגזר בהו כ"כ דלא בהיל אינש רק לאכילת גרונו ולמלא רעבון נפשו וכן אף שהוא מאכל אדם רק דבאפשרות לאוכלו בשום ענין בלא בישול אז ג"כ אין לנו למגזר. דלא אתי למיחתי בודאי ולכן ממתניתין דכירה דהתפ בתבשיל איירי ורוב התבשילין אינם ראוים לאוכלן כשהן חיין ואינן מבושלין פשוט ליה דגזרינן שמא יחתה אף דקדירה מפסיק. ומוגמר וגפרית ניחא ליה ג"כ בתחלה אף דלא מפסיק כלי. עכ"ז כיון דאינן עומדין למאכל אדם לא גזרינן בהו. ולא הקשה הגמ' רק מקדירה דעסיות ותורמסין דהתם כיון דמפסיק כלי ומתחלה ראויין קצת למאכל אדם לא הוה לן לאוסרו כלל אם לא משום שביתת כלים. אך כיון שהתרצן השיב ליה דגם בקדירה דעסיות ותורמסין גזרינן שמא יחתה ולא מהני מאי דראוין מתחלה ג"כ למאכל אדם א"כ נראה דלא מחלקינן כלל בגזירה זו ותמיד חיישינן לגזירה ו לכן פריך ממוגמר וגפרית. והתוס' ז"ל דלא זכרו לחלוקים אלו היינו משום דהם מוכחים להדיא מתלמודין דף ריך ממוגמר וגפרית רק אחר שהשיב ליה דגזרינן אף בעסיות ותורמסין. וע"כ דמחלקינן בין ראוי לאכילה בלא בישול ובין אינו ראוי כמש"ל ולכן לא זכרו רק האי דאין צולין ועי':

דף כ:

רבין ואביי הוו יתבי קמיה דרבנא נחמיה אחוה דריש גלותא חזייה דהוי לבוש מטכסא א"ל רבין לאביי היינו כלך דתנן א ליה אנן שירא פרנדא קרינן ליה [מיתיבי השיראים והכלך] והסריקין חייבין בציצית כו'. וכתב מרן וז"ל ק"ל אמאי פריך מהברייתא ולא פריך ממתניתין (פ"ט מ"ב) דכלאים עכ"ל והיינו דתנן התם השיריים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורין מפני מראית העין. ומוכח דתרי מיני נינהו ואולי נאמר דלבד מה דף שוט לחלק קצת בין שירא לשיריים דהתם ולכן הביא לו יותר מהשיראים דקרוב לשירא. י"ל עוד בזה דיש מקום לסבור דבאמת חד מינא הוא רק שנשתנו במלאכת

עשייתן. חד מהם דומה לצמר וחד דומה לפשתים וע"כ אסורין משום כלאים מפני מראית העין ומש"ה הביא מברייתא דהשיראים והכלך חייבין בציצית. הכא אין לטעות כלל ולומר דחד מינא הוא דא"כ ל"ל למיחשבינהו תרתי ועי':

דף כא.

תני רמי בר חמא [פתילות ושמנים] שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת [אין מדליקין בהן במקדש] משום שנאמר להעלות נר תמיד כו' וכתב מרן וז"ל ק"ל למאי נקט שמנים והא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך עכ"ל וכדבריו מבואר להדיא במנחות (פ"ו א') וברמב"ם ז"ל. אך אולי נאמר קצת זה דהנה בכל פסולי שמנים בעא מיניה אביי מרבה לעיל מהו שיתן לתוכו שמן כל שהוא וידליק כו' א"ל אין מדליקין מ"ט לפי שאינן נדלקין (כ"ה בנ"א) וכן גרס הר"מ ז"ל בפ"ה מהלכות שבת ה"ט וז"ל אבל שמנין שאין מדליקין בהן אפ' עירבן בשמנין שמדליקין בהן לא ידליק מפני שאינן נמשכין עכ"ל ועי' במ"מ שם שגרסתו היה בתלמודן לפי שאינן נדלקין ומדקדוק לשון רבינו שנקט בדבריו אפי' עירבן בשמנים שמדליקין בהן משמע דאף מיעוט שמן שאין מדליקין ברוב שמן שמדליקין בהן (כתלמודן בסנהדרין (פ' ב') הנסלקין בנשרפים) מ"מ אסור מטעם הנ"ל וא"כ נאמר דגם רמי בר חמא במתניתא משמיענו דין זה דבפסולי שמנים אין מדל קין בהם במקדש אף אם עירבן ובטלן ברוב בשמן זית זך דבכל התורה מיעוט בטל ברוב וכשר להדליקן מדינא דשמן זית זך (דזך היינו שלא יהיה השמן זית בעצמו מעורב בשמרים וכמו שכרש"י בחומש פ' תצוה וז"ל זך בלי שמרים כמו ששנינו במנחות מגרגרו בראש הזית עכ"ל) ומ"מ עדיין אסור משום שאינן נדלקין ונמנע קצת עליית השלהבת ואנן בעינן להעלות נר תמיד שתהא השלהבת עולה מאליה ואף דאביי נקט בדבריו לשון מהו שיתן לתוכו שמן כל שהוא וידליק היינו דכל שהוא משמע מעט ומשמע ג"כ הרבה כמובא בכמה מקומות ומהם בעירובין (י"ח א') ומותר להרחיק כל שהוא בפסי ביראות ולכן בעא אביי תרתי דאולי אסור אף מעט ואולי מותר גם הרבה וגם רש"י ז"ל בגרסתו לא יחלוק על עצם הדין. ועי':

דף כח:

אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין תפילין בהדיא כתיב בהו למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא לעורן ופריך [והאמר אביי שין של תפילין] הלמ"מ (וכיון שהשם נכתב בקמטין שלו מקרא דמותר בפיך נפיק). אלא לכורכן בשערן כו' וכתב מרן וז"ל ק"ל הא י"ל לעור תפלה של יד וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר ליישב קצת דהא איתא בברייתא שהובא בתלמודין

גיטין (מ"ה ב') ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות ולא חילקו כלל בין תפלה של יד לשל ראש ומה דתני בברייתא לא היה לו לרב יוסף להביאו בלשון זה דלא הוכשרו כמו שפריך תלמודין גם מברייתא דתפילין מרובעות הלמ"מ וכהתוס' שם ד"ה תפילין ע"ש ולכן אין לומר לתפלה של יד. ומצאתי כעין זה בדברי האחרונים ז"ל. ועי':

דף לא:

ר' יוסי (דמתניתין דאמר המכבה את הנר משום דחס על הנר וחס על השמן פטור חוץ מחס על הפתילה דחייב מפני שהוא עושה פחם) כמאן סבירא ליה אי כר' יהודה סבירא ליה אפי' בהנך נמי ליחייב ואי כר' שמעון סבירא ליה אפילו פתילה נמי לפטור כו'. עד ר' יוחנן אמר לעולם כר"ש סבירא ליה ומאי שנא פתילה כדאמר רב המנונא ואיתימא רב אדא בר אהבה הכא בפתילה שצריך להבהבה עסקינן דבההיא אפילו ר"ש מודה דקא מתקן מנא אמר רבא דיקא נמי דקתני שהוא עושה פחם ולא קתני מפני שנעשית פחם. וכתב [רש"י ד"ה שהוא עושה פחם שהוא מתכוין ממש] לעשותה כמין פחם עכשיו אלמא בכיבוי הצריך לגופה איירי וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל וקשה לי הא בפשוטו י"ל דחוץ מן הפתילה היינו דחוץ מכחס על הפתילה חייב דמיירי בלא הובהבה מבעוד יום וכיון דרצונו לחזור ולהדליק הפתילה וניחא ליה בפחם מיקרי צריכה לגופה דאפי' באינו מתכוין אלא דהוי פסיק רישיה היכא דניחא ליה מיקרי צריכה לגופה כדלקמן (ק"ג א') בתולש עולשין בארעא דידיה ומרווח יותר לישנא דבפתילה שצריך להבהבה עסקינן היינו דהוא אינו מתכוין לכך אלא דממילא ניחא ליה עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דבכ"מ פ"א מהל' כבת הל' ז' הביא דברי ה"ר אברהם החסיד בשם אביו ז"ל מצאתי כתוב ההפרש שיש בין מלאכה שאינה צריכה לגופה ובין פסיק רישיה ולא ימות הוא דגבי פסיק רישיה אינו מכוין למלאכה כל עיקר אלא שהיא נעשית בהכרח כגון שסגר פתח ביתו והיה שם צבי שהוא לא כוון לשמירת הצבי אלא שהמלאכה נעשית בהכרח אבל מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא מתכוין לגוף המלאכה אלא שאינו מכוין לתכליתה עכ"ל וא"כ לפי הנחה זו מיושב קצת דעת רש"י ז"ל דבהתולש עולשין רק הוא אינו מתכוין לגוף המלאכה דגוף המלאכה היא חרישת ותיקון הקרקע ואיהו מה שצריך לדידיה הוא דשקיל והן הנה העולשין. אבל המלאכה נעשית בהכרח דממילא משתבחת הקרקע וכולי עלמא ידעי שטוב בעיניו מלאכה הנעשה ומרווח ביה ודמיא ממש לסוגר ביתו כנ"ל. משא"כ הכא במכבה אף דעיקר המלאכה היינו הכבייה עביד בידים ממש ומכוין לגוף המלאכה. אבל עדיין נקרא אינו מתכוין לתכליתה דלא נראה לעין כל טובת המלאכה דאף אם לא הובהבה עכ"ז להרבה אנשים ניחא שיבער הנר דלהכי הודלקה

ועדיין לא יצאה משם מלאכה שאינה צריכה לגופה שהיתה בתחלתן דמי מפיס ולכן שפיר פירש רש"י ז"ל שהוא מתכוין ממש לעשותה כמין פחם עכשיו ואז חייב דהוי מלאכה הצריכה לגופה ועי':

דף לד:

שיעור בין השמשות בכמה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל היינו [תלתא ריבעי מילא]. וכתב מרן וז"ל עי' פרש"י ברכות (ב' ב') ד"ה והלא כהנים ובנדה (נ"ג א' רש"י ד"ה ביה"ש וצ"ע עכ"ל כבר מבואר קושיית מרן בריש מסכת ברכות וע"ש מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף לח:

[תוס' ד"ה תנור] שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן לא מתוכו בין מעל גביו כתבו וז"ל אי להחזיר תנן הכא נמי האי לא יתן לא יחזיר הוא אבל להשהות משהה אפי' בתנור שאינו גרוף וקטום כדמשמע בפ"ק (י"ח ב') [דשרינן קידרא חייתא ובשיל כמאכל בן דרוסאי] אפי' באינו גרוף וקטום ומשמע התם דבתנור איירי דקאי אהא דקתני התם לעיל לא תמלא אשה קדרה עסיסות כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא שם לא נזכר מן מאכל בן דרוסאי אלא ובשיל שפיר דמי סתם אלא דהתוס' כתבו שם דהיינו כמאכל בן דרוסאי דהא קי"ל כחנניא וא"כ איך עשו כאן הוכחה מזה דילמא באמת תנור חמור דכמאב"ד אסור ודאמרינן ובשיל שפיר דמי היינו כפשוטו בשיל לגמרי גם אמאי לא הוכיחו כפשוטו דהא קתני במתני' (י"ט ב') ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה וחררה היינו בתנור כמ"ש התוס' לעיל (ל"ז ב') ד"ה אא"ב וכו' אע"ג דחררה בתוכה היא והיינו ע"כ משום דחררה אופין בתנור עכ"פ ראייתם מפ"ק תמוה מאוד עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת התוס' דבריש במה טומנין כתבו התוס' ד"ה במה וז"ל ונראה לר"ת שיש לחלק בין השהאה להטמנה דודאי להשהות מותר כשהוא כמאכל ב"ד שאין חיתוי מעט מועיל לו שהרי מגולה הוא ושליט ביה אוירא אבל הטמנה שהוא לצורך מחר והוא מיטמן יש לחוש שמא יחתה שמעט חתוי מועיל לו ליתפס חומו וגזרו להטמין בכל דבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה עכ"ל ולדעת ר"ת גם אם מבושל כל צורכו מ"מ אסור בהטמנה וכמו שכתב הב"י בסימן רנ"ז בשם סמ"ק וסמ"ג והתרומה דאפי' נתבשל כל צורכו ואפי' מצטמק ורע לו אסור מטעמא דר"ת וכן כתב הר"ן בהדיא וכן נקט להלכה בש"ע ולכן נאמר דכל יסוד דברי התוס' הוא דבאו לאשמעינן דלא נאמר דבתנור שמוקף מחיצות ורחב מלמטה וקצר מלמעלה וכפרש"י וגם אינו גרוף וקטום ונותן התבשיל בתוך האפר הוי דומה ממש להטמנה ואסור בכל גווני ע"ז הביאו ראיה

מקדירה חייתא דגם התם איירי בתנור וגם אינו גרוף ועכ"ז מותר ולא אמרינן דהוי הטמנה ממש לאסור והא דנקטו בדבריהם כמאב"ד לאו דע"ז בנו יסודם דבאמת ב אם הוא כמאב"ד ובין אם הוא בשיל ממש כחדא נינהו אם נאמר דדמיא להטמנה אך כיון דלא אסרי התם גם אם בשיל ממש כמו כן אין לאסור אם הוא כמאב"ד ורק לפי האמת נקטי בלשונם דכמאכל ב"ד הוא אבל מחררה על גבי גחלים שמותר ליתן אם נקרמו פניה כמאב"ד וכתלמודין שם (כ' א') אין להוכיח ראייתם דהתם פשוט טפי דלא דמיא להטמנה כיון שהוא על גבי גחלים ולא בתוכם כידוע במלאכת האפייה וכדתנן בהדיא על גבי גחלים לכן הביא ראיה מקידרא חייתא ועי':

דף לט:

א"ר חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר (להשתטף בחמין) וכ"כ להדיא בתוס' ד"ה הא חמין דר"ח בשיטוף איירי ופריך והא מעשה דאנשי טבריא [שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין] בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר [הכי איתמר מחלוקת בקרקע] אבל בכלי דברי הכל אסור וכתב מרן וז"ל עי' מ"ק (י"ט ב') תוס' ד"ה שאסור וצ"ע עכ"ל וקושייתו מבוארת דשם אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודים כשחל שלישי של אבילות להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב ולא אמרינן מקצת היום ככולו ביום שלישי וכתבו התוס' ד"ה שאסור וז"ל פי' בקונטרס ולערב יכול לרחוץ גופו בצונן אי נמי פניו ידיו ורגליו בחמין כו' א"נ לשטוף מותר בחמין א"נ בחמין שהוחמו בקרקע ואמר בפ' כירה מחלוקת בחמין שהוחמו בכלי כו' עכ"ל ודבריהם דהתם סותר לתלמודין דאסיקו הכא דאדרבה מחלוקת בקרקע וקצת יש עוד לדקדק ואולי גם זה בכלל כוונת מרן דמדבריהם דהתם שאמרו א"נ לשטוף מוהר בחמין ואח"כ אמרו א"נ בחמין שהוחמו בקרקע ואמר בפ' כירה כו' משמע דרב חסדא איירי דוקא ברחיצה אבל בשיטוף מותר לדברי הכל והכא כתבו להדיא דרב חסדא בשיטוף מיירי אך אולי נאמר קצת דהנה הובא בש"ע א"ח סימן תקי"א ס"ב דעת הרי"ף והר"מ ז"ל דבחמין שהוחמו מעי"ט מותר לרחוץ כל גופו בי"ט אפי' כאחד. משא"כ בשבת דאסור אף בחמין שהוחמו מע"ש וכמבואר ג"כ שם סי' שכ"ו ס"א וא"כ נאמר דהתו' כיוונו התם לחמין שהוחמו מבעוד יום וכן נוטה קצת הלשון דאסור ברחיצה עד הערב משמע אבל רוחץ תיכף כבוא השמש ואז ודאי חמין שהוחמו מבעו"י המה. ולכן פשוט להתוס' ז"ל במו"ק דאם ניתוסף לזה שהמה חמין שהוחמו בקרקע אז מותר גם ברחיצה לדברי הכל. דכיון דגם בהוחמו בשבת א"ר חסדא באוקימתא קמייתא דשרי בשבת א"כ מכ"ש בהוחמו מעיו"ט דמותר ביו"ט ואף גם למסקנא דרב חסדא דף ליגי

בקרקע דווקא בשבת איירי משא"כ בהוחמו מעיו"ט מותר בקרקע אף ברחיצה אליבא דכ"ע והתוס' ז"ל זכרו דעת הסלקא דעתין לאלם דבריהם דמזה נשמע דבהוחמו בעי"ט מותר בקרקע גם ברחיצה אף להמסקנא ואליבא דכ"ע ועי': שם בפלוגתת ב"ש וב"ה דב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה. כתבו [תוס' ד"ה אלא א"כ] ראויין לשתיה וז"ל נראה לר"י דוקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש [דהא לית להו מתוך] וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל דבריהם צ"ע דלעניו מתוך מה הפרש בין ראויין לשאינן ראויין וראיתי ברשב"א שהוסיף ומאן דלית ליה מתוך לית ליה הואיל ויסוד זה נסתר מפרכת הגמ' פסחים (מ"ז ב') וכמ"ש התוס' שם ד"ה אהבערה לא ליחייב וצע"ג עכ"ל והוא דשם בפסחים (מ"ו ב') פליגי רבה ורב חסדא באופה מיו"ט לחול דרבה אמר אינו לוקה משום דאמרינן הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה ורב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ושם (מ"ז ב') איתיביה אביי לרבה המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביו"ט כו' ולוקה משום הבערה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצורכו וכתבו התוס' ד"ה אהבערה לא ליחייב וז"ל מכאן מוכיח ריב"א דרבה דאמר הואיל אפי' לב"ש אמר עכ"ל. וכוונת ריב"א הוא משום דבתלמודין ביצה (י"ב א') תני תנא קמיה דר' יוחנן ברייתא זו דהמבשל גיד הנ"ל ואמר ליה ר' יוחנן פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה (דמתוך שהותרו לצורך הותרו נמי שלא לצורך ואין לוקין ע"ז) ואת"ל משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרי מתוך ע"ש וא"כ איך פריך אביי לרבה מברייתא זו הא ב"ש היא אלא על כרחין דרבה דאמר הואיל גם אליבא דב"ש אמר ולכן הקשה מרן על הרשב"א ז"ל והתוס' דמוכח מדבריהם דלב"ש לא אמרינן הואיל ומסוגיא דהתם מוכח להדיא דב"ש אית להו הואיל אך אולי נאמר קצת בזה דהנה רב חסדא דאמר דלא אמרינן הואיל ודאי דלב"ה אמר דאף דברי דאמרינן מתוך הואיל לא אמרינן דמתוך לא אמרינן רק היכא דהוי לצורך קצת כגון קטן למולו ולולב לצאת בו וכיוצא בה כגון לצורך טיול דהוי קצת שמחת יו"ט משא"כ שלא לצורך כלל לא אמרי' מתוך וכמ"ש התו' שם בביצה ואשמעינן רב חסדא דלא פטרינן מטעם הואיל לחודיה היכא דהשתא הוי שלא לצורך כלל. דהואיל גרע ממתוך וא"כ דחוק קצה דרבה יהפוך הברת רב חסדא מכל וכל ויאמר דגם לב"ש אמרי' הואיל לחודיה ואף אם נתרצה בדוחק זה עכ"ז הלא רבה רק בדיעבד פטר אופה מיו"ט לחול משום הואיל ולא לכתחלה דאל"כ עירוב תבשילין ל"ל. וזה פשוט קצת בסברא ולכן נאמר דף שוט להו להתוס' ז"ל דב"ש דלית להו מתוך ולוקין ע"ז בודאי לא יתירו להחם חמין מטעם הואיל לחודיה דסברא זו

לא אלימא לן להתיר לכתחלה. ושפיר קאמר הרשב"א דב"ש דלית להו מתוך כ"ש דלית להו הואיל ורק התם דכבר עבר ובישל ביו"ט דלב"ה פטור משום מתוך דמקרי חזי קצת והוי צורך היום כיון דיכול לאכול באיסור (וכהתוס') שם בפסחים ד"ה ולוקה) פשוט ליה לאביי דלדעת רבה דאית ליה הואיל אף דב"ש לית להו מתוך לאפטורי עכ"ז יצורף הואיל זה להמהוך ולכן אי אמרינן הואיל היה לן לפטור גם לב"ש ועי':

שם בא"ד וז"ל ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה [כדאמרינן בפ' הדר (ס"ח ע"א) נישייליה] לאמיה אי צריכה נחיימיה אגב אמיה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי למאי הוצרכו לראיה זו דאפשר לצורך מילה עדיף הא להדיא איתא ברייתא ערוכה בביצה (י"ז א') ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד עכ"ל ואולי נאמר קצת דלא ניחא לרבותינו בעלי התוס' להביא ראיה ממלא נחתום דאולי היינו דוקא לב"ה דאית להו מתוך שרי דלא גרע הא דצריך לקיתון אחד ממי דלא צריך כלל לשתייה ורק צריך מעט לשמחת יו"ט כהוצאת קטן לטיול ונוסף לזה גם סברת הואיל אף דמטעם הואיל לבד לא שרינן לכתחלה עכ"ז מצורף קצת להמתוך לב"ה דאית ליה מתוך ולכן הביאו ראיה מעירובין שם דאיירי בשבת ושם לא הותרה כלל הבערה ולא שייך סברת מתוך והואיל והא דחשש מרן דאפשר לצורך מילה שאני לבד דנוכל לומר דמשוו התוס' צורך יו"ט במקום שאין מצוה רבה רק שמחת יו"ט לשבת במקום מצוה הגדולה יותר נוסיף לומר דאולי כוונת התוס' לדעת בה"ג ז"ל המובא בתוס' ב"ק (פ' ב') ד"ה אומר לעובד כוכבים דההוא עובדא הוי לאחר המילה ולאחר שלשה ימים שכבר נתרפא הולד יפה ע"ש ואף דכתבו התוס' התם וז"ל ולספרים דלא גרסי עובד כוכבים בההוא עובדא דעירובין נוכל לומר דע"י ישראל הוה ותוך. שבעה דמחללין עליה את השבת כו' אבל אין נראה דע"י ישראל הוה אסור להרבות בשביל התינוק כדאמרינן בפ"ק דחולין כו' עכ"ל וא"כ איך הביאו ראיה מהתם דאסור ע"י ישראל להכא דאיירי בישראל וביו"ט דשרי להרבות במים יותר מכדי צרכו לשתיה אפשר לומר ע"ז לדעתם דגזירה דשמא ירבה ויעשה איסור בידים הוי דוקא בדבר שאין היתר לעשות בשום אופן כגון בשבת דאסור בכל גווני משא"כ ביו"ט דיכול להחם לשתות דשרי ביו"ט. לא חיישינן כלל דאתי להחם לרחיצה לחודיה. דהלא הובא לקמן (קכ"ז א') בתוס' ד"ה משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור דדוקא שתייה אסורה אבל לרחוץ ידיו ורגליו ושאר תשמישין שרי ואף דהתוס' דחו לה היינו בשבת שאסור לעשות לישראל בכל גווני ורק העו"ג עושה אותה משא"כ ביו"ט בדבר המותר כגון הכא שמחמם לצורך שתיה ורק דנאסור שלא יחמם יותר גזירה דאתי לחמם לצורך רחיצה אין מקום לגזירה

זו. וכעין שכתבו התו' שם ד"ה משתמש (אהא דתנן התם עובד כוכבים שהדליק את הנר משתמש לאורה ישראל) וז"ל ולא גזרינן שמא ידליק כדגזרינן בפ"ק דביצה (ג' א') בפירות הנושרין שמא יעלה ויחלוש ובמשקין שזבו שמא יסחוט משום דסחיטה ותלישה הם קלים לעשות ואדם להוט אחריהן לפי שהן דבר אכילה אבל בכל הני דהכא אינן קלין לעשות כלכך ואין אדם להוט אחריהן עכ"ל וכמו כן גם בחשש דשמא ירבה נאמר לדעת התו' דלא גזרינן בדבר שאין אדם להוט אחריהן (כמו רחיצה וכדומה) דאתי לעשות בשביל זה בעצמו והא דגזרינן שלא לזמן את העו"ג ביו"ט היינו מגזירה דשמא ירבה במידי דאכילה ומשום דאם נתיר לזמן ויתן מאכילתו לעו"ג ישאר מעט לצורך אכילת ישראל ולכן ירבה מתחלה בשביל העובד כוכבים לבד כדי שלא ימעט ישראל מאכילתו. משא"כ הכא דמחמם לצורך שתיה ומוסיף מעט בכלי זה גם לרחיצה ועי':

דף מב:

[תוס' ד"ה אבל] כתבו וז"ל ונראה דעירוי לא הוי ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבשל כדי קליפה כו' וכן משמע בשילהי מסכת ע"ג (ע"ו ע"א) דאמרו ר' עקביא זבין יורה מעובד כוכבים אהדר ליה גדנפא ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי אמרינן דעירוי ככלי ראשון [מאי איריא משום דבלע בניצוצות] אפילו בלע בליעה גמורה פלט בניצוצות שהוא עירוי אלא ודאי לא מבשל אלא כדי קליפה וכו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל ק"ל דלטעמיך אף אם עירוי לא הוי כך"ר היינו בעירוי על צונן אבל הכא דהעירוי הוא על גובה הכלים שהוא חם אף אם היה העירוי מצינן לחם היה חם דתתאה גבר מכ"ש בעירוי מכלי ראשון על כ"ר עכ"ל ואולי נאמר לדעת התוס' ז"ל דאף דבאמת קיי"ל כשמואל דאמר בפסחים (דף ע"ו) ותניא כוותיה שם דתתאה גבר היינו דוקא לאסור משים דתתאה גבר להפליט קצת ולבלוע ואוסר דבר מאכל וגוש וגם את הכלי משא"כ להכשיר ולומר שמפליט כל הנבלע בדופן הכלי זה לא שמענו רק כשמלבן את הכלי והליבון ידוע דלדעת הירושלמי ותשובת הרא"ש בעינן שיהיו ניצוצות נתזין ממנה. ולדעת הגהמ"יי די שישרף קש מבחוץ והובא דעתם ביתה יוסף באו"ח סימן תנ"א ובשו"ע שם אבל שיהא די שיוחמו באש פחות משיעור זה אלא שיתן עליהן מים צוננין. זו לא שמענו כלל ועוד מצינו הכשר כלי בהגעלה שיתנם בתיך כ"ר. אבל היתר אחר לא מצינו כלל ולכן עולה בדעת התוס' ז"ל דדוקא התם משום דבלע בניצוצות די בהיתר ניצוצות אבל אם בלע בליעה גמורה אז אף שהכלי חם מ"מ לא מהני כלל פליטת ניצוצות דכיון דלא הגיע חום הכלי שיתכשר מחמת ליבון (משום דלא הגיע לשיעור ליבון גם נתינת צונן ואפי' חמין שאינם מכלי ראשון לא יתירו הכלי וכן בברייתא דע"ג

(ע"ה ב') לא מצינו רק היתר הגעלה שהוא בחמין כדאמר רב הונא שם יורה קטנה בתוך יורה גדולה ולא ליתן עליהן צוננין. ופשוט דהוא מטעם הנ"ל דתתאה גבר לא אמרינן רק דמפליט קצת ומבליע ולא דיפליט לגמרי מכל הכלי אבל אי אמרינן עירוי ככלי ראשון אז יש כאן הגעלה גמורה בחמין וכדמות ראיה דאין לנו להוסיף מדעתנו לומר דגם זה יפליט בכלי רק דכלים גרעי מאוכלים ודברים גושים ולא מפליט ומבליע כ"כ הוא מהא דבעי מיניה רב יצחק בר יהודה מרמי בר חמא בזבחים (צ"ו ב') בישל במקצת כלי אם מפעפע בכל הכלי ע"ש אף דבאוכלים וכיוצא לא קמספקא לן אם מפליט ומבליע בכוליה בבישול ולכן אף דתתאה גבר לאסור האוכלים וגם לאסור הכלי מ"מ לא נחליט דמפליט ומבליע הכל ער שיעלה להיתר הגעלה ועי':

דף מג:

גמ' במת המוטל בחמה היכא דאיכא כבר או תינוק דכ"ע ל"פ דשרי לטלטולי [כי פליגי דלית ליה] מר סבר טלטול מן הצד שמיה טלטול (ואסור לטלטולי מן הצד) וכתב מרן וז"ל ק"ל אמאי לא הוי המטה עצמה במקום ככר או תינוק ועי' מג"א סימן ש"ח ס"ק כ"א ובתוספות שבת ומזה לא העירו כלום וצע"ג עכ"ל ואולי י"ל דהמטה עצמה נעשית בסיס לדבר האסור כ"ז שעוד המת עליה ויותר מזה סבירא ליה לבעל המאור ז"ל דגם לאחר שניטל ממנו הוי המטה בסים ואסור לטלטלה כמו שמובא דבריו במ"א סימן שי"א סק"ב (וע"ש דאולי יש ט"ס בדבריו) אבל מ"מ כ"ז דהמת עליה פשוט דאסור לטלטלה משום דנעשה טפילה להן כמו דבטלה היא לגבי חי כדתנן לקמן (צ"ג ב') את החי במעה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו ועי':

דף נג:

ת"ש בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים עד שתצטנן אלמא (אצולי מצער נמי אסור לבהמה) אמר עולא גזירא משום שחיקת סממנין. ופריך [ולבהמה מי גזרינן והתניא] היה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה ולא גזרינן דלמא אתי לאתויי וכתב מרן וז"ל קשה לי דלמא משום שחיקת סממנין דאורייתא גזרינן אבל בתחומין דרבנן לא עכ"ל ואולי נאמר בזה דאף דבאחזה דם אית לן למגזר משום שחיקה דאסור מדאורייתא ולא כן בתחומין. עכ"ז הלא לנגד זה באחזה דם אית לה לבהמה צער וצער בע"ח דאורייתא כמציעא (כ"ז ב') וכיון דלא גזרינן באיסור דרבנן במקום שאין לה צער כ"כ לא נגזור במקום צער אף בחשש דרדא דאורייתא ובפרט דבעירובין (ע"ו ב') בכותל שבין שתי חצירות ואין בו ארבעה אמר רב אויר שתי רשויות שולטות בו ולא יזיז בו אפילו כמלא נימא ופריך מהא דכי אתא רב דימי אר"י מקום שאין בו ארבעה על ארבעה

מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו (והאם נאמר דרב לית ליה דרב דימי) ומשני אי ברשויות דאורייתא הכי נמי והכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה והלא גם התם גזירה בעלמא הוא דלא יזיז על הכותל דלמא אתי לאפוקי לרה"י וברשויות דאורייתא מותר ולא גזרינן. ובדרבנן גזרינן טפי. ואם כן גם הכא פריך שפיר תלמודין. ואף דבאיזה מקומות בש"ס מקילינן טפי בדרבנן כבר עמד בזה הר"נ ז"ל בפ"ק דקדושין ליישב הסוגיות אבל הכא בעניני דשבת מצינו דעשו חיזוק לדבריהם ובפרט באיסור תחומין דיש להם עיקר בדאורייתא דשנים עשר מילין להרבה רבוותא הוי דאורייתא שפיר מצינו למימר דעשו חיזוק. ועי' בתוס' פסחים (כ"ב ב') ד"ה ואבר מן החי שכתבו ומשום צער בעלי חיים חשיב כמו לא אפשר ולא מיכווין דשרי ע"ש ולכן משוו להו תלמודין הכא ועי':

דף סא:

איבעיא להו קמיעין יש בהן משום קדושה או דלמא אין בהן משום קדושה למאי הלכתא אילימא לאצולינהו מפני הדליקה ת"ש הברכות והקמיעין אף עפ"י שיש בהן אותיות ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונשרפין במקומן [וכתב רש"י ד"ה לאצולינהו בשבת לחצר המעורבת] כשאר כתבי הקודש עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (קט"ו א') ברש"י ד"ה מצילין אותן וצ"ע עכ"ל. והוא דשם כתב רש"י כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה למבוי שאינו מפולש כו' עכ"ל וכן הוא באמת בתלמודין שם וכאן כתב לחצר המעורבת אך אולי נאמר קצת דלרש"י ז"ל דחוק ליה לפרש דהאיבעיא הוי אם נציל אותן למבוי כשאר כתבי הקודש דא"כ למה שאלו בלשון זה יש בהן משום קדושה ואין בהם משום קדושה בהדיא הוה להו לשאול אם מצילין אותן או לא ולכן מלשון זה המציא רש"י לפרש דהאבעיא הוי רק אם יש שום קדושה בהן ולא קדושת ספרים ממש לאצולינהו אף למבוי אלא דבחצר לבדו איבעי להו ולכן תפסו לשאול בלשון יש בהן משום קדושה ופשיט להו איבעיא זו מהא דתניא הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן אותיות ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונשרפין במקומן ולכאורה האי ונשרפין במקומן מיותר הוא לגמרי דכיון דלא יציל אותן ממילא ישרפו כשיגיע אליהן האש אלא מייתורא שמעינן דאף לחצר המעורבת ג"כ אין מצילין והכי פירושו אין מצילין אותן למבוי. ונשרפין במקומן דאין מצילין אותן לחצר וא"כ שפיר פרש"י לאצולינהו לחצר המעורבת והא דמסיק רש"י בלשונו כשאר כתבי הקודש רצונו דגם המה ניצולין אבל במקום הצלתן לא ישוו בו כ"כ דהכא לחצר והתם אף למבוי ועי':

דף סג:

מניין לאריג כל שהוא שהוא טמא ה"ל או בגד וכתבו [תוס' ד"ה מניין לאריג] וז"ל וא"ת ואכתי בגד כ"ש למה הוא טמא והא בעינן שיטלטל מלא וריקן דומיא דשק וי"ל [דראוי הוא לכוף] לקפל וליקח בו מרגליות או מחט עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל ממתניתין (פכ"ו מ"ב) דכלים צרור המרגליות ועי' ברמב"ם ור"ש שם והרי מ"מ הוא בכלל אפשר לקפל ולהניח בו מעות כמקדם וצע"ג עכ"ל והוא דשם תנן צרור המרגליות טמא צרור המעות ר"א מטמא וחכמים מטהרים ופירשו הר"מ והר"ש דצרור המרגליות עור הוא שדרכו לעמוד ימים רבים משא"כ צרור המעות גם הוא עור אבל כשנוטל המעות מתפשט הצרור ולכן מטהרי חכמים ולדעת התוס' קשה למרן דעדיין ראוי לקפל בו ולהניח בתוכו מעות אך אולי נאמר קצת בדעת התוס' דבריש דיבור זה הקשו על הא דאמרו הכא בגמ' דאריג כ"ש טמא וז"ל וא"ת והא לעיל בפ' ב"מ לא מרבינן אלא ג' על ג' וי"ל דהתם מיירי בבא מבגד גדול אבל הכא מיירי באריג כ"ש דמתחלה לא היה דעתו להוסיף עליו כו' דחשיב כ"ש אריג מתחלה כמו ג' על ג' בבגד גדול ואח"כ הקשו קושייתם הנ"ל דבגד כ"ש למה הוא טמא כו' וזה פשוט דמה דמטמא בכל שהוא רק בבגד דברים אמורים ומסברת התוס' דחשוב אריג כ"ש. משא"כ בעור דלא שייך כן דלאו אריג הוא שם בעינן בודאי שיעור האמור בהן במתניתין דכלים (פכ"ז מ"ב) העור חמשה על חמשה. ופשוט דצרור המרגליות הוא פחות משיעור זה וכן צרור המעות. ורק כיון דעשאן כלי הראוי לכן מטמא אף פחות מכשיעור משום כל כלי מעשה וע"כ במרגליות דנשאר עליו שם כלי גם כשנטלו ממנו המרגליות לכן נשאר עליו שם טומאה משא"כ בצרור המעות אף דראוי לקפלו עכ"ז כיון דכבר בטל ממנו תשמיש זה ונשאר פשוט כמו שהיה והוא פחות מכשיעור לכן מטהרי חכמים והתוס' ז"ל בדיבור זה שהקשו אח"כ וז"ל וא"ת א"כ פשוטי כלי עור אמאי טהורין הרי ראויין הן לקפל שום דבר כמו הכא כו'. כוונתם היכא דאית ביה כשיעור שלם ורק דהוא פשוטי כלי עור דטהורין מדאתקיש לכלי עץ כידוע ומשום הכי טהורין וע"ז שאלו דהלא ראוין לקפל בו שום דבר. אבל היכא דהוא פחות מכשיעור לא מטמאינן משום דראוי לקפל. דלא נעשה חשוב משום זה רק אם הוא כלי הראוי להשתמש בו ממש אז הוי בכלל כל כלי מעשה ולכן מטמאינן בצרור המרגליות ולא כן בצרור המעות ולהכי דקדקו התוס' בדברי קושייתם הנ"ל וכתבו הרי ראויין הן לקפל שום דבר ולא כתבו לקבל מרגליות או מחט משום דהכא סובבים דבריהם כשהעור הוא חמשה על חמשה וראוי לקפל דבר גדול. ותחלה בבגד איירו. ושם מטמאינן אף כ"ש. ועי':

דף עג:

אמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע וכתבו [תוס' ד"ה וצריך] נראה דאפילו לר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה בעינן צריך לעצים דלא מקרי בעצים קוצר אלא בענין זה [מידי דהוה אקורע ע"מ לתפור] ומוחק ע"מ לכתוב וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל מבואר דס"ל דאף היכא דאינו מקלקל דצריך לאיזה דבר מ"מ פטור ואפי' לר"י דסבירא ליה דקריעה שאינו ע"מ לתפור לא מקרי מלאכה חשובה וכן נראה מדברי הכ"מ (פ"י ה"י) מהלכות שבת וק"ל מסוגיא דלקמן (ק"ה ב') גם במ"ש התוס' אפי' לר"י משמע דלר"ש פשיטא דניחא קשה לי הא פשיטא דהיכא דניחא ליה בעצים להשתמש בהם אלא דעתה אינו עושה כן בשבילו מ"מ מקרי צריכה לגופה כההיא דלקמן (ק"ג א') בתולש עולשין בארעא דלאו דידיה עכ"ל אם לא דף שוט הדבר למרן היה אפשר לומר דהתוס' לא נחתי למידק כ"כ דבעינן דוקא צריך לעצים אלא דבאו לומר דבעינן כעין קורע ע"מ לתפור וה"ה היכא דבעי לצורך דבר אחר ג"כ חייב וא"כ גם מה שדקדק מרן בדברי ר"ש לא תקשי לדידהו כיון דלא באו למעוטי רק היכא דאין מתקן שום דבר בזה ובזה ודאי פטור לר"ש דגם בעונשין בעינן דניחא ליה אך מצאתי שהאריך בזה בעל ח"י במכלתין ע"ש:

דף עח:

ת"ר המוציא שט"ח עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור ר' יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך ליה מאי בינייהו אמר רב יוסף אסור לשהות שטר פרוע איכא בינייהו [רבנן סברי אסור לשהות] שטר פרוע משום אל תשכן באהליך עולה הלכך מלוה לא משהה ליה לצור עפ"י צלוחיתו משום איסורא ולוה נמי לא משהה ליה שמא יבוא לידי מלוה ויחזור ויתבענו) ור"י סבר מותר לשהות שטר פרוע וכתב מרן וז"ל ק"ל הא חזי למחוק השטר ויהיה מותר להשהותו לצור עפ"י צלוחיתו וצ"ע עכ"ל ולחומר הנושא אולי נאמר קצת דאף דבאמת מחייבינן בהוצאת שבת מידי דחזי ליה לתקן בחול ואף דאסור לעשות זאת בשבת ומקרי הוצאה חשובה כגון במוציא זרעונים דחייב משום דחשיבי לזריעה בחול וכן מים כשיעור לעשות בהם פי כור וכמוהו הרבה מ"מ בעינן דאף כדרך שהוא עכשיו אין שום הפסד ואיסור בקיומו משא"כ הכא אף דבחול חזי לטייט ולמחוק עכ"ז כיון דכמות שהוא איכא הפסד ללוה וחובת איסור למלוה בקיומו לא מחייבינן ליה משום דראוי למוחקו בחיל דהלא עתה אסור לטייט ולמחוק לכתחלה וכיון דאין דרך בני אדם להשהות שטר משפרעו בלא טיוט ומחק והכא אסור לתקנו בשבת לא מקרי דבר הראוי לחיובי על הוצאתו בשבת דכלא נחשב הוא כיון דיש הפסד ואיסור בשהייתו

(וכעין ראיה לזה הוא מהא שאמרו בתלמודין (ע"ה ב') כל הכשר להצניע (דנקט מתניתין דוקא דחייב עליו) לאפוקי מאי מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשירה דף טור על הוצאתו משום דלא הוי כשר להצניע מחמת האיסור והלא גם התם כשיבטלנו העובד כוכבים יהיה ראוי ליהנות ממנו כדתנן בהדיא במסכת ע"ג (דף מ"ט א') כיצד מבטלה לאשירה ואמרו שם עוד בדף (מ"ג א') דעובד כוכבים מבטל בעל כרחו ואפי' גר תושב מבטל הרי אף דמצינו שם מקום שיהיה מותר וראוי מ"מ כיון דעתה עדיין באיסורו עומד פטור על הוצאתו וכ"כ הכא אף דבימות החול יכול למוחקו מ"מ מיקרי אינו ראוי ביום השבת כיון דעתה יש איסור בקיומו ולכן פטור על הוצאתו בשבת ועי':

דף פ.

[רש"י ד"ה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם כגון קרפף יותר מבית סאתים] כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (ז' א') וצ"ע עכ"ל. ע"ש מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף פא.

מדוכה קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר לטלטלה לקינוח וכתב רש"י ד"ה מדוכה קטנה מלאכתה לאיסור] לכן אסור לטלטל אא"כ יש עליה עד כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (קכ"ג א') ברש"י ד"ה הני נמי עלי ומדוכה וצ"ע עכ"ל והוא דשם אמרינן דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לטלטל:

ואיתביה אביי לרבה מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה א"ל הא מני ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ולא לשום צורך אחר וכן הקשה ליה מעלי שקצב עליו בשר שאסור לטלטלו ורצה לשנויי ליה כר"נ רק כיון דשמעה להא דאמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב הכל מודים בסיכי זיירי ומזורי דכיון דקפיד עלייהו מיחד להו מקום הני נמי מיחד להו מקום ופרש"י הני נמי היינו עלי ומדוכה כו' עכ"ל וא"כ לפי מאי דקי"ל דגם דבר שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו הול"ל לרש"י ז"ל לפרש טעם האיסור דמדוכה קטנה משים דדוכתא מייחד ליה ולא סגי לן כלל במאי דף ירש דמלאכתה לאיסור אך אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דהן אמת דדבר שמלאכתו לאיסור מטלטלינן לצורך גופו אבל היינו דוקא דבר שדרך בני אדם לטלטל משא"כ דבר שאין דרך וצורך בני אדם בזה אסור לטלטולי. וראיה לזה הוא מהא דת"ר בסוגייתן ג' אבנים מקורזלות מותר להכניס לבה"כ וכמה שיעורן ר"מ אומר כאגוז ר"י אומר כביצה בל גדול מזה אינו מכניס ואע"ג דצריך לקינוח מ"מ אסור משים דאין דרך בני האדם לקנח בגדולים יותר משיעור ה וכ"כ במדוכה קטנה כיון שמלאכתה לאיסור אין דרך האדם לקנח בה לכן לא התירו לטלטל בשבת רק אם היה

עליה עד מע"ש דנפקעה מבשמים והרי היא כאבן לקינוח אז מותר לקנח בה. ואדרבה לא ניחא לרש"י ז"ל לומר בטעם האיסור משום דדוכתא מייחד לה דאין זה רק במדוכת שום דגדולה ולא במדוכת בשמים דקטנה היא התם לא מייחד לה מקום. ועי':

דף פג:

גמ' הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שניה כרעו הן טהורין וכתב [רש"י ד"ה טהורין] דתנן כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם אבל כל שאר כלים ואוכלים אין מיטמאין מחמת משכב ומושב כו' ולמיהוי אפי' ראשון לטומאה מחמת משא הזב נמי לא [דכי כתיב משא הזב באדם הנושא כתיב] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' נדה (נ"ד ב') ברש"י ד"ה היא עושה וצע"ג עכ"ל. והוא דשם אמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים אף דמה נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים ומשני אמר קרא אשר היא יושבת עליו ולא דמה. ופרש"י ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה אבל מטמא הוא את שתחתיו משום משא להיות ראשון ואע"פ שאינו נוגע בו דהא איתקש לנדה והכי נמי תנן באבות הטומאות דדם נדה מטמא במשא עכ"ל הרי להדיא דלפחות מטמא מה שתחתיו היות ראשון ולחומר הנושא אולי נאמר בזה דהנה כדברי ש"י דהכא מפורש בת"כ מכילתא דזבים (פ"ז מ"י) ולכן פשוט קצת דמחלק רש"י ז"ל בין דבר שאינו ראוי להיות משכב ומושב דאז אינו מיטמא כלל אפילו מנדה עצמה וגם אינו אפילו ראשין לטומאה כדבריו דהכא וכהתו"כ. משא"כ דבר הראוי למשכב ומושב דאז בנדה עצמה הוי אב הטומאה. לכן בדמה לפחות נעשית ראשון לטומאה כדבריו ז"ל במס' נדה דדמה נחית חד דרגא דבנדה עצמה הוי משכבה אב ודמה עושה ראשון לפחות ודבר שאין ראוי למשכב אז לא מטמא כלל בשום ענין ועי' בעירובין (כ"ז א') תוס' ד"ה כל שהזכירו להת"כ. ועיין שם בסוף הדיבור:

שם בעי רב חמא בר גוריא עבודת כוכבים ישנה לאיברים (לטמא גם אם אין ממנה רק אבר אחד) או אינה לאברים היכא דהדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמחברא דמיא כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה ואיכא דבעי לה להך גיסא היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דטהורה דכמאן דמחברא דמיא. כי תיבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה כו' וכתבו [תוס' ד"ה כי תיבעי לך] וז"ל לענין שש טומאה מיבעי ליה כדף ירש הקונטרס ואע"ג דאסור בהנאה מ"מ בטומאה דרבנן מיבעיא ליה אם פרחה טומאתה אם לאו משמע דבהדיוט יכול להחזירה פשיטא דאסירה אפילו ללישנא תרא מדבעי לענין טומאה דאי איסור דאורייתא שרי כ"ש דלא מטמא [וקשה לר"י] דבמס' ע"ג (מ"ט ב') פליגי רב ושמואל בעבודת כוכבים שנשתברה מאליה דרב

אמר צריכה לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין עבודת כוכבים צריכה לבטל אלא דרך גדילתה כו' ומסיק דבעבודת כוכבים של חוליות עסקינן ובהדיוט יכול להחזירה קמיפלגי דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה כו' לא בטלה משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב מודה דשריא עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא התם מבואר דמדין ביטול הוא וא"כ הא איבעיא דהכא בעבודת כוכבים של ישראל דלא מהני ביטול אם טהורה מטומאתה עכ"ל. ואולי נאמר קצת בדעת התוס' דהנה שם במס' ע"ג (נ"ב א') רבעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מאי מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא כו'. ושאלו בגמרא ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה ואמרו עבודת כוכבים גופה לא קמיבעי ליה כיון דאיסורה בטלה טומאה נמי בטלה כי קמבעיא ליה תקרובת לעבודת כוכבים של אוכלין מאי כיון דאיסוריה לא בטיל כדרב גידל דאמר תקרובת עבודת כוכבים לא בטלה טומאה נמי לא בטלה או דילמא איסור דאורייתא לא בטיל טומאה דרבנן בטיל ולכן לא ניחא להתוס' ז"ל לפרושי בעיית רב חמא בר גוריא בעבודת כוכבים של ישראל כדעת מרן דעדיין דחיק להו מה שאמרו בתלמודן בלישנא קמא היכא דהדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דודאי גם מטמא הלא שמואל סבר בעבודת כוכבים של עובד כוכבים דאינה אסורה בהדיוט יכול להחזירה וא"כ אף דהכא בעבודת כוכבים של ישראל דאיסורה רמיא עלה משום דלית לה ביטול עכ"ז הלא כבר בעי ר' יוחנן בתקרובת עבודת כוכבים דאף דלית לה ביטול ואיסורא רמיא עלה מ"מ מידי טומאתה נפקה ומדוע פשיט כ"כ לרב חמא. לכן מפרשי התוס' ז"ל בתירוצם דף לוגתת רב ושמואל איירי בחוליות קטנים אבל הכא מיירי בחוליות גדולים דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה ואפי' אין הדיוט יכול להחזירה עכ"ל וא"כ לא בטיל כלל איסורייהו אף היכא דמהני ביטולה ומשום זה פשוט לתלמודין היכא דהדיוט יכול להחזירה דודאי מטמא ג"כ דעד כאן לא מיבעי לר' יוחנן רק היכא דדמיא לביטול אלא דרחמנא גזר לן דלא יתבטל כתקרובת עבודת כוכבים (וחוליות קטנים דעבודת כוכבים של ישראל דמיא ג"כ לזה לדעתינו) משא"כ הכא דבעבודת כוכבים שלימה היא ודאי מטמאה ג"כ ועי':

דף פד.

[ומדרס כלי חרס מנלן דטהור] אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו ליה מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה וכתב מרן וז"ל עי' רש"י עירובין (ק"ד ב') ד"ה לא. ובבכורות (נ"ח א') רש"י ד"ה אין מדרס וצ"ע עכ"ל לכאורה כוונתו דבעירובין שם בסה"ד כתב רש"י וז"ל הלכך כלי חרס אין

נעשה אב הטומאה כלל דלמדרס לא חזי משום דנשבר ותניא בהדיא בפרק ר"ע במס' שבת מדרס כלי חרס טהור וכו' עכ"ל הרי דתלה שם טעם הטהרה משום דנשבר וכן בבכורות שם כתב רש"י וז"ל אין מדרס בכלי חרס שישבר אם אדם יושב עליו עכ"ל ולא הזכיר ללימוד זה דחזקיה ולחומר הנושא אולי נאמר קצת דאף דאמת דרוב כלים אינם ראויים למדרס משום דנשברים. עכ"ז ודאי דיש כלים חזקים דיסבלו לאדם הדורסן ולכן מפרש רש"י ז"ל בתחלה ברוב הכלים דהתם ניחא משום דנשברו ואח"ז הזכיר ג"כ לדרשה דחזקיה. וחזקיה דהכא מפרש טעמי' אף לכלים חזקים שיוכלו לסבול לאדם. וכן רש"י שם בבכורות ברוב הכלים ידבר וחזקיה הוכרח הכא לפרש הטעם משום דמקיש משכבו דע"כ ברייתא זו בכלים חזקים איירי דנכלל בה ספינה עם כלי חרס וספינה הא ראויה למדרס דהכי תנא בברייתא הכא מדרס כלי חרס טהור רבי יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כחנניא. רבי יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן וכיון דאיירי בכלים חזקים לכן אמר חזקיה טעמיה. משא"כ רש"י ז"ל בעירובין ובבכורות ברוב הכלים ידבר ועי':

דף צג:

אמר מר זה יכול וזה יכול ר"מ מחייבי איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דילמא שיעור אחד לכולן רב חסדא ורב המנונא חד אמר שיעור לזה ושיעור לזה וחד אמר שיעור אחד לכולן אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב על המטה וארבע טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאה מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש ואמאי ליבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שוים חייבין ואמאי ליבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן וכתבו [תוס' ד"ה אמר מר) זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב איבעיא להו כו' תימא לר"ח אמאי בעי לה אליבא דר"מ ומצי למיבעי אליבא דר' יהודה דקיימא מתני' כוותיה בזה אינו יכול וזה אינו יכול ונראה דגירסא זו טעות וגרסינן אמר מר זה אינו יכול וזה אינו יכול ואומר ר"י דאין למחוק הספרים משום זה כו' ועל גירסת ר"ח הנ"ל קשה לר"י דמאן דבעי שיעור לזה ושיעור לזה אטו מי לא שמיע ליה מתני' דמייתי בסמוך לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין אבל לגירסת הספרים דף ליגי בזה יכול וזה יכול איכא למימר דבאין יכול מודו כולהו דשיעור אחד לכולן ומאן דמייתי סייעתא מצבי שנכנס לבית אין נראה ליה לחלק בין שניהן יכולין לאין יכולים [ומיהו לגירסת ר"ח] איכא למימר דמאן דבעי שיעור לכל אחד ואחד יאמר

דצבי שנכנס לאו דוקא אחד אלא כלומר שנים עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא ע"כ גם להר"י צריך לומר כן (דצבי שנכנס לאו דוקא אחד) דאל"כ יקשה למאן דף שט מד' טליות דתחת רגלי המטה וא"כ סבירא ליה דאין לחלק בין זה יכול וזה יכול ובין זה אין יכול וזה אין יכול א"כ מאי פשיט בדרך דמיון שבת לטומאה וממתני' דזבין אמאי לא פשיט בפשיטות יותר ממתני' דמסכתין ומדין שבת עצמו מהא דלא יכול אחד לנעול ונעלו שנים אלא ע"כ דמההיא י"ל דנכנסו שנים וא"כ מאי הקשה הר"י לגירסת הר"ח הא גם לשיטתו צ"ל כן דיש לאוקמה בנכנסו שנים וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת הר"י ז"ל דהנה לעיל בסוגיין הובא מתני' דזבים (פ"ד מ"ז) היה יושב על גבי המטה וארבע טליות כו' ומובא ג"כ דר"ש פליג ומטהר וכתבו התוס' ד"ה ור"ש וז"ל ונראה דטעמא משום דבעי שיהא רוב הזב נישא על כל אחד וכן משמע במס' זבים (פ"ד מ"ח) דתנן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע הזב טהורין כרעו הן טמאין ר"ש אומר ביחיד טמאין (פי' כשאין אלא משכב אחד או מושב אחד) במרובים טהורין שאין כל אחד נושא רובו עכ"ל וא"כ לדעת התוס' מבורר כמעט במתניתין דזבים דטעמא דת"ק משום דלא בעינן שיעור לכל אחד ואחד ולכן פליג על ר"ש משא"כ במתני' דשבת אין זה עיקר הטעם ורק בזה יכול וזה אינו יכול תלוי. ולכן הביא מארבע טליות. ואף דממילא שמעינן דחייב גם בפחות מכשיעור עכ"ז עדיפא ליה להביא ראייתו מארבע טליות דכמפורש להדיא דמי) אבל להר"ח ז"ל תקשי דמאן דבעי שיעור לכל אחד ואחד איך יפרנס מתניתין דצבי שנכנס. דע"כ מוכח משם דלא בעינן שיעור לכל אחד ואחד ועי':

שם אמר רבא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו וטבחו חייבין ואמאי ליבעי שיעור טביחה לזה ושיעור טביחה לזה כו' וכתבו תוס' ד"ה ואמאי ליבעי] שיעור טביחה לזה. אבל מגנבו דרישא לא מצי למיפרך דהתם לא בעי שיעור דתשלומי כפל נוהג [בכל דבר ובכל שהוא] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' בב"ק (ס"ג א') תוס' ד"ה דבר שאין מסויים וצע"ק. והוא דשם אמרינן דהא דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ואח"כ כתיב על כל דבר פשע הוי ריבה ומיעט וריבה וריבה הכל וכל הני פרטי דשור וחמור ושה ושלמה חד למעוטי קרקע וחד למעוטי עבדים וחד למעוטי שטרות ושלמה למעוטי דבר שאינו מסויים ופירשו התוס' שם דדבר שאינו מסויים היינו חצי רמון וחצי אגוז דממעט להו בטוען טענת גנב מכפל וכן לקמן (ס"ד ב') בגנב עצמו דאמר שדי חמור בין המצא המצא למעוטי דבר שאינו מסויים היינו ג"כ חצי רמון וחצי אגוז דממעט להו מכפל עכ"ל בקוצר והכא כתבו דתשלומי כפל נוהג בכל שהוא. אך אולי נאמר קצת בדעת התוס' דהנה בסוף הסוגיא דהתם הקשו בגמ' על הא דאמרו בתחלה שדי חמור

בין המצא להמצא דא"כ שה ל"ל ומסיק אלא ריבה ומיעט וריבה הוא כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט וריבה וריבה כל מילי וכל הני פרטי ל"ל חד למעוטי קרקע וחד למעוטי עבדים וחד למעוטי שטרות גניבה וחיים לכדרב ולפי אוקימתא זו לית לן מיעט לדבר שאינו מסויים בגנב עצמו ושפיר קאמרי התוס' הכא דנוהג בכל שהוא. ואף דבאמת נחלקו בכלל זה (דתרי כללי דסמיכי להדדי אם נדרוש בכלל ופרט או בריבה ומיעט) רבי ורבנן כמובא בתלמודין שבועות (ד' ב') ובבכורות (נ"א ב') דרבי דאמר בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות סובר דתרי כללי דכתיב בפדיון היינו ופדויו ותפדה דסמיכי להדדי דרשינן להו בריבה ומיעט וריבה וריבה הכל ונתמעט רק שטרות לחודייהו דאין גופן ממון ורבנן סברי כבני מערבא דדרשינן להו בכלל ופרט וכלל וא"כ לרבנן לא סבירא להו על כרחין כתנא דבי חזקיה דדריש להמצא המצא בריבה ומיעט רק דסבירא להו כמאן דאמר התם דתרי קראי דכתיבי גבי ש"ח אם ימצא הגנב ואם לא ימצא הוי חד לגנב וחד לטוען טענת גנב וא"כ למדים זה מזה כיון דעל כל דבר פשע אתרווייהו קאי [ומכלל זה קשה לי על המ"מ שכתב בפ"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה י"ח על דברי הקרן הרמב"ם שכתב שם וז"ל שרץ המים הנברא בבורות בשיחין ובמערות הואיל ואינן מים נובעין והרי הן עצורין הרי הן כמים שבכלים ומותר עכ"ל. וכתב המ"מ נראה מדברי רבינו שחריצין ונעיצין המושכין אע"פ שאינן נובעין אסורין כו' וכתנא דבי רבי ישמעאל דמשמע התם דף ליג את"ק כו' עכ"ל ופלוגתת ת"ק ותנא דבי ר"י תליא אם תרי כללי דסמיכי אהדדי נידונים בכלל ופרט או בריבה ומיעט ותנא דבי ר' ישמעאל סובר דנידון בריבה ומיעט וקשה לכאורה דא"כ איך פסק הר"מ ז"ל כתנא דבי ר' ישמעאל כיון דחכמים דרבי סברי דנידון בכלל ופרט והלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו וכן פסק להדיא הר"מ ז"ל כרבנן דרבי בפי"א מהל' בכורים ואחר כותבי זאת נודעתי שהפר"ח ז"ל העיר ע"ז] ולפ"ז יש מקום לקושיית מרן לפי מאי דקי"ל כרבנן דף ליגי עליה דרבי א"כ עדיין ממעטינן דבר כאינו מסויים בגנב עצמו. אך עדיין נאמר דכוונת התוס' ז"ל דלא ניחא לרבינא להביא ראיה מהא דלא בעינן שיעור גניבה לזה ושיעור גניבה לזה משום דהתם לא מוכרח כ"כ דאולי באמת בעינן שיעור לזה ולזה אך ברייתא זו סברה כתנא דבי חזקיה דסבר דתרי כללי דסמיכי דרשינן בריבה ומיעט וכתנא דבי ר' ישמעאל ולכן הביא רבינא סייעתא ברורה מטביחה דבעי לכ"ע שיעורא וא"כ ליבעי שיעור לזה ולזה ועי':

דף צד:
ההוא שכבא דהוה בדרוקרא שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית (משום דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה) וכתבו [תוס' ד"ה גדול] וז"ל קשה לר"ת דגבי טלטול דהוי איסורא דרבנן לא שרינן משום כבוד הבריות אלא ע"י ככר או תינוק כדאמר בפ' במה מדליקין (ל' ב') ובפ' כירה (מ"ג ב') [וי"ל דשאני טלטול דאפשר ע"י כבר] או תינוק לכך לא התירו בענין אחר עכ"ל. וכתב מרן וז"ל קשה לי הא מבואר לעיל ומ"ג ב') דבדליכא ככר דשרי טלטול מן הצד רק מטעם דאדם בהול על מתו ואי לא שרית ליה אתי לכבויי ולא שרינן מטעם כבוד הבריות וצ"ע עכ"ל ואולי יש לומר קצת בדעת התוס' דהנה באמת מצינו לקמן (קי"ז ב') דמצילין רק מזון שלש סעודות מפני הדליקה ושאלו בתלמודן מכדי בהתירא קטרח נציל טפי אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי והובא בתוס' לעיל (מ"ג א') ד"ה מתוך וא"כ חזינן דגבי דליקה מחמרינן בהצלה. ולכן בעינן התם להטעם דאי לא שרית ליה אתי לכבויי (ומשום דאדם מצטער טפי על מתו כפירוש התוס' שם בדבור הנ"ל ולא סגי בטעמא דכבוד הבריות באיסור דליקה. משא"כ הכא גבי איסור הוצאה לבד די לן בטעם זה דכבוד הבריות אם אין באפשר לעשות ע"י ככר או תינוק וכדמות ראיה לזה יש להביא מהא דכ' הרשב"א ז"ל בחידושיו דרק לכרמלית התירו אבל לא לרה"ר אף לר"ש דסובר דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והביא שם הטעם כיון דאפשר בהוצאת המת שיהא בה צורך לגופה של מלאכה כגון אותה שאמרו בירושלמי בעובד כוכבים שהוציא לכלבו כו' וכל שהוא בדרך דאיסורא דאורייתא גנאי הוא למת ואין ההיתר משום כבודו כו' ע"ש וכן נאמר גם הכא כיון דיכול לבוא לאיסור דאורייתא לא התירו משום כבוד הבריות רק משום דאתי לכבויי. וע':

דף צט:
בעי ר' יוחנן כותל ברה"ר גבוה י'. ורחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י וזרק ונח על גביו מהו וכתב [רש"י ד"ה מוקף לכרמלית] כגון שהוקף לדירה או לא הקיפו בו [אלא בית סאתים עכ"ל] וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (דף ז') וצ"ע עכ"ל עי' מה שכתבנו שם בזה בעזה"י:

דף קג.
ת"ר התולש עולשין והמזרד זרדין אם לאכילה כגרוגרות אם לבהמה כמלא פי הגדי אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה אם לייפות את הקרקע כל שהן ופריך אטו כולהו לאו לייפות את הקרקע נינהו כו' ומשני אביי כגון דלא קמכוין ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ומשני לא צריכא דקעביד בארעא דחבריה

וכתב [רש"י ד"ה בארעא דחבריה לא איכפת ליה] לייפות עכ"ל וכתב מרן ז"ל עי' לעיל (ע"ה א') רש"י ד"ה טפי ובתוס' שם וצע"ק עכ"ל והוא דשם אמרו בתלמודין וליחייב נמי (הפוצע את החלזון) משום נטילת נשמה ומשני רבא משום דמתעסק הוא אצל נטילת נשמה ופריך עוד והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ומשני שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא לים כי היכי דליצל צבעיה. וכתב רש"י וז"ל טפי ניחא ליה שדם החי טוב מדם המת וכיון דכל עצמו מתכוון וטורח לשומרו שלא ימות בידו אפי' מת אין כאן אלא מהעסק וכי מודה ר"ש במידי דלא איכפת ליה אי מתרמי ומיהו איכוונו לא מיכוון עכ"ל. ומפורש בדבריו שם דבלא איכפת ליה מודה ר"ש והכא כתב דבלא איכפת ליה פטור וכבר הזכירו התוס' ז"ל שם להקשות על פירושו דהתם מסוגיא זו ורק לא הזכיר דסותר דברי עצמו וזהו שהוסיף מרן ז"ל אך אולי נאמר ליישב קצת דעה רש"י ז"ל בדברי הרמב"ן ז"ל שכתב שם וז"ל ופרש"י ז"ל (בתחלת דבריו) שהוא טורח לשומרו שלא ימות. פירוש לפירושו והוא בדרך שאפשר שלא ימות ואם מת לא נעשית מחשבתו והיינו דקרינן ליה מתעסק ואחרים פירשו דהו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה דלא ניחא ליה במיתה. ולא דייק. עכ"ל ולפי זה הא דמסיים רש"י ז"ל וכי מודה ר"ש במידי דלא איכפת ליה אי מתרמי ר"ל שאין מדקדק כלל וניחא להעושה שיעשה בכל גווני אף גם שתיעשה המלאכה (והוא היפך מפציעת חלזון דשם מדקדק שיהיה בדרך אפשרי שלא ימות) ובתכלית הדבר ודאי דרצונו הוא ואז חייב לר"ש ה שאין כן הכא שכתב דלא איכפת ליה לייפות וא"כ אין רצונו בתכלית הדבר והוא ייפוי הקרקע ולכן פטור לר"ש דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וכפירוש התוס' הכא. וא"כ דברי רש"י אינם סותרים אהדדי ועי' בחידושנו לעיל (ל"א ב') מה שכתבנו שם בשם ה"ר אברהם החסיד וכן הוא לרש"י ז"ל והתם פסיק רישיה הוא והכא מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא ועי':

דף קיב:

תנן התם כל כלי בע"ב שיעורן כרמונים בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו א"ל ר"י [רבי שנית לנו סנדל] שנפסקה אחת מאזנו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרינן לך מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי מתקנא ראשונה ואמרת לן עלה פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים חדשות באו לכאן וכתב מרן וז"ל יש לעיין אמאי לא מייתי ממתניתין (פי"ח מ"ו דכלים וצ"ע עכ"ל והנה קושיתו הוא קושיית התוס' הכא ד"ה רבי שנית לנו סנדל ע"ש. אך אולי נאמר קצת בזה דמתניתין

פי"ח שהביא מרן איירי במטה והכי תנן התם מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה (היינו עצים שבארוכות המטה מימין או משמאל) ותיקנה טמאה מדרס נשברה שניה ותיקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה שניה טהורה והתם אף גם אם מייחד הארוכות לדבר אחר אין כאן מקום לטומאה דלמטה לא חזיא ולטומאת מגע הא פשוטי כלי עץ היא משא"כ בכלי בע"ב אף דשיעורן כרמונים מ"מ אם מייחד להו לגיסטרא עדיין טמא משום גיסטרא כמפורש במכלתין (צ"ה ע"ב) ברש"י ד"ה טהור מכלום ולכן ממטה לא נפשיט ליה כ"כ ספיקותו לכלי בע"ב כיון דמצינו מקום חשיבות להם דאף שנשברו עדיין מטמאו כשמייחד אותם לגיסטרא ודילמא גם פנים חדשות באו לכאן לא אמרינן בהו. ע"כ הביא ליה מסנדל דכבר אוקמוה בתלמודין הכא דהא דתנן גבי סנדל דאם נפסקה שניה טהורה היינו בסנדל שיש לו ארבע אזני וארבע תרסיות ונפסקו רק שנים החיצונות אבל הפנימיות שלמים המה. וזהו לדעת ר"י דברייתא דמטהר בנפסקו החצונים אבל לרבנן דברייתא טמא בזה. ולכאורה גם לר' יהודה אם ייחדו בפירוש לרגל השניה טמא הסנדל כיון דכלי ראוי הוא מכאן ואילך ובפרט כיון דרבנן מטמאין גם בלא ייחוד נאמר לפחות דלר' יהודה מהני להו ייחוד דכל למעוטי במחלוקת עדיף ומ"מ אמרינן בהו פנים חדשית וכן הדין גם בכלי בע"ב. ועי' עירובין (כ"ד א') תוס' ד"ה אבל בסה"ד כתבו וז"ל וריצב"א אומר כו' דלא שייך גבי מגע פנים חדשות דאפי' נפסקו שתי אזניו ראוי לקבל טומאת מגע אם מיחדו לתשמיש אחר כו' עכ"ל וא"כ לדידיה יש מקום לדברינו אף אם נאמר דלא מהני יחוד בסנדל למדרס ועי':

דף קכט:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כל האמור בפרשת תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת ומדכתיב שם והחתל לא חתלת מכאן שמלפפין את הולד בשבת וכתב [רש"י ד"ה מלפפין] ולאו היינו אסובי ינוקי דאמרן לעיל בפרק כל הכלים (קכ"ז א') דהא שמעינן לר"נ דאסר התם אלא לפופי בעלמא כמו שעושין [בחגורות ופסיקאות] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (קמ"ז ב') רש"י ד"ה בחומרי שדרה וצ"ע ועי' בתשובת אדמת קידש חלק א"ח סימן ח' עכ"ל. והוא דשם אמר רבב"ח א"ר יוחנן לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי ופריך תלמודין והאנן תנן אין מעצבין את הקטן ומשני התם בחומרי שדרה דמחזי כבונה וכתב רש"י וז"ל בחומרי שדרה חוליות של שדרה שנפסקה אחת מהן ולאחר זמן קמיירי דאי ביום לידה אמרינן כל האמור בפרשת תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת עכ"ל וא"כ למה פירש הכא דלאו היינו אסובי ינוקי דילמא יום הלידה

שאני כדבריו שם והנה ספר א"ק איננו אתנו אך אולי נאמר קצת דרש"י ז"ל מפרש הכא בדברי ר"נ דלאו היינו אסובי ינוקי משום דאם היינו הך ורק דמחלק בין יום הלידה ובין שאר שבתות א"כ ה"ל לר"נ לנקוט בדבריו מכאן שעושין אסובי לולד הנולד בשבת כיון דאוסר שלא ביום הלידה ה"ל לאשמעינן ההיתר ביום הלידה ולמה אמר מכאן שמלפפין את הולד ואם דוהחתל דקרא היינו לפופי א"כ מנין נדע דגם אסובי מותר כיון דמקרא זה לא שמענו והלא כל הדברים ההכרחיים ביום הלידה נודענו מקרא זה וזה לא נחשב בתוכו משא"כ התם בדברי רבב"ח אמר ר' יוחנן דהתיר לפופי בכל השבתות ולא זכר כלל בדבריו יום הלידה א"כ פשוט דלדידיה החתל דקרא דמתירו דוקא ביום הלידה היינו אסובי ולכן פירש רש"י התם דהא דתנן אין מעצבין היינו שלא ביום הלידה אבל ביום הלידה הכל שרי ולרש"י ז"ל אינו מוכרח כ"כ דברי תוס' ד"ה כל האמור ע"ש. ואף אם נאמר כדעתם מ"מ הלא קרא זה רק דברים המוכרחים ביום הנידה לבדו קחשיב ועי':

דף קל:

בעי מיניה ר' זירא מר' אסי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו מי אמרינן כחצר דמי מה חצר אע"ג דלא עירבו מותר לטלטל בכולו כו'. וכתב [רש"י ד"ה מותר לטלטל בכולו] מה שנמצא בתוכו או בגדיו שהוציא מן הבית לתוכה דרך מלבוש [פושטן ומטלטלן] בכולה לדברי הכל כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא מ"מ כיון דשבתו בבית אסור לטלטלן וכדאיתא להדיא בעירובין (צ"א א') בכימתא וסודרא וצע"ג עכ"ל והוא דעל מה דתנן התם ר"ש אומר אחד גגות ואחד, חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית אמרו שם בגמרא אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו (בני החצירות לעצמן דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו לחבירתה אתי לאפוקי נמי כלי הבית) אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר. ושמואל אמר בין עירבו ובין לא עירבו וכן אמר ר' יוחנן בין עירבו ובין לא עירבו ומתיב רב ששת ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. אי אמרת בשלמא דעירבו היינו דמשכחת לה מאני דבתים בחצר אא"א בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר הוא מותיב לה והוא מפרק ה בכומתא וסודרא (ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר דרך מלבוש) ע"כ בתלמודין עם פרש"י וזהו שהוקשה למרן דמבואר להדיא בתלמודין שם דכלים ששבתו בבית והוציא לחצר דרך מלבוש אסור לטלטלן אך אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל (אף גם אם נאמר דרחוק לחלק בין חצר זו לחצר אחרת) דסובר דדוקא לרב דגזר בעירבו

דאסור לטלטל כלים ששבתו בחצר משים דילמא אתי לטלטל כלים ששבתו בבית. לדידיה נגזור ג"כ בכומתא וסודרא כשהוציאן דרך מלבוש לחצר דאסור לטלטלן משום דאם נתיר בהו אתי להתיר לאפוקינהו שלא כדרך מלבוש משא"כ לשמואל ור' יוחנן דלא מחלקי בזה ומתירין להוציא כלים ששבתו בחצר לגג ולקרפף אף דשכיחי מאני דבתים בחצר ולא גזרינן כלל לדידהו מותר ג"כ לטלטל בגדיו שהוציאן דרך מלבוש דכשלבשם הוו כבטלים לגביה וכשהניחן בחצר כמאן דמונחים מע"ש דמי ולא גזרינן כלל דילמא אתי לאפוקינהו שלא בדרך מלבוש דדוקא כלים ששבתו בבית והוציאן בדרך היתר כגון שעירבו אסור לטלטלינהו בחצר אחרת וגג וקרפף משום דלא נעקר מעולם שם שביתתן משא"כ כשהוציאן דרך מלבוש כיון דבעודן עליו שרי לאפוקינהו גם לר"ה וכל מקום לכן נעקר לגמרי שם שביתתן והא דתניא בעירובין שם חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ושכחו כולם ולא עירבו אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר כו'. לא דברייתא זו אתי למעוטי מאני דבתים שהוציאן דרך מלבוש לחצר דה"ה כלים שהוציאן דרך מלבוש אלא דהתנא לא איירי רק בסתם כלים ולא זכר בגדים או כומתא וסודרא דלא שכיחי כל כך. אבל הוא הדין בבגדים שהוציאן דרך מלבוש וכדברי רש"י ז"ל. ועי':

דף קלא.

[רש"י ד"ה ושמעינן לר' אליעזר] דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין למדין אם אין להשיב אבל אם יש להשיב משיבין ובמס' יבמות בפ' מצות חליצה (ק"ו א') שמעינן ליה דאמר הכי דקתני חלצה בשמאל פסולה ור"א מכשיר דלא יליף רגל רגל ממצורע כו' דרגל רגל לא מופנה והאי לאו מופנה דאמרינן משני צדדים קאמר כו' אבל מצד אחד מופנה הוא דף רשת מצורע [מופנה הוא ההוא דעני] דכולהו כתיבי במצורע עשיר עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' ברש"י יבמות (ע' ב') ד"ה ושמעינן ליה לר"א וצ"ע עכ"ל והוא דהתם כתב רש"י וז"ל שמעינן לר"א דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין דקתני חלצה בשמאל פסולה ור"א מכשיר ואמרינן מ"ט דת"ק יליף רגל רגל ממצורע דכתיב ביה על בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם ובדם האשם כתיב רגל ימנית ולא הוי בעי למיהדר ולמכתביה בשמן ואמרינן בפ"ק דמנחות מופנה הוא כו' רגל רגל לחליצה כו' ור"א מכשיר חליצה בשמאל כו' עכ"ל ומפורש התם בדברי רש"י דגם בעשיר מיפנה רגל ימנית דידיה משום דנלמוד מדם והכא כתב דבעני מיפנה אך אולי נאמר קצת בזה דלא ליסתרי דברי רש"י אהדדי דשם במנחות מסקינן דקראי דשמן בעשיר מופנים המה דנלמוד מדם ורק אתא לגז"ש (וכפרש"י דיבמות) ותו אמרו שם

במנחות דקראי דעני מיותרים ואתו לכדתנא דבי ר' ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה (ופרש"י דבפרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד) ולכן נאמר דשפיר דקדק רש"י ז"ל בפירושו דהתם ביבמות סובב דבריו אליבא דת"ק כלשונו הנ"ל ואמרינן מ"ט דת"ק כו' עד וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם בעשיר כו' ואמרינן מופנה הוא רגל רגל לחליצה כו'. וכן הוא האמת דאמרינן שם כן דשמן דעשיר מופנה הוא משא"כ הכא דדברי רש"י ז"ל סובבים לר"א כלשונו הנ"ל ושמעינן ליה לר"א כו' עד אבל מצד אחד מופנה הוא ההוא דעני ואליבא דרא שפיר נקט רש"י יתורי דעני דמשמע לרש"י דר"א לית ליה הא דתנא דבי ר' ישמעאל כדמוכח בשבועות (יח ב') דף ליגי שם ר"א ור"ע. דר"א סבר דבעינן עד שיוודע לו אם בשרץ נטמא אם בנבילה נטמא. ור"ע פליג ע"ז ואמרינן טעמא דר"א מדכתיב או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ור"ע ההוא כדתנא דבי ר' ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית. הרי דר"א לא ס"ל הא דתדר"י ולכן אליבא דר"א כולהו מיותרים בעני ועכ"ז לא דן ר"א גז"ש זו כיון דאינו מופנה רק מצד אחד ורבותא טפי נקט רש"י הכא לר"א ועי':

דף קלב.

מילה דדחי שבת מנלן כו' אמר ר' לו יוחנן אמר קרא ביום אפי' בשבת כו'. תניא כוותיה דר"י כו' (דבברייתא זו רצו מתחלה ללמוד דמילה דחי שבת מק"ו) ומה צרעת שדוחה את העבודה ועבודה. דוחה את השבת מילה דוחה אותה שבת שנדחית מפני העבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אותה והדר דחי ממאי דצרעת חמירא (ולכן דוחה את העבודה) דילמא משום גברא הוא דלא חזי (דאף דקצץ לבהרתו עדיין אסור בעבודה משום דטבול יום הוא) [ת"ל ביום ואפי' בשבת] כר' יוחנן וכתב מרן וז"ל עי' חולין (פ"ד ב') ברש"י ד"ה שודאה וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י וז"ל מילה שודאה דוחה את השבת דאתיא בק"ו מה צרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה כולה במס' שבת עכ"ל ולמה פירש רש"י ז"ל נגד מסקנה הגמ' דהכא ותניא כוותיה דר' יוחנן אך אולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דהתם רבה הוא האומר ומה מילה שודאה דוחה שבת ובסוגייתן הכא מוכח דרבה לא ס"ל סברא זו דגברא לא חזי' דהוא מפרש ברייתא אחרת המובא בתלמודין הכא. דצרעת חמירא שדוחה את העבודה וכן דעת רב ספרא דלא אמרינן גברא הוא דלא חזי (ועי' בתו' כאן ד"ה הדר אמר) ולכן לרבה פשוט לומר דלמד שדוחה שבת מק"ו וזה ולא חשש לראיית תלמודין מהברייתא לר"י משום דאשכחן ברייתא אחרת החולקת על ברייתא זו דמפקינן שם מביום למעוטי לילה וממילא לא אייתור לן וביום לשבת. וכן נקטו תלמודין בסתימות במס' מגילה (כ' ב') על מה דתנן התם ולא מלין

בלילה עד שתנץ החמה דהוא משום דכתיב ביום ולא בלילה ולכן ניחא לרש"י ז"ל לתפוס בפשיטות ק"ו זה (ועי' בתוס' הכא ד"ה ההוא אבל אין זה רק דלא תקשי לר"י משא"כ לרבה ולרב ספרא נאמר בפשיטות דהאי ביום איצטריך למעוטי לילה ועיקר הלימוד דלא דחיא שבת הוא מק"ו וכמ"ש רש"י ז"ל בחולין ועי'):

דף קלו.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעי לבי בריה דרב אידי בר אבין עביד להו עגלא תילתא ביממא דשבעה ואמרו ליה אי איתרחיתו עד לאורתא אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה וכתב [רש"י ד"ה הוה אכלינן מיניה] וז"ל דמקצת היום ככולו כדכתיב והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי ומיהו מיום השמיני הוא דירצה דאורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב ביום צוותו להקריב אבל מכלל נפל נפיק ליה וחזי לאקדושי כדאמר בזבחים (י"ב ע"א) [לילה לקדושה] יום להרצאה והלכך לענין חולין חזי מאורתא למישחטית ומיכל כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ועי' בתוס' שם זבחים (י"ב א') ד"ה יום וצ"ע עכ"ל. לכאורה כוונת מרן דהתם אמרינן רבי אפטוריקי רמי כתיב והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי וכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה הא לילה לא חזי הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה וכתבו התוס' שם ד"ה יום וז"ל תימא תיפוק ליה מביום צוותו ולמה לי דכתיב ביום השמיני ע"ש. וא"כ תקשה קושייתם ביתר שאת לדברי רש"י ז"ל שכתב להדיא בדבריו אלו ומיהו מיום השמיני הוא דירצה דאורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב ביום צוותו הקריב כמש"ל. וכיון דהזכיר להדיא קרא זה א"כ ל"ל למכתב מיום השמיני ולפחות ה"ל לרש"י לדבר בזה אך אולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דכיון שכתב בתחלת דבריו אי איתרחיתו מלשוחטו עד אורתא שהוא ליל ח' הוה אכלינן מיניה דמקצת היום ככולו כו'. א"כ לדידיה לא תקשי כ"כ דלא לכתוב ומיום השמיני דאם נכתב רק והיה שבעת ימים לחודיה הוה אמרינן דמקצת שבעה די לן דמקצת היום ככולו ולכן בעינן ומיום השמיני לגלות דלפחות שבעה שלמים בעינן וממילא ידעינן דלהקרבה לא חזי עד יום הח' ממש. ודברי רבי אפטוריקי דדייק מזה לילה לקדושה יום להרצאה ולא קאמר דמשבעת ימים לחודיה הוה אמינא דמקצתו ככולו וע"כ צריך ומיום השמיני יפורש לרש"י ז"ל דאם רק לזה לחודיה בא היה די במיום השמיני לחודיה ושבעת ימים ל"ל ולכן דייק מזה דלילה לקדושה יום להרצאה ועי':

דף קמא.

אמר רב כהנא טיט שעל גבי בגדו מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ. וכתב [רש"י ד"ה מכסכסו מבפנים] דלא מוכחא מילתא לאתחזויי כמלבן [ומלבן ממש לא הוי דאין

נותן שם מים עכ"ל] וכתב מרן וז"ל פי' לקמן (קמ"ז א') ברש"י ד"ה חייב חטאת וצ"ע עכ"ל והוא דשם אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב חטאת ופירש"י המנער טליתו מן העפר חייב חטאת דזהו ליבונה עכ"ל וא"כ מיחייב להדיא אע"ג דאין שם מים ואולי נאמר קצת בזה דהתם אמרו דאינו חייב רק בחדתי ואוכמי ודוקא דקפיד עלייהו אבל אם אינו מקפיד מותר לכתחלה וכדאמר להו רב יהודה לרבנן נפוצו גלימייכו. וכן אמר ליה רב יוסף לאביי נפוץ שדי ולכן נאמר בדעת רש"י ז"ל דכיון דמכסכס מבפנים ולא מבחוץ מוכחא מילתא דלא קפיד עלייהו דאין דרך כסכוס בכך ולכן מותר לכסכס אבל כשנותן שם מים ודאי הוי מלבן ממש ומלבד דודאי קפיד כיון דנותן מים גם אם לא יקפיד לא מהני בלבון ממשי וכעין זה מצינו במלאכה בורר דבורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואף לאכול לאלתר עכ"ז בנפה ובכברה חייב חטאת דאף דלאלתר אין זה דרך ברירה עכ"ז בנפה ובכברה ברירה הוא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומית. וכן הוא גם הכא בלבון. ועי':

דף קמז.

במימרא דרב הונא הנ"ל על דברי (רש"י ד"ה חייב חטאת דזהו ליבונה] כתב מרן וז"ל עי' לעיל (קמ"א א') רש"י ד"ה מבפנים וצ"ע עכ"ל. כבר מבואר לעיל בדברינו בעזה"י:

עירובין

דף ב.

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט:

וכתב רש"י [מבוי שהניחו את הקורה למעלה מעשרים] אמה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכן כתב הרע"ב:

ובחידושי למשניות כתבתי לתמוה הא מסקינן לקמן דחלל מבוי תנן וא"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' אלא דהחלל צריך שלא יהיה למעלה מכ' עוד כתבתי לתמוה במה דכתב רש"י בזה הדיבור וכן הרע"ב ושריוה בתקנתא דלחי וקורה דליהוי היכר. הא קי"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי משום מחיצה עכ"ל והוא דלקמן (ט"ו א') פליגי אביי ורבא בלחי העומד מאליו דאביי סבר הוי לחי (דלחי משום מחיצה ומחיצה העומדת מאליה לדברי הכל מחיצה הוא). ורבא סבר לא הוי לחי (דסובר לחי משום היכר וכיון דנעשה מאליו אין היכר בזה) וכיון דקי"ל הלכה כאביי ביע"ל קג"ם והלמ"ד הוא לחי העומד מאליו. א"כ סבירא לן דלחי משום מחיצה ולא משום היכר אך אולי נאמר בדעת רש"י והרע"ב ז"ל דעל מה שכתב מרן לראשונה אפשר לומר קצת בישובו דבספר ת"ח

כתב על מה שהעלו בתלמודין הכא דחלל מבוי תנן וז"ל משמע דלישנא דמתני' הכי משמע ליה דקאי אחלל. ונראה דדייק הכי מדקתני מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ולא הני מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה כו' משמע דבחלל איירי שהקורה הונח מעשרים אמה ולמעלה מהן נמצא שהחלל מן הקורה לארץ הוא יותר מכ' וכו' עכ"ל ולפי דבריו פשוט קצת דכן הוא גם כוונת רש"י ז"ל דהא גם הוא נקט בדבריו לשון זה ועל דבריו האחרונים אולי נאמר דהיכא דאיכא היכר כולי עלמא לא פליגי דגם לחי מהני משום היכר דידיה. ורק דאביי מקיל דגם במקום שאין היכר כגון בלחי העומד מאליו המובא לעיל מ"מ נידון משום מחיצה אבל להיפך כל היכא שאין יכולים לדונו משום מחיצה כגון שנעשה לחי מסיד טחוי בכותל דמדין מחיצה אינו נידון ללחי דהוי מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה וכל מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה לא שמה מחיצה מ"מ נידון משום לחי דהיכר לבדו די לנו וכמובא ברמ"א או"ח סי' שס"ג ס"ז. והא דכתב שם סעיף ה' דלחי דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי לא חשיב לחי היינו משום דגם היכר דידיה לאו כלום הוא כיון דלית ביה שום קיום משא"כ בסעיף ז' דנעשה מסיד טחוי בכותל דהתם מתקיים איידי דכותל אף דמחיצה דידיה היינו הסיד לבדו ואי נשיב ביה זיקא לא קאי מ"מ נידון משום היכר. ובזה מיושב קושית הט"ז שם סק"ד על הרמ"א ע"ש ולכן נאמר דנקט רש"י והרע"ב ז"ל בלשונם ושריוה בתקנתא דלחי וקורה משום היכר דגם משום היכר לבדו הותר בלחי ואיידי דנקט היכר בקורה תפסי לשון זה גם בלחי כיון דלפי האמת לדעתם די לנו בהיכר לחודיה ועי':

דף ב:

שם ע"ב גמ' בין לרבנן (שאמרו במתני' מבוי שהוא גבוה למעלה מכ' אמה פסולה דלמדוה מפתחו של היכל דגבהו עשרים ורחבו עשר אמות) [ובין לר"י] (דמכשיר משום שלמד מפתחו של אולם דגבהו ארבעים ורחבו עשרים) [לילפו מפתח שער החצר] כו' מה להלן חמש ברוחב עשרים אף כאן חמש ברוחב עשרים (ופרש"י ארוחב פריך דתנן במתניתין והרחב מעשר אמות ימעט הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב ואיקרי פתח כו' אבל אגובה ולמיפסל בגובה יותר מה' אמות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח היכל דגבוה כ' וקא קרי ליה פתח עכ"ל) וכתב מרן על קושית הגמ' וז"ל לא ידעתי לפרש דמה קושיא על ר"י מה נוכל ללמוד מפתח החצר יותר מהאולם הא גם האולם היה רוחב יותר מי' ומזה פרכינן באמת אח"כ ומוכחי מזה דר' יהודה פליג על הרוחב. עכ"פ איך שייך למנקט הקושיא לר"י לילף מפתח החצר מה עדיפות בזה מהילפותא מהאולם. והלימוד מהאולם הא צריך לענין גבוה יותר מכ' וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה

לעיל אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ור"י לא למדה אלא מפתחו של אולם. ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב ושחטו פתח אוהל מועד דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד כו' ור"י סבר היכל ואולם קדושה אחת היא וכי כתיב פתח אוהל מועד אתרווייהו תיב (ונקרא פתח גם אם גבוה ורחב כשל אולם) ואב"א לר"י נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד והכא היינו טעמא דר"י דכתיב אל פתח אולם הבית והנה לכאורה שני הטעמים האלו אינם מרווחים כ"כ. דמה שאמרו דר"י סובר קדושת היכל ואולם חדא נינהו לא ניחא להמקשה דזהו דבר שלא נפשטא בכמה מקומות בש"ס ומכ"ש האב"א מאל פתח אולם הבית דחוק טפי דבאמת לא כתיב כלל לשון זה ורק דהתוס' ז"ל ד"ה דכתיב נדחקו בזה וכתבו בשם ר"י דמצינו דכתיב (ביחזקאל מ') אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מ"ז) כתיב פתח הבית והוי כאילו נכתב בהדיא בחד קרא פתח אולם הבית כו' עכ"ל ומה מאוד נדחק להו טעם זה ולכן הקשו תלמודין דגם לר"י נילף (דברוחב יותר מי' נקרא פתח) מפתח שער החצר דקרא מבורר הוא בלא שום דוחק כלל וממילא נדע כיון דהרוחב הוי עד כ' בודאי גובהו הוי יותר מעשרים דף וק חזי כל הפתחים שרבה גובהן יותר מרוחבן. ותנן ג"כ בהדיא מדות (פ"ב מ"ג) כל הפתחים שהיו שם גובהן כ' אמה ורחבן י' אמות חוץ משל אולם וגם האולם היה גבהו יותר מרחבו דרחבו עשרים וגבהו ארבעים ולזה אין צריך שום קרא דכל הפתחים יוכיחו ורק אם נילף דרחבו עשרים ממילא ידעינן דגבהו יותר מכ' וכמו שכתב רש"י ז"ל דלמפסל בגובה יותר מה' אמות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח היכל דגבוה כ' וקא קרי ליה פתח דומה לזה נאמר לר"י כיון דאשכחן בפתח היכל דגובהו יותר מרחבו וקא קרי ליה פתח גם הכא כיון דלמדין אנו מפתח החצר דרוחב עשרים נקרא פתח ממילא ידעינן דגובהו יותר מעשרים ועי':

דף ג:

אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי באמת בת חמשה טפחים אמת כלאים באמת בת ששה ומפרש תלמודין אמת כלאים באמת בת ששה למאי הלכתא [לקרחת הכרם] ולמחול הכרם כו' וכתב מרן וז"ל ק"ל אמאי לא נקט ולעבודת הכרם שהוא בד' אמות עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה הטעם של ארבע אמות דעבודת הכרם הוא משום שהיו בוצרים בשוורים ובעגלות ושיעורם הוי ד' אמות וכמו שכתב הרע"ב ז"ל בכלאים (פ"ד מ"א) ובבב (כ"ו א') דתנן שם לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא א"כ הרחיק ממנו ארבע אמות איתא בגמ' תנא ארבע אמות שאמרו כדי עבודת הכרם אמר שמואל לא שנו אלא בארץ ישראל אבל בבבל (שמחרישהן קצרה) שיעורו שתי

אמות ולכאורה כיון דגם שיעור זה דד' אמות בכלאים הוא משום שמחרישתן ובצירתן היה בעגלות ובשוורים תלוי שיעורן רק בשיעור רוחב המחרישה וא"כ אולי באמת כל מחרישתן היו באמות בת חמשה טפחים ולכן די באמות בת חמשה ולא החמיר ר"נ בזה ודוקא בקרחת הכרם בד' אמות שמצד זה ומצד זה דטעמייהו משום שיהיה מקום חשוב ולא ליבטל בדידהו בעינן אמות של ששה טפחים לחומרא משא"כ בד' אמות של עבודת הכרם שתלוי רק במחרישה כנ"ל באמת לא בעינן אף גם בקרחת ובמחול אמות של ששה טפחים ור"נ אין צריך לפרשם כ"כ דממילא נדע כיון דלא חשיב לעבודת הכרם ואף אם נאמר דהתם הכל בכלל היינו משום שלא יבואו לטעות בהצדדין. משא"כ בד' אמות של עבודת הכרם לחודייהו אפשר דתלוי רק ברוחב המחרישה ועי':

דף ה.

משך מבוי בכמה רב יוסף אמר בארבעה טפחים אביי אמר בארבע אמות אמר אביי מנא אמינא לה דתניא אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו ואי בארבעה היכי משכחת לה וכ' [רש"י ד"ה ואי אמרת] בד' הוי מבוי היאך ניתר באורך ד' [מכדי מיעוט חצירות שתים] ואין פתח פחות מד' ואיך יפתח פתח רוחבו ד' במשך המבוי שאינו אלא ד' איה מקום הפצימין ועוד כולו פרוץ הוא עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי בלאו הקדמה זו אף אם היה סגי בחצר אחד הוי הראיה נכונה. והא באמת אף דבעינן חצירות מ"מ אפשר בחצר אחד מצד דופן זה וחצר אחד בדופן כנגדו אלא דבאמת גם פתח אחד אי אפשר באורך ד' וא"כ גם אם סגי בחצר אחד ישנה לראיה זו עכ"ל ואולי נאמר ליישב קצת דהנה באמת פליגי לקמן (ע"ד א') אי בעינן שני בתים וחצירות או לא דרב אמר שם דבעינן בתים וחצרות וב' חצרות) ושמואל אמר אפי' בית א' וחצר אחת ו יוחנן אמר אפי' חצר וחורבה ורב דאמר שם דבעינן בתים וחצירות פליג על ברייתא דאב ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה (וכפירש"י שם) ולכאורה אם נאמר דקושיית אביי הוי גם מחצר אחת וכדברי מרן א"כ למה הביא אביי מדברי רב דאין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו הלא גם מדברי שמואל ור"י ג"כ הוי סייעתא לדידיה (ופשטיות הסוגיות דלהלן משמע דלאו ברייתא היא דלא הובאה כלל לסייעתא דרב ואף אם ברייתא היא ל"ל להביאה שהיא כמימרא דרב דף ליג על ברייתא אחרת בפשיטות הול"ל הא לכ"ע בעינן חצר אחד למבוי) ולכן דקדק רש"י ז"ל מדברי אביי שהביא מהא דבתים וחצירות דעיקר קושייתו הוא ממיעוט חצירות שתים [ולדעת אביי דלא ניחא ליה להקשות גם מחצר אחת נאמר קצת דף שוט לאביי דרב יוסף יכול לתרץ ליה דהא דקאמר משך מבוי ארבעה טפחים היינו מלבד שיעור לחי ולחי זה

יעלה במקום פס ג"כ ורב יוסף הוא דאמר לקמן משמיה דרב יהודה אמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד ויכול לומר דהוא פס משהו וגם לפי מה דמוכיח הגמ' התם דדוקא פס ארבעה או שני פסים בעינן עדיין י"ל כדברי התוס' דהכא ד"ה ואי שכתבו דארבעה דקאמר רב יוסף הוי משהו טפי ע"ש ולדברינו דארבעה דקחשיב עם המשהו הוי מלבד שיעור הלחי ממילא יש מקום לשני פסים הצריכים להתירו לכן הקדים ליה הא דאמר רב ותניא כוותיה דאים החצר ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים ומלשון נקיטינן משמע שהיה מקובל בידם דבעינן שתי חצירות וכיון דבעינן שתי חצירות ע"ז שפיר מקשה אביי וקושייתו הוא כפרש"י דאיך יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ארבעה איה מקום הפצימין דהא בצד השני לא צריך לחי ועוד כולו פרוץ הוא והיינו ג"כ בצד השני דלא צריך לחי וא"כ אין אתנו לומר דהוא משום דהלחי יעלה במקום פס דהלא רק חד לחי בעינן וכב"ה (י"א ב') כידוע ואיך יפרנס רב יוסף דבריו שאמר משך מבוי בארבעה טפחים דהא סתם מבוי הכשר דיליה לחי אחד ואיך יפתח שם שני חצירות ועי']:

דף ז.

יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב מחלוקת דת"ק וחנניא (דחנניא סובר דלא סגי ליה בצורת הפתח) בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן ופלטיא מכאן ופלטיא מכאן אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן או בקעה מכאן ובקעה מכאן עושה לו צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן ומסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי כלה לרחבה אינו צריך כלום א"ל אביי לרב יוסף הא (דמסיימת משמיה) דרב יהודה דשמואל היא דאי דר קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור ואמאי ליהוי כמבוי שכלה לרחבה כו' עד סוף הסוגיא. וכתבו [תוס' ד"ה בעירבו ור"י מפרש] דמבוי דהכא כו' מיירי ביש בה דיורין מדמפליג בין עירבו ללא עירבו כו' והיתה אסורה אי לאו דס"ד השתא דסבר רב יהודה נראה מבחוץ נידון משום לחי וקס"ד השתא מדלא מפליג רב יהודה בשריותא משמע דשרי בכל ענין אפי' כלה לצידי רחבה ונפרצה חצר כנגדו ואפי' לא עירבו כו' (ולכן פליג אדרב בתרתי דהא דאמר רב חצר מותרת ומבוי אסור) השתא ס"ד אסור משום מפולש בכלה לצדי חצר ונפרצה כנגדו אפי' עירבו כו'. ואסור בשלא עירבו אפי' בכלה לאמצע ולא נפרצה חצר כנגדו כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל בחידושי כתבתי דלא זכיתי להבין הא באמת דההיא עובדא היה בכלה לאמצע רחבה דהא למסקנא בכלה לצדי רחבה לכ"ע אסור ואיך לא אצרכה רב יהודה ולא מידי וכיון

שכן למה דהיה סבור רב יוסף דף לוגתייהו רק בצידי דבאמצע ליכא חידוש ושריא לכ"ע איך הביא ראיה מההוא עובדא הא שם היה בכלה לאמצע עכ"ל [ובדו"ח שלו מבוארת יותר קצת שכתב שם וז"ל ותמוה לי כיון דרב יוסף לא שמע מידי מרב יהודה וכדאמר אנא לא ידענא עובדא הוה וכו' והא ודאי אותה עובדא היה בנפרצה באמצע וגם עירבו דהא לפי האמת בצידו אסור וגם בלא עירבו אסור משום עירוב ואמאי לא אצרכה רב יהודה תיקון וכיון דמאי דחזא חזי בנפרצה באמצע איך אמר החלה עובדא הוה וכו' הא זה היה פשוט לו דבאמצע בודאי מותר ואיך למד מזה מתחלה דלצידו מותר ולא עירב מותר הא המעשה שראה לא כך היה וצע"ג עכ"ל שם בחידושיו שרמז לן מרן].

הנה קושיית מרן גדולה היא אך אולי נאמר בדעת התוס' דלדידהו לא מוכרח כ"כ לומר דרב יהודה לא אמר כלל דין זה דאם כלה לרחבה א"צ כלום ורב יוסף למדה לכולה מילתא רק מעובדא דהוי בדורא דרעותא לחודיה כמו שדקדק מרן וכתב בלשונו כיון דרב יוסף לא שמע מידי מרב יהודה כו' אלא פשוט קצת לדידהו דבאמת שמע רב יוסף האי לישנא מרב יהודה דאם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום והא דקאמר אנא לא ידענא היינו דלא ידע אם משמיה דרב אמרה רב יהודה או משמיה דשמואל וכן מבואר כמעט להדיא מלשון רש"י ז"ל שכתב אנא לא ידענא ממאן גמרה עכ"ל וכן מבואר עוד יותר מלשון התוס' דכתבו בתוך ד"ה הנ"ל וז"ל דרב אדרב נמי לא קשיא כאן בעירבו פי' הא. דרב יהודה בכלה לאמצע כדמפרש רב יוסף אע"ג דלא מפליג בשריותא אין לחוש כיון דתרווייהו מילתא דרב מה שסתם כאן פירש כאן כו' משמע להדיא מדבריהם דרב יהודה אמר להההוא מילתא ולכן אולי נאמר ביאור אחר בדברי רב יהודה שאמר אנא לא ידענא. דמה שאמר אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דאי דרב השיא דרב אדרב בתרתי. תוכן כוונתו הוא דרב דמחלק בין סרטיא מכאן וסרטיא מכאן ובין סרטיא מכאן ובקעה מכאן כמו שאמר רב יהודה משמו לא זכר כלל חילוק דאם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום ומשמע א"כ מדבריו דלית ליה היתר זה ורק דגם בכלה לרחבה בכל גווני הן שכלה לאמצע והן שכלה לצידו צריך תיקון ואף דמצינו לדידיה דאסר בחצר רק היכא דנפרץ בצידו וכמו שכתבו התוס' ע"ש ובזה פליג בתרתי. היינו דבתרתי ודאי פליג רב אף אם נשווה חצר לרחבה אבל באמת בכלה לרחבה התם אף דלא נפרצה בצידו אוסר רב. וטעם האיסור ברחבה יותר מחצר יש לומר דרחבה דומה טפי לבקעה ואף לפי' ר"י דיש בה דיורים עכ"ז אינה מיושבת כ"כ כחצר ולכן לדעת רב משמע דאסור ברחבה בכל גווני כיון דכל דרכי החילוק הוא בעצמו אמר להו והיתר זה לא נשמע ממנו וממילא אין הלכה כשמואל בזה דמתיר בכלה לרחבה כמו שאמרו בבכורות (י"ט

ב') הלכה כרב באיסורי וע"ז השיב ליה רב יוסף דהן אמת דאנא לא ידענא ממאן גמרה וכפרש"י. מ"מ כן הלכה דעובדא הוה בדורא דרעותא מבוי שכלה לרחבה הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה ולא מידי וא"כ פסק רב יהודה כשמואל ומעשה רב כתלמודין שבת (קכ"ו א') ובכמה מקומות ואי קשיא משמיה דרב רצה לומר דאם נדקדק בדברי רב יהודה כמו שדקדקת אתה ותיקשי לך בדברי רב יהודה אם אמרה משמיה דרב תיהוי משמיה דשמואל ולא קשיא מידי דרק במה שתמצא מפורש בדבריו שהם נגד דברי רב זה יהיה משמיה דשמואל (ובזה לא יהא הלכה כמותו ורק כרב) משא"כ בעיקר דינו של רב יהודה דאם היה מבוי כלה לרחבה ולא נפרצה בצידו זהו דבר מקויים דבזה כבר פסקה רב יהודה ולא תדקדק כדבריך דברחבה אסור בכל ענין לרב משום דלא זכר זה בדבריו ואח"כ אמר דהשתא דא"ל רב ששת לרב שמואל בר אבא כו' אסברה לך כאן שעירבו כאן שלא עירבו דרב אדרב נמי לא קשיא כאן שעירבו וכאן שלא עירבו וא"כ יכול להיות דבאמת אמר רב יהודה משמיה דרב ולא נדקדק כמו שדקדק אביי בדבריו ועי':

שם בתוס' [בא"ד] הוכיחו דרב ירמיה בר, אבא משמיה דרב אוסר בלא עירבו אפי' כלה באמצע ולא נפרצה חצר כנגדו כו' וז"ל דאם בנפרצה ובעירבו מאי איריא ונפרץ במילואו [אפי' לא נפרץ במילואו הוי כמפולש] ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא כמו דהרחבה והחצר לא הוו כמפולש מכח הגיפופין שלהן הכי נמי המבוי בלא נפרץ במילואו עכ"ל ואולי נאמר קצר לדעת התוס' ז"ל דהנה באמת בחצר לא שמענו כלל דליאסר מפני שרבים בוקעין בו וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל והובא דעתו בשו"ע או"ח סי' שס"ה ס"ג. ועי' בט"ז שם סק"ג שכתב וז"ל אע"ג דלעיל במבוי פוסל בקעי רבים כאן לענין חצר לא משגחינן בבקעי רבים וכן הוא לשון הרמב"ם שהחצר שרבים בוקעין בו נכנסים בזו ויוצאין בזו הרי הוא רה"י גמור עכ"ל:

ורק במבוי לבדו שייך איסור זה והא דלא ילפינן מבוי מחצר לענין זה לכאורה הטעם דלעיל (ה' ב') אמרו דף רצת חצר שיעורו בעשר אמות אבל מבוי פרצתו בארבע וכתבו התוס' שם ד"ה תאמר במבוי וז"ל וא"ת והא גופיה נילף מק"ו מחצר שיהא פרצתו בעשר כו' וי"ל דלא שייך ק"ו אפירצת עשר משום דהיא הנותנת דבשביל שמבוי ניתר אפי' בלחי משהו הוי פירצתו בד' כו' עכ"ל ואף למ"ד בעשר עכ"ז חלוק בנפרצה מצדו כלפי ראשו בין נשתייר שם פס ד' ובין לא נשתייר כמו שמובא שם (ה' א') דעת רב אמי ור"א ושם (ו' א') מחלקי גם רב חנן ורב הונא בזה ע"ש) וכ"כ גם לענין בקיעת רבים לא נוכל ללמוד מבוי מחצר מטעם זה ולכן בחצר גיפופין מתירין אותו דכל פחות מעשרה

פיתחא הוא והא דרבים בוקעין בו לא מגרע כחו וכמש"ל משא"כ במבוי לא יעלו לו גיפופיו דבקיעת רבים פוסלין בו כיון דנוקמי בנפרצה כדברי התוס' ומשוי מחצר לא גמרינן. ועי':

דף יב.

ת"ר לשון ים הנכנס לחצר אין ממלאין ממנו בשבת אלא א"כ יש לו מחיצה גבוה י' טפחים בד"א שפירצתו ביותר מעשרה אבל עשרה א"צ כלום ופריך ממלא הוא דלא ממלאינן הא טלטולי מטלטלינן והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה ומשני (שם ע"ב) הכא במאי פסקינן דאית ליה גידודי וכתבו [תוס' ד"ה הכא במאי עסקינן] וז"ל וי"ל מילוי הוא דלא ממלינן פירוש דאסור לטלטל מבית לחצר ונקט מילוי משום דעיקר תשמיש מחצר לבית הוא המילוי אבל טלטולי הוא דמטלטלינן בחצר ואמאי כו' ומשני דאית ליה גדודי וניכרת מחיצה לבני חצר ולבני בית שהם רחוקים אינה ניכרת ועריבי מיא ומש"ה אסור וקשה דבפרק כיצד משתתפין (פ"ו א') משמע דאתי שפיר דלא בעינן שיראו ראשי קנים אי לאו [משום דרב יהודה קפיד אערובי מיא] והשתא הך ברייתא נמי סברה הכי וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דאערובי מיא שייך בבור שבין שתי חצירות דמים שבצד השני בא לכאן דרך המחיצה ואסור לשאוב המים דשבתו בחצר חבירו ואסור להביאם לביתו. אבל הכא מה בכך דשבתו בכרמלית הא עתה שבאו תוך החצר נעשה רה"י גמורה ואינו עוקר מכרמלית ואם נבוא לדון כיון דבבית לא מנכרא מחיצות הוי כליתנהו למחיצה א"כ גם בלא טעמא דערובי מיא אסור דמים שבחצר נפרצו למקום האסור להם וא"כ ענין אערובי מיא לא שייך הכא כלל עכ"ל ואולי נאמר קצת דמה שהחליט מרן דבזה לא שייך אערובי מיא כיון דכרמלית הוא ולא שייך רק בבור שבין שתי חצירות אינו מוכרח כ"כ בדעת התוס' דלקמן בכיצד משתתפין שם איתא דרב יהודה חייש לערובי מיא ור"נ לא חייש ופריך ואלא הא דאמר רב יהודה קורה ארבעה מתיר בחורבה ורב נחמן אמר רבה בר אבהו קורה ארבעה מתיר במים הא קא אזיל דלי לאידך גיסא ומייתי ומשני קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מארבעה טפחים ופריך תחת קורה מיהא הא עריבי מיא כו' ופירש ר"ת בתוס' שם ד"ה אלא וז"ל ומפרש ר"ת דף ריך לר"נ אפילו אליבא דר"ה דלא מצריך שיקוע והכי פירושו קורה ד' מתרת במים פירוש אמת המים או ים עובר אצל הכותל דהוי ככרמלית ויש חלון למטה מן הקורה והקורה מונחת על גבי זיזין היוצאין מן הכותל ופריך הא קאזלי לאידך גיסא בשלמא בור שבין שתי חצירות סגי במחיצות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דליתיה כרמלית אלא רה"י אבל כרמלית גמורה דלאו בר איערובי הוא אית לן למיחש דלמא

אזיל דלי לאידך גיסא ומשני גמירי כו'. ופריך תחת קורה מיהו הא עריבי מיא ומכרמלית הוא דולה ומשני קל הוא שהקילו חכמים במים כו' עכ"ל וא"כ לגירסת ר"ת פשוט הוא דתלמודין חייש לערובי מיא גם בכרמלית וקרי לה ערובי מיא דהא גם התם הקורה נחשב קצת כמחיצה דאל"כ מאי פריך תחת קורה מיהו הא עריבי מיא לפרוך דדולה מכרמלית וכקושייתו תחלה אלא ע"כ דהקורה נחשב כמחיצה ומ"מ פריך והא עריבי מיא ושם בסה"ד מוכח ג"כ כדברינו ועי':

ע"ב קסבר רב יהודה חי משום מחיצה וקורה משום היכר וכן אמר רבה לחי משום מחיצה וקורה משום היכר ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר כו' איתביה יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים או שני חצירות משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע א"ל אין מערבין רה"ר בכך. וכתבו [תוס' ד"ה איתיביה] וז"ל [ואפילו רבנן] לא אסרו אלא דמדרבנן בעו שלשה מחיצות גמורות עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא מצינו מאן דף ליג על ר' יהודה בברייתא דשבת (ו' א') זהו ר"י גמורה ואמרינן עלה ואמאי קרי לה גמורה כו' אבל לזרוק מודו קמ"ל הרי דמברייתא זו מוכח או דרבנן דר"י פליגי עליה אפילו לזרוק או דעכ"פ הך ברייתא פליג עליה ובפשטא דמילתא דמכח הברייתא שמעינן דרבנן פליגי עליה אפי' לזרוק וא"כ איך כתבו ואפי' רבנן וכו' ומאי פריך הכ"ס וצ"ע עכ"ל והוא, דשם בברייתא אמרו ואיזהו רה"י חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' זהו רה"י גמורה ובגמרא שם אמרו זו היא רה"י למעוטי מאי למעוטי הא דר"י דתניא יתר על כן א"ר יהודה כו'. ואמאי קרי ליה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דר' ה"מ לטלטל אבל לזרוק מודו ליה קמ"ל (ופרש"י קמ"ל גמורה כלומר זו היא שנגמרה מנין מחיצות שלה שיש לה מחיצות מכל צד כגון חריץ וכן גדר דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין וחללו ד' אבל דרבי יהודה לא נגמרו מחיצות שלה למנינן ולאו רה"י היא כלל עכ"ל) וא"כ יוצא לנו מתלמודין שם להדיא דרבנן פליגי אפי' לזרוק ואמרי דלא הוי רה"י כלל והוא היפך מדברי התוס' דהכא דכתבו ואפי' רבנן לא אסרי אלא דמדרבנן בעי שלשה מחיצות גמורות אך אולי נאמר קצת דהן אמת אם היה באפשרות לומר דברייתא זו דאיזהו רה"י דוקא הוא דרק אם יש ארבעה מחיצות הוי רה"י גמורה שנגמרה מנין מחיצות שלה ולא פחות מזה אז אף דבכל מקום כללא הוא בידינו דכל למעוטי במחלוקת עדיף. עכ"ז הכא הכרח לנו לומר דברייתא פליגא על ר"י מכל וכל וסברי דלא לחי ולא קורה נידון משום מחיצה רק בעינן ארבעה מחיצות שלימות אבל באמת אין כן הדבר דכ"ע מודו דשלש מחיצות הוו

דאורייתא דלא מצינו אפי' תנא אחד שיאמר דבעינן ארבעה מחיצות גמורות מדאורייתא דב"ש וגם ב"ה כולהו סבירא להו דדי בלחי וקורה או בשני לחיין כמתניתין (י"א ב') אבל דבעינן ארבעה מחיצות גמורות כחריץ וגדר דוקא זה לא שמענו כלל וכיון שכן ע"כ האי זו היא רה"י גמורה לאו דוקא הוא ואתא למעוטי רק חדא מילתא כגון דינו של ר"י דמי שיש לו שני בתים בשני צדי רה"ר. א"כ הדרינן לכללן דכל למעוטי במחלוקת עדיף. ולכן אף דלשון גמורה דקתני בברייתא ע"כ מלמדינו דבמילתא דר"י אין כאן דין רה"י כלל משום דלא נגמרה מנין מחיצות שלה. מ"מ עדיין נאמר למעוטי במחלוקת עדיף ורבנן לא יפלגו על ר"י לומר דאין כאן מחיצה אף לענין לזרוק רק באם הכשירו בקורה משא"כ בהכשירו בלחי אז הוי רה"י לענין זריקה. והא דאמרו לו סתם אין מערבין רה"ר בכך. הוא דוקא לענין טלטול דלענין זה גם לחי לא מכשיר להמבוי לטלטולי משא"כ לענין זריקה אז מודו לדר"י בלחי וזהו שכתבו התוס' הכא דאפילו רבנן לא אסרי אלא דמדרבנן בעי שלשה מחיצות גמורות רצונם דמדרבנן לא מהני לא לחי ולא קורה אבל מדאורייתא מהני לפחות בלחי ואיתביה זה הוי לרבא וכן פרש"י דקושיא זו הוי לרבא ע"ש ותלמודין דהתם דממעטו מזהו רה"י גמורה רה"י אחר דאינו גמורה אף לענין לזרוק זהו דוקא אם הכשירו בקורה ולא בלחי ועי':

דף לא:

במתניתין השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן כו' אינו עירוב ופריך בגמרא וקטן לא והאמר רב הונא קטן גובה את העירוב ומשני ל"ק כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצירות וכתבו [תוס' ד"ה כאן] בעירובי תחומין וז"ל [ואע"ג דבפ"ק דף סחים] (דף ד' ב') אמר גבי בדיקת חמץ המנינהו רבנן בדרבנן היינו בבית שלהן דרמי עלייהו אבל שליחות איכא למימר דמיאשי וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל בחידושי כתבתי לתמוה דהתם מעידים שבדקו ומאמינים להם שבדקו והכי נמי יש לומר דאם באו ואמרו הנחנו העירוב דנאמנים אבל הכא הא לא מיירי מזו אלא ששלחם לערב דבזה אפי' בגדול צריכים לבוא עלה מדין חזקה שליח עושה שליחותו והך חזקה לא אמרינן בקטן וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר קצת דהנה באמת איכא מאן דאמר בירושלמי דלא אש נשים לפי שהן עצלניות ובודקות כל שהו ולכן לא סמכינן שדיקתייהו והובא בהרא"ש בפסחים שם וכן התוס' שם ד"ה הימנוהו רבנן בדרבנן כתבו וז"ל ואע"ג דכל דבר שהוא בידם מהימנינן להו לנשים ועבדים ואפילו מדאורייתא דמעשים בכל יום דמאמינים להו לאשה ועבד על השחיטה והניקור כו' מכל מקום גבי בדיקת חמץ אי הוי מדאורייתא לא מהימנינן להו משום דאיכא טרחא יתירתא וצריך דקדוק גדול כדמוכח בירושלמי שמפרש מפני

שנשים עצלניות הן ותחומין דרבנן מהימני להו לאשה ועבד ולא קטן עכ"ל ועי' בתפארת שמואל דכתב שם דקטן גרע מאשה גם גבי בדיקה ופשוט כן גם להק"נ שם ע"ש וא"כ חזינן דקטנים גריעי טפי מנשים ולזה נחזי אנן דמה התם דאיכא כמעט חזקה לנגדנו דלא יהיו נאמנים משום דעצלניות נינהו כירו' הנ"ל ומ"מ כיון שהוא מדרבנן מהמנינן להו א"כ מכ"ש שיהיו נאמנים לענין עירוב הנשלח על ידן ונאמר דודאי עשו שליחותן כששלחן לערב בשבילו דלפחות הכא איננו נגד החזקה והוי ג"כ דרבנן ועדיפא טפי מהתם דהתם איכא סברא דעצלניות נינהו ומש"ה לא יאמנו דבריהם משא"כ הכא וא"כ כ"ש דנאמנים לענין עירוב לכן חילקו התוס' דהתם מיהימני משום דהבית שלהן דרמי עלייהו אבל שליחות איכא למימר דמייאשי. ועי':

דף לה.

במתניתין נתגלגל חוץ לתחום נפל עליו גל או נשרף תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב אם ספק ר"מ ור' יהודה אומרים הרי זה חמר גמל ר' יוסי ור"ש אומרים ספק עירוב כשר ופריך תלמודין (שם ע"ב) וסבר ר"מ ספיקא לחומרא והתנן גבי טומאה דספק דרבנן טהור ומשני קסבר ר"מ תחומין דאורייתא נינהו כו' ורמי דאורייתא אדאורייתא לר"מ דתנן נגע באחד בלילה ולמחר השכים ומצאו מת ר"מ מטהר וחכמים מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאותן. א"ר ירמיה משנתינו [שהיה עליו שרץ כל בה"ש אי הכי בהא לימא ר"י] ספק עירוב כשר וכתב מרן וז"ל תמוה לי דלמאי מוקי שהיה השרץ עליו כל בין השמשות לוקי בפשיטות דנפל עליו בתוך בה"ש ואנן ידעינן הזמן דנפל עליה דלא שייך לומר אוקמי אחזקה. אלא דלא ידעינן אם עתה לילה או יום ובהא שפיר קאמר ר' יוסי ספק עירוב כשר עכ"ל ותחלה רצינו לומר בזה דהלא ר"י הוא דאמר בה"ש כהרף עין במס' שבת (ל"ד ב') וא"כ לא שייך לכאורה לאוקמי דנפל בתוך בה"ש. אך באמת לפי מה שכתבו התוס' שם ד"ה ר"י דגם לר' יוסי איכא בבה"ש כל הספיקות עדיין יש מקום לקושיית מרן ואולי נאמר קצת בדעת תלמודין דהנה לקמן (ל"ו א') הניא כיצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמאת. ספק משחשיכה נטמאת כו' הרי זה ספק עירוב כשר אבל עירב בתרומה ספק טהורה ספק טמאה כו' אין זה ספק עירוב כשר וא"כ הא אמר ר' יוסי להדיא דבעינן חזקת היתר ומזה השיגו רבותינו התוס' ז"ל בשבת (ל"ד א') על פרש"י ז"ל דף ירש דברי רבא דאמר שם דאם אמרו ליה שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולאחד עירב עליו בה"ש זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בה"ש וזה שעירב עליו בה"ש נאכל עירובו משחשיכה שניהם קנו עירוב ומסיק משום דספיקא דרבנן הוא וספיקא דרבנן

לקולא וכתב רש"י משום דקיי"ל כר' יוסי דספק עירוב כשר וע"ז השיגו רבותינו בעלי תוס' ז"ל דר"י דאמר ספק עירוב כשר הוא משום חזקה כו' אבל בספק כי הכא שהניחו בין השמשות או נאכל בה"ש לא מכשר עכ"ל בקוצר. וא"כ הלא גם אם נוקמי כדברי מרן ז"ל דנפל עליו שרץ בשעה ידועה בין השמשות עדיין תקשה קושיית תלמודין אי הכי בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר דהא להדיא אמר דדוקא במקום חזקה ספק עירוב כשר משא"כ הכא דליכא חזקה (ואף לפרש"י דשבת הנ"ל לא תיקשה כ"כ קושיית מרן והוא שבעל פ"י ז"ל כתב התם בדעת רש"י ז"ל דר' יוסי דמצריך חזקה היינו דוקא משום דאיתרע גוף התרומה דהא עתה ממאה היא משא"כ התם בדברי רבא אין כאן ריעותא בתרומה גופא רק בעת הנחת העירוב וא"כ גם לקושיית מרן כיון דעתה נטמאת התרומה בודאי מצריך ר"י חזקה כדבריו בברייתא ובזה מדוקדק קצת הא דאמרו הכא בסוגיין אי הכי בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר ומדוע לא כללו גם ר"ש בהדיה אבל לפי דברינו ניחא דלר"ש עדיין היה לן לתרץ כקושיית מרן דלדידיה לא שמענו דמצריך חזקה ולא כן לר' יוסי). ואחר כותבי זאת בעז"ה מצאתי מקצת מדברינו בת"י ע"ש:

שם על קושיית הגמרא הנ"ל שהקשו אי הכי בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר משני הגמרא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת מבעוד יום נטמאת ואחת אומרת משחשיכה וכתבו ע"ז [תוס' ד"ה הכא] בשני כיתי עדים וז"ל דר"מ לית ליה אוקי תרי בהדי הרי כו' אע"ג דבפ"ב דכתובות (כ' א') אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי [אפי' בדאורייתא] הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי התם אמרינן כן לענין ממון דמדאורייתא באמת תרי ותרי אוקי אחזקה אבל באיסור הא אמרינן תרי והרי ספיקא דרבנן היינו דרבנן החמירו דלא ליזל בזה בתר חזקה ועי' כתובות (כ"ו ב') בתוס' שם שכתבו דהכא בתרומה דרבנן גם בתרי ותרי מיבעיא ליה לאוקמי אחזקה כדהוכיחו מסוגיא דשם ותירצו דמ"מ תחומין דאורייתא. ודבריהם דהכא דאפי' בדאורייתא אוקי אחזקה צ"ע. גם מרי דשמעתא הכא רבה ורב יוסף דס"ל ביבמות (ל"א ע') תרי ותרי ספק דאורייתא דמדאורייתא לא אמרינן אוקי אחזקה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה הא דקיי"ל ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור אינו משום חזקה וכמ"ש התוס' בחולין (ט' ב') ד"ה התם בתה"ד וז"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר גם היכא דליכא חזקה לטהרה כו' עכ"ל וכן כתבו גם בריש נדה (ב' ב') ד"ה והלל ע"ש. ועל כרחין הא דתנן במתניתין דתרומה ונטמאת כו' ואם ספק הרי זה חמר גמל לר"מ היינו גם במונח ברה"ר כיון דלא חלקו בזה ולכאורה כמו דאמרינן בספק טומאה ברה"ר דטהור אף היכא דליכא חזקת טהרה. כן גם הכא בתרי ותרי דקמספקא לן באיזה

זמן נטמאת ה"ל לטהורינהו ברה"ר כל זמן דלא ידעינן בודאי שהיתה טמאה בעת ההיא. ואף דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן דרבנן החמירו דלא ליזל בתר חזקה ורבה ורב יוסף אמרו דהוי ספיקא דאורייתא דמדאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אין זה זה רק במידי דאסור מספק ורק דנסמוך על החזקה ובתרי ותרי לא נוכל לסמוך על החזקה משא"כ הכא בטומאה ברה"ר דספיקו להקל. גם בתרי ותרי (אף אם נאמר דספק דמחמת עידותם דסתרי אהדדי גרע מספק דעלמא דספיקו הוא מחמת עצם הדבר) לפחות היה לן למימר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי הדבר בחזקתו ודמיא לספיקא דממונא דגם שם לא שייך להחמיר בספיקו ועכ"ז בתרי ותרי אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמי אחזקה ושפיר דקדקו התוס' מהא דב"פ דכתובות וע"ז תירצו דהכא שאני כיון דהשתא ודאי טמאה היא דהא דספיקו טהור ברה"ר היינו רק היכא דעדיין הספק במקומו עומד משא"כ הכא דעתה אין אתנו שום ספק וא"כ לא עדיף ספק זה דתרומה ברה"ר יותר מכל ספק איסורא דגם בהם לא אזלינן בתר חזקה מדרבנן ולרבה ורב יוסף מדאורייתא ואדרבה גרע מכל ספיקי דאיסורא ובמה שכתבנו דמתניתין גם ברה"ר איירי ושם לא בעינן חזקת טהרה ניחא לן קצת גם דברי ר' ירמיה דמשני בתחלה לר"מ דמתניתין איירי שהיה עליו שרץ כל בה"ש. והקשו עליו דא"כ מאי טעמא דר' יוסי דאמר ספק עירוב כשר דהא אין כאן שום ספק ובאמת תמוה הדבר איך עלה בדעת ר' ירמיה לומר כזה בפירוש דמתני' ומדוע לא משני טפי דנפל השרץ בתוך ביה"ש דאין כאן חזקה וכמו שהקשה מרן לעיל על קושית תלמודין דאי הכי כמו שמובא לשונו שם. דמה שכתבנו בישובו הוא רק דסתמא דתלמודין ורבה ורב יוסף לא נחתו לתרץ כן משום דעדיין לא ניחא להו דעת ר' יוסי ע"ש משא"כ ר' ירמיה דלא נחית כ"כ לתרץ דעת ר"י ורק נחית טפי ליישב דעת ר"מ מדוע מוקים וישובו בדבר שאין מקום להאמר כלל לדברי ר"י ולפחות ה"ל לסבול הדוחק במיעוטו ולאוקמי כשנפל השרץ בתוך ביה"ש ולא ידעינן אם תה לילה או יום דלא שייך כ"כ לאוקמי אחזקה ובזה יהא מיושב דעת ר"מ וגם דברי ר' יוסי לא יהיו מסותרים כ"כ. אבל לפי דברינו ניחא דאין מקום לר' ירמיה לאוקמי כן דא"כ מאי טעמא דר"מ ברה"ר דהתם לא בעינן חזקה כלל ולכן אוקים כשהיה שרץ עליו כל בה"ש ועי'):

דף סג:

ההיא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך ולא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילי רשותייכו לגבי חד והוה ליה יחיד במקום עובד כוכבים ויחיד במקום עובד כוכבים לא אסיר ופרש"י בטילו רשותייכו דמבוי לגבי חד מינייכו ואע"ג דאינהו אסורין להוציא מחצרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר

והן אסורין אהני ליה מיהא לטלטל בתוך המבוי כלים ששבתו בתוכן וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אצלו דבלא"ה אסירי לטלטל ביה כדאמרינן במס' שבת בפרק רא"א אם לא הביא כלי עכ"ל ושם בדברי [תוס' ד"ה בטילי] ביארו מקורו מתלמודין ע"ש ובתוך דבריהם כתבו וז"ל [וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים] ורשות המבוי היו מבטלין דאי לא היו מערבין היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוציא להן מן הבתים וטוב היה להן שיהיו מותרין בחצירות ויאסרו כולן במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמבוי בשביל האחד שיהיה מותר וכיון שהיו מערבין בחצירות אם כן לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא ידעתי למאי הוצרכו לאריכות זו ולמה לא הקשו בחזקה דממ"נ אם לא עירבו בלאו ביטול היה מותר כלים ששבתו במבוי ובעירבו גם ביטול לא מהני וצע"ג עכ"ל הנה קושיית מרן כבר הקשה רש"א ז"ל ויישבה ע"ש. אך אולי נאמר להוסיף קצת בזה דהא דתפיס מרן בפשיטות דאם לא עירבו בלאו ביטול היה מותר כלים ששבתו במבוי לאו דבר ברור הוא כ"כ אליבא דכ"ע דאף דכן אמר שם ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות עם בתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות לא עירבו חצירות עם בתים מותר לטלטל בכולו מ"מ בתחלה רצו בגמ' לאוקמא דעירבו חצירות עם בתים אסור לטלטל משום דניתקו חצירות ונעשה בתים ורב לטעמיה כו' ופריך רב חנינא חוזאה לרבה כי לא עירבו נמי ליחזינהו להנהו בתים כמאן דמסתמי דמו וחצירות איכא ובתים ליכא ומשני אפשר דמבטלי רשותא לגבי דחד. ופריך סוף סוף בית איכא בתים ליכא ומשני אפשר דמצפרא עד פלגא דיומא לגבי חד ומפלגא דיומא עד פניא לגבי דחד כו' עד דמתרץ רב אשי מי גרם לחצירות שיאסרו בתים וליכא וא"כ עד דאתא רב אשי היה אפשר לאוקמא בשביטלו דוקא. וא"כ אביי דתלמודן אולי סובר דאסור לטלטולי בלא ביטול גם בלא עירבו ולכן הוכיחו התוס' מהוכחא אחרת דודאי עירבו וא"כ כיון שעירבו לית דין ומקום לחלוק דודאי לכ"ע אסור לטלטל ולכן האריכו התוס' ז"ל למעניתם ועי':

דף סה:

ריש לקיש ותלמידי דר' חנינא איקלעו להההוא פונדק ולא הוה שוכר והוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה כו' וכתבו [תוס' ד"ה לא הוה שוכר) ולא היה שם אפי' אחד מב"ב דהא אמרינן לקמן דשוכר אפילו משכירו ולקיטו ואשתו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר כדמשמע לקמן (פ' א') [גבי ההוא טורזינא] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' בתוס' שם

ד"ה אתו לקמיה וצ"ע עכ"ל לכאורה כוונתו דשם איתא בגמרא ההוא טורזינא (ופירש"י עובד כוכבים היה ממונה על כלי זיין העשויין לשמירת העיר) דהוה בשיבבותיה דרב יהודה בר אושעיא אמרי ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דרב יהודה בר אושעיא אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו כו' אתא לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו וכתבו שם התוס' וז"ל וא"ת ואמאי לא אייתי מדרב יהודה דאמר בריש הדר משמיה דשמואל שכירו ולקיטו של עובד כוכבים נותן עירובו ודיו וכ"ש אשתו והוה מייתי מעובד כוכבים על עובד כוכבים וי"ל דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי עכ"ל וא"כ התם כתבו דאשתו כ"ש הוא משכירו ולקיטו והכא כתבו דאשתו נמי יכולה השכיר והביאו סייעתא מטורזינא וכן מטין להדיא דברי מרן דגם התם על הכל שכן דאיתא שם בתוס' ציין לתוס' זה ואסיק בצריך עיון כמובא לשונו לקמן אך אולי נאמר קצת דהא דכתבו התוס' ז"ל שם דאשתו כ"ש הוא משכירו ולקיטו היינו בעובדא דהתם דאתו לקמיה דרב יהודה ופשט להו מדברי שמואל דאשתו מערבת לכן הקשו דעדיפא ליה להביא דברי שמואל דשכירו ולקיטו דאיירי בעו"ג וכ"ש אשתו משא"כ בעובדא דהכא שהיה בר"ל ותלמידי דר' חנינא לא כתבו התו' דאשתו כ"ש היא משכירו ולקיטו משום דהכא פשוט להו יותר באשתו והוא מדברי ר"ל בעצמו דלקמן (שם) בתלמודין הובא עוד עובדא דטורזינא דהוה בשבבותיה דר' זירא דאתו לקמיה ואמרו ליה מהו למיגר מדביתהו אמר להו הכי אמר ר"ל משמיה דגברא רבה ומנו ר' חנינא אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו וכוונת התוס' ז"ל דהכא כן הוא דמתחלה כתבו דלא היה שם אפי' אחד מב"ב דהא אמרינן לקמן דשוכר אפילו משכירו ולקיטו והיינו, מימרא דרב יהודה אמר שמואל וסבירא להו דמסתמא לא יפלגו על רב יהודה אמר שמואל אבל זה אינו דבר ברור כ"כ ע"כ הוסיפו לומר ואשתו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר כדמשמע לקמן גבי ההוא טורזינא. ר"ל טורזינא דרבי זירא דאמר משמיה דר"ל ור' חנינא דיכול לשכור ממנה. ולזה אין אנו צריכים לדרב יהודה אמר שמואל ורק ממילתיה דר"ל ור' חנינא גופייהו מוכח כן להדיא ועי':

דף עג.

במתני' חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי (ושם ע"ב) בגמרא רב לא הני פתוחות זו לזו א"ל אביי לרב יוסף רב מאי טעמא דלא הני פתוחות זו לזו קסבר כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים במבוי לא שמיה שיתוף איתיביה בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב ומשני התם דאפקיה ועייליה (בכל החצרות) איתיביה כיצד

משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי כו' ומשני הכא נמי דאפקיה ועייליה כו' ופריך מהא דאמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקידש עליהן היום הפת שעל שולחן סומכין עליו משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף. וכתבו [התוס' ד"ה בני] וז"ל כאן לא שייך לומר דאפקיה ועייליה דאע"ג דיכול לומר דכל חד וחד הביא פת בחצר זה דרך מבוי כדי לסעוד כו' שאין לומר שכך אירע שפת של בעה"ב זה היה מונח בשאר חצירות והובא כאן דרך מבוי דהוצאה והכנסה זו לא מהניא מידי כיון שלא היה קנוי פת לכל החבורה באותה שעה אלא היה של בעל הבית זה [ואין הכנסה והוצאה מועלת] אלא אם כן היה של בעל השיתוף מאותה שעה עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דא"כ איך משני תחנה על מתניתין דכיצד משתתפין במבוי כו' התם נמי דאפקיה ועייליה הא מקודם לא מהני זה כיון דהחבית כולה דבעה"ב ועל כרחך דעתה לאחר הזיכוי אפקא ועי לא א"כ למאי צריך לזכות ע"י בנו ובתו הא כיון דעייליה לכל חצר לחצר יקנה חצירו של כל אחד חלקו ביין וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה הא דחצירו של אדם קונה לו היינו דוקא כשמשתמר לדעתו או עומד בצדו כמציעא (י"א א' וב') ובכמה מקומות. ואף לדעת האומר דבמתנה לא בעינן משתמר ועומד בצדו. לפחות בעינן שישתמר לדעת הנותן כמבואר ברא"ש ז"ל שם והובא דעתו בחו"ה סימן ר' ס"א וא"כ הא דעייליה ואפקיה יוכל להיות דהיה ע"י קטן דאין כאן שמירה כלל או דהיה על ידי פיל וקוף וכדומה וכדמצינו בעירובי תחומין במעילה (כ"א א') נתן על הפיל והוליכו על הקוף והוליכו עירובו עירוב וכמו כן הכא לאתויי מחצירו לחצירן ד' בזה. ולכן בעינן שיזכה להן ע"י בן דעת ועי':

דף פ.

בההוא עובדא דטורזינא דאתו לקמיה דרב א הודה כו' כתבו [תוס' ד"ה אתו לקמיה] וז"ל וא"ת ואמאי לא מייתי מדרב יהודה דאמר בריש הדר משמיה דשמואל שכירו ולקיטו של עו"ג נותן עירובו ודיו [וכ"ש אשתו] כו' וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (ס"ה ב') תוס' ד"ה דלא הוי שוכר וצ"ע עכ"ל. כבר מבואר שם בחדושינו בעז"ה:

דף פב:

במתני' כמה הוא שיעורו (של עירוב) כו' ר' יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מד' סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש לקב. חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוויה. ובגמרא שם (פ"ג א') תנא וחצי חצי חצייה לטמא טומאת אוכלין ופריך [ותנא דידן מ"ט לא תני] טומאת אוכלין כו' וכתב מרן וז"ל תמוה לי מהיכא פסיקא ליה דלריב"ב שיעור טומאת אוכלין ג' רביעית ביצה כיון שהוא חצי חצי חצייה דלמא

באמת לכ"ע טומאת אוכלין בכביצה כדדרשינן אוכל הנאכל בבת אחת אלא דהברייתא כר' שמעון דלדידיה דביצה הוא חצי חצי חצי חצייה מש"ה נקיט ליה בסדר החשבון דחצי חצי חצייה לטמא טומאת אוכלין אבל מתניתין חציה לבית המנוגע דקאי ריב"ב ור"ש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה משום הכי לא מצי למנקט חצי חצי חצייה לטומאת אוכלין דלריב"ב אינו כן עכ"ל הנה בכתובות (ס"ז ב') מביא מתניתין ברייתא שלימה כמתניתין דהכא דאיתא שם מתניתין לא ריב"ב ולא ר"ש דתניא (כצ"ל לכאורה ואף דבתלמודין הגירסא דתנן והגאון מהרי"פ לא הגיה כלל עכ"ז ע"כ ברייתא היא דהלא סיפא ליתא במתני' וגם לשונה אינה מכוונת כמתני') וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד כו' ר' יוחנן ב"ב אומר ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין בסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש ככרות לקב חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגויה וחצי חצי חצייה לקבל טומאת אוכלין הרי מבואר להדיא דהחצי חצי חצייה אזיל על פלוגתת דריב"ב ור"ש ושפיר הקשה הגמ' הכא. ועי':

פסחים

דף יא:

ור' יהודה מאי שנא גבי חמץ דגזר (דסובר דאחר זמן הביעור לא יבדוק דלמא אתי למיכל מיניה) [ומאי שנא גבי קרצוף] דלא גזר (דסובר דמקרצפין בהמה בכלי ששיניה גסות ולא גזרינן דלמא אתי למיעבד קירוד בכלי ששיניה דקות שהוא מלאכה שעושה חבורה) וכתב מרן וז"ל קשה לי הא קירוד הוא דרבנן דהא אינו מתכוין ולא הוי פסיק רישיה כמבואר להדיא בביצה דאמר ר' יהודה לטעמיה דדשא"מ אסור וא"כ הוי רק איסור דרבנן דהא בשבת מ"א ב') בתוס' ד"ה מיחם כתבו דלר"י דבר שאינו מתכוין בשבת הוי דרבנן וכ"כ תוס' ביומא (ל"ד ב') וכ"כ רש"י בשבת (קכ"א ב') ד"ה לפי תומו וא"כ מש"ה לא גזר קרצוף אטו קירוד דקירוד גופיה הוא דרבנן אבל בחמץ גזרינן שמא יאכל דהוי דאורייתא וצע"ג אח"ז מצאתי בעז"הי שהקשו כן בת"י יומא (ל"ד ב') עכ"ל הנה הת"י שם תירצו דעדיפא מיניה קמשני התם. אך אולי נאמר עוד קצת בזה דהתוס' ז"ל בביצה (כ"ג א') ד"ה ושלש מחלוקת בדבר כתבו וז"ל דבמגררות שלנו שהן של ברזל כ"ע מודו דאסור דף סיק רישיה ולא ימות הוא שתולש שערות עכ"ל. וא"כ ים מקום לומר דגם בימי בעלי הש"ס היו מגררות של ברזל רק שהם זכרו רק שלש מחלוקת דת"ק מתיר קירוד וקרצוף ור' יהודה מחלק דקירוד אסור וקרצוף מותר ורבנן אסרו שניהם וכל זה

בשל עץ אבל בשל ברזל כ"ע אסרו וכיון שכן שפיר מקשה תלמודן דלגזור ר"י קירוד אטו קרצוף דמגררות של ברזל. ועי':

דף יז:

אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין לא שנו אמו מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל ב"ה מחטין וצינורות אבל לא הוי רביעית טמאין וכתבו [תוס' ד"ה אבל דם לא] וז"ל וא"ת אדרבה בדם יש לטהר טפי אפילו בכלים דדם קדשים לא איתקש למים כדאמרינן לעיל שאינו נשפך כמים אין מכשיר כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי במה דף שיטא להו להתו' דבדם ליכא טומאה דאורייתא ומדמו טומאה להכשר והא לעיל (ט"ז ב') אמרינן ת"ש ונשא אהרן וכו' מאי לאו טומאת דם הרי דדם טמא מדאורייתא וכך מבואר מדברי תוס' שם ד"ה מדרבנן שכתבו הוי מצי לאוקמי מדאורייתא וכמ"ד וכו' הרי דס"ל דלמ"ד דטומאת משקין דאורייתא גם דם קדשים טמא דאורייתא וצע"ג עכ"ל ואפשר לומר בדעת התוס' ז"ל דדבריהם דהכא סובבים אליבא דרב פפא דאמר הכא אפילו למ"ד טומאת משקין דאורייתא משקי בית מטבחייא הלכתא גמירי לה דטהורין הרי דאיהו בעצמו סובר דאינם טמאים מדאורייתא וא"כ איך קאמר הכא בדברי ר"ש דמחלק בין קרקע לכלים דהיינו דוקא במים ולא בדם אדרבה דם עדיף טפי לטהורי ממים כראייתם ממימרא דר' יוסי ב"ר חנינא דאמר משקין בית מטבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ואוקמי שם בתלמודן דכוונתו על דם כדאמר ר"ח בר אבא אמר ר' יוחנן מניין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר על הארץ תשפכנו כמים כו' הרי דדם קל לענין טומאה והכשר טפי ממים וא"כ תקשי לרב פפא כיון דאמר להדיא דמשקין בית מטבחייא הלכתא גמירי לה א"כ איך מחמיר בדם יותר מבמים. ואף דתלמודין העלו בקושיא על רב פפא דאמר הלכתא גמירי לה מ"מ רב פפא גופיה אין לו לסתור דברי עצמו ולהפך דבריו בדבר שנראה לכל דזהו סברא מהופכת דאיך יחמיר בדם יותר מבמים. ועי':

דף כא:

עבר זמנו אסור בהנאה פשיטא לא צריכא לשעות דרבנן כו' וכתבו [תוס' ד"ה עבר זמנו] וז"ל רש"י לא גרס פשיטא דהא ר' יוסי הגלילי פליג ושרי חמץ בהנאה כל ז' ואין לפרש פשיטא דאסור בהנאה מדיוקא דרישא [דדרך התנא] בכמה מקומות לכפול את דבריו וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין עירובין (ל' ב') ד"ה ולפרוש עליה ועיין לקמן (ל"ה ב') וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתבו התוס' דהא דף ריך הגמרא שם (ל"א ב') על מתניתין דתנן ולא בטבל פשיטא היינו דמרישא שמעינן לה דקתני מערבין בדמאי דמשמע אבל לא

בטבל והרי הוא להיפך מדבריהם דהכא: וכן קושיית הגמרא דף סחים (ל"ה ב') ולא בטבל (דאינו יוצא חובת מצה) פשיטא משמע ג"כ דהקושיא הוא משים דכבר ידענו מהא דתנן ברישא דיוצא בדמאי דאל"כ לא תקשי כ"כ דאולי אשמעינן דלא נימא יבוא עשה וידחה ל"ת אך אולי נאמר קצת בדעת התוס' ז"ל דדעתם לחלק דדוקא היכא דלא מצינו עדיין דעת המתיר בדבר זה דאסרו במתניתין אז די לן במיעוט כל שהוא לאוסרו כגון בעירובין דעדיין לא שמענו דינקוט התנא לדבר ברור כדעת רבי לחודיה דלא גזרו על שבות ביה"ש ואדרבה סתם לן התנא במס' שבת (ל"ד א') דספק חשיכה אין מעשרין את הודאי דלא כרבי וכמו שכתבו התוס' שם ולכן די לנו משמעות מועט דאין מערבין בטבל וממתניתין דאשמעינן מערבין בדמאי ממילא נשמע אבל לא בטבל ודומה למה שכתבו התוס' הכא בסוף דבריהם בביאור קושיית תלמודן. וכן במצת טבל לא שמענו לשום תנא במתניתין דיאמר שיוצאין בטבל לכן גם שם די לנו במה דאשמעינן שיוצאין בדמאי ומשמע ג"כ ולא בטבל משא"כ הכא דבאמת דעת ר' יוסי הגלילי דחמץ אינו אסור בהנאה וכל זמן דלא ידעינן בהדיא דסתם לן תנא דלא כוותיה לא די לן במשמעות מועט דלא כוותיה וע"ז כתבו דדרך התנא לכפול את דבריו ור"ל דוקא במקוה דיש להסתפק בו ולכן כתבו ונראה דף ריך פשיטא משום דתנא בפ"ק (י"א ב') דשורפין חמץ אלמא אסור בהנאה דלר' יוסי הגלילי א"ל לשורפו וכו'. ועי':

דף כב.

[ור"מ] (דנפקא ליה איסור הנאה בשאר איסורים מדף רט בנבילה

בשלמא פרט היתר דטריפה לגופיה איצטריך למפרט בה היהר משום דאי לאו דף רט ביה הוה אמינא ליתסר בהנאה אלא אותו למה לי). ומשני [אותו אתה משליך לכלב] ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה וכתב מרן וז"ל תמוה לי דילמא מה דאמר ר"מ דאחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה היינו לפי האמת דכתיב אותו דאי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ממילא איצטריך קרא גבי נבילה לגר אשר בשעריך להתיר נבילה בהנאה משום הכי לא אמר לדברים ככתבן כיון דלא מייתר קרא אבל אילו לא היה כתוב אותו אדנידוק מקרא דנבילה דלא תאכל איסור הנאה משמע. היינו אומרים באמת דמיתורא דקרא אתי לדברים ככתבן וצ"ע עכ"ל הנה לפי מאי שהקשה הגמרא לקמן (כ"ג א' והרי נזיר דרחמנא, אמר מחרצנים ועד זג לא יאכל ותנן מערבין לנזיר ביין אמר מר זוטרא שאני התם דאמר קרא נזרו שלו יהא. וכתבו התוס' שם וז"ל תימא לחזקיה נזרו למאי את ואית ספרים דגרסי על נזרו מגלח ואינו מגלח על נזירות אביו עכ"ל ולפי זה לר"מ דסובר בספ"ד דנזיר דמגלח על נזירות אביו

מוכרח לכאורה דסובר דלא יאכל איסור הנאה במשמע וכמובא לקמן שם בדברי מרן וא"כ יוכל להיות דתלמודין בנו יסודם ע"ז ולכן אף אם לא נכתב אותו מ"מ נדע מנזרו דלא תאכל איסור הנאה הוא ושפיר הקשו אותו ל"ל ואף לפי מה שכתבו שם בדברי מרן עדיין יש מקום ליישב קושיית מרן בדברי הצל"ח שהקשה ג"כ כקושיית מרן ויישב בכמה אנפי ע"ש:

שם מתיב ר' יצחק נפחא והרי גיד הנשה דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדם ירך לעובד כוכבים מפני שמקומו ניכר (וקשיא לר' אבהו) ומשני קסבר ר' אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרו. ופריך הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם (והוי בכלל נבילה) אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר ומשני מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם ר"ש כו' ר"ש ה"נ דאסר בהנאה וכתבו תוס' [ד"ה ור"ש] וז"ל משמע דההיא דשולח ירך לעו"ג אתי כרבי יהודה כו' הקשה הר"י דאורלינ"ש [היכי מצי אתיא כר' יהודה] והא ר"י אית ליה בפרק גיד הנשה (ק' ב') דגיד הנשה אסור לבני נח וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא זהו ליכא קושיא כ"כ די"ל דמתניתין דירך ס"ל כר"י בזה דג"ה מותר בהנאה אבל בזה לא סבירא ליה כר' יהודה דמבני יעקב נאסר ואמאי לא האלימו קושייתם יותר דאיך ס"ל לר"י דכשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרו הא ע"כ דלגר אשר בשעריך לא קאי אגיד דהא אסור משום ולפני עור וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה. דהנה הא דתנן שולח אדם ירך לעובד כוכבים בכשרה איירי כדמפורש בהדיא הטעם במשנה זו מפני שמקומו ניכר ופרש"י ולא יבוא ישראל לקנותה ולאכלה בגידה. ופשוט קצת לומר דהא דמייתי תלמודין הכא סוף המשנה בטעמה דמפני שמקומו ניכר היינו משום דמבלעדי סופה אין קושיא כ"כ לר' אבהו מהא דשולח אדם דדילמא בנבילה איירי ונבילה שאני דכמו דממעטינן טמאה מאיסור גיד בחולין (ק"א א') מעל כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה מי שגידו אסור ובשרו מותר יצתה זה שגידו אסור ובשרו אסור כן נמעט ג"כ גיד הנשה של נבילה שבשרו ג"כ אסור ולכן מייתי הגמ' גם סוף המשנה בטעמה דמשמע להדיא דבכשרה איירי וע"ז משני ליה כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרו ולא שנא נבילה ול"ש כשירה (וכמו שכתב רש"י להדיא וז"ל והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד ל"ש נבילה ול"ש כשירה עכ"ל וכדברי רש"א ז"ל בכוונתו שכתב וז"ל ר"ל כיון דלאו דגיד פ"כ לא תאכל דידיה היינו אכילה ממש ולא הנאה לגבי נבילה ה"ה לגבי כשירה וכו' עכ"ל) וכל זה הוא רק באיסור הנאה דגיד דכיון דבא הכתוב ללמדנו דלא תאכל אכילה לחודיה הוא אין לנו לחלק בין נבלה לכשרה אבל באיסור אכילה

לבני נח אף דר' יהודה סובר דאיסור גיד נוהג גם בב"נ וכקושיית הר"י דאורלינ"ש. מ"מ בזה שפיר נחלק בין נבילה לכשרה ולדידיה גיד דנבילה התיר הכתוב לבני נח כדכתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור גו' וגם גיד בכלל (דכמו שאמרו באיסור הנאה דכל מקום דכתיב לא יאכלו איסור הנאה הוא והכא הוי רק אכילה משום דהתיר הכתוב נבילה בהנאה וגם גיד בכלל ואף דלא מפורש בהדיא מ"מ כיון דכתיב כל נבילה הכל בכלל כמו כן נאמר גם באיסור גיד באכילה לבני נח דכיון דכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך גו' גם גיד בכלל והתיר הכתוב לב"נ) ורק בכשרה וטמאה לחודייהו איסור ב"נ במקומו קאי ואין לומר בהיפך דלא שנא נבילה ול"ש כשירה וטמאה מותר לב"נ באכילה דא"כ מה נעשה בקרא דלא יאכלו בני ישראל דלבני יעקב נאמר ואז נקראו בני נח דבשלמא בהיתר הנאה דגיד אהני קרא דלגר אשר בשעריך להיתר הנאה (ומגלה לן דלא ואכלו אכילה לחוד הוא) ואהני קרא דלא יאכלו לאסור באכילה משא"כ בהיתר גיד באכילה לב"נ מקרא זה דלגר אשר בשעריך אם לא נחלק בין נבילה לכשירה וטמאה איך יקוים קרא דע"כ לא יאכלו ולכן מעצם קרא זה לא קשה להר"י דאורלינ"ש מאיסור דלפני עור כקושיית מרן משום שנאמר דלא אסר רק בכשרה ובטמאה אבל בנבילה התיר לך הכתוב להדיא. ותרתי קראי יקוימו לדידן וע"כ הקשה ממתני' דשולח ירך ולתרץ דדילמא מתני' פליג על ר' יהודה בזה לא ניחא להו להתו' כיון דיש מקום להכריח כתירוצם דלא קאסר אלא לבני יעקב וכמ"ש ועי':

שם ור"מ אותו ל"ל (דר' יהודה למד מזה דכל איסורים שבתורה אסורים ג"כ בהנאה דאותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורים שבתורה אבל ר"מ דנפקא ליה מלא יאכל דאיסור הנאה משמע אותו ל"ל) ומשני אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה וכתב [ורש"י ד"ה ור"מ] בת"ד וז"ל דנפקא לן בהו איסור אכילה מדכתיב כי ירחק ממך המקום בריחוק מקום דהיינו חוץ למחנה שכינה אתה זובח ואוכל ואי אתה זובח בקירוב מקום [ומשום דאין מפורש בהן לאו] בהדיא באכילה איצטריך למילף בהו איסור הנאה מהכא וכו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא מ"מ נילף מקרא דלא תאכל כל תועבה דגם הנאה במשמע לר' אבהו וכן קשה לר"י דס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דלפרש"י דשחיטתו דאורייתא ליתסר בהנאה משום לא תאכל כל תועבה וצ"ע עכ"ל והוא דבחולין (קי"ד ב') אמר רב אשי מניין לבשר בחלב שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל וא"כ גם איסור הנאה נילף מקרא דכל תועבה. אך אולי נאמר קצת בזה דלימוד זה דמרבינן מלא תאכל כל תועבה דכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל הוי לכאורה

כעין דבר חדש להביא לאו לכל דבר איסור וטפי הוי לן לאוקמי קרא זה רק באיסורים דאסרן רחמנא להדיא בלאו ולעבור עליו בשני לאוין ורק משום דקיי"ל דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירא כתלמודין דהכא (כ"ד ב') על כרחין מוקמינן האי קרא לאיסורים שבתורה דלא כתיב בהו לאוי בהדיא ולפ"ז נאמר דלר"מ ור' יהודה דאית להו למידרש מקרא זה דלא תאכל כל תועבה דכל איסורים שבתורה מצטרפין זה עם זה כמו שמובא במסכת ע"ג (ס"ו א') הא דהני ר' יהודה אומר משום ר"מ מניין לכל איסורים שבתורה שמצטרפין זע"ז שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל לדידהו פשוט לומר דדוקא איסורים שאסרה לן רחמנא בלאו בהדיא אתא קרא זה ללמדינו שמצטרפים זע"ז. ולא להוסיף ולחדש דאף איסורים דלא מצינו בהם לאו בהדיא מ"מ נאסור בלאו ובהנאה מקרא זה דכל תועבה דחידוש גדול הוא ורב אשי בחולין שם שלמד מזה לכל איסורים שבתורה. הוא רק להני תנאי דף ליגי על ר"י ור"מ במס' ע"ג שם ולית להו דכל איסורים יצטרפו זע"ז ואפשר לומר דתנא דבי ר' ישמעאל בחולין (קט"ו ב') דלמד לאסור בשר בחלב באכילה מלא תבשל גדי שלש פעמים ושאר תנאי דלא למדו מקרא דרב אשי הנ"ל גם טעמייהו הוא משום דאיצטריך קרא זה לכל איסורים שבתורה שיצטרפו זה לזה. ועי':

דף כג.

(פריך לר' אבהו דלא יאכל איסור הנאה הוא) והרי נזיר דרחמנא אמר מחרצנים. ועד זג לא יאכל ותנן מערבין לנזיר ביין אמר מר זוטרא שאני התם דאמר קרא נזרו שלו יהא וכתבו [תוס' ד"ה נזרו] וז"ל תימא לחזקיה נזרו למאי אתא ואית ספרים דגרסינן על נזרו מגלח [ואינו מגלח על נזירות אביו] עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא לר' יהודה ור"מ דס"ל בספ"ד דנזיר דבכל ענין מגלח על נזירות אביו א"כ יהא מוכח מדאיצטריך נזרו. דלא יאכל איסור הנאה במשמע וא"כ איך אמרינן דאיכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה לר' יהודה וצ"ע עכ"ל והוא דאמרינן (לקמן ע"ב) מכדי בין למר ובין למר חמץ בפסח ושור הנסקל אסורין בהנאה מאי בינייהו ומה לי אם למדין מלא יאכל לחזקיה או מנבילה לר' אבהו) ומשנינן איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה ואליבא דר' יהודה דלר' אבהו חולין שנ"ב לאו דאורייתא ע"ש והלא כיון דמיותר נזרו ולית לן מה ללמוד ממנו א"כ על כרחיך דלא יאכל איסור הנאה במשמע ולכן בעינן קרא דנזרו להיתר הנאה וממילא אייתור לן לפי זה קרא דלכלב תשליכון אותו לאסור חולין שנשחטו בעזרה אך אולי נאמר קצת דבתמורה (י' א') דרשו דרשה אחרת מקרא זה דנזרו דא"ר נחמן אמר רב הונא תנא קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו וכי נזיר נידון בהשגת יד הא כיצד

קרבנו לה' על נזרו שהפריש משלו מלבד אשר תשיג ידו שהפרישו לו אחרים כו' ונזרו זה דהכא לגירסת התוס' דעל נזרו מגלח הוא ג"כ מקרא זה דקרבנו לה' על נזרו דדרשא זו הובאה בספרי קרבנו לה' על נזרו ולא קרבן אחר על נזרו וכמו שפירשו מפרשי הספרי ע"ש וא"כ אין אתנו להכריח לר' יהודה דלא יאכל איסורי הנאה הוא ואותו לאסור חולין שנשחטו בעזרה בהנאה. דעדיין איצטריך לן קרא זה לדרשה דתמורה ועי':

שם בפלוגתת ר"י הגלילי ור"ע יעשה לכל מלאכה מה ת"ל לכל מלאכה שיכול למלאכת גבוה יהא מותר למלאכת הדיוט יהא אסור ת"ל לכל מלאכה דברי ר"י הגלילי ר"ע אומר שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא ת"ל לכל מלאכה ומסקינן דבהא קמיפלגי ריה"ג סבר כשהותרה נבילה היא הותרה חלבה וגידה לא הותרה וכי איצטריך קרא להיתר הנאה הוא דאתא ור"ע סבר כשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותרו וכי איצטריך קרא לטומאה וטהרה ופריך וריה"ג אשכחן חלב דשריא רחמנא בהנאה [אלא גיד נימא דאסור] וכתב מרן וז"ל ק"ל לפי מה שכתבו תוס' ריש פרק גיד הנשה דחלב הוא דחדשים גרמי דכתיב חלב שור אבל, גיד חל מיד א"כ י"ל דוקא בחלב לא אמרינן כשהותרה דהא משכחת הקרא דלגר אשר בשעריך תתננה דנותן לו כולו עם החלב כגון שהפילה הבהמה דליכא איסור חלב אבל גיד דל"ש כן י"ל דאמרינן כשהותרה ועיין עכ"ל. הנה אין זה רק לאיכא דאמרי בחולין (ע"ה א') אבל בתחלה אמרו שם הטילה נפל ר' יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה דסובר אוירא גרם ע"ש ואם כן לל"ק שפיר פריך תלמודין הכא ועוד יש ליישב באופן אחר ועי':

דף כד:

אמר אביי הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן מ"ט משום דלא כתיב בהו אכילה וכתבו [תוספות ד"ה הכל מודים] בסה"ד וז"ל והא דלא קאמר הכל מודים בבשר בחלב שמא [משום דאין מזהירין מן הדין] עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' מש' ע"ג (י"ב ב') תוס' ד"ה אלא וצע"ק עכ"ל והוא דשם בתה"ד כתבו וז"ל ואפילו לא הוי עיקרייהו דוורד והדס (מעיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות בוורד והדם) לריחא. שמא יש לאסור דהא דאמרינן פסחים (כ"ד ב') כל איסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן מ"מ איסורא מיהא איכא. ושמא בעבודת כוכבים אפילו ללקות נמי לקי מידי דהוי אכלאי הכרם דלוקין עליהן אף שלא כדרך הנאתן משום דלא כתיב בהו אכילה ובעבודת כוכבים נמי לא כתיב בהו אכילה כו' עכ"ל ולכאורה תקשי לדעת התוס' דהתם דגם בעבודת כוכבים היו לוקין שלא כדרך הנאתן הו"ל לאביי למימר נמי הכל מודים עבודת כוכבים שלוקין עליהן שלא כדרך הנאתן כמו שהקשו

מבשר וחלב ותירוצם לא שייך בעבודת כוכבים דרק בב"ח נלמד איסור הנאה מן הדין היינו מק"ו מערלה וכמ"ש הרש"א ז"ל עי"ש משא"כ בעבודת כוכבים וזהו קושיית מרן לכאורה אך אולי נאמר קצת בזה דהתוס' ז"ל נקטו בלשון שמא משום דאין מזהירין מן הדין ונראה מדבריהם שמסתפקים בזה ומקום הספק אפשר לומר דהוא משום דלמאי דמסיק תלמודין הכא ובחולין (קט"ו ב') למדין אנו איסור הנאה בב"ח ממה הצד דערלה וכלאי הכרם וחמץ בפסח ובתלמודין דסנהדרין (ס"ו א') משמע דממה הצד ילפינן שפיר ולא אמרינן אין מזהירין מן הדין דרצו שם ללמוד קללת חבירו מנשיא והדיוט עי"ש ולכן נאמר בדעת התוס' דמס' ע"ג (דף י"ב) המובא בדברי מרן דמסתפקין גם שם איך הדין בב"ח דאם נאמר דבב"ח אין לוקין כלא כדרך הנאתן על כרחין גם בעבודת כוכבים אין לוקין דאל"כ הו"ל לאביי למימר נמי הכל מודים בעבודת כוכבים שהיו לוקין עליהן שלא כדרך הנאתן ואין לומר תנא ושייר דמאי שייר דהאי שייר (דכלל זה גם בדברי האמוראים יש לדקדק כדמצינו להדיא בתלמודין סוטה (ט"ז א') וכן דקדקו האחרונים ז"ל מדברי התוס' ב"ק (צ"ה ב') ד"ה שלשה (דהיא מימרא דר"נ אמר שמואל שלשה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים) שכתבו וז"ל אע"ג דקתני ג' תנא ושייר גזלן ושייר נמי אריס כו' ורצונם במה שכתבו דשייר נמי אריס דלא תקשי מאי שייר). משא"כ אם נאמר דבב"ח ג"כ בכלל דלוקין עליהן שלא כדרך הנאתן נוכל לומר דשייר תרתי ולוקין גם בעבודת כוכבים שלא כדרך הנאתן וזהו שכתבו שם בלשון ושמא בעבודת כוכבים ללקות נמי לוקין דזהו דוקא אם גם בב"ח לוקין שלא כדרך הנאתן וכן גם הכא אם נאמר דבעבודת כוכבים לוקין כלא כדרך הנאתן ל"צ לתירוץ זה דאין מזהירין דנוכל לומר תנא ושייר והכא כתבו לתירוץ זה רק אם נאמר דבעבודת כוכבים אין לוקין ועי':

דף ל.

תוס' ד"ה אמר רבא כתבו בשם ר"ת וז"ל ויין נסך דקאמר במשהו אומר ר"ת דוקא כשנתנסך לפני עבודת כוכבים דאמתניתין קאי דבעי תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה [אבל סתם יינן דשרי בהנאה] שיעורו בששים עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא סתם יינן אסור הנאה כדמוכח בכמה דוכתי במס' עבודת כוכבים ובחולין כתבו תוס' סתם אבל סתם יינן בטל בס' וכאן נלע"ד דט"ס הוא בתוס' עכ"ל ואולי ניישב קצת דברי רבותינו התוספות בלא ט"ס דבמס' עבודת כוכבים (נ"ז ב') בתוס' ד"ה לאפוקי כתבו בשם ר"ת ורש"י דמגע עובד כוכבים בזה"ז מותר בהנאה עי"ש באריכות וכן הובא ברמ"א ז"ל ביו"ד סימן קכ"ג דמגע עובד כוכבים מותר בהנאה וא"כ שפיר כתבו התוס' הכא ועי':

דף לב.

איבעיא להו כשהוא משלם (האוכל תרומה בשוגג) לפי מדה משלם או לפי דמים משלם. כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים [דלא גרע מגזלן] דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה וכתב מרן ז"ל קשה לי הא מ"מ נ"מ דאם אינו חייב רק מדין גזלן יכול לשלם חד גריוא בפירות לצאת ידי כפרה והשאר משלם במעות והכהן יכול למחול וגם החומש היא רק מן חד גריוא אבל אם לפי דמים צריד לשלם ד' גריוי וחומשא מפירי והכהן אינו יכול למחול עכ"ל. לכאורה מסוגיא זו לא הו"ל למרן ז"ל להקשות כ"כ רק להוכיח דף שיטא לתלמודין דאף דמשלם יותר ממדה שאכל כגון דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף זוזא מ"מ עיקר חיוב דתרומה הוא רק לפי מדה וכיון דשילם ליה כמדתו אזיל ממנו שגגת תרומה דאכל ורק מקום הספק הוא להיפך דמעיקרא שויא זוזא והשתא ד' זוזי אולי די לו לשלם לפי דמים ולא צריך כמדתו ויתר הדברים בטעמן מצאנו לבעל תפארת ירושלים במסכת תרומות עי"ש:

שם תניא אידך ונתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח וכתבו [תוס' ד"ה דבר] וז"ל פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל וא"כ מה שאכל בעינן שיהיה ראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדתניא לעיל אבל מפריש חמץ ד"ה אין קדוש אע"ג דבכל ענין פטור הכא מתשלומין אפילו שהיה לה שעת הכושר ולקמן מוקמינן הא דלדברי הכל אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ת דהיינו לר' יוסי הגלילי כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל למאי נקטו קושייתם בדרך דמסתמא קאמר בכל ענין. הלא אי אפשר כלל בגוונא אחרינא דהא אכל תרומת חמץ א"כ המאכל היה לו שעת הכושר דאל"כ לא משכחת שהוא תרומה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת דהנה האוכל תרומת חמץ דברייתא זו אינו מוכרח דהפרישה בפסח אלא דבפשיטות איירי שפיר בהפרישה קודם הפסח ומ"מ פטור מטעם דבעינן שיהיה דבר הראוי להיות עכשיו קודש. וכמו שכתב הרש"ל על דברי התוס' אלו וז"ל וחמץ בפסח אינו ראוי כו' להיות עכשיו קודש אם לא היתה תרומה כבר. והשתא פריך שפיר הלא אף היא ראויה להיות קודש ולהקדישה עתה דלא אמרו דברי הכל אינו קדוש אלא דאחמיץ במחובר שנא היה לה שעת הכושר כו' עכ"ל וא"כ מה נרויח בהוכחה זו דאכל תרומת חמץ איירי בע"כ דהיתה לה שעת הכושר וכיון דתפיס עלה שם תרומה כהוכחת מרן). האם אמרו בברייתא זו דתרומת חמץ זו עצמה דאכלה לא קדשה דנקשה ע"ז מהא דאמרו לקמן דדוקא אם לא היה לה שעת הכושר לא

קדשה. הלא לא אמרו רק דף טור מן התשלומין אבל באמת קדשה וקדשה לכ"ע דהא מקודם הפסח כבר נעשית תרומה ומי יחלוק על קדושתה. אלא ע"כ דהוכחת התוס' לא הוי מקדושת תרומה זו ורק מהא דדייקינן דעכשיו אינו ראוי להיות קודש אם לא היתה תרומה מכבר וכמש"ל בשם הרש"ל. ולכן שפיר כתבו רק דמסתמא איירי בכל ענין ומשמע אפילו שהיה לה שעת הכושר ועי':

דף לג.

אמר מר במה דברים אמורים במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה מנא הני מילי אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא תתן לו ולא לאורו וכתבו [תוס' ד"ה תתן לו] וז"ל אור"י דלא איצטריך למדרש מלו אלא לר' יוסי הגלילי דאית ליה חמץ מותר בהנאה [דלהנך תנאי דאסרי חמץ בהנאה] נפקא לן מונתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש או מתתן לחודיה שאין ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות דשייכא ביה נתינה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל יש לעיין דלכאורה אין צריך קרא כלל דהא אין יכול לקרות שם תרומה כלל דאיסורי הנאה לאו דידיה הוי כדאמרינן שני דברים עשאן הכתוב כו' ועיין כריתות (כ"ד א') עכ"ל והוא דבכריתות שם אמרו א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו וכיון דהפקר הוא משום איסור שבו א"כ אין בידו לקרות לו שם ואולי נאמר לחלק קצת בין חמץ בפסח לשור הנסקל ועיר הנדחת דהא דתנן לקמן (כ"ט א') חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה קמוקים לה רבא שם (כ"ט א') כר"ש וקנסא קניס הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא ולפי זה בשוגג דלא עבר בבל יראה אינו אסור בהנאה לאחר הפסח וא"כ לא דמיא כ"כ דהתם בשור הנסקל ועיר הנדחת הפקר ממש נינהו דאסירי בהנאה לעולם אבל הכא יש לך מקום שיהא מותר בהנאה אחר הפסח ולא מיקרי הפקר כ"כ ואף למה שמובא באו"ח סי' תמ"ח דאסור בהנאה בשוגג מ"מ אם נוסף לזה דביטלו ג"כ הביאו האחרונים דמותר ועי' בטור שם בשם בעל העיטור ובזה לא יפלוג עליו ולכן בעינן קראי אלו ועי':

דף לג:

שם ע"ב כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו החמיץ בתלוש נמי אינה קדושה דאמר קרא ראשית ששיריה ניכרין לישראל [יצאת זו שאין שיריה ניכרין] וכתב מרן וז"ל תמוה לי דא"כ לא תליא כלל בתרומה אם היא חמץ או לא ותליא הכל בשיריים דמשכחת דמפריש תרומת חמץ דיש לו סאה חמץ וט' סאין שאינן חמץ דיכול לקרות לסאה חמץ על הט' סאין דהא שיריה ניכרין ובהיפך אם הט' סאין חמץ וסאה שאינו

חמץ אינו יכול להפריש סאה זו על הט' סאין דאין שיריה ניכרין עכ"ל הנה קושיית מרן הובא בירושלמי דף רקין הלכה ג' הפריש מצה על חמץ א"ר זעירא כל תרומה שאינה מתרת שיריים לאכילה אינה תרומה הפריש חמץ על מצה מהו (כן הוא גירסת קה"ע) אמר ר' זעירא שאילו מינה עליה אינה תרומה ואפילו הימנה ולמקום אחר אינה תרומה ופירושו כיון שאם הפריש מחמץ על חמץ אינה תרומה כדאמרי' בסמוך דבעי' שיהיו שיריה ניכרין כ"ש חמץ על מצה וזכרוהו המפרשים ועי':

שם יתיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב חסדא ויתיב ואמר משמיה דר' יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה ויינן כשר לנסכים דסבר משקין מיפקד פקידי לאימת קא מיטמאי לכי סחיט להו ולכי סחיט להו ליתא לשיעוריה. ורב חסדא פליג ואמר וכי טומאה שבהן להיכן הלכה דסבר משקין מיבלע בליעי וכיון דאיטמו ליה אוכלא איטמו ליה משקין והוכיח ר"ח כדעתו מהא דתניא הא למה זה דומה לתרומת תותין וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה ואי לא תימא הכי הא היתר אכילה נמי אית בה דאי בעי דריך להו פחות מכביצה ודחי רבא ההם משום גזירה דילמא אהי בהו לידי תקלה אמר ליה אביי [ומי חיישינן לתקלה] כו' וכתב מרן וז"ל קשה לי דאיך סבר אביי דלא חיישינן לתקלה דמשקין בליעי וטמאים מ"מ הא חזי לזילוף אלא ע"כ דחיישינן לתקלה וכמ"ש רש"י לעיל (ל"ב א') וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת אביי דהנה לעיל (כ' ב') אמרינן ותקלה עצמה תנאי היא דב"ש סברי חיישינן לתקלה וב"ה סברי לא חיישינן דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת בש"א תשפך חבל וב"ה אומרים תעשה זילוף אמר ר' ישמעאל ברבי יוסי אני אכריע בשדה תשפך חבל בבית תעשה זילוף איכא דאמרי בחדש תשפך חבל בישן תעשה זילוף אמרו ליה אין הכרעה שלישית מכרעת ולכן נאמר דהן אמת דברייתא זו סוברת דחיישינן לתקלה בזילוף דאל"כ אמאי אין לו שום היתר דקתני בתותים וענבים מ"מ אין זה רק בתותים וענבים שיסחטן לזלף דעדיין חדש הוו ולכן חיישינן בהו לתקלה ובריייתא זו אתיא כר' ישמעאל ברבי יוסי דהתם דאף שאמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת היינו לענין דנפסק הלכה כוותיה. משא"כ ברייתא זו דלא אתיא כב"ה דהא ב"ה לא חיישי כלל לתקלה טוב לנו לומר דאתיא כר' ישמעאל בר"י משנאמר דאתיא כב"ש וכל זה אם נאמר דמשקין מיבלע בליעי משא"כ אם נאמר דמיפקד פקידי ואין צריך רק למיסחט לשתיה בלבד א"כ בשעה מועטת כזאת בודאי דלא ניחוש לתקלה לר"י ב"ר יוסי ויותר מזה נאמר דאף לב"ש דלא מחלקי בין חדש לישן מ"מ זהו רק בזילוף דנמשך זמנה אבל בשעה קלה דסחיטה לחודה פשוט דלא חיישינן כלל ועי':

דף לה:

ת"ר יכול יוצא אדם ידי חובתו (באכילת מצה בטבל שלא נתקן כל צרכו כגון שניטלה ממנו תרומה גדולה ולא ניטלה ממנו תרומת מעשר או שלא ניטלה ממנו מע"ר כו' ת"ל לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משים בל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל ופריך ואיסורא דחמץ להיכן אזלא אמר רב ששת הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור כו' רבינא אמר מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ בלבד יצא זה שאין איסורו משום בל האכל חמץ בלבד כו' ופריך [מידי בלבד כתיב] אלא מחוורתא כדרב ששת. וכתב מרן וז"ל עי' בהר"ש פ"א מ"ג דטהרות וצ"ע עכ"ל והוא דעל מה דתנן שם במתניתין דנבילת עוף טמא לא מטמאה בבית הבליעה כתב הר"ש וז"ל דתניא בפרק גיד הנשה (דף ק"ו) יכול תהא נבילת עוף טמא מטמאה בגדים בבית הבליעה ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמא כלומר דלא אתי איסור נבילה וחייל אאיסור טמא ומאן דאית ליה איסור חל על איסור ידרוש הכי מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה לחודה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל נבילה וטמא עכ"ל ולדבריו תקשי קושיית הגמרא דהכא מידי בלבד כתיב והלא משום זה דחו תירוצו של רבינא ואיך בחר הר"ש ז"ל בישוב כזה דנדחה בגמ' אך אולי נאמר קצת בדעת הר"ש ז"ל דהתם שאני דאם נאמר דנבילה וטריפה לאו דוקא הוא אלא דגם עוף טמא מטמא ומשום דלא כתיב בלבד. א"כ תרתי ל"ל (נבילה וטריפה) אבל השתא דכתיב תרתי הוי כעין שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדים משום דדוקא אהני קפיד רחמנא משא"כ הכא בחמץ שפיר דייקינן מידי בלבד כתיב דרק איסור חמץ לחודיה כתיב בקרא זה ולכן מסוגיא זו לא תקשי לן כ"כ על הר"ש ז"ל אך יש מקום אתנו לדקדק על הר"ש ז"ל מהא דתניא בת"כ פ' אחרי פי"ב מ"ז יכול אף נבילת עוף הטמא תהא מטמא בגדים בבית הבליעה ת"ל אשר תאכל נבלה וטריפה את שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבלה דברי ר' יהודה (וזהו כדרשת הגמ' דחולין וכמו שפירש הר"ש) וחכמים אומרים נבלה וטריפה נבלה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו טריפה ע"כ בת"כ. וא"כ למה המציא הר"ש ז"ל טעם מדנפשיה למאן דלית ליה איסור חל על איסור ולא בחר בדרשה דת"כ. ועי':

דף לח.

בגמ' על מה דתנן הלקוח בכסף מע"ש שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר. כתבו [תוס' ד"ה ר"י"א] וז"ל טעמא דר"י משום דדריש כסף ראשון ולא כסף שני ולכך אינו נפדה לקוח

טהור ברחוק מקום וה"ה שאינו נפדה טמא בקרוב מקום דתרוייהו מחד קרא נפקי מלא תוכל שאתו ורבנן לא דרשי כסף ראשון ולא כסף שני וסברי דלקוח טהור נפדה ברחוק מקום וה"ה טמא בקרוב מקום וקשה לרשב"א דבריש איזהו מקומן פריך ולא מצינו שטפל חמור מן העיקר והרי מעשר הוא נפדה ולקוח אינו נפדה כו' [אלמא לקוח לרבנן נמי אינו נפדה טהור ברחוק מקום] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי דלמאי צריך לזה הוכחה הא מפורש כן בהך מתניתין בעצמה דקתני בסיפא א"ל לא אם אמרתם במ"ש עצמו שכן נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו לקוח שאינו נפדה טהור ברחוק מקום ומדהשיב כן לרבנן מוכח דרבנן מודו לו בזה עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דבמתניתין שם במע"ש איתא הלקוח בכסף מע"ש שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר א"ל לרבי יהודה מה אם מע"ש עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה אמר להם לא אם אמרתם במע"ש עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום כו' וא"כ לפי האמת דרבנן סברי דרק מע"ש עצמו נפדה ברחוק מקום אבל לקוח אינו נפדה ושפיר דחה ר"י להק"ו שלהם מדוע א"כ לא הודו לר"י דלקוח שנטמא לא יפדה דהא לא מצינו במתניתין דחזרו בהם חכמים. וע"כ דעיקר טעמם לא הוי משום הק"ו ורק דכל זמן דלא מצינו מיעוט להדיא אין לנו לחלק בין מע"ש עצמו ובין לקוח והק"ו שנקטו הוא רק להקשות על ר"י שמחלק בינייהו ולכן כל זמן שאין לנו הכרח דרבנן מודו בלקוח שאין נפדה ברחוק מקום לא יוכרח לנו ממתניתין דר"י משיב לדעת חכמים דמה ישיב להם דבר שאינו מעלה ואינו מוריד לדעתם כיון דאינו תלוי זה בזה וכל זמן שאין לנו קרא לחלק בין לקוח ובין מעשר שני עצמו לא נחלוק בינייהו בשום צד. ואדרבה פשוט ומוכרח קצת לפרש דר"י מתרץ רק לדידיה בעצמו כדמצינו בכ"מ דטעמיה דנפשיה קאמר ועי':

דף נח.

[רש"י ד"ה אלא אמר רבא] כולה תקנתא דרבנן היא דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשרות לשחיטת התמיד דהיינו מכי ינטו צללי ערב דהיינו מחצי שבע] ואילך שהחמה נוטה למערב והצל למזרח כשאדם עומד כנגד החמה צלו נוטה למזרח חצי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין צל נוטה אלא צל כל אדם תחתיו עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכ"כ רש"י שבת (ט' ב') ד"ה מנחה גדולה וצ"ע מסוגיא דיומא (כ"ח ב') ורש"י לקמן (צ"ג ב') ד"ה ט"ו מילין עכ"ל לכאורה כוונת מרן דביומא שם אמר רב ספרא צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי (והיינו מתחלת שבע) והקשה רב יוסף אנן מאברהם ניקום ונגמר כו' ואח"כ דחו בגמרא קושיית רב יוסף ורבא מיישב קושייתו דרב יוסף הא קא

קשיא ליה דתנן חל ערבי פסחים להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה ונשחטיה מכי משחרי כותלי ודחו מאי קושיא ודילמא כותלי בהמ"ק בששה ומחצה משחרי משום דלא מיכווני טובא (דהחומה היתה רחבה מלמטה והולכת ומתקצרת ועולה ולפיכך אין משחיר עד שתמשך חמה למערב והוא בחצי שבע). וא"כ הרי להדיא דזמן התמיד מדאורייתא מכי משחרי כותלי ולא נזכר שם כלל דבעינן שהחמה נוטה למערב והצל למזרח וכו' כמו שכתב רש"י הכא. וכן כתב רש"י להדיא לקמן (צ"ג ב') וז"ל ותמיד אע"פ שנשחט בשש ומחצה זמנו מן התורה מתחלת שבע ואילך שמתחלת החמה להתעקם כלפי מערב קצת ומשחרי כותלי והיינו מחצות היום ולהלן ופרכינן עלה מהא דתנן תמיד נשחט בשש ומחצה ומשני שאני כותלי בהמ"ק דלא מיכווני כו' עכ"ל ואיך כתב רש"י ז"ל הכא כדבריו וגם בשבת (ט' ב') כתב דהתחלת זמן התמיד של בין הערבים מכי מתחלי להעריב דהיינו מחצי שבע ולמעלה דהא חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם וקודרת כנגדה למטה ואינו נוטה לשום צד כו' עכ"ל דהלא לא שמענו כלל בתלמודין דבעינן שיהיה נוטה למערב ורק די לנו כי משחרי כותלי אך אולי נאמר קצת דשם ביומא הוסיפו עוד בגמ' לתרץ קושית רב יוסף מהא דתמיד נשחט ואמרו א"נ שאני אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו א"נ משום דזקן ויושב בישיבה הוי ע"כ בגמרא שם. ואף דאית לנו סימנא דמשחרי כותלי ולא איצטריך לן כ"כ חכמת האיצטגנינות לזה. פשוט לכאורה לומר דקל לטעות בזה דאם יהיה הכותל קצר מלמטה ורחב למעלה אז משחרי קודם התחלת שבע וע"כ בעינן לאחר שחיטת התמיד עוד חצי שעה ואף דבכל מקום דאיכא למטעי בעינן שעה שלימה לפחות. מ"מ הכא די לנו בחצי שעה דאז אין מקום לטעות משום דצל כל אדם נוטה למערב ולכן נאמר בכוונת רש"י ז"ל דהכא בסוגייתן דאיירי בזמן עשיית התמיד ממש ומאי נשחטנו דהא מקום דינו דזמן שחיטת התמיד הכא הוא. שפיר כתב רש"י דהיינו מחצי שבע שהחמה נוטה למערב והצל למזרח ושיעור דבריו כן המה. דמתחלה כתב דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשרות לשחיטת התמיד דהיינו מכי ינטו צללי ערב וכן הוא האמת דאם היינו יכולין לשער אז כל השש שעות זמנו הוא אבל באמת דאין אתנו לשער כ"כ וכמו שאמרו ביומא שם דרק אברהם היה יכול לשער לכן הוסיף רש"י ז"ל וכתב דהיינו מחצי שבע ואילך דאז החמה נוטה למערב והצל למזרח כשאדם עומד כנגד החמה צלו נוטה למזרח כו' ר"ל דמחצי שבע ואילך אין מקום לטעום כלל ודומה לזה הוי דבריו בשבת שם דהתם איירי בזמן המנחה דהוא כנגד תמיד של בין הערבים וזמנו מתחיל מזמן שחיטת התמיד. משא"כ לקמן (צ"ג ב') דלא איירי שם בעשיית התמיד

ממש דאין שם מקומו ורק דעל מה דתנן שם איזהו דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ אמר עולא שם בגמ' מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין וכתב רש"י ז"ל בד"ה חמשה עשר מילין מדקרי ליה תנא דידן דרך רחוקה לגבי פסח וסבירא ליה לעולא דרך רחוקה הוי כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה וכל שעת שחיטה מהלך ואינו מגיע ושעת שחיטה מחצות היום ואילך דבין הערבים כתיב ביה כתמיד ותמיד אע"פ שנשחט בשש ומחצה זמנו מן התורה מתחלת שבעה ואילך וכו' עכ"ל כמו שמובא לעיל ולכן שפיר כתב רש"י ז"ל התם דבאמת שיעור המצומצם דדרך רחוקה שהוא כל משך זמן דעשיית התמיד ט"ו מילין הוא. דמדאורייתא כשר לעשות התמיד תיכף לאחר שש שעות ואף דאנן מאחרים לעשות התמיד מ"מ מחשבון דט"ו מילין לדרך רחוקה לא יוגרע משום דמאחרין ובחשבון זה על שיעור דאורייתא נסמוך ונחשוב ועי':

דף נט:

רמי ליה רב ספרא לרבא כתיב לא ילין לבוקר זבח חג, הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין [והכתיב עולת שבת] בשבתו ולא עול חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט. א"ל כבר רמיא ניהליה ר' אבא בר חייא לר' אבהו ושני ליה הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קרבין ביו"ט וכתב מרן וז"ל עי' שבת (כ' א') תוס' ד"ה למשרי וביומא (מ"ו א') תוס' ד"ה אבל וצ"ע עכ"ל לכאורה כוונתו דהתם אמר רב חסדא דקרא דלא תבערו אש בכל מושבותיכם אתא למשרי איברים ופדרים ופירשו התוס' שם וז"ל דאתא למשרי איברים ופדרים דחול כשמשלה בהן האור והא דקאמר בפ' ב"מ (כ"ד ב') ולא עולת איברים ופדרים דחול בשבת היינו דוקא בשלא משלה בהן האור כו' עכ"ל וביומא שם הוסיפו עוד וז"ל דהא דאמר ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט היינו בליל שבת או בליל יו"ט דלא ניתנו שבת ויו"ט לדחות בההיא שעתא אצל ושום קרבן והא דאמר למשרי איברים ופדרים דחול כו' היינו סמוך לעלות השחר כי מסדר מערכה דיומא וכיון דבלאו הכי מבעיר אש המערכה לצורך תמידים אמרינן דקרא דלא תבערו אתא למשרי איברים ופדרים דחול שניתותרו וכו' עכ"ל ולפי דבריהם מאי קשה ליה לרב ספרא מעולת שבת דילמא קרא זה דלא ילין איירי בשמשלה בהן האור או סמוך לעלות השחר (אם לא נאמר דכל הלילה דוקא הוא:) לדבריהם שהוסיפו ביומא אך אולי נאמר קצת דלא ניחא ליה לרב ספרא בזה משום דדינו דרב חסדא למשרי איברים ופדרים שמשלה בהן האור מבכל מושבותיכם נפקא או מבמועדו דיומא א'). ותרי קראי אלו צריכי וכמו שכתבו התוס' לקמן (פ"ג ב') ד"ה ולא ע"ש וא"כ קרא זה דלא ילין ל"ל דאם לאיסור לינה לחודיה ולא למילף היתר לכל הלילה א"כ לבוקר ל"ל ולכך משני ליה הכא

בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבין ביו"ט והיינו כל הלילה ואפי' לא משלה בהן האור ואף דגם זה ידעינן מעולת שבת בשבתו דר' ישמעאל למד מזה דחלבי שבת קריבין ביוה"כ ור"ע למד דחלבי שבת קריבין ביו"ט כמו שמובא פלוגתתן במס' שבת (קי"ד א') אפשר לומר דר' אבהו דריש לקרא זה כתנא דספרי פרשה פנחס דדריש לקרא זה דעולת שבת בשבתו ללמד שלא יקריב בשבת אחרת דאיתא שם עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו בעולת שבת אחרת הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב לשבת הבאה ת"ל עולת שבת בשבתו מגיד שאם עבר היום בטל קרבנו ע"כ בספרי ולכן שפיר דקדק רב ספרא ושני ליה ר' אבהו ור' ישמעאל ור"ע ילמדו דרשה דספרי מקרא דדבר יום ביומו המובא בתמורה (י"ד א') ועי':

דף סג.

אמר ר' שמעון בן לקיש לעולם אינו חייב (השוחט את הפסח.

על החמץ) עד שיהא החמץ לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה ועד שיהא עמו בעזרה ור' יוחנן אמר [אע"פ שאין עמו בעזרה] וכתב מרן וז"ל עיין ר"ש פ"א מ"ח דכלים וצע"ג עכ"ל והוא דשם כתב הר"ש וז"ל לפנים מן החומה (מקודש מהם) היינו לפנים מחומת ירושלים ועוד מקודש לכמה דברים דלא תנן הכא כגון לענין שוחט את התודה לפנים מן החומה ולחמה חוץ לחומה ולענין שוחט על חמץ לר' יוחנן דאמר בפרק התודה (דף ע"ח) ובפרק תמיד נשחט (דף ס"ג) חוץ לחומת בית פאגי עכ"ל. והא באמת לא אמר כלל ר' יוחנן בחמץ חוץ לחומת בית פאגי רק אע"פ שאין עמו בעזרה אך אולי נאמר קצת בדעת הר"ש ז"ל דהכריח ליה לפרש דר' יוחנן סובר דגם בחמץ בעינן שיהא לפחות בתוך חומת בית פאגי מהא דהקשו הכא בגמ' והא איפלגו בה חדא זימנא בשוחט את התודה כו' ואם נאמר דר' יוחנן סובר דבחמץ לא בעינן שיהא לפנים מחומת בית פאגי א"כ איך נדע בחמץ מפלוגתתם דתודה הלא התם בעינן דוקא שיהא בתוך החומה והכא לא בעינן כלל וכן להלן אמרו וצריכא דאי איפלגו לענין חמץ הוה אמינא בההוא הוא דאמר ר' יוחנן כו' ואם נאמר דבחמץ לא בעינן בתוך חומת בית פאגי א"כ איך יעלה על הדעת דדי להו בפלוגתתם דחמץ דמנין נדע בלחם תודה שיהיה דוקא בתוך חומת בית פאגי. ואף דיש לדחוק בזה עכ"ז פשטיות הסוגיא משמע דלא מחלקינן בין חמץ ללחמי תודה לר"י ובתרווייהו בעינן שיהיו בתוך חומת בית פאגי ואז קדש הלחם ונלקה השוחט על החמץ ותלמודין דף שוט להו כ"כ בדעת ר"י או משום דשמעו להדיא דעתיה דגם בשוחט על החמץ בעינן שיהיה בתוך חומת בית פאגי או דף שוט להו כן בדעתיה משום דנלמוד על דהכא מעל דהתם דלחמי תודה ומה התם בתוך החומה אף הכא כן ועוד רא קים לן

דכל למעוטי במחלוקת עדיף והא דלא זכר ר"י בדבריו חומה בית פאגי רק התם בתודה. היינו משום דהכא סובבים דבריו על דברי ר"ל הקודמו ואומר עד שיהא עמו בעזרה לכן קיצר ר' יוחנן בלשונו והשיב ליה רק אע"פ שאין עמו בעזרה וסמך על דבריו שבתודה. והתם בא ר' יוחנן לפרש מתניתין דהשוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומה שהוא חוץ לחומת בית פאגי לכן פירש להדיא. אבל גם בחמץ בעינן שיהא לפנים מהחומה וכדעת הר"ש ז"ל ועי':

דף סה.

המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת במזיד ביו"ט לוקה את הארבעים דברי ר"א וחכ"א אינו אלא משום שבות וכתבו [תוס' ד"ה המכבד] וז"ל ע"כ לאו פסיק רישיה הוא דבפסיק רישי' לא הוי שרי ר"ש לרבץ לכתחלה בשילהי המצניע ותימא לר"י דא"כ אמאי מחייב ר"א כיון דיכול להיות בלא גומות כו' ונראה לר"י דבהא פליגי דר"א סבר סתם מכבד ומרבץ [מתכוין להשוות גומות אע"פ שאין צריך] להשוות גומות מיחייב לר"י הואיל והשווה לבסוף ורבנן סברי דאין מתכוין אלא לכבד ולרבץ בעלמא וליכא אלא שבות עכ"ל וכתב מרן ז"ל לא זכיתי להבין דאם הוא מתכוין לשיווי א"כ צריך שיהיה כן ובעלמא משכחת מכוין ואין צריך לגופא שמכוין לכבות שיחשוך הבית אבל לא בשביל הפחם. וכן חופר גומא שמכוין לחפור לצורך העפר אבל לא להשתמש בגומא אבל הכא דשיווי הגומות זה מעשה בנין ואם מתכוין להשוות הגומות הוי מתכוין לגופי' עכ"ל אך אוני נאמר קצת דכבר העלו התוס' ז"ל בשבת (צ"ד א') ד"ה ר"ש פוטר וז"ל נראה לר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה קרי כשעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך כעין שהיו צריכין לה במשכן אלא לענין אחר כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילו במשכן הוא גוף המלאכה ושורשו ולפי זה אתי כולהו שפיר הוצאת המת אף שעושה הוצא' בידים אין צריך למת כו' עכ"ל וע"ש שהאריכו הרבה בזה ולפ"ז יש מקום קצת לומר דהא דמשווה גומות אף דמכוין להשוות עדיין נקראת אינה צריכה לגופה דהעפר שמכנים בפת הכיבוד לא משום דרוצה שימלא הגומא הוא ורק משום דאין חפצו שיונח במקום שהי' מקודם מפני שהתל קשה לי' או שהאבק העולה משום דמפוזרים רע עליו. וע"כ מכנסם בגומא זו. אבל בעצם המלאכה לא ניחא ליה. ועי':

דף עז.

דתניא ציץ בין שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי ר"ש ר' יהודה אומר עודיהו על מצחו מרצה אין עודיהו על מצחו אינו מרצה א"ל ר"ש כהן גדול ביום הכפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה וכתב [רש"י ד"ה שאינו על מצחו] וז"ל דהא אין

נכנס שם בבגדי זהב [כדאמרי' בר"ה](כ"ו א') דאין קטיגור נעשה סניגור עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי וכי צריך ראיה לזה הלא מפורש בכתוב דלפני ולפנים עובד רק בארבעה בגדים אלא דבר"ה אמרינן טעמא לקרא עכ"ל ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דלכן הביא סברא זו משום דמבלעדי זאת נוכל לטעות ולומר דגם בעבודת יוהכ"פ בעינן ציץ ורחמנא לא צריך להזכירו בבגדי יוה"כ כיון דכתיב ביה תמיד וממילא נדע דבעינן גם ציץ וכדמות ראי' לזה מהא דביומא (ז' ב') אמר אביי בנשבר הציץ דכ"ע לא פליגי דלא מרצה כי פליגי דתלי בסיכתא ר"י סבר על מצח ונשא ור"ש סבר תמיד לרצון לפני ה' מאי תמיד אלימא תמיד על מצחו מי משכחת לה מי לא בעי מיעל לבה"כ ומי לא בעי מינם אלא תמיד מרצה הוא ולכאורה אמאי שבק אביי בהוכחת ר"ש דתמיד על מצחו מי משכחת לה דביוה"כ מאי איכא למימר וכאשר זכרו ר"ש בעצמו בהוכחתו לר"י דלא בעינן דוקא על מצחו תמיד ורק מרצה תמיד. אבל לדברינו ניחא דהוכחת תמיד דאינו על מצחו לא יצא לנו מיוה"כ דאולי באמת גם שם בעינן על מצחו ומשום סברא דאין קטיגור לא ניחא לי' להכריח כיון שאין הדבר מפורש כ"כ ואף דאין הכרח כ"כ דדילמא רוב זמנים נקט. עכ"ז פשוט קצת בסברא. ועי':

דף עט.

נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים יעשו בטומאה וכתבו [תוס' ד"ה או שהיו] וז"ל אע"פ שיכולין ליזהר [שלא יגעו בבשר] כיון דאישתראי טומאת אימורים אישתראי נמי טומאת בשר דאמר במי שהי' טמא כל היכא דאישתראי טומאת בשר אישתראי נמי טומאת אימורים משמע שהם שווים עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי לעמוד על עומק דבריהם הקדושים הא אין ההיתר מצד טומאת בשר שהוא בלאו רק משום טומאת גברא שהוא בכרת וא"כ לא תלוי כלל ביכולין ליזהר בנגיעת בשר אם לא ואף אם זר ישחוט מ"מ הזריקה מתעביד בטומאת הגוף דבכרת עכ"ל ואולי נאמר קצת דהתוס' ז"ל באו ליתן טעם למה דמשמע להו ממתניתין דתנן סתמא יעשו בטומאה ולא חלקו כלל באכילתן בין נטמא קהל לטומאת כהנים אם כן משמע דאף בטומאת הכהנים לבדם מ"מ נאכל הבשר בטומאה כמו בנטמא קהל. לזה באו ליתן טעם ואמרו אע"פ שיכולין ליזהר שלא יגעו בבשר וא"כ יוכל להיות הבשר טהור ממש ולמה נתיר לאכול בטומאה ועל זה אמרו כיון דאישתראי טומאת אימורים אישתראי נמי טומאת בשר. ועי':

שם ת"ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין ואפילו ישראל וכהנים טהורין וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק אמר רב חסדא לא שנו אלא שנטמא הסכין בטמא מת דרחמנא

אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל וקא מטמא לגברא דמעיקרא כי מיתעביד בטומאת הגוף דברכת קט מתעביד. וכתבו [תוס' ד"ה אלא שנטמא] וז"ל תימא [א"כ מאי אפילו] דקאמר היינו רישא ממש היו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין כיון דמטמא גברא מחמת סכין עכ"ל. וכתב מרן ז"ל ק"ל הא בדיבור שלאחר זה הקשו דלשחוט בסכין ארוכה כו' וא"כ זהו גופא החידוש דבכהנים טמאים א"א בלא דחיית כרת דהא יצטרכו לזרוק בטומאה אבל בסכין טמא ס"ד דלא לדחי דהא אפסר בסכין ארוכה והזורק יהי' כהן אחר שהוא טהור מ"מ דחייא לכרת כתירוצם דתוס' הכא דאין פנאי וצ"ע עכ"ל והוא דהתוס' בדיבור שאחר זה הקשו על דברי רב חסדא. שאמר דבנטמא סכין בטמא מת אז מעיקרא כי מתעביד בטומאת הגוף דבכרת קא מיתעביד וז"ל וא"א ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך לכנס לעזרה אי נמי יאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט ואומר ר"י דאין פנאי לכל הפסחים לשחוט בענין זה ואף להביא סכינים אחרים אין פנאי עכ"ל וא"כ כיון שבעצמם זכרו דאפשר לשחוט דלא יטמא הלא זהו גופי' החידוש דלא מצרכינן לכל זה. אך אולי נאמר קצת בזה דהנה בחולין (דף ב' ב') דאמרינן שם דטמא לא ישחוט במוקדשים אף בסכין ארוכה כמא יגע בבשר כתבו התוס' וז"ל הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כ"כ מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דמס' כלים כו' שאין טמא מת נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה דנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קנ"ה אמה ואיך יתכן שתהא סכין ארוכה כ"כ ותירצו בשם י"מ דהכא מיירי בבמה עכ"ל וא"כ ליש מפרשים אלו דלא מחלקי כלל (כמו שהובא בתוס' בתחלה בשם ר"י ור"ת) בין היכא דנטמא בחוץ ובין נטמא בפנים ובין עזרת נשים לשאר מקום לדידהו אין חידוש כלל לאשמעינן דלא מצרכינן לשחוט בסכין ארוכה כיון דלא אפשר והחידוש דלא מצרכינן לאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ ג"כ לא יעלה ארוכה לפי דעת הריצב"א המובא בתוס' יומא (נ"ח א') ד"ה מין במינו וז"ל וריצב"א תירץ דבשמעתא גבי כלי שרת מין בשאינו מינו חוצץ בכל ענין דאפילו את"ל דגבי לול יש חילוק כדף רישית גבי כלי שרת בכל ענין מין בשאינו מינו חוצץ נהי דכי עביד כעין בית יד מיקרי לקיחה אבל לגבי כלי שרת דכתיב ולקח הכהן לא מיקרי לקיחה בעצמו של כהן עכ"ל וכ"כ נאמר ג"כ לדעתו דגבי שחיטה נמי לא מיקרי קיחה דאף דלא כתיב בהו הכהן דשחיטה כשרה גם בזר מ"מ כיון דלמדים אנו דבעי כלי מדכתיב וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת. כתלמודין בזבחים (דף צ"ז ע"ב) דאמרי' שם אמר שמואל משום ר"א זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים הוקשו כולם זה לזה לעולה כי עולה מה עולה טעונה כלי אף כל טעונה כלי

ושאלו מאי כלי אילימא מזרק כו' אלא דסכין (ופרש"י אלא סכין לשחיטה לאפוקי צור וקנה דכלי שרת בעינן עכ"ל) ונפקא לן מויקח את המאכלת. וכיון דכלי שרת בעינן ובכל כלי שרת לא מיקרי לקיחה ע"י דבר אחר א"כ גם בשחיטה כן דאין לחלק כ"כ בין כלי שרת זה לזה. ונאמר א"כ דקושיית התוס' דהכא סובב לדעת הי"מ והריצב"א. ודברי התוס' שבדיבור שאח"ז שהקשו דישחוט בסכין ארוכה או שיאחוז בפשוטי כלי עץ סובבים לדעת ר"ת ור"י שבתוספות דחולין שם ושלא לדעת ריצב"א הנ"ל והתוס' הקשו לכ"ע. ואין לדחות דגם לדעת הי"מ עדיין קמשמע לן רב חסדא דאף בבמה דאפשר בסכין ארוכה מ"מ אין צריך לזה דאין כן הדבר דבאמת בבמה אף שנטמא הסכין בטמא מת לא יעשו בטומאה דכל סברת רב חסדא הוא משום דמעיקרא כי מתעביד בטומאת הגוף דבכרת קא מתעביד ובאמת כי נטמא סכין של שחיטה לחודיה עדיין אין הכרח דהכהן יעשה בטומאה דהא שחיטה כשרה בזר וע"כ כדברי הרש"א ז"ל שכתב וז"ל כיון דההוא גברא שהוא השוחט נטמא בטומאת הגוף מחמת הסכין הרי נכנס לעזרה בטומאת הגוף שהוא בכרת ומ"ל זר טמא ומ"ל כהן טמא שנכנס בעזרה כו' עכ"ל וא"כ באמת בבמה דאין כאן כרת לזר הנכנס לא שייך כלל דין זה. ועי':

דף פ.

איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב מטמאין אחד מהם בשרץ כו' ועולא אמר משלחין אחד מהם לדרך רחוקה וכתבו תוס' ד"ה משלחין] וז"ל פירוש אחד מן הטהורין מדף ריך ויטמאינו בשרץ. וקשה לריב"א אדרבא ישלחו אחד מן הטמאים לדרך רחוקה דהשתא הוו טהורין רובא ועבדי בטהרה דבכולה שמעתין אמרי' דמהדרינן אטהרה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא הכל לפי הצד דטמאין אין עושין לא בראשון ולא בשני ובזה אם נשלח הטמא הא בפסח השני שיצטרפו הטמאים יחד איהו ושאר הטמאים יהיו ציבור דאין עושין פסח שני וצ"ע עכ"ל. ואולי נאמר קצת בדעת התוס' ז"ל דכיון דבפסח כ"ע מודים דטומאה דחוי' בציבור וכדבריהם ז"ל במנחות (ט"ו א') בד"ה ורי"א אפילו שבט אחד טמא (וכל השבטים טהורין יעשו כולן בטומאה) לפי שאין קרבן ציבור חלוק וז"ל ואע"ג דר' יהודה ס"ל בפ"ק דיומא דטומאה הותרה בציבור מ"מ איצטריך ליה טעמא דאין קרבן ציבור חלוק בפסח כיון דיש ביה אכילה כדמוכח התם עכ"ל ואם כן כיון דטומאה דחויי' ומהדרינן אטהרה לכן סבירא ליה לריב"א דאף דאם ישלחו אחד מן הטמאים לא יוכלו לעשות פסח שני מ"מ לעת עתה כל מאי דאפשר לן למיהדר אטהרה מהדרינן דרחמנא לא התיר לן טומאה רק היכא דא"א בשום אופן בעולם והא דתלמודין דסנהדרין (י"ב ב') סתרי לדברי התוס' דמנחות דאיתא שם ת"ר

אין מעברין את השנה מפני הטומאה ר' יהודה אומר מעברין אר"י מעשה בחזקי' מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה וביקש רחמים ע"ע כו' והקשו אמר מר ר"י אומר מעברין אלמא אית ליה לר"י טומאה דחויי' בציבור והא תניא כו' עד דמסיק תלמודין דלר' יהודה אם עיברוה אינה מעוברת שטומאה הותרה בציבור ושלא לצורך עיברוה ומביא ראיה מחזקי' מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה וביקש רחמים ע"ע. הרי להדיא דגם בפסח טומאה הותרה לר"י ודלא כדברי התוס' ז"ל וכבר הרגישו האחרונים ז"ל בזה. אולי נאמר ליישב קצת דהנה עיבור שנה מפני הטומאה ע"כ הוא כדף רש"י ז"ל התם כגון שהיה נשיא חולה ואמדוהו למות ערב הפסח או שהיו רובן טמאים בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואינן יכולין למצוא עכשיו פרה אדומה כו' עכ"ל ולכן באופן זה פשוט קצת לר"י דאם עיברוה אינה מעוברת דשל כדין עיברוה דלמה ניחוש לכל זה הלא אין מעברין אלא אדר ועד ר"ח ניסן ותשועת ה' קרובה לרפאות את הנשיא וכן יזדמן לפניהם אפר פרה ובפרט דלא כלו האפר כ"כ דהלא מכל פרה ניתן למשמרת ושל משה לא כלה כלל ולכן מזה לא תקשי כ"כ להתוס' ז"ל אך עיקר הקושיא יסוב מחזקי' מלך יהודה דהתם היו כל ישראל טמאין מעובדי כוכבים וכל הבהמ"ק היה מלא מגילולים וכמה ימים נתמשך טהרת הבית כדכתיב ויחלו באחד לחודש הראשון לקדש וביום שמונה לחודש באו לאולם ה' ויקדשו את בית ה' לימים שמונה וביום ששה עשר לחודש הראשון כלו. ואם לא דטומאה הותרה גם בפסח למה ביקש רחמים ע"ע. וזהו דדחוק לן לכאורה טובא אך גם בזה נאמר לדעת התוס' ז"ל דטומאה דימי חזקי' היה טומאת עבודת כוכבים (וע' בחדושנו להרמב"ם) וכיון דאינה רק טומאה דרבנן אף דמאותה שעה גזרו עלה מ"מ לא החמירו חכמים כ"כ לומר טומאה דחוי' ודי לן לומר הותרה ולכן ביקש רחמים ור"י מדמה עיבור השנה מפני טומאת נשיא ואפר פרה לטומאת עבודת כוכבים דרבנן אבל בטומאה דאורייתא באמת רק דחוי' היא בפסח ולכן הקשו הכא דישלחו אחד מן הטמאים לדרך רחוקה שיעשו כולן בטהרה אף שידחו הטמאים מפסח שני אך ר"י תירץ בסוף דמהדרינן שיעשו כולם בראשון ולא ידחו הטמאים. ועי':

דף פ:

שם ע"ב בעי רמי בר חמא כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום או לא כו' אמר רבא ת"ש דתני ר' חייא, לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד מת למעוטי מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ ובמאי עסקינן אי נימא בבעלים ובמאן אי בנזיר מי מהני ביה (אפילו טומאה דשרץ ודאי לסתור מנינו והבאת קרבנותיו) כי ימות מת עליו אמר רחמנא. וכתבו [תוס' ד"ה אי בנזיר] וז"ל תימא לר"י דלמא לעולם בנזיר ונפקא

מינה אם שחט קרבנות ונטמא דלא מרצי ציץ וכן קשה בסמוך דקאמר (אלא בעושה פסח הניחא למאן דאמר אין שוחטין וזורקין על טמאי שרץ) אלא למאן דאמר שוחטין וזורקין (על טמאי שרץ השתא טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום לא כ"ש) הא מ"מ [נפקא מינה לאם שחט פסחו] כדף ירשתי כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא לשחוט לטמא כשר. ולזריקה ובעלים כהן ומדין הזריקה בטומאה הא זהו האיבעיא ורוצה באמת לפשוט מזה דלכהן הותרה וכדאמרן אלא לאו בכהן ובודאי אין חילוק בזה אם הזורק כהן הוא הבעלים או כהן אחר וצע"ג עכ"ל. והוא דטמא שרץ מותר לשחוט כדתנן בהדיא בזבחים (ל"א ב') שהשחיטה כשרה בזרים בנשים בעבדים ובטמאים ואיך ימעט טומאת התהום דשרץ בשחיטה ואי לזריקה קאמרי דאם הבעל כמא טומאת התהום דשרץ לא ניתן להתיר לו לזרוק רק בטומאה התהום דמת הלא אין ראוי לזריקה רק אם כהן הוא ואם כן היינו הך דרצה תלמודין לפשוט אלא לאו בכהן ושמע מינה הותרה לו טומאת התהום ומה לי אם הבעל כהן או כהן אחר אך אולי נאמר קצת בזה דאף דכל הטמאים כשרים לשחוט עכ"ז הלא אמרו שם בזבחים ובחולין (דף ב' ב') דדוקא בדיעבד ובסכין ארוך דבעזרה לא יוכל ליכנס ותנן שם ובלבד שלא יהו טמאין נוגעין בבשר ואם נגעו פשוט דטמאו את הבשר ואסור באכילה ובפסח אם נטמא בשר אף שחלב קיים אינו זורק את הדם כדלעיל (פ' ב') במשנה ואם נגע בעת השחיטה בדם בודאי פוסל את הדם למאן דאית ליה טומאת עצמן דאורייתא ועי' לעיל (י"ז ב'). וכל זה הוא בטומאה ודאי וכן הוא גם בטומאת התהום דשרץ דברה"י טמא מספק ומטמא את הבשר והדם ולכתחלה אסור לכנס לעזרה ולשחוט אף את קרבן הפסח משא"כ טומאת התהום דמת מותרים הבעלים לכנוס לכתחלה ולשחוט את הפסח וכמש"כ הר"מ ז"ל בהלכות קרבן פסח פ"ו הי"א וז"ל אם הי' טומאת התהום אע"פ שהוא טמא לתרומה הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו כו' עכ"ל וע"ש בכ"מ ועי' לקמן (פ"א ב') תוס' ד"ה וטמא ואף דבשאר הקרבנות לא הותר לכתחלה וכמו שכתב שם בכ"מ דמשמע כן מהר"מ ז"ל פ"ד מהלכות ביאת המקדש. ולדעת התוס' ד"ה וטמא הנ"ל גם בפסח לא הותר לשחוט מ"מ בדיעבד אינו מטמא כלל והקרבן טהור וכשר לגמרי לכ"ע. ועי':

דף פא:

אלא אי איתמר הכי איתמר אמר מר בר רב אשי לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה אלא אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה. וכתבו [תוס' ד"ה לפני זריקה] וז"ל ע"כ לפני זריקת שום דם דאם נזרק אפילו אחד מן הדמים ונטמא תנן בפ' ג' מינים [יביא שאר קרבנות] ויטהר ואפילו בטומאה ידועה אינו סותר

נזירותו וריצוי דטומאת התהום דכולה שמעתין היינו שאינו סתר נזירותו כדף ירשתי לעיל כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין הא שם בנטמא אח"כ אינו סותר בטומאה ידועה אבל אם נודע שנטמא למפרע בזה בידוע סותר ובתהום אינו סותר עכ"ל ור"ל דא"כ איך החליטו דע"כ איירי לפני זריקת שום דם משום דאם נזרק אחד מהם גם בטומאה ידועה אינו סותר דלא כן דהתם רק בנטמא אח"כ הדין כן אבל בנודע לו שנטמא למפרע אשמעינן הכא דבתהום אינו סותר אבל בידוע סותר ולחומר הנושא אולי נאמר קצת בדעתם דהוכחת דבריהם כן הוא דאם נאמר בלישנא בתרא זה דמר בר רב אשי דהא דקאמר אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה ר"ל לפני זריקה דכולהו הא אחד מהן כבר הוזרק דמו. א"כ גם מה שאמר מר בר ר"א בתחלה דבעינן דוקא שנודע לו לאחר זריקה היינו ג"כ אחר זריקה דכולהו משום דכולהו כקרבן אחד נינהו וזה לא ניחא להתוס' ז"ל דא"כ בטומאה ידועה דהדין שסותר אם נטמא קודם שהביא שום קרבן לפי זה יסתור גם אם הביא קרבן אחד אלא דלא השלים כולם (כיון שעושה כולם כקרבן אחד ובאמת מצינו לרבנן דאם נזרק עליו מקרבן אחד שוב אינו סותר אם נטמא ולא אמרינן דכולהו כקרבן אחד נינהו וא"כ גם ידיעת דטומאה התהום לא יסתור אחר קרבן אחד אלא ע"כ דלא אמרינן כולהו כחד נינהו ולאחר זריקה היינו אחר זריקה דחד. וכ"כ גם דברי מר בר"א בלישנא בתרא הוי גם קודם שנזרק אחד מן הדמים ותוכן כוונתם להוכיח מלישנא קמא על לישנא בתרא ועי' במפרשים מה שכתבו בזה:

דף צד:

דאמר רב יצחק בר רב יוסף [בטמאים הלך אחר רוב] העומדים בעזרה וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (פ' א') תוס' ד"ה משלחין וצ"ע עכ"ל אם כוונת מרן לדקדק על מה שכתבו התוס' שם דהא דאמר עולא התם אם היו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין משלחין אחד לדרך רחוקה ויעשו הפסח בטומאה דהיינו אחד מן הטהורים:

ואמר להו רב נחמן שם זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט. ולכאורה לפי דברי רב יצחק דבטמאים הלך אחר רוב העומדים בעזרה א"כ לא בעינן כלל לשלחו לדרך רחוקה לעקור סיכיה ומשכניה ורק שלא יבוא לעזרה די לנו. אולי נאמר בזה דאף דלא יעלה ארוכה לקושיא זו אם נאמר דעולא אזיל לשיטתו דאמר דדרך רחוקה הוי חמשה עשר מילין משום דף שוט למרן דרק לפטור מהכרת בעינן שיהיה רחוק כ"כ אבל לענין רוב טמאים לא יחלוק על דברי רב יצחק כיון דלא שמענו לו בפירוש דחולק ע"ז (ואף דהכא אמרו כמאן אזלא הא דאמר רב יצחק כו' כמאן כר"י בר' יהודה שאמר משום ר"א:

וא"כ ת"ק פליג ע"ז. עדיין אינו מוכרח כ"כ דהלא גם הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות קרבן פסח ה"ו פסק כדברי רב יצחק בר רב יוסף דכתב וז"ל כיצד משערים הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים אין משערין בכל האוכלין שאפשר שיהיו כ' נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביד אחד לשחוט עליהן אלא משערין בכל הנכנסים לעזרה כו' עכ"ל וע"כ הוא כמו שכתב המראה פנים בירושלמי דהוריות דף ירושו דכמאן אזלא היינו אם נאמר דטעמא הוי משום דרך רחוקה אז אתי ע"כ כר"י ב"ר יהודה שאמר משום ר"א אבל באמת אין זה הטעם לפי ההלכתא ורק הטעם הוא דף סח אי אפשר לשער בענין אחר עכ"ד בקוצר ובשינוי לשון) מ"מ נאמר דעולא סובר דדינו של של רב יצחק בר יוסף לא הוי רק משום דאין אנו יודעין כמה יבואו לשער בהם וכטעמו דהרמב"ם ז"ל ולכן משערינן בהבאין לעזרה משא"כ הכא דאנו יודעין מהנשלח ואנו משלחין אותו בידים לא די לנו כשנשלחו מעזרה ומירושלים לבד ורק בעינן שלא יהא ראוי לעשות הפסח מפני שהוא בדרך רחוקה ועי':

דף ק.

הלכה כר' יהודה בערב הפסח ודלא יאכל אדם סמוך למנחה) והלכה כר' יוסי בערב שבת (שאוכל והולך עד שתחשך) ודקדקו בתלמודין מדאמרת הלכה כר"י בערב הפסח מכלל דף ליג ר' יוסי בתרווייהו ודחי לא הלכה מכלל דף ליגי בהפסקה דתניא מפסיקין לשבתות דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אין מפסיקין. וכתבו תוס' ד"ה מכלל] וז"ל ל"ג דתניא דהא בברייתא לא פליגי בהפסקה דף סח אלא כדתניא גרסינן ומייתי כי היכי דף ליגי בהפסקה דשבת הכי קים ליה דף ליגי בהפסקה דף סח ומורי רבינו יחיאל אמר דגרס דתניא [ודייק מדאמר ר' יוסי אין מפסיקין] והיינו אפילו בערב הפסח דאין מתחילין [דבע"ש שרי ר' יוסי אפילו להתחיל] עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא ר' יוסי אמר דאין מפסיקין אפילו אחר שתחשך דלהתחיל אסור קודם קידוש ומ"מ אין מפסיקין וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת דהכא בהתחילו בהיתר איירי וכמו שכתבו בד"ה אין מפסיקין דבהתחילו באיסור מודה ר"י דמפסיקין וכיון דהתחילו בהיתר אין לר"י להודיענו דאין מפסיקין דזהו פשוט ולא נצרך לאשמעינן כלל ויותר מזה תנן בשבת (דף ט' ב') לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה כו' ואם התחילו אין מפסיקין והתם אף בהתחילו באיסור וכמו שכתבו התוס' שם ד"ה ואם התחילו והוכיחו כן מסוכה (ל"ח א'). וא"כ לפחות נדע אם התחילו בהיתר דודאי אין מפסיקין ול"ל לר' יוסי להודיענו כל אלה והא דהחמירו הכא דבהתחילו באיסור מודה ר"י דמפסיקין והתם אין מפסיקין אף בהתחילו באיסור נאמר לחלק משום דזמן קידוש כל הלילה וגרע טפי דדמיא להא

דאמרו בשבת שם (דף י' א') אמר אביי הני חברין בבלאי למאן דאמר תפלת רבית רשות כיון דשרא ליה הימייניה לא מטרחינן ליה ופריך ולמאן דאמר חובה מטרחינן ליה והא תפלת מנחה דלכולי עלמא חובה היא ותנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רבי חנינא משיתיר חגורו ומשני התם ביום לא שכיחא שכרות הכא בלילה שכיחא שכרות א"נ במנחה כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון דכולי לילא זמן ערבית לא מירתת ואתי למפשע וא"כ גם הכא בקידוש דלילה איכא תרי טעמי דהתם ומ"מ בהתחילו בהיתר אין להשמיענו דאין מפסיקין ולכן פשוט להתוס' ז"ל מדאמר אין מפסיקין דהיינו בערב הפסח ועי':

דף קא.

גמ' בני אדם שקידשו (קידוש היום) בבית הכנסת אמר ר' יוחנן אף ידי יין יצאו (ואין צריכין לברך על היין שבתוך הסעודה) והקשו עליו מהא דתניא שינוי מקום צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך תיובתא דר' יוחנן תיובתא ואח"כ אמרו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אבל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך כו' מיתיבי בני חבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן כו' כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה בד"א כשהניחו שם זקן או חולה אבל לא הניחו כו' טעונין ברכה לכתחלה מדקתני עקרו רגליהן מכלל דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן עסקינן וטעמא דהניחו שם זקן או חולה כו' אבל לא הניחו כו' טעונין ברכה לכתחלה קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק מאן תנא עקירות (דקתני דגם דברים הטעונין ברכה לאחריהן צריך לברך) ר' יהודה היא דתניא חברים שהיו מסובין כו' אין טעינין ברכה א"ר יהודה במה דברים אמורים בזמן שהניחו שם מקצת חבירים אבל לא הניחו שם מקצת חבירים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה ודקדקו שם בגמרא (ק"ב א') אלא טעמא דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן הוא דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אבל דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אפי' לרבנן טעונין ברכה נימא מהא נמי תיהוי תיובתא דר' יוחנן ומשני אמר לך ר' יוחנן הוא הדין] דאפי' דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן נמי אין צריכין לברך והא דקתני עקרו רגליהן להודיעך כחו דר' יהודה) וכתב מרן וז"ל קשה לי דא"כ גם מהתם ליכא תיובתא (על ר' יוחנן) די"ל דהברייתא דשינוי מקום צריך לברך אתיא כר' יהודה ואיהו סבר כת"ק עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת תלמודין דאין לומר דברייתא דשינוי מקום אתיא כר' יהודה דא"כ רבותא

טפי ה"ל לאשמעינן דאף עקירת מקום (דהיינו דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן וכמו שאמרו לעיל בגמ' דמדקתני עקרו מכלל דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן עסקינן) נמי צריך לברך אבל מכיון דקתני שינוי מקום מכלל דדוקא דברים שאינן טעונין ברכה הוא דצריך לברך אבל דברים הטעונין ברכה דבדידהו מקרי עקירת מקום אין צריכין לברך וע"כ דלא אתיא כר' יהודה והוי שפיר תיובתא לר' יוחנן ובשלמא אם לא נזכר כלל דיש פנים לחלק בין דברים הטעונין ברכה לאחריהן ובין אין טעונין אזי לא תקשי לנו כ"כ וכמו שלא דקדק רב ששת בזה משא"כ עתה דנזכר רבותא זו בהברייתא דחבירים שהיו מסובין אליבא דר' יהודה א"כ אם נאמר דגם ברייתא זו ר' יהודה היא ה"ל לאשמועינן טפי דעקירת מקום צריך לברך. וזהו שהעלו תיובתא מברייתא זו לר' יוחנן ועי':

שם תניא כוותיה דרב חסדא (דאמר אבל דברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן א"צ לברך) חבירים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו א"צ לברך וכתב הרשב"ם וז"ל והא בהדייא מסייע לרב חסדא מדקתני יין אבל בההיא דלעיל לא תנא יין בהדיא כו' עכ"ל ובתוס' שם פירשו בענין אחר ע"ש וכתב מרן וז"ל [רשב"ם ד"ה ה"ג ת"כ דר"ח ובתוס' ד"ה ת"כ דר"ח] קשה לי למאי הוצרכו הא כפשוטו ניחא דלא מייתי ראיה מברייתא דלעיל די"ל דנקט עקרו לרבותא דר' יהודה וכדדחי לעיל אליבא דר' יוחנן לזה מייתי סייעתא מהך ברייתא דלא קתני פלוגתא א"כ מדנקט עקרו מוכח דדוקא בטעונה ברכה במקומה עכ"ל ואולי נאמר קצת דלא אמרו לעיל די"ל עקרו לרבותא דר"י רק דמברייתא זו לחודה לא תקשי לר' יוחנן משא"כ עתה כיון דכבר הובא גם ברייתא דשינוי מקום צריך לברך והוי תיובתא דר' יוחנן דאם נאמר דר' יהודה היא הו"ל לאשמעינן עקירת מקום צריך לברך וכמש"ל א"כ ממילא הוי סייעתא דרב חסדא דאם נאמר דאין לחלק כלל בין דברים הצריכין ברכה לאחריהן במקומן ובין אין צריכין לרבנן רק לר' יהודה לחודיה א"כ ברייתא זו שינוי מקום כמאן אתיא אלא ע"כ דרבנן מחלקי באמת דרק שינוי מקום צריך לברך והיינו דברים שאין צריכין ברכה אבל עקירת מקום דהיינו דברים שצריכין ברכה אין צריכין לברך. אלא דכל זמן שלא נודענו מברייתא זו דחבירים שהיו מסובין לא הוכרח לן כ"כ כרב חסדא דהיה מקום לומר דלא מחלקינן כלל בינייהו וכמש"ל אבל כאשר נודענו משתי הברייתות הוי סייעתא לרב חסדא דע"כ ברייתא דחבירים לדעת חכמים בעצמם היא ומסייע לר"ח לכן משני הרשב"ם משום דלא תנא יין בהדיא התוס' משני לפי פירושם ועי':

ראש השנה

דף ט.

גמרא דתניא בחריש ובקציר תשבות רע"א אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע וגו' אלא חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית כו' ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהוא מצוה ור' ישמעאל מוסיפין מחול על הקודש מנא ליה נפקא ליה מדתניא ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה ת"ל בערב כו' הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על הקודש אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מניין ת"ל מערב עד ערב אין לי אלא יוה"כ שבתות מניין ת"ל תשבתו כו' הא כיצד כל מקום שיש בו משום שבות] מוסיפין מחול על הקודש ופריך ור"ע האי ועניתם את נפשותיכם בתשעה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתי כו' וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי וכתב מרן וז"ל קשה לי לרע"ק דלא דריש כן ויליף משביעית הא מזה לא מצינו למילף רק דין תוספות לענין איסור מלאכה אבל לענין עינוי ביוה"כ מנ"ל דהא אין ללמוד עינוי ממלאכה במה מצינו דמה למלאכה דנוהג בשבתות וימים טובים ויותר קשה אפי' לענין מלאכה הא בשביעית אינו אסור בתוספת מדאורייתא רק חרישה וקצירה ולא נטיעה כמ"ש תוס' ד"ה ומותר לקיימן וא"כ ביוה"כ ושבת מנלן תוספת בשארי מלאכות וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת דבתלמודין יומא (פ"א א') אמרינן ותנא מייתי לה הכא ועניתם את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו יכול יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה ת"ל וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה על עיצומו של יום ענוש כרת ואין ענוש כרת על תוספת מלאכה יכול לא יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה אבל יהא ענוש כרת על תוספת עינוי ת"ל כי כל הנפש אשר לא העונה בעצם היום הזה על עיצומו של יום ענוש כרת כו' ולהלן שם מייתי דרשה דועניתם ללמוד ממנו תוספת יוה"כ ושבת ויו"ט ושם ע"ב פריך ותנא דעצם עצם האי בתשעה לחודש מאי עביד ליה (מדאיצטריך למעוטי לתוספת החול מעונש ומאזהרה ממילא שמעינן דמוסיפין) ומשני מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתי וכי בתשעה מתענין כו' כנ"ל. וא"כ מצינו למילף לרע"ק תוספת עינוי ומלאכה ביוה"כ מדרש דעצם עצם דהלא גם ר"ע מפיק קרא דועניתם לכדתייא בר רב מדיפתי כתנא דעצם עצם ואין להקשות דא"כ ל"ל לר"ע למיפק תוספת שביעית מקרא דבחריש ובקציר תשבות ולמה לא למד מתוספת מלאכה דיוה"כ. דעל זה נאמר דלא דמיא תוספת שביעית במלאכה לתוס' שבת ויוה"כ

במלאכה וכמ"ש התוספות במ"ק (דף ד' א') דאמרינן שם בסוגיא ר"ג ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו (היינו עד הפסח בשדה לבן ועד העצרת בשדה אילן) ובטלוהו כו' מ"ט גמר שבת שבתון משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין אף כאן היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין (ופליג אדר"ע דאמר תוספת שביעית דאורייתא) וכתבו התוספות ד"ה היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין וז"ל ואי קשיא והא מפקינן מקרא במס' יומא (דף ס"א) צריך לעשות תוספת גבי כבת בין בכניסתה ובין ביציאתה להוסיף מחול על הקודש איכא למימר ההיא פורתא לא קחשיב כיון דלא הוי אלא כל שהוא וכי ההיא שיעורא גמי יהא מודה ר"ג דצריך להוסיף עכ"ל וא"כ נאמר דרע"ק סובר כתנא דעצם עצם הנ"ל ומפיק משם הוספת מלאכה ועינוי ביוה"כ ושבת ויו"ט גמר בשבת שבתון מיוה"כ כמו דיליף שבת שבתון שבת שבתון לרב אחא בר יעקב דשם עי"ש. והא דדריש רע"ק הכא לתוספת שביעית מבחריש ובקציר היינו להוסיף הרבה כגון מפסח ועצרת [והא דכריך הכא בפשיטות ורע"ק האי ועניתם את נפשותיכם בתשעה מאי עביד ליה היינו משום דף שוט לתלמודין כיון דמצינו לדידיה דסובר שהחמיר רחמנא כ"כ בתוספת שביעית לאסור מפסח ועצרת ממילא נלמוד מעצם עצם גם תוספת עינוי ביוה"כ ותוספת דכל מלאכות דדרשה פשוטה היא כיון דמחייב כרת על עצמו ממילא נשמע דאיכא איסור בתוספת בלו אבל לר' ישמעאל אין ברור לו כ"כ למוד דעצם עצם כיון דלא מצינו לדידיה תוספת שביעית מקרא. אם כן מי יאמר לן דרק על עיצומו של יום איכא כרת אבל איסורא איכא גם על התוספת דילמא על עיצומו של יום איכא כרת ומכ"ש איסור אבל על התוספת ליכא לא כרת ולא איסור ועי']:

דף יג.

גמ' וקים להו לרבנן דכל תבואה שנקצרה בחג בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה א"ל ר' ירמיה לר' זירא וקים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש א"ל לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהילכתא כו' הדר אמר ר' ירמיה לאו מילתא היא דאמרי דודאי קים להו דבעו מיניה חבריא מרב כהנא עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו אם תאמר דעייל ביד עובד כוכבים קצירכם אמר רחמנא ולא קציר עובדי כוכבים ופריך ממאי דאקריבו דלמא לא אקריבו. לא סלקא דעתך דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריבו עומר והדר אכול מהיכן אקריבו. אמר להן כל שלא הביאו שליש ביד עובדי כוכבים ודילמא עייל שליש ולא קים להו [אלא קים להו הכא נמי קים להו] וכתב מרן וז"ל תמוה לי דאיך דומין זה לזה דלעיל שלא ראינו התבואה קודם ר"ה אלא עתה כשקוצרין אותה בסוכות ובאנו לדון מדרך כלל דכל

שנקצרה בחג הביאה שליש קודם ר"ה. בזה י"ל דלא קיים להו בהאי כללא משא"כ הכא דכשבאו לארץ ראו להתבואה שלא הביאה שליש בזה בקיאין מה שהוא לראיית עין. והא בזה ודאי בקיאין כדתני במתניתין התבואה משהביאה שליש והא גם בלא הביאה שליש וכן לענין מעשר ניחוש שמא הביאה שליש אלא ע"כ דבזה בקיאין עכ"ל. הנה הא דהחליט מרן דבזה ודאי בקיאין ממתניתין דהתבואה משהביאה שליש לא מכרחת כ"כ לכאורה דהלא שאלת ר' ירמיה וקים להו לרבנן גם על מתניתין יסוב. כדמצינו כעין זה במס' שבת (פ"ה א') ומנלן דהא דקים להו לרבנן מילתא היא. אף דמפורש במתניתין. ואיך נעשה מזה ראיה וערבך ערבא צריך אך פשטיות הענין נראה דסבירא להו לתלמודין לדמות זה לזה אף דהכא איירי בלא ראינו והתם ראינו מ"מ כיון דדבר פשוט הוא דזמן שנתנו לאיזה ענין שבתבואה לא נתנו לחלוק בין שדה לשדה ורק דמיעוטא בתר רובא גריר וא"כ הלא דבר זה נוכל לראות ולידע שרוב תבואות הנקצרות בחג בידוע שהביאו שליש לפני ר"ה וודאי דזה רחוק מטעות ורק דר' ירמיה חשש בתחלה דדילמא גם בזה טעו חז"ל אף שהוא למראית עין דרוב תבואה שנקצרה שליש בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה עכ"ז חשש אולי לא ראו יפה. וע"ז הביא לעצמו ראיה מקרא דויאכלו מעבור הארץ ומוכח משם דסומכין על ראיתינו וממילא נסמוך גם על מה שאנו רואין ברובא דעלמא דכל תבואה שנקצרה בחג כו' ובתר רובא ניזיל ואין מקום לטעות. ועי':

דף כז:

[תוס' ד"ה ניקב] כתבו בסה"ד וז"ל ומסקנא דשמעתא [והלכה למעשה] נראה דשופר שניקב וסתמו במינו וחזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב לית דין ולית דיין דכשר אפילו היה מעכב התקיעה קודם שנסתם דף ירוש זה עיקר דאם מעכב את התקיעה אחר שנסתם קאמר ולא סתמו כלל כשר אפילו מעכב הנקב את התקיעה כדאמרינן בירושלמי דכל הקולות כשרין בשופר עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי למה דוקא במינו הא בירושלמי מוקי למתני' אף כר' נתן וא"כ מיירי מתניתין באינו מינו ואפ"ה אם אינו מעכב כשר ובזה לא פליגי רבנן אלא דס"ל דבמעכב אף במינו פסול אבל מה דכשר לר"נ באינו מינו הכי נמי לרבנן עכ"ל ואולי נאמר בזה דהתוס' בעצמם בתחלת הדיבור סתרו פירוש זה דמפרשי דאם מעכב את הקול אחר שנסתם קאמר דקשיא להו כיון דכל הקולות כשרים בשופר כדקאמרינן בגמרא מה לי מעכב מה לי אינו מעכב אך לבסוף הסכימו דף ירוש זה עיקר ולא הודיעו במה ניחא קושייתם ובשאר פוסקים מובא הטעם משום שין דמעכב את התקיעה הוי כמו שני שופרות דף סול דשופר אחד אמר רחמנא ולא שני שופרות. וא"כ לכאורה אף דהשתא אינו מעכב מ"מ כיון דנשתנה קולו

בתחלה ועתה סתמו הא הוי עדיין כמו שציפהו זהב דף סול משום שני שופרות וע"ז תירץ הט"ז כיון דבמינו הוא לא נקרא כלל דבר אחר ולא דמיא לציפהו זהב עי"ש בסימן תקפ"ו סק"י ולכן פשוט לומר דמשום זה נקטו רבותינו התוספות דסתמו במינו דוקא והא דהקשה מרן מהירושלמי דמוקי למתניתין כר"נ וא"כ מיירי מתניתין באינו מינו כו'. אולי הירושלמי איירי בשלא היה מעכב כלל גם בתחלה משא"כ היכא שהיה משונה קולו בתחלה לא מהני אם סתמו בשאינו מינו ועי':

יומא

דף יא:

ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין חייבת במזוזה פשיטא מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם קמ"ל ופריך ואימא הכי נמי ומשני אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם [הני בעי חיי] והני לא בעי חיי וכתב מרן וז"ל קשה לי דזה מספיק שלא למעט נשים אבל לענין בית השותפים לא שייך כן דהא באנו לפטור מצד דבית כזה אין בו חיוב מזיזה אבל גברי בר חיובי נינהו כשיהיה לו בית מיוחד ומ"ש בית שאולה דף טור ויכול לדור כל ימי חייו בבית שאולה בלא מזוזה ולא אמרינן ביה הני בעי חיי דמ"מ שייך אקרקפתא דגברי מצות מזוזה בבית שלו וא"כ ה"נ דילמא בית שותפים פטור דליכא חיוב אלא בבית המיוחד לו וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דבאמת עיקר דרשה זו הוי רק למעט בית הנשים אבל בית השותפים נפקא לן מקרא אחרינא דבחולין (קל"ה ב') אמרו מזוזה אע"ג דכתיב ביתך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלשון רבים לאתויי אף בית השותפים) ולא זכרו התם כלל הני בעי חיי והני לא בעי חיי ופשוט קצת דמלשון רבים לחודיה נפקא לן בית השותפים אחרי כותבי זאת מצאתי גם בתפארת ירושלים שתירץ כן ע"ש:

דף יג.

על מה דתנן ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו פריך בגמ' ומי סגי ליה בתקנתא בית אמר רחמנא והא לאו ביתו היא עדיין ומשני דכניס לה ופריך א"כ הוה ליה שני בתים ורחמנא אמר וכפר בעדו ובעד ביתו ולא בעד שני בתים כו' עד דמסיק דלחדא אומר לה הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות חברתך ולחדא אימר לה הרי זה גיטך ע"מ שלא תכנסי לבית הכנסת ופריך ודילמא לא מייתא חברתה ולא עיילא היא לבהכ"נ והוה ליה גיטא דתרווייהו גיטא וקם ליה בלא בית. אלא לחדא אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות חברתך ולחדא אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שאכנס אני לבית

הכנסת דאי מייתא הא קיימא הא ואי מייתא הא קיימא הא מאי איכא למימר דילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה ועביד לה עבידה למפרע בשני בתים אי חזי לה דקא בעיא למימת קדים איהו ועייל לבית הכנסת ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע וכתבו [תוס' ד"ה אלא לחדאי דאע"ג דכבר הקשה לו] דלמא לא עיילא לבי כנישתא (וא"כ יש לנו לחשוש כזה גם על כהן גדול) הני מילי לגבי דידה שהנשים עצלניות הן אבל כהנים זריזים הן וכ"ש כהן גדול דזריז טפי ולא ישכח. ועוד גבי דידה חיישינן טפי לפי שאינה תדירה בכאן לראות אם לא תמות חברתה שתכנס היא לבהכ"נ דאטו בכפה תלי לה עכ"ל]. וכתב מרן ז"ל וזה לשינו לא זכיתי להבין הא אין אפשרות לה לילך לבית הכנסת דאזי תבטל גיטה והוי כלא גירשה כלל דהדרה החשש שמא תמות ויעשה העבודות עד שעת מיתתה בשני בתים. ואם נאמר דס"ל לתוס' דלישנא דאמרינן ולא עיילא משמוע דקאי על ודילמא ומדלא פרכינן בפשוטו דהא א"א לה למיעל לבהכ"נ ע"כ דהתנאי היה דלא תכנס לבהכ"נ היום ומחר ואי לא מייתא גיטא דחברתה גיטא והיא הולכת אחר עבודת היום לבהכ"נ ובטל גיטא אבל יקשה תירוצם לפי שאינה הדירה וכו' מה לה בידיעה מחברתה כל שהיא לא מתה ממילא חברתה מגורשת וצריכה היא לילך לבהכ"נ ומה לנו אם חברתה מחיים אם לא הא כיון דחברתה מגורשת צריכה היא לילך לבהכ"נ לבטל גיטה עכ"ל ואולי נאמר דכוונת התוס' ליישב אגב אורחייהו אף אם יעלה לפנינו למעט בחששא זו דדלמא לא עיילא לבהכ"נ והיינו שיתנה עמה הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות חברתך ולא תכנסי לבהכ"נ דאז אם מתה חברתה אף אם לא תכנסי מ"מ לא קם ליה בלא בית ועכ"ז חיישינן עדיין דלמא לא מתה ולא תכנסי אף דחששא דלא הכנסי רחוק הוא דאם מתה חברתה לא בעינן לכניסתה (וזה מוכרח דגם תנאי כזה לא מהני דאל"כ למאי איצטריך לתנאי אחר כדמסיק תלמודן הול"ל דאתני כן) ולפי זה תקשי טפי מדוע בדידה חיישינן אף דרחוק לה שתעבור על תנאה ובדידיה לא חיישינן כלל וע"ז כתבו התוס' ז"ל דגבי דידה חיישינן טפי לפי שאינה הדירה בכאן לראות אם לא תמות חברתה שתכנס היא ור"ל דבאם מתה חברתה לא צריכה כלל לכנס לבהכ"נ וכמ"ש דכוונתם הוא שתנאו היה אם לא קמות וגם לא תכנסי אז תיהוי גיטה גט ולא האריכו כ"כ משום דמוכח ע"כ מסוגייתן דגם באופן זה חיישינן וכדברינו. ועי':

דף טו.

רב פפא אמר לא קשיא הא רבנן הא אבא שאול (לרבנן קטורת ברישא והדר נרות כמתניתין דהכא ולאבא שאול נרות ברישא והדר קטורת כמתני' דף ייס) ופריך במאי אוקימתא למתניתין דהכא כרבנן פייס כאבא שאול אימא סיפא הביאו לו את התמיד

קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו נכנס להקטיר קטורת ולהטיב את הנרות אתאן לרבנן רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול וכתבו [תוס' ד"ה אימא סיפא ז"ל תימא לי אמאי פריך מההיא דף "ג ליפרך מההיא דף "ב גופא (היינו מציעתא) מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח הפנימי והמנורה ואבא שאול סבירא ליה בפרק אמר להם הממונה גבי אביי מסדר המערכה ואליבא דא"ש דדשון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד וי"ל דילמא רב פפא פליג עליה דאביי וסבירא ליה דאפילו לאבא שאול דם התמיד ברישא והדר דשון מזבח הפנימי עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי לפי זה למאי צריך לומר דאביי לא אמר כר"פ רישא וסיפא רבנן ומציעתא כא"ש לא מוקמינן הא בפשוטו לאביי לשיטתו דמסדר מערכה דא"ש ממילא ליכא לשנויי דף ייס כא"ש דהא באותה משנה עצמה קתני דזריקת דם קודם מזבח הפנימי והמנורה ולא"ש אינו כן עכ"ל ואולי נאמר קצת דלא ניחא לתלמודין לומר דאביי לא קמוקים כרב פפא מטעם זה דבאמת מהא דתנן מי שוחט מי זורק והדר מי מדשן מזבח הפנימי והמנורה אין הכרח כ"כ שכן היה סדר עבודתן. שיכול להיות דבסדר העבודה היה דשון מזבח והמנורה קודם זריקת דם התמיד ומתניתין כסדר חשיבותן קחשיב דהראשון שבו יצא הגורל שוחט והשני העומד לימינו זורק ואף שיתאחר עבודתו עכ"ז הוא חשוב טפי שיזכה סמיך למי שעלה הגורל והאנשים המוליכים האיברים דכל אחד ואחד מהם אינו עושה דבר שלם יזכו לאחרונה דהלא לפי שמסיק תלמודין לקמן (דף כ"ה ב') היה רק פייס אחד לכל העבודות הללו ושנים עשר כהנים זוכים בו כאחד ולכן שפיר חשיב להו כסדר חשיבותן ואם לא היה לנו שום דוחק בתירוצו דאביי אז היה באפשרות לתלמודין לומר דלא ניחא לאוקמי כרב פפא משום טעם זה דהכא קתני זריקה קודם הטבה. אף דלכאורה לא דחוק כ"כ לאוקמי כן. משא"כ עתה דגם לאביי דחוק טובא כדמפרשי תלמודין בטעמא דרב פפא לא אמר כאביי דאיך תנא ברישא הטבת שתי נרות והדר תני הטבת חמש נרות דקדמי ומשום זה קמוקים רב פפא כתרי תנאי אף דלא מרווח לן בודאי מ"מ בחר בתירוץ זה משום דדחיק ליה טפי תירוצו של אביי וע"כ לא ניחא לתלמודין לומר דאביי לא אמר כרב פפא משום דקתני מי זורק והדר מי מדשן. דהלא ש מקום לפרש באין דוחק כ"כ וכמ"ש ולכן תירצו משום דע"כ גם סיפא כרבנן והוי רישא וסיפא רבנן ומציעתא כא"ש וזהו דחוק טובא לדידיה. אבל רבותינו התוס' דהקשו לרב פפא מהך מתניתין דקתני זריקה ברישא ואח"כ דשון מזבח והמנורה תירצו ברווח טפי דרב פפא לא סבר כאביי ורק סבר דאפילו לא"ש דם התמיד ברישא והדר דישון מזבח

הפנימי דמי יכריח לרב פפא דיסבור דוקא כאביי משא"כ לאביי לא מרווח לומר כן וכמו שכתבנו ועי':

דף יח:

[תוס' ד"ה יחודי בעלמא] כתבו בסה"ד וז"ל אבל ביסודו של אברהם בר דוד מצאתי בספר בעלי הנפש שכתב להתיר וז"ל ולי נראה אי מיתרמי לאינש אבילות ברגל שאין צריך לישן בין האנשים אע"ג דקילא ליה דלא חל עליה אבילות. [משום דבשבעת ימי המשתה אית בהו] משום אפושי שמחה לשושביניו וכל בני החופה אבל שמחת הרגל דלית בהו כי האי גוונא לא עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא גם בשבעת ימי אבילות דלית בהו אפושי שמחה אסור ביחוד כדקתני כל אותן הימים כו' עכ"ל והוא דתניא בכתובות (ד' א') הרי שהיה פתו אפויה כו' ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כו' ונוהגין ז' ימי המשתה ואח"כ ז' ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים הרי להדיא דגם בימי אבילות דלית בהו אפושי שמחה אסור ביחוד ואולי נאמר דרבותינו התוס' לא באו רק לחלק בין תחלת קביעת השמירה שיהא הוא בין אנשים והיא בין האנשים אבל זה פשיט לדידהו דאחר עבור שבעת ימי המשתה ויבואו שבעת ימי אבילות אף דלית בהו משום אפושי שמחה מ"מ אם נאמר להסיר השמירה דנשים ואנשים שנתחייבו בזה בימי המשתה. בודאי יבואו להקל ולקלקל. כיון דעד הנה צריכין שמירה ועתה יבטלו ולכן שפיר תנא דכל אותן הימים גם אחר שעברו ימי המשתה ובאו ימי האבילות עכ"ז לא נבטל שמירתן. ובפרט דהתם גרע טפי דכבר עברו שבעת ימים (המה ז' ימי המשתה) מיום המיתה וכבר חלף ועבר חמימות האבל. משא"כ בדברי התוס' ז"ל דמת ברגל שפיר הקילו משום דלית בי אפושי שמחה ועי':

דף כז:

אמר רב אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודת יום הוא מתקיף לה רבא אלא מעתה תיבעי פייס כו' ופריך למימרא דעבודת יום בעי פייס עבודת לילה לא בעי פייס כו' והרי תרומת הדשן (דעבודת לילה היא ובעי פייס) כו'. וכתבו [תוס' ד"ה למימרא] וז"ל תימא לי מאי קפריך אמאי לא משני תחלת עבודת יום היא כדמשני לעיל וי"ל דהכא אתי למימר דבעיא תרתי עבודת יום ומיתה בזר דלכאורה משמע ליה דרבא דף ריך אלא מעתה הכי קאמר אלא מעתה דקמחייבת בזר תיבעי פייס ומשמע נמי אלא מעתה דקרית ליה עבודת יום אלמא דבעינן תרווייהו לענין פייס הרי איברים ופדרים דנהי דזר חייב עליהם מ"מ עבודת לילה היא. והדר פריך מתרומת הדשן אי סבירא ליה

כרב דלא מיחייב זר אעבודת סילוק אלמא אע"ג דלא מיחייב זר עלה בעי פייס וכן פרש"י למימרא דעבודת יום וחיוב מיתה בזר בעי פייס ולא נהירא מה שפירש דבדרך את"ל דסבר כרב [דהא בירושלמי ישׁ] זר שתרם ר' יוחנן אמר חייב אלא י"ל דף ריך ללישנא קמא דלעיל דקאמר עבודת לילה היא עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי דלמאי צ"ל דף רכינן אי ר' יוחנן סבר כרב הא כפשוטו ניחא דף רכינן לרבא דס"ל דף ייס תלי בחיוב זר א"כ לרב דבהרמה אין זר חייב עליה אמאי יהי' פייס ומה בכך דר' יוחנן לא סבירא ליה כרב מ"מ קשה לרב למה היה פייס. גם תמוה לי על תירוצם לל"ק מ"מ יקשה איך אמר ר' יוחנן דזר שתרם ח"ב הא הוי עבדת לילה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת דרבא דף ריך אלא מעתה דקמחייבת בזר והיא עבודה היום תיבעי פייס משמע דהכי מאמר דבשלמא אי לא מצינו לר"י דאית בה תרתי למעליותא אין מקים להקשות עליו דהו"א דלכן אין בה פייס משום דלר"י בעינן דוקא תרתי אבל השתא ודאי קשיא והקשה תלמודין על דעת רבא דאיך העלה אדעתך לומר לר"י דבעבודה שאין בה אלא חדא לא בעינן פייס והרי תרומת הדשן כו' אבל לא עלה כלל על דעת רבא לומר להכרח דבעינן דוקא תרתי לפייס ורק לרב סגי בחדא ולכן תרומת הדשן שהיא תחלת עבודת היום בעינן פייס לרב וסידור שני גזירי עצים לא נחשבת כלל מהעבודות היום לרב והכי מסקינן דעבודת לילה היא (ואף דכתיב וערך עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר הלא כבר כתבו התוס' לקמן (כ"ח א') ד"ה אף אנן נמי תנינא וז"ל ואילו שני גזירין לא קתני אלמא עבודת לילה נינהו ואע"ג דכתיב בבוקר בבוקר י"ל כיון דכתיב בבוקר בבוקר תרי זימני נימא תן בוקר לבוקרו של לילה עכ"ל) וגם זר שסידרן פטור לרב ולכן לא בעינן פייס לדידיה וא"כ לא תקשי לרבא ל"ל פייס בהרמה לרב ומה שהקשה מרן על תירוצם דף ריך לל"ק דמ"מ יקשה איך אמר ר"י דזר שתרם חייב הא הוי עבודת לילה. הנה קושיית מרן הוא דכיון דר"י בעצמו תלה הכא חיובו דזר שסידר שני גזירין משום דעבודת יום היא וא"כ איך אמר ר"י בירושלמי דזר שתרם חייב הא הוי עבודת לילה. אך ע"ז נאמר קצת דלעיל בתלמודין (כ"ד א') הובא פלוגתת רב ולוי דלרב רק אארבעה עבודות זר חייב עליהן היינו זריקה והקטרה וניסוך המים וניסוך היין וללוי חייב אף על תרומת הדשן. ואמרינן שם מ"ט דלוי רבי רחמנא לכל דבר המזבח וכתבו התוס' שם ד"ה ולוי וז"ל הכא לא הוה מצי למיפרך ומאי ראית לרבות עבודת סילוק ולמעוטי עבודה שאינה תמה דיש לומר דעבודה סילוק דבר המזבח הוא אבל עבודה שאינה המה אינה במזבח אבל קשה לי א"כ ליחייב אסידור מערכה נמי דהא עבודת מזבח נמי היא ומה ראית למעט אותה לרבות עבודת סילוק אלא יש לומר תרומת דשן עדיפא שקודמת לכל עכ"ל וא"כ גם לר"י נאמר דהא דמחייב התם

בירושלמי תרומת הדשן בזר אף שהיא עבודת לילה היינו משום חשיבותה שקודמת לכל. והא דהוצרך הכא לטעם הואיל דעבודת יום היא זהו דוקא בסידור שני גזירי עצים דלית ליה חשיבות זה לכן הוצרך להוסיף טעמא דעבודת יום אבל לומר ג"כ דמשום טעם זה בעינן פייס לא ניחא לתלמודין בזה או משום דלדעת רבא רחוק לומר כן כיון דסובר דלפייס בעינן לר"י עבודת יום וגם זר חייב עליה פשוט להו דטעם זה לבדו לא מהני לכן מתרץ משום מעשה שהיה. או משום דטעם זה פשוט להו טפי אף אם נאמר דדי להו בסברא זו לחודיה ועי':

דף מא.

אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן כו' ת"ש מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו (ויביא חטאת בהמה כדין עשיר) ואין מוסיף ומביא חובתו (היינו חטאת בהמה) מדמי עולתו (מפני שאין יכול לשנות מעות שקרא עליהן שם עולת העוף ליקח מהן חטאת) והא הכא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע ומשני רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע (דקתני הכא בברייתא והעשיר ואחר כך אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו) אלא מאי אית לך למימר [שכבר אמר מעניותו] ה"נ שכבר אמר משעת הפרשה וכתב מרן וז"ל עי' חולין (ל"ב ב') וצ"ע עכ"ל. והוא דשם אמר רבא שחט הוושט ולבסוף פסק את הגרגרת נבילה היא אבל פסק ולבסוף שחט כדבר אחר גורם לה לפסל דמיא (ולא הוי רק טריפה איתיביה רב אחא בר הונא לרבא שחט את הוושט ופסק את הגרגרת פסק את הגרגרת ואח"כ שרט את הוושט נבילה אלמא דאפילו פסק ולבסוף שחט נבילה היא ומשני אימא וכבר שחט את הוושט מעיקרא. א"ל שתי תשובות בדבר חדא דהיינו קמייתא ועוד הא תנן ואח"כ ע"כ שם לש בגצ'. וא"כ איך אמרינן הכא דהא דתניא ואח"כ היינו שכבר אמר ואולי נאמר קצת דלא דמיא ואח"כ דהכא לדהתם. דהכא יש מקום לומר דלא משבש כ"כ הואח"כ זה דהא קאי שפיר על והפריש מעות לקינו ואח"כ אמר ורק דהאי והעשיר מיבעי ליה לכתוב אחר תיבת ואח"כ וגם לדעת רב חסדא דמפרש שכבר אמר משעת הפרשה עדיין לא משבש כ"כ הואח"כ זה דתוכן הדבר הוא דהפריש המעות ובהיותן בידו אמר ושייך קצת למימר ואח"כ אף דלא נתמשך זמן רב מ"מ נתמשך מעט סמוך להההפרשה. משא"כ התם דאין לנו שום פירוש כי אם לשבש טפי הואח"כ זה ולומר דאח"כ טעות סופר וצריך לומר וכבר וזה רחוק מאוד ולכן התם הקשו ועוד הא תנן ואח"כ והכא לא הקשו ועי':

דף נד.

וכל היכא דכתב שם לעולם הוא מיתיביה ומהם מן בני שמעון גו' וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה. סנחרב מלך אשור ובלבל כל האומות שנאמר ואסיר גבולות עמים [ועתודותיהם שוסיתי תיובתא] וכתב מרן וז"ל עי' סוטה (מ"ו ב') ברש"י ד"ה ויקרא שמה וצ"ע עכ"ל. והוא דשם כתב רש"י וז"ל ויקרא שמה לוז סיפיה דקרא היא שמה עד היום הזה ומינה יליף דלא נתבלבלה ולא נחרבה כדאמרינן כל מקום שנאמר עד היום הזה לעולם ולעולמי עולמים הוא עכ"ל ואם כן דברי רש"י ז"ל כנגד מסקנת תלמודין דהכא. דדחו זה בתיובתא ואולי נאמר קצת דלכאורה יש לדקדק על תיובתא זו (שהעלו דאין לומר דעד היום הזה לעולם הוא משום דקשה ע"ז הא דכתיב בבני שמעון וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה סנחרב ובלבל את האומות) הלא שם בסוטה אמרו תניא היא לוז שבא סנחרב ולא בילבלה בא נבוכדנצר ולא החריבה כו' וא"כ מאי קשה לתלמודין הכא אילי גם בישיבת בני שמעון לא בילבלם סנחרב אך נראה קצת לחלק בין הסוגיות דאף דבאפשרות לומר דעד היום הזה לעולם הוא כדקסלקא דעתין דהכא וכאשר נקטו גם התם בסוטה וכפרש"י הנ"ל וצדק בפירושו משום דהכי משמע רהיטת סוגיא דהתם דהכי איתא שם וילך האיש ארץ החתים ויקרא שמה לוז היא שמה עד היום תניא היא לוז כו' ומשמע שפיר כפרש"י דמעד היום הזה נפקא ליה דלא נתבלבלה ולא חרבה וכדס"ד דהכא מ"מ עדיין אין זה הכרח רק היכא דמסתברא לומר כן כסוגיא דסוטה דאמר ר"מ שם כופין ללויה ששכר הלויה אין לה שיעור שנאמר ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מביא העיר כו'. לכן מפרשינן קרא זה דלעולם משמע ובאמת לא בילבלה ולא החריבה. משא"כ הכא בבני שמעון דאין לנו שום טעם לומר דלא בלבלם סנחרב דלמה יגדל שכרם מכל ישראל פשוט הדבר דעד היום הזה לאו דוקא הוא ולכן הכא דאמר עולא שאל ר' מתיא בן חרש את רשב"י ברומי וכי מאחר שר"א מלמדנו פעם ראשונה ושנייה דארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' שניה מאי היא דכתיב ויצא מבת ציון כל הדרה כל חדרה. אתה מאי אתה אומר אמר לו שאני אומר ארון במקומו נגנז שנאמר ויאריכו הבדים גו' ויהיו שם עד היום הזה ע"ז דחה שפיר דאיך מחמת זה תכריח כ"כ עד שאין אתה פונה לראיית שני הכתובים האלה שגלה לבבל הלא גם בבני שמעון שהלכו להר שעיר כתיב עד היום הזה הגם התם תאמר דבא סנחריב ולא בלבלם.. הלא פשטיות הדבר נראה דלא גדל כחם מכל עם ה' ולמה ינוחו בהשקט ובטח עד עולם אלא פשוט דעד היום הזה לא מוכרח כ"כ דלעולם הוא היכא דקראי סותרים הדבר או הסברא עיקרתו. משא"כ התם

בסוטה דקראי לא יתנגדו לזה והסברא מסייעתן. פשיט לפרש דעד היום הזה לעולם הוא ומשים גודל היכות דלויה לכן לא בלבלם סנחריב ורש"י ז"ל רמז שם לס"ד דהכא משום דרק הכא נדחו מטעם הנ"ל משא"כ התם נקט רש"י ז"ל לדבר פשוט דלעולם הוא וכמו שכתבנו ועי':

שם [תוס' ד"ה כרובים דצורתא] נשאלתי על אותן שמציירים במחזורים צורות חיות ועופות אם יפה עושים אם לאו והשבתי נ"ל דודאי לא יפה עושים שמתוך שמסתכלים בצורות אלו אין מכוונין לבם לאביהם שבשמים מיהו אין כאן אימור דלא תעשה לך פסלי דהא מסקינן בפרק כל הצלמים שאני ר"ג דאחרים עשו לו ואפילו חשדא ליכא בציורים שהם מיני צבעים בעלמא ואין בהם ממשות כלל כו' [ונראה לי דאפילו ישראל מותר] לצור צורות במיני צבעים ואין בזה משום לא תעשה לך פסל דלא אסור אלא פרצוף גמור כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דלפי דסברי תחלה דלישראל אסור לציירן. אף ע"י אחרים ליתסר דאמירה לעובד כוכבים שבות ועי' תוס' ר"ה (כ"ד ב') ד"ה שאני ר"ג דאחרים עשו לו דתירצו במקום מצוה שאני והכא דלא שייך כן ליתסר עכ"ל אך לכאורה אפשר לומר דגם כוונת תוס' דהכא אם העובד כוכבים עושה מעצמו למכור אח"כ לישראל כגון בדף וס וכדומה ולא שהישראל אומר לו לעשות ודבריהם הוו אי שייך חשדא ואי אסור להשהות ועי':

דף סה:

אמרוה רבנן קמיה דאביי גזירה משום חטאת שמתו בעליה (הא דתניא פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם כולן ימותו דברי ר' יהודה הוא משום גזירה) וכתבו [תוס' ד"ה גזירה] וז"ל דילמא מייתי אחד מן הכהנים [דאפילו את"ל דמקופיא מכפרי] ראוי לגזור בפר כשמת אחד מן הכהנים משום חטאת שמתו בעליה אבל מה שפרש"י דלמא מיית כהן גדול לא נהירא לי דזהו דבר הנראה לעינים ואפשר לעמוד עליו אי מיית או לא אבל משום חד מכל הכהנים איכא למיחש שפיר דאי אפשר לידע שפיר אי מיית חד מינייהו או לא עכ"ל וכ' מרן משמע דאי מקיבעא ניחא. וק"ל הא כהן אחד שמת הוי רק מתו מקצת בעליה. גם מ"ש דא"א לידע קשה לי הא בשעת הקרבה מדינא לא חיישינן לכך דשמא מת לא חיישינן וכדף רכינן לעיל (דף נ"ה) גבי קיני שופרות עכ"ל מה שכתב מרן לראשונה הוא דמדכתבו התוס' דאפי' את"ל דמקופיא מכפרי ראוי לגזור בפר משום חטאת שמתו בעליה משמע דאי מקיבעא מכפרי הוי ניחא בלא גזירה. וע"ז הקשה דהלא הוי רק מתו מקצת בעליה וא"כ עדיין צריך לגזירה אך אולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דאם מקיבעא מכפרי הוי כחטאת השותפים כתלמודין לעיל (נ' א') דעל

מה דף ליגי ר"א ור' שמעון על ר' יהודה וס"ל דירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת הציבור מתה אמרו שם בגמרא דלא תימא שאין חטאת ציבור מתה אלא אימא שאין חטאת השותפים מתה:

ובחטאת השותפים סובר ר"י דלמיתה אזלא כדמוכח בהדיא בהוריות (ו' א') ע"ש ולכן לא בעינן כלל לגזירה ועי' רש"י שם ד"ה ריא כו' שכתב וז"ל דהכי ס"ל דאפילו חטאת ציבור מתה עכ"ל והתוס' ז"ל כאן לא ניחא להו כדבריו דהתם דהא הכא בסוגייתן אמרינן שהוא משום גזירה ובפרט דא"כ מאי פריך שעיר מאי איכא למימר. הא גם הוא הוי חטאת הציבור ולכן פשוט להו לחלק בין פר לשעיר דבפר דשותפים נינהו אהרן ואחיו הכהנים שפיר אמר ר' יהודה דימות כשהפריש אחר תחתיו. דאם מקיבעא מיכפרי הא מת אחד מן השותפים ממש. ואם מקופיא ראוי לגזור משום חטאת שמתו בעליה משא"כ בשעיר. ומה שכתב מרן לאחרונה דהא שמא מת לא חיישינן וכדלעיל גבי קיני שופרות אולי נאמר לחלק קצת דהתם גבי קינין דבכל חד וחד שהקריב אין כאן רק ספק שמא מת בעל המעות הללו. באמת למיתה דחד לא חיישינן כלל משא"כ הכא דשותפין נינהו אהרן וכל אחיו הכהנים ודבר זה גלוי לכל באין ספק דבמשך הזמן ודאי מת אחד מן הכהנים שפיר חיישינן לזה ולכן למיתה אזלא ועי':

דף עב.

אמר רב יהודה המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא נקרע ומשני [מי כתיב שלא יקרע]. וכתב מרן וז"ל בספר קרבן חגיגה סימן ס"ח הקשה הא אמרינן בסנהדרין (כ"א א') בקרא דלא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דה"ק ל ירבה לו נשים משום שלא יסור ולא מקשינן מי כתיב שלא יסור עכ"ל הנה ספר ק"ח איננו אתי אך אולי נאמר קצת בזה דהנה בפסחים (כ"ד ב') אמרינן כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירא ולכן התם דדרשינן מולא יסור שאסור לר"י דוקא באם מסירות את לבו אין לנו לפרוך מי כתיב שלא יסור. דאלא מאי נאמר דלאו זה אינו טעם לקרא הקודם רק הוא לאו לחודיה. הא כבר כתיב (דברים ה') ושמרתם לעשות גו' לא תסורו ימין ושמאל וא"כ איך נוקמיה בלאו יתירי. לכן טפי אית לן למימר דהוי טעמא דלא ירבה משא"כ הכא שפיר אמרו דלית לן למימר דהאי ולא יקרע הוי טעמא לשפה יהיה לפיו דא"כ שלא יקרע הו"ל למיכתב. דהכא לא אתינן ללאוי יתירא כלל ועי':

דף עח:

[תוס' ד"ה הקיטע] יוצא בקב שלו דברי ר"מ כתבו בסה"ד וז"ל [וא"ת כיון דמעיקרא ס"ד] דטעמא דר' יוסי (דאמר אביי ביבמות (ק"ג ע"א) דלדידיה אם חלצה באנפליא סל בגד חליצתה פסולה) משום דילמא מיפסק. מאי קא משני אביי התם מדסיפא רבנן (היינו ר' יוסי) רישא (דקב הקיטע חליצתו פסולה) נמי רבנן ורישא במחופה עור אמאי שרי אפי' מחופה עור נמי איכא למיחש דילמא מיפסק וי"ל במחופה עור דקאמר היינו מבפנים שמתוך כך הוא מתקצר ומתיישב למדת רגלו אי נמי ע"י שהוא מחופה הוא יכול לכופלו ולקושרו כדי שיעמוד בחוזק סביב רגלו עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' רש"א וקשה לי דמה הועילו בתירוצם דמ"מ איך אמר אביי התם מדסיפא רבנן הא גם לרבנן לא בעי עור ובקיטע הטעם רק דמשלף וע"כ בבגד הטעם דאינו מגין וממילא אתיא אפי' כר"מ ודינא דבגד לא תליא כלל בדר"מ ורבנן אע"כ דאביי ס"ל דף ליגי אי הוי מנעל ולטעמיה אזיל דמשני בשמעתין דאית ביה כתיתין וצ"ע גם ק"ל על התוס' דלמסקנא גם לר' יוסי אנפלאות בגד פסול הוא רק משום דבעי מידי דמגין א"כ איך אמרינן ביבמות גבי סנדל שתפרה בפשתן פסול הא הוי מגין ועי' בתוס' יבמות שם וצ"ע עכ"ל. הנה מה שהראה מרן לרש"א בזה הוא דהרש"א ז"ל ביאר דמה שכתבו התוס' כיון דמעיקרא ס"ד ר"ל לאביי דאמר שם מדסיפא רבנן רישא נמי רבנן ע"ש. אך אולי נאמר קצת במה שהקשה מרן לראשונה דהתוס' ז"ל לא באו לחדש דלאביי הוי טעמא דר"י רק משום דילמא מיפסק לחודיה ודלא כמו שכתבו מתחלה דטעמו של ר' יוסי הוא משום דבעינן עור. רק באמת לא חזרו ממה שכתבו מתחלה לדעת המקשן דף וסל משום דבעינן עור וכן הוא גם לאביי והא דכתבו הכא בדבריהם דטעמא דר"י משום דילמא מיפסק ר"ל כיון דהכא הכריח רבא לאביי דהא דר"י אוסר לצאת בו בשבת הוא משום דילמא משתמיט ואתי לאתויי ד' אמות מסתמא קיבל אביי דבריו ולכן ניחא להו לומר דדברי אביי דהתם אזלא למסקנת תלמודין דהכא דהחשש של ר' יוסי דאוסר לצאת בשבת היינו אף כשהוא עור דמ"מ חיישינן דלמא משתמיט וע"ז הקשו אמאי שרי אפילו מחופה ובמה שהקשה מרן לאחרונה ורמז לדברי התו' דיבמות הוא דשם (ק"ב ב') כתבו בד"ה סנדל התפור בפשתן וז"ל רב דסובר אין חולצין בו ס"ל כרבנן דף ליגי עליה דר"מ כו' דבעינן תחש אבל ר"מ לא מצריך אלא מידי דמגין. וא"כ הלא טעמא דר' יוסי משום דבעינן עור. אך אולי נאמר דהנה בתלמודין שם (ק"ב ב') איתא בלשון זה סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו ופרש"י בלשון ראשון שתפר בתוכו בגד פשתן ואפשר לאמר לדעה ר"י שבתוס' דהכא דהוא מפרש כפרש"י בלשון זה וטעם הפסול לדידיה הוי משום סנדל שעל גבי סנדל

וראיית תלמודין מואנעלך הוא דאם הוא תחש יהיה כולו תחש ולא סנדל של תחש על גבי פשתן והא דלא אמרינן תחש דוקא כבר הקשה תלמודין ומשני משום נעל נעל ריבה והא דהקשו אי נעל נעל ריבה אפילו כל מילי נמי יפורש לדעת ר"י דכל מילי היינו גם אם יהיו אחד על גבי חבירו והתוס' דשם שכתבו ד"ה סנדל דרב סבירא ליה כרבנן דר"מ כו' כמש"ל לאו לדעת הר"י דהכא אמרו ובפרט דגם הכא לא החליטו כ"כ הדבר ורק כתבו דמצי למיהוי טעמא דר' יוסי משום דילמא מיפסיק ור"ל דהא יש מקום לפרש התם כפרש"י ועי':

דף פ:

דאמר רב פפא הנח לטומאת גויה דלאו דאורייתא ופריך ומי אמר ר"פ הכי והכתיב ולא תטמאו בהם ונטמתם בם וא"ר פפא מכאן שטומאת גויה דאורייתא וכתב [רש"י ד"ה ולא תטמאו] בהם וז"ל גבי אכילה כתיב כו' ולא תטמאו בהם לא זו היא אזהרת טומאה שהרי אין ישראל מוזהרין מליטמא דכתיב אמור אל הכהנים וגו' כהנים מוזהרים [ואין ישראל מוזהרין] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא גם כהנים אין מוזהרין בפרשת אמור רק בטמא מת ולא בשרץ עכ"ל הנה לכאורה גם דברי רש"י ז"ל סובלים פירוש זה דמה שכתב שהרי אין ישראל מוזהרין מליטמא דכתיב אמור אל הכהנים גו' ר"ל דסיפא דקרא ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו וא"כ הלא גם בטומאת מת רק כהנים נזהרו ולא ישראל וא"כ איך יבוא קרא זה דלא תיטמאו בהם דבישראל נאמר לאזהרת לאו לטומאת שרץ. ועי':

דף פב:

[תוס' ד"ה מה רוצח] כתבו בתה"ד וז"ל וא"ת הא דקאמר במס' ע"ג פ' ר' ישמעאל (נ"ד א') גבי נעבד באונס דאסור דמפרש כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחווה לבהמה דידיה ופריך עלה אונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר ומאי קושי הא קרא בקרקע עולם דוקא איירי אבל עושה מעשה חייב למסור עצמו ומשתחווה לעבודת כוכבים עושה מעשה הוא כו'. ותירצו בתירוצם השני וז"ל [ועוד יש לומר דמשמע ליה לענין מיתת ב"ד דאין חילוק] בין עביד מעשה ללא עביד מעשה דהא אשה ברצון חייבת אע"ג דהויא קרקע עולם וכשפטר התם אונס ממיתת ב"ד כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר לא שנא עביד מעשה ול"ש לא עביד מעשה עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים דמה בכך דלדין מיתה אין חילוק הא מ"מ מכח דלא עבדה מעשה הדין דמותרת ותעבור ולא תיהרג. אם עשתה בהיתר וברשות ב"ד פשיטא דאינו חייב מיתה ואיהו דיהרג ואל יעבור ר"ל דאם עבר ח"מ. ובאמת גם גבי דידה אילו היה הדין

דתיהרג ואל תעבור היתה ח"מ אף דלא עבדה מעשה אבל טעם פטור דידה כיון דכך הדין תעבור ואל תיהרג ועשתה בהיתר עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דיסוד דבריהם בתירוץ זה בנוי על דבריהם הקודמים דכתבו בתירוצם הראשון וז"ל וי"ל דהכי פירושו אונס רחמנא פטריה ממיתה וכיון דף טריה ממיתת ב"ד אע"ג דמיחייב למסור עצמו לא חשיב נעבד ליאסר בהך עבודה ושפיר יליף מהאי קרא דף טור ממיתה באונס אפי' בעושה מעשה אע"ג דנערה לא עבדה מידי דהא איתקש בהאי קרא נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור בעשיית מעשה אף נערה יהרוג הבועל או תיהרג היא בעשיית מעשה ובהאי קאמר קרא ולנערה שבעשיית מעשה עבדה בדיעבד מחמת אונס לא העשה דבר וה"ה משתחווה לעבודת כוכבים כדי שלא יהרגוהו איכא למילף מיניה לפוטרו בדיעבד אפילו בעשיית מעשה כו' עכ"ל. ועל יסוד זה סמכו גם בהועוד י"ל דכיון דאונס רחמנא פטריה לכן אע"ג דמיחייב לימסור עצמו לא חשיב נעבד ליאסר ורק דבתחלה למדו דאונס פטור ממיתה אפילו בעושה מעשה משום דנערה המאורסה איתקש לרוצח ואח"ז כתבו דמשמע ליה דלענין מיתת ב"ד אין חילוק בין עביד מעשה ללא עביד מעשה משום דהא אשה ברצון חייבת אע"ג דלא עבדה מעשה דהא קרקע עולם היא. וממילא גם כשפטר מחמת אונס בכל גוונא פטור בין עביד מעשה ובין לא עביד ולכן אף דמחוייב למסור עצמו מ"מ אף דלא מסר עצמו לא נאסר הבהמה מזה כדבריהם הקודמים. ופשטיות דברי התוס' נוטים לכאורה לזה באין דוחק ועי':

דף פג.

מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל כו' טבל ותרומה תנאי היא דתניא מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן תימא אומר תרומה ולא טבל אמר רבה היכא דאפשר בחולין דכ"ע לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה ופריך אפשר בחולין פשיטא ומשני לא צריכא בשבת ופריך בשבת נמי [פשיטא טלטול מדרבנן] הוא כו' וכתב מרן וז"ל וכן הוא יבמות (צ"ג א') וצע"ג עכ"ל. אם כוונת מרן להקשות דהא רבה הוא האומר בפסחים (מ"ז ב') (על מה ששאלו אביי) מוקצה דאורייתא הוא (וא"ל אין דכתיב והיה ביום השני והכינו את אשר יביאו) ואזהרתיה מהכא לא תעשה כל מלאכה ואף דאביי דחי ליה שם מ"מ רבה במקומו עומד וכן כתב רש"י ז"ל ריש מסכ' ביצה (ב' ב') דרבה דאסר בהכנה שאינה בידים ממש אזיל לטעמיה. דאמר רבה בפסחים מאי דכתיב והכינו כו' ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא עכ"ל אולי נאמר בזה דאף אם הוא דאורייתא היינו דוקא במוקצה חמורה אבל בטבל הרי אמרו במס' שבת (מ"ג (מ"ג א') טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ואף דלכתחלה אסור לטלטלו כדתנן בריש מפנין (קכ"ו

ב') דאין מטלטלין את הטבל מ"מ כיון דלענין ביטול כלי מהיכנו מוכן הוא אצל שבת לכן אין בזה רק איסור דרבנן אף לרבה ואין ביה איסור דאורייתא ומשום דשאר טלטול מוקצה הוי איסור חמור לכן נקטו תלמודין הכא בקושייתם פשיטא טלטול מדרבנן הוא אף דהא דאין מגביהין תרומות ומעשרות הוא משום דמתקן וכמו דאיתא בתלמודין שבת (קמ"ב א') מ"מ נקטו דבר החמור יותר דעכ"ז הא הוי רק איסור דרבנן לענין טבל וכמש"ל ולכן גם אם כוונת מרן למה נקטו איסור טלטול ולא איסור תיקון. עדיין לא יקשה כ"כ לדברי תלמודין אלו ועי':

דף פה.

נענה ר"ע ואמר מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל מזבחי וכתב [רש"י ד"ה ולא מעל מזבחי אם התחיל בעבודה] אין מפסיק לבוא לידון אלא משלים עבודתו עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' ברש"י מכות (י"ב א') ד"ה טעה יואב וצ"ע עכ"ל אולי כוונתו דשם כתב רש"י על הא דאמר רב יהודה אמר רב שתי טעיות טעה יואב באותה שעה דכתיב וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח טעה שאינו קולט אלא גגו והוא תפס בקרנותיו כו' וכתב רש"י וז"ל טעה בדרשה דמעם מזבחי תקחנו ולא מעל מזבחי וכסבור דהיינו מעל מזבחי עכ"ל ומשמע דאם היה על גגו נקלט והכא פרש"י דבעינן כהן ועבודה בידו ואולי נאמר קצת דהתם אחר דברי רב יהודה אמר רב הוסיף אביי לומר דבהא נמי טעה שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר היה. ולכאורה גם דרשת אביי הוא מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ומפרש דבעינן דוקא עוסק בעבודה עתה ולכן הכא מפרש רש"י לפי מסקנת דברי אביו והתם דקאי בדברי רב יהודה אמר רב הקודמין לדברי אביי שפיר מפרש שם כפירושו ועי':

סוכה

דף ב.

סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור"י מכשיר ושם ע"ב הביא ר"י ראיה. לדבריו מעשה בהילני המלכה שישבה היא ושבעה בניה בסוכה שגבוה למעלה מכ' אמה (וודאי היו בבניה קטן שאין צריך לאמו) והיו זקנים נכנסין ויוצאין ולא אמרו לה דבר וכי תימא קטן שאין צריך לאמו [מדרבנן הוא דמיחייב] ואיהי בדרבנן לא אשגחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים. וכתב מרן וז"ל עי' יומא (פ"ב ב') בתוספות ישנים במה שכתבו שם, שאשה אינה מחוייבת בחינוך בנה והילני המלכה שישבה היא ושבעה בניה בסוכה היתה מחנכתן למצוה בעלמא וקשה לי איך אמרינן

בסוגיא וכ"ת קטן שאין צריך לאמו מדרבנן הוא דמיחייב ואיהי בדרבנן לא אשגחה ת"ש ועוד כו' הא אפי' מדרבנן לא מיחייבה איהי לחנך אותם וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דבעירובין (מ' ב') מסקינן דאמרינן זמן ביוה"כ. אבל לא על הכוס ולא אמרינן ליתביה לינוקא משום דילמא אתי למסרך ומטעם זה גם במצוה דעבדינן לקטן מיבעי לן למעביד ליה כדינא דלא ליתי למסרך וכן כתב הרשב"א ז"ל לכן אף דחינוך קטן אינו מוטל אאשה והילני המלכה היתה מחנכתן למצוה בעלמא כדברי התו"י מ"מ שפיר הביא ר' יהודה ראיה דלמעלה מכ' כשרה דאל"כ מדוע לא מיחו בידה חכמים דכיון דמחנכתן שלא כדין חיישינן דלמא אתי למסרך. וטוב יותר שלא ישבו בסוכה כלל כיון דאינה מחוייבת בחינוך מיישבו בסוכה פסולה ועי':

דף יג.

אמר ר"ח איגד בחד לא שמיה אגד ולא לענין חבילה לסכך לפסול משום אגידהן ולא לענין אגודת אזוב) שלש שמיה אגד [שנים מחלוקת ר' יוסי] ורבנן דתנן מצות אזוב שלשה קלחים ובהן שלשה גבעולין ר' יוסי אומר מצות אזוב שלשה גבעולין ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא כו' עד שהעלו לר"י שלשה לעכב לרבנן שלשה למצוה וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין מה ראיה מחכמים דמכשירין בדיעבד באזוב דשמיה אגד (ר"ל גם לענין פסול חבילה לסכך) הא בלא אגדו כלל ג"כ כשר באזוב כדקתני במתניתין לא פסקן ולא אגדן כשרי ובתוס' הקשו דאמאי כשר (כיון דר' יהודה למד בלולב דבעי אגד לקיחה לקיחה בגז"ש וא"כ ליפסל גם באגודת אזוב אם לא אגדן ולמה תנן סתמא דאם לא אגדן כשר) ובכ"מ כ' בשם התוס' דהג"ש הוי רק אסמכתא א"נ רק למצוה יהיה איך שיהיה כיון דלא אגדו כשר דיעבד מהיכן נשמע דאגד ב' שמיה אגד וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה בקרא דף סח מצרים כתיב ולקחתם אגודת אזוב גו' ומפשט הכתוב דרשינן תרתי חדא דבעינן שיאגדו ממש וממילא לא הוי אגידתן בידי שמים (דא"כ אגודה ל"ל הא כבר נאגדים בידי שמים) וגם דבעינן שיעור אגודה והיינו לכל חד כדאית ליה ושלש בודאי מיקרי אגודה ומפסח מצרים גמרינן גם באזוב דף רה אף דהתם לא כתיב אגודה רק ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת מ"מ ילפינן בג"ש דלקיחה לקיחה מה להלן שלשה דאין אגודה פחות משלשה אף כאן שלשה וכהתוס' ד"ה מצות אזוב ולכן נאמר דבאמת ג"ש זו גמרינן לכ"ע דבעינן שיעור שיקרא אגודה היינו שלשה או שנים לכל חד כדאית ליה משא"כ לענין שיהיו נאגדים יחד לא מוכרח דגמרינן בג"ש. דאף דהתם בפסח היו נאגדים ג"כ ומפשט דאגודה כמש"ל לא גמרינן באזוב מהתם משום דבתלמודן דיומא (מ"א ב') איתא למה כורכן (לעץ ארז ואזוב בשירי לשון כדתנן בפרה פ"ג מי"א) כדי

שיהיו כולן באגודה אחת דברי רבי. וא"כ הא אהני ג"ש זו לענין שיהיו באגודה יחד העץ ארז ואזוב ושני תולעת ולכן תנן בהו דאם לא פסקן ולא אגדן כשר דאף שלמדין אנו שיעור אגודה שיהיו שלשה או שנים מאגודה דף סח היינו דבר שבגופו ממש כמה קלחים יהיו משא"כ לענין אגידתו הא בלא הכי מקויים ביה אגידה במה שנכרכים השלשה מינים ביחד ולכן אף שלא אגד האזוב כלל כשר. והא שהביא הכ"מ בשם התוס' דהג"ש אינה רק אסמכתא או רק למצוה הנה לא הראה לנו מקום התוס' ואולי לא אמרו שהיא אסמכתא אלא לענין דלא בעינן שיאגדו ממש וכשהיא אסמכתא לא תיקשי לן כל כך מהא דקיימא לן דאין ג"ש למחצה אבל לענין שיעור שפיר למדים אנו דבעינן שיעורא לדעת תלמודין ואף אם היא ג"ש שלימה לא תיקשי לן כ"כ מדאין ג"ש למחצה דכבר כתבנו דגם אגידה מקיים בשלשה מינין שלהן. וכן מה שאמרו שאינה רק למצוה אפשר לומר ג"כ דרק לענין אגודה ממש אמרו ולא לענין שיעורא והכא בחבילת סוכה דמה דף סולה אינה רק גזירה מדרבנן אמרינן בהו דאגד בידי שמים לאו שמיה אגד משום דהוי דבר שאינו שכיח דלגזור כ"כ ולכן די לנו להחמיר באגודה דדמיא ממש לאגודת מצרים והתם נקשרו בידי אדם משא"כ לענין שיעורא דזהו עיקר פשטיות דאגודה גם התם לענין אזוב לא שמענו להקל ובעינן ודאי שיעור אגודה ורק אף דלא פסקן ואגדן כשר באזוב וגם הכא בחבילת סוכה בעינן שיעורא לכ"ע ועי':

דף לא.

[בתו' ד"ה אבל] כתבו בסה"ד וז"ל כגון בראובן שקנה סוכה בחצירו של שמעון מדעתו ובא שמעון ותקף את ראובן והוציאו מסוכתו דאין עליה תורת שאולה [כיון דלא קיימא ברשותו של ראובן] ולא דמיא לקרקע דבחזקת הבעלים עומדת [ולכך אין קרקע נגזלת] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא אמרינן יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות א"כ אם גזל עבדים והכניסן לביתו אין נגזלים ושטפם נהר אין חייב באחריות הרי אף דאין קיימי ברשות בעלים והן ברשות הגזלן ואפ"ה אין נגזלות וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר דהתוס' ז"ל סברי כדעת הראב"ד ז"ל ריש פרק ט' מהלכות גזילה דסובר דכשמת העבד או נשרף חייב לשלם את דמיו שהרי כשמת אין שלו לפניו וכשמת לגזלן מת עכ"ל בקוצר ולכן שפיר החליטו כדבריהם. ועי':

ביצה

דף יז:

[רש"י ד"ה ואם הערים] (להותיר משבת ליו"ט בלא עירוב תבשילין) אסור לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב ולא דמי להערמה דרב אדא בר אהבה דמלח גרמא גרמא דאין עיבוד באוכלין ואי משים טרחא] הא עדיפא דילמא חס שלא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל משמע דליכא שום אישור ורק טרחא וקשה לי הא אף שאין עיבוד באוכלין מכל מקום מדרבנן אסור כדאיתא בסוגיא דשבת וכדהוכיח הר"ן פרק קמא דחולין בסוגיא דהשוחט בשבת עכ"ל הנה הוכחת הר"ן ז"ל הוא משבת (ק"ח ב') דאמרינן התם גבי פוגלא ממלח לא ממלחנא. אבל לרש"י ז"ל נאמר לחלק דאיסור זה אינו רק בשבת דשם אין לנו לא היתירא דמתוך ולא היתירא דהואיל משא"כ ביו"ט דאית לן תרי התירא אלו היתר דהואיל אי מיקלעי אור ים חזי ליה לרבה דף סחים (מ"ו ב') (אף דהיתר זה הוא רק באם עבר ואפה מיו"ט לחול ולא לכתחלה וכאשר זכרנו לעיל בחדושינו למס' שבת (ל"ט ב') ע"ש מ"מ באיסור מליחה שאינה רק דרבנן אולי יתיר לכתחלה) ונוסף לזה היתר דמתוך שהותרה מליחה לצורך הותרה נמי שלא לצורך (ואף דבעינן לצורך קצת אולי גם זה מיקרי לצורך קצת דהא יכול לאכול לכל אחד ואחד מהם ויותר מזה מצאנו לרבותינו התוס' במס' פסחים (מ"ז ב') ד"ה ולוקה דאף דאינו יכול לאכול אלא באיסור מ"מ מיקרי צורך היום קצת ע"ש) שפיר נקט רש"י ז"ל רק לאסור משום טרחא לחודיה ואיסור טרחא התירו משום מניעת שמחת יו"ט ועי':

דף כ.

תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא ויקרב את העולה ויעשה כמשפט כמשפט עולת נדבה למד על עולת חובה שטעונה סמיכה א"ל דאמר לך מני ב"ש היא דלא גמרי חובה מנדבה. וכתב ורש"י ד"ה ב"ש היא] דאמרי במתניתין מביאין שלמים של יו"ט (שהן חובה) ואין סומכין עליהן כו' הלכך [לא דחיא סמיכה דידהו] יו"ט כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל וק"ל לפי מאי דקיימינן השתא דב"ש לית ליה סמיכה כלל בשלמי חובה גם בחול אסור דהוי עבודה בקדשים דהא גם ביו"ט לא מיקרי משתמש בבע"ח רק אי סמיכה בכל כחו כמ"ש רש"י במתניתין וצ"ע עכ"ל. ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דבתלמודין בכורות (כ"ה א') אמרינן וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר כאין מתכוין אסור והתני שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר"י בן המשולם אומר גוזז במספרים ואינו חושש וכתב רש"י גוזז את

הראש שמשחיר במספרים ומשייר מן המאדים ואילך ואינו חושש משום גיזה דקדשים אלמא משים שאינו מתכוין לשום גיזה אלא לתקן שרי עכ"ל וא"כ רואין אנו להדיא דאף דעביד גיזה ממש מ"מ כיון שאינו מתכוין לשום גיזה מקרי דבר שאין מתכוין לרש"י ז"ל וכן גם הכא בסמיכה מקרי דבר שאינו מתכוין דהלא בחד קרא נאסרו כדכתיב לא תעבד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך וכמו שהותר בגיזה אף דגוזז בידים רק כיון שאינו מתכוין לגיזה כמו כן בסמיכה אף שסומך בכל כחו מ"מ הלא אינו מתכוין לעבוד עבודה בקדשים ורק לשם סמיכה. ולכן אין כאן איסור עבודה כלל ליאסר בקדשים בחול וכל האיסור הוא רק ביו"ט שאסרו חכמים שום תשמיש בבהמה וכל בעלי חיים ולכן אסרו גם סמיכה כיון דבכל כחו הוא ואף לר' יהודה דסובר דבר שאין מתכוין אסור עדיין נאמר לדידיה דדעת רש"י במס' שבת (קכ"א ב') ד"ה דילמא לפי תומו דרק מדרבנן אסור דשא"מ וכן הוא דעת התוס' ביומא (ל"ד ב'). וא"כ הא קיי"ל דאין שבות במקדש דרבנן לא גזרו במקדש רק שבות גדול גזרו גם במקדש וכמו שכתבו התוס' בעירובין (ק"ב ב') ד"ה והעליון. ודבר שאין מתכוין לא מצינו שהוא מהשבותין הגדולים ולכן פשוט לרש"י ז"ל דהותר במקדש לסמוך בחול. מה שא"כ שבות זה דמשתמש בב"ח ביו"ט ע"כ הוי מהגדולים דהא באמת גזרו עליו במקדש משום שבות כתלמודין חגיגה (ט"ז ב' ולכן לא דחיא סמיכה דידהו יו"ט ועי':

דף כא.

תנאי היא דתניא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ממשמע שנאמר כל נפש [שומע אני אפי' נפש בהמה] במשמע כענין שנאמר ומכה נפש בהמה ישלמנה ת"ל לכם לכם ולא לכלבים וכתב מרן וז"ל עי' נזיר (מ"ח א') ועי' בר"ש (פרק י"א משנה ט') דתרומות וצ"ע עכ"ל אם כוונת מרן לשאול דבנזיר שם איתא כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבוא שומע אני אפי' נפש בהמה במשמע כענין שנאמר מכה נפש בהמה ת"ל על נפש מת לא יבוא בנפש אדם הכתוב מדבר ופרש"י שלא מצינו שנקרא נפש מת אלא אדם בלבד עכ"ל הרי דדחו גם שם מה שרצו לומר בתחלה דנפש בהמה בכלל וברי"ש שם בתרומות כתב בת"ד וז"ל דהא דאין מאכיל ישראל לבהמה כרשיני תרומה משום דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו ואפי' נפש בהמה במשמע כדאמר בפרק ב' דביצה אך אשר יאכל לכל נפש כו' עכ"ל ואם כן איך החליט הר"ש דאפילו נפש בהמה במשמע מתלמודין דהכא והלא באמת דחי לה תלמודין הכא וכן בנזיר נדחה דרשה זו אך להר"ש ז"ל נאמר דהלא באמת מפורש כן בתורת כהנים ומובא שם אח"כ בהר"ש דנפש דכתיב גבי כהן כי יקנה נפש קנין כספו גם בהמה בכלל רק דהר"ש ז"ל הקדים להביא ראיה

דנפש גם בהמה בכלל (אף דף שטות הכתוב באדם ידבר) לזה רמז לתלמודין דהכא ור"ל דהכא רצה תלמודין ללמדו מנפש בהמה ישלמנה ואף דהכא דחי לה תלמודין היינו משום דכתיב לכם משא"כ התם דרשה מקויימת היא. ואם כוונת מרן לשאול על דעתו כיון דממעט בהמה מתחלה מוליד ביתו הם יאכלו ואין בהמה אוכלת למה לא ממעטינן גם מכרשינין כמו דממעטינן הכא מלכם עדיין נאמר דהר"ש ז"ל לא מדמי להו דהתם ניחא לן לקיים שני מקראות אלו דויליד ביתו ממעט בהמה מדבר שעומד למאכל אדם ונפש מרבה דבר שאינו עומד לאדם משא"כ הכא לכם למעוטי אתא ואין לנו, לחלק כלל והא שהביא הר"ש ז"ל ראיה מתלמודין דהכא אף דכאן כתיב לכל נפש והתם בתרומה לא כתב כל ומדוע לא הביא מתלמודין דנזיר דגם שם כתיב נפש בלא כל אולי הוא משום דתרווייהו איירו באכילה וכיון דאין כאן רק סעד כל שהוא דהלא עיקר הדרשה מפורש בת"כ ע"כ הביא מתלמודין דביצה ולכן גם אם זה כוונת מרן מ"מ לא יקשה כ"כ להר"ש ז"ל ועי':

דף לד.

תנו רבנן אין מפצעין את הקנה לצלות בו מליח אבל מפצעין את האגוז במטלית ואין חוששין שמא תקרע וכתב [רש"י ד"ה ואין חוששין] שמא תקרע ואפילו נקרעת לא איכפת לן (דאין זה קורע ע"מ לתפור] עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא מ"מ אסור מדרבנן ואמאי לא כתב רש"י כפשוטו דהא קיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר ופסיק רישיה לא הוי דהא הוי רק חשש שמא תקרע עכ"ל ואולי נאמר דניחא לרש"י ז"ל לפרש אליבא דכ"ע אף לר' יהודה ולא לתלותה בפלוגתא והא שהקשה מרן דהא מ"מ אסור מדרבנן. ע"ז נאמר לדעת רש"י ז"ל דאין כאן אף איסור מדרבנן כלל דהכא הלא מקלקל הוא דהא קורע הוא:

וגם אינו מתכוין ובזה גם ר' יהודה מודה דאין כאן איסור כלל כדמוכח מתלמודין כתובות (ה' ב') ואת"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אצל הפתח ושרי או מתקן ואסור וכתבו התוס' ד"ה אה"ל וז"ל פירוש דר' יהודה סבר מקלקל בחבורה פטור ואע"ג דף טור אבל אסור הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי מקלקל ודבר שאינו מתכוין ועי' שם דהעלו גם בסוף די"ל כן. וא"כ נאמר דגם דעת רש"י ז"ל כדעתם. וע"כ לא נקט לה אליבא דר"ש רק ככ"ע ועי':

תענית

דף ו.

כמאן אזלא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהם רביעה ראשונה שנייה ושלישית כמאן כר' יוסי כו' ושאל בתלמודין בשלמא רביעה ראשונה לשאול (בתפלה ותן טל ומטר) שלישית להתענות (אם לא ירדו גשמים) שנייה למאי אמר ר' זירא [לנדרים דתנן] הנודר עד הגשמים אסור עד שתרד רביעה שניה וכתב מרן וז"ל תמוה לי אמאי לא נקט נמי לשכירות בתים דקתני ברישא דמתניתין שם המשכיר בית לחבירו עד הגשמים עד שתרד רביעה שניה עכ"ל ואולי נאמר בזה דבאמת דין זה דרישא דמתני' לא הובא בהרמב"ם ז"ל בהלכות שכירות ובטוש"ע חו"מ ויש להתבונן על מה זה ולמה השמיטו דין דמתני' ואף דבעין משפט שם ציין מיימון פ"ו מהל' שכירות ה"ז טוש"ע ח"מ סימן שי"ב סעיף ה' ו' אבל אין שם אף רמז מזה ובכל הלכות שכירות ברמב"ם וטוש"ע לא נמצא זה הדין אכן נראה לומר בדעתם ז"ל דמפרשי דמשנה זו הוי רק דברי ר"ע אבל חכמים לא. סבירא להו כוותיה דהכי איתא שם (פרק ט' דשביעית מ"ו) המלקט עשבים לחים (אוכל בלא ביעור) עד שייבש המתוק (היינו לחלוחית הארץ) והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה כו' ר"ע אומר בכולן עד שתרד רביעה שניה. כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים עד שתרד רביעה שני' וכו' וס"ל לרבותינו הנ"ל דגם כיוצא בו הזה הוי מדברי ר"ע לבדו וכבר ידוע דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו כעירובין (מ"ו ב'). וע"כ השמיטו דין זה ולכן מטעם זה לא הובא רישא דמתניתין גם בתלמודין אבל דין הנודר הוי סתם מתני' גם בנדרים (ס"ב ב') וכן נפסק גם ברמב"ם ז"ל פ"י מהל' נדרים ובטוש"ע י"ד סי' ר"ב דאסור עד רביעה שניה. ועי':

דף ו:

שם ע"ב אמר ר' אבהו מאימתי מברכין על הגשמים משיצא חתן לקראת כלה וכתב [רש"י ד"ה מאימתי מברכין] על הגשמים וז"ל בפרק הרואה אמרינן על הגשמים אומר הטוב והמטיב והתם פרכינן מהך ברכה דתיקון לה רבנן [ומשנינן לה הא דחזא מיחזא] והא דשמע משמע עכ"ל. וכתב מרן וז"ל ק"ל הא דחונן שם הך תירוצא ומסקינן שם אידי ואידי דמחזי כאן דאתא טובא וכו' וצ"ע עכ"ל. והוא דף ריך שם (נ"ט ב') אי דשמע משמע היינו בשורות טובות ואנן על בשורות טובות אעומר ברוך הטוב והמטיב ומשני אלא אידי ואידי דחזי מיחזי ולא קשיא הא דאתא פורתא והא דאתא טובא ואולי נאמר קצת בדעת רש"י ז"ל דהכא אמר רב חסדא גשמים שירדו על מקצת מדינה ועל מקצת

מדינה לא ירדו אין בהן משום ועצר ופריך איני והכתיב וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר גו' ואמר רב יהודה אמר רב שתיהן לקללה ומשני לא קשיא הא דאתא טובא הא דאתא כדמבעי לה ולכאורה לפי דברי רב חסדא לא קשה כ"כ הא דהקשו בברכות שם דשמע משמע היינו בשורות טובות ותנן על בשורות טובות מברך הטוב והמטיב דדילמא אשמעינן מתני' דאף אם שמע שירד הגשם רק על מקצת מדינה מ"מ מברך דלא תימא דאין זה חשוב לברך עלויה קמ"ל כדרב חסדא דמ"מ כבר יצא מקללת ועצר ולכן הכא דסמוך לדברי ר' אבהו נזכר דברי רב חסדא הזכיר רש"י לאוקימתא זו הראשונה דבאמת די לנו באוקימתא זו ואין לנו מה לפרוך על זה והתם נחתו תלמודין ליישב אף אם נאמר כפשטיות הכתוב דוהמטרתי על עיר אחת גו' וכסתימת דברי רב יהודה אמר רב דאמר ושתיהן לקללה דבכל גווני לא מיחשב ברכה כ"כ דכיון דגובר היוקר במקום זה ממילא שולט הרע בכוליה ולכן נחתו ליישב שם בגוונא אחרינא ובפרט דרש"י ז"ל לא יחלוק בעצם הדין על אוקימתת סוגייתן דברכות דמה שכתב הא דחזא מיחזי ר"ל דבחזי מיחזא יש לנו שעה דמברך ברכה זו והיינו בדלית ליה ארעא אך דלא האריך כ"כ. ובשמע משמע באמת מברך הטוב והמטיב אף למסקנא לדעת רש"י ז"ל וכן הוא גם דעת הרשב"א ז"ל. ועי':

דף יג.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא כל שהו משום אבל כגון תשעה באב ואבל אסור בין בחמין בין בצונן כל שהוא משום תענוג בחמין אסור בצונן מותר כו' ת"ש כו' וכשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו וכתבו [תוס' ד"ה וכן אתה מוצא] וז"ל מאי לאו אכולהו אהא דאמרינן ובצונן מותר דאבל נמי [מותר בצונן] וקשיא לרב חסדא דאמר אבל אסור בין בחמין ובין בצונן כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא אדרבה כיון דמיירי בצונן ואפ"ה תני כל גופו אסור אלא ודאי דהקושיא בהיפוך דמוכח דבתענית ג"כ אסור בצונן כל גופו וקשיא לרב חסדא וכמ"ש רש"י עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דבתשעה באב אסור אפילו להושיט אצבעו במים ואפילו בצונן כדאמר ר"א בפסחים (נ"ד ב') ותניא כוותיה שם וא"כ רב חסדא דכולל בדבריו ואומר כל שהוא משום אבל כגון תשעה באב ואבל אסור בין בחמין בין בצונן פשוט דלדידיה גם אבל אסור אף להושיט אצבעו בצונן וכ"ש לרחוץ פניו ידיו ורגליו וא"כ גם להתוס' ז"ל שפיר הקשה מברייתא זו דקתני בהדיא דף ניו ידיו ורגליו מותר וכן אתה מוצא במנודה ואבל מאי לאו אכולהו דגם אבל מותר בפניו ידיו ורגליו וניחא להתוס' לפרש כן ודלא כפרש"י משום דזה דומה לקושיא שניה

שהקשו אח"כ ת"ש דא"ר אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ריב"ח ורחץ בצונן כל שבעה וקשה לרב חסדא שאוסר רחיצה בצונן ולכן ניחא להו לפרש גם קושיא הראשונה כעין זה. ועי':

דף יג:

שם ע"ב אמר רבא אבל אסור בצונן כל שבעה כו' לימא מסייע ליה אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה הא נערה רשאה במאי אילימא בחמין (תיקשי דאמרת) אין הבוגרת רשאה לנוול והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בצונן ודחי לא אכיחול ואפירכוס. א"ר חסדא זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת כל שבעה וכתב רש"י ד"ה זאת אומרת מדמוקמינן לה בכיחול] ופירכוס ה"ה לתכבוסת עכ"ל. וכ' מרן וז"ל תמיהני הא מרא דשמעתא רב חסדא דס"ל (לעיל בסוגייתן ע"א) דמשום אבל אסור בצונן ולא צריך כלל לאוקמה ברייתא זו בכיחול ופירכוס. גם למאי צריך להוכחה מאוקימתא זו הא נשמע מברייתא דלעיל דתכפוהו אביליו מכבס כסותו במים ומוכח מזה דאבל אסור בכיבוס וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר בזה דלכאורה אינו מובן כל כך דאיך הוכיחו בגמרא מהא דתניא אין הבוגרת רשאה כו' דאבל אסור בצונן דאי בחמין איירי אמאי אין הבוגרת רשאה והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין הלא גם עתה כיון דאבל אסור גם בצונן א"כ למה אין הבוגרת רשאה וכבר הרגיש בזה הרש"א וכתב וז"ל פירוש דבצונן איכא לפלוגי בין בוגרת לנערה משום ניוול אבל בחמין כיון דאפילו הושטת אצבע אסור בו משום תענוג לית לן לפלוגי בין נערה לבוגרת כו' עכ"ל ולכן לפי מה שהובא לעיל בדברינו דע"כ לרב חסדא כיון דמשווה אבל ותשעה באב באיסור צונן כמו דבתשעה באב אסור גם הושטת אצבע וכדתניא בפסחים גם באבל כן א"כ ע"כ האי אין הבוגרת רשאה בכיחול ופירכוס איירי דעל רחיצה בצונן ליכא לאוקמא לדידיה דא"כ למה אין הבוגרת רשאה הא אף בצונן אסור הושטת אצבע כמו בחמין וכמו דא"א לאוקמי בחמין משום טעם זה דלמה אין הבוגרת רשאה כ"כ א"א לאוקמי גם בצונן לר"ח ושפיר כתב רש"י זאת אומרת דאבל אסור בתכבוסת מדמוקמינן לה בכיחול ופירכוס. דע"כ ההכרח לאוקמי כן לר"ח וזהו משום ניוול ולכן שפיר מחלקינן בין נערה ובוגרת ולדברינו פשוט דרב חסדא מדקדק כן אליבא לנפשיה ולא מאוקימתת רבא דזהו לדוחק קצת יחשב שרב חסדא ידקדק מאוקימתת רבא. דהא איהו קשיש טפי וחותנו היה. אך זה אינו מוכרח כ"כ. ומדנקט רב חסדא בלשונו אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אין להוכיח דסובר דבצונן מותר דרחוק מאוד לומר דרב חסדא יחלוק על ר"א ומתניתא דמסייעו ובתלמודין לא הזכירו כלל דברייתא חולקת עליו וכיון דבט"ב אסור ממילא גם באבל אשור דהא

משוה אותם להדדי בדבריו ורק שלא להאריך נקט הושטת אצבע בחמין דסתם חמין הוי לתענוג משא"כ בהושטת אצבע בצונן יהא צריך לחלק דדוקא לתענוג אסור דהא סתמו אינו לתענוג רק לנטילת שחרית וכדומה אבל ממילא נשמע דגם צונן דלתענוג כן דהא כללא מסר לנו רב חסדא דכל שהוא משום אבל אסור בין בחמין ובין בצונן והא שהקשה מרן דלמאי צריך להוכחה מאוקימתא זו הא נשמע מברייתא דלעיל דתכפוהו אביליו כו' ומוכח מזה דאבל אסור בכיבוס אולי נאמר ע"ז דלרב חסדא אין להוכיח כ"כ מברייתא זו דהכי איתא שם בברייתא תכפוהו אביליו זה אחר זה כו' מכבס כסותו במים וע"ז א"ר חסדא שם במים ולא בנתר ולא בחול וא"כ אולי באמת אבל מותר בתכבוסת. והא דתניא דמותר בתכפוהו אביליו אין לדקדק מזה דבלא תכפוהו אסור דהא יש מקום לפרש דאדרבא כח איסורא בא ללמדנו דאף דתכפוהו אביליו מ"מ מכבס כסותו רק במים דוקא ולא בנתר ובחול לכן מוכיח מברייתא זו דמוכח כן לפי אוקימתא של רב חסדא בעצמו וכמש"ל ועי':

דף יד:

[רש"י ד"ה אבל ומנודה] חייבין בעטיפה [דכתיב ועל שפם יעטה] במועד קטן (דף ט"ו) עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא הך קרא במצורע כתיב ואבל נפקא לן במועד קטן מדאזהר ליחזקאל לא תעטה הא אחר צריך עיטוף ובמנודה לא מייתי קרא כלל והוא איבעיא דלא איפשיטא שם וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה באמת מצינו בשאילת שלום ות"ת דאסור באבל ולמדים דאסור מדאמר רחמנא ליחזקאל האנק דום היינו שידום משאלת שלום ומת"ת ולכן נאמר דאם לא מצאנו דרחמנא אצרכה עטיפה למצורע לא היינו יכולין ללמוד מדאזהר ליחזקאל לא תעטה משמע הא אחר צריך עיטוף. דאדרבא יש מקום לטעות בזה משום דמצינו לכמה אנשים ומקומות דנהגו תמיד בעיטוף כמו עטיפת ישמעאלים וע"כ נוכל לטעות ולומר דהא דאמר רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם היינו דבא רחמנא לאסור לו עטיפה זו כמו שאסרה עליו שאילת שלום ות"ת ומיניה נלמד דאדרבא אבל אסור בעטיפה. משא"כ מדמצינו במצורע דרחמנא הצריכו עטיפה אם כן ודאי זהו דרך עונש והרחקה ומזה למדים אנחנו דרחמנא אזהריה ליחזקאל שלא ינהוג אבילות בזה מכלל דאבל חייב בעטיפה ולכן הביא רש"י ז"ל קרא זה דעל שפם יעטה דכתיב במצורע משום דמקרא זה יודעין אנו דזה הוי דרך אבל ולא דמזה למדים אנחנו חיוב העטיפה ממש באבל והא דרמז רש"י ז"ל למו"ק היינו דמשם ידעינן דף שט דעל שפם יעטה הוא עטיפה והתם הביאו מקרא זה לחייב מצורע בעטיפה וממילא ידעינן דזהו דרך עונש וכדברינו ועי':

מגילה

דף כו.

אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו זט"ה במעא"ה אפילו למישתא ביה שכרא שפיר דמי וכתב [רש"י ד"ה לא שנו] דאין מורידין דמים מקדושתן [ובית הכנסת בקדושתו] עומד גם ביד הלוקח דומיא דספרים לוקח בהן ספר תורה והנה מנהיג ספרים בהוייתן עכ"ל וכתב מרן וז"ל מבואר דס"ל לרש"י דבלאו מעמד אנשי העיר אין מורידין דמים מקדושתן וגם הבהכ"נ בחשיבותו. ובמעמד אנשי העיר אז בהכ"נ והדמים יוצאין לחולין (דכן מפורש ברש"י כאן ד"ה אלא שלא מכרו דאם מכרו במעמד אנשי העיר פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים) ותמוהין לי מזה דברי רש"י לקמן (כ"ז ב') ד"ה ורבנן כו' דשקיל דמי ומעלה להו בקדושה כו' וממנ"פ אם במכרו במעמד אנשי העיר לא צריך להעלות הדמים בקדושה ואעפ"כ הלוקח מאי דבעי עביד דהא בהכ"נ יוצא לחולין והמעות מותר אפי' למשתי ביה שכרא ובלא מעמד אנשי העיר אף אם מעלין הדמים בקדושה מ"מ הבהכ"נ בקדושתה קאי וצע"ג עכ"ל. והוא דלקמן (כ"ז ב') תנן אין מוכרין בהכ"נ של רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי ר"מ אמרו לו א"כ אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה ושם בתלמודין הקשו שפיר קאמרי לי' רבנן לר"מ ור"מ מעיר גדולה לעיר קטנה מעיקרא קדישא והשתא נמי קדישא מרבים ליחיד ליכא קדושה ורבנן אי איכא למיחש כי האי גוונא נמי איכא למיחש משום ברב עם הדרת מלך. וכתב רש"י וז"ל אי איכא למיחש בין רב למעט הכא נמי איכא למיחש משום ברוב עם הדרת מלך אלא לא חיישינן דכיון דשקיל דמי ומעלי להן בקדושה מעולה כל דבעי לוקח עביד חוץ מד' דברים כדקתני סיפא עכ"ל. וע"ז הקשה מרן דאיך איירי אי דמכרו במעמד אנשי העיר הא לא צריך להעלות המעות בקדושה ומ"מ הלוקח מאי דבעי עביד ואם מכרו שלא במעמד אנשי העיר אז לא מהני מאי דמעלי המעות בקדושה ורק תמיד הבהכ"נ בקדושתו עומד ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהנה הא דאמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו זט"ה במאה"ע אבל מכרו זט"ה במאה"ע אפילו למשתי ביה שכרא שפיר דמי פשוט הוא דהיינו דוקא בדהתנו זט"ה לכל אלה וכן מפורש לקמן (כ"ז א') בתוס' ד"ה אבל על מה שאמרו שם בגמרא בפירוש הברייתא דה"ק במה דברים אמורים שלא התנו זט"ה במעמד אנשי העיר אבל התנו זט"ה במאה"ע אפילו לדוכסוסיא (דהוא פרשא דמתא) נמי מותר (מעות שהותירו מקדושה שלקחו ממקצת המעות) והקשו התוספות שם וז"ל קשה דכיון שהתנו זט"ה במעמד אנשי העיר למה לי להותירו ואמאי נקטיה והא אפילו בכל הדמים יכולין הן לעשות מה שירצו כדאמר לעיל ואפילו למשתי ביה שכרא

ופרש"י לקנות מן הדמים שכר לשתות עכ"ל הרי להדיא דדברי רבא איירו בדהתנו זט"ה במאה"ע. ואף בדהתנו דעת הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות תפלה הלכה י"ח דעצם הדמים אין יכולין אנשי העיר להוציאן לחולין דז"ל שם וכן אם התנו זטה"ע במעמד אנשי העיר על מותר הדמים שיהיו חולין הרי הן חולין וכתב הכ"מ וז"ל ומשמע דדוקא למותר מהני תנאי אבל לכל הדמים לא דא"כ על מה נתחללה קדושת הבית ורש"י והרא"ש חולקים וסוברים דלכל הדמים נמי מהני תנאי וכן דעת התוס' כו' עכ"ל והוא כמ"ש דבדהתנו מותר לעשות בכל הדמים מה שירצו וכיון דבדהתנו בהדיא לדעת רש"י ז"ל מותר לעשות בכל הדמים כל מה שירצו מכ"ש דבהכ"נ בעצמו מותר לעשות הכל אף הארבעה דברים שאסרו במתני' (כ"ז ב') והיינו מרחץ ובורסקי ובית הטבילה ובית המים דהלא גם לדעת הרמב"ם ז"ל דסובר דעל כל המעות לא מהני אף אם התנו רק על מותר מהני תנאי מ"מ סובר דאם התנו זטה"ע במעמד אנשי העיר מותר לעשות גם הארבעה דברים בבהכ"נ עצמו כדכתב בהדיא שם הלכה י"ז וז"ל ואם התנו זט"ה במעמד אנשי העיר בשעת מכירה שיהא הלוקח מותר לעשות בו כל אלו מותר עכ"ל ואם כן מכ"ש לדעת רש"י ז"ל שסובר דגם על עצם המעות מהני תנאי ודאי דמותר לעשות כל הדברים ולכן יוצא לנו דברי רש"י ז"ל על מכונם דרבא דאמר לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר כו' אבל מכרו זט"ה במאה"ע אפילו למשתי ביה שכרא שפיר דמי אייריי בדהתנו וכמש"ל וע"כ מסיק רש"י ז"ל וכתב אבל אם מכרו כו' פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים ומותר לעשות מהן כל רצונם כו' עכ"ל והיינו דגם הארבעה דברים מותר לעשות בהן וכמבואר בדברינו ואם לא מכרו זטה"ע במעמד אנשי העיר אז המעות וגם הבהכ"נ בקדושתייהו עומדים משא"כ לקמן (כ"ז ב') דכתב רש"י וז"ל דכיון דשקלי דמי ומעלי להן בקדושה מעולה כל דבעי לוקח עביד חוץ מד' דברים כדקתני סיפא עכ"ל ע"כ לא אייריי בדהתנו דאז גם ד' דברים מותר כמבואר רק אייריי דמכרו זט"ה במעמד אנשי העיר ולא התנו לכן בעינן שפיר שבדמים יעשו קדושה מעולה לפחות ועי':

מועד קטן

דף ט:

[תוס' ד"ה כאן במצוה] שא"א לעשות ע"י אחרים עשיית מצוה עדיף שהרי מפסיקין אפילו לר"ש בן יוחי לעושה סוכה ולולב כדאיתא בירושלמי אבל בהפסקה דתפלה [וק"ש אין מפסיקין] לר"ש בן יוחי כו' עכ"ל וכתב מרן וזה לשונו להדיא איתא בשבת

(דף י"א) דלק"ש מפסיקין וצ"ע עכ"ל עי' בחדושינו בשבת שם שהובא קושיא זו ומה שכתבנו שם בישובו בעז"ה:

דף יד.

אמר שמואל קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורים גדול מזה. ופריך במועד אין מעיקרא לא מתיב ר' פנחס כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי אבלו ואי אמרת קטן אית ביה פלוגתא (חילוק דאם נולד קודם הרגל אסור לגלח במועד) [נמצאת אבילות נוהגת בקטן] וכתב מרן וז"ל קשה לי הא אדרבה כיון דבקטן אין שייך אבילות אין זה יוצא מן הכלל דכל שאסור במועד אסור בימי אבלו דימי אבלו היינו במי שהוא אבל. ובמועד אין האיסור על הקטן רק על המגלח אבל באבל דהמגלח אינו אבל ועל קטן ליכא איסור וצלע"ג עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דהנה לעיל ע"א אמרו בגמרא וכל אדם מ"ט אסורין לגלח במועד משום שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין ובתוס' שם ד"ה ושאר העלו דמחמת איסור מלאכה אין לאסור מפני צורך המועד וכבוד הרגל ע"ש וא"כ איסור גילוח דקטן במועד ע"כ לא הוי מטעם מלאכה ורק כדי שלא יכנוס כשהוא מנוול ואף דקטן אינו בר חששא שלא יכנוס מ"מ לא חלקו חכמים בזה דאין לומר דבקטן לא שייך צורך המועד וכבוד רגל ואסור בדידיה משום מלאכה דא"כ למה התיר שמואל לגלחו אם נולד במועד האם כל המלאכות שלא היה באפשרות לעשות קודם הרגל מחמת אונסו הותרו ברגל הלא לא הותר רק דבר האבד. אלא ודאי דהיתר זה דואלו מגלחין הוי משום כבוד הרגל וכיוצא ולכן פשוט לתלמודין דאם אסור לגלח את הקטן שנולד קודם המועד כ"ש דיש לאסור בימי האבל דהא איסור אבילות חמיר מרגל בגילוח דמה דתניא כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו זהו דוקא אם תכפוהו אביליו כדלקמן (י"ט ב') וכיון דגם מה שנאסר לגלח במועד אינו משום מלאכה להמגלח ורק כדי שלא יכנוס המתגלח ועכ"ז אסרו לקטן משום לא פלוג. א"כ מטעם זה יש לאסור טפי לגלח בימי אבל אף דאינו בר אבילות ובאמת לא אמרו רק קורעין לקטן ומשמע דשאר עניני אבילות אינם נוהגין אצלו אף לא איסור גילוח ועי':

דף טו:

אבל אסור בנעילת הסנדל כו' מנודה מהו בנעילת הסנדל אמר רב יוסף ת"ש כשאמרו אשור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר כו' וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו ומשני לא אשארא וכתבו [תוס' ד"ה לא אשארא פי' לא קאי] אנעילת סנדל אלא ארחיצה [וזיל הכא קמדחי ליה] וזיל הכא קמדחי ליה דאעשיית

מלאכה לא קאי כדף י' לעיל עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכן כתבו כל הפוסקים ותמיה לי לפי ההלכה בתענית (דף י"ג) דבתענית צבור מותר ברחיצת כל גופו בצונן א"כ ע"כ הך ברייתא מיירי ברחיצת חמין וממילא האי וכן אתה מיצא במנודה ובאבל לא קאי על רחיצה דהא באבל אף אצבע קטנה אסור בחמין וכמבואר שם להדיא דקאי אשארא וא"כ מוכח דקאי על נעילת סנדל ונפשט דמנודה אסור בנעילת סנדל עכ"ל ואולי נאמר קצת בזה דכעין ברייתא זו המובא הכא בתלמודין איתא בתוספתא דתענית פ"א בלשון זה כל אלו שאמרו אוכלין ושותין משחשיכה מותרין במלאכה ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובת"ה כו' כל אלו שאמרו אסורין בנעילת הסנדל יצא מן הכרך נועל הגיע לכרך חולק. וכן אתה מיצא במנודה ובאבל ע"כ. וא"כ אכתי אף דאאיסור רחיצה לא מצי קאי. עדיין יוכל להיות דקאי אאיסור סיכה דהוזכר ג"כ שם ואף אם ברייתא זו אינה ברייתא עצמה דתוספתא מ"מ אולי גם בברייתא דהכא נזכר סיכה. ועי' בתוספות תענית (י"ג א') ד"ה וכן אתה מוצא בסוף הדיבור שכתבו וז"ל ומשני אשארא כלומר אשאר דינין אנעילה וסיכה אבל לא קאי אהא דבצונן עכ"ל הרי להדיא דזכרו גם סיכה שם ולפי זה איני מוכרח כ"כ דקאזיל אנעילת הסנדל ולכן אין בידינו לפשוט דמנודה אסור בנעילת סנדל משום דלפי המסקנא דתענית עדיין נאמר דקאי אסיכה ועי':

דף יט.

במתניתין הקובר את מתו שלשה ימים קודם הרגל בטלה הימנו גזירת שבעה כו' מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואינן עולין וכתב [רש"י ד"ה ואין עולין] וז"ל דכי קבר את מתו בתוך הרגל דלא בטלה ממנו גזירת שבעה אין ימי הרגל עולין למנין ימי אבילות זו היא סברתי אבל בהעתק מצאתי ואין עולין דכי קבר את מתו שני ימים לפני רגל דלא בטלה ממנו גזירת שבעה אין ימי הרגל עולין למנין שבעת ימי אבלו אלא לאחר הרגל צריך לישב ה' ימי אבילות כו' ואני אומר כי טעות הופר הוא דמה שנזכר [ג' ימים לפני הרגל לאו דוקא] ואפילו שעה אחת לפני הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה דהרגל מפסיק עכ"ל. וכתב מרן וז"ל קשה לי הא בהדיא מבואר לקמן דף כ' דלתנא דמתני' דהכא ג' ימים דוקא כדאמרינן שם הלכה כתנא דידן דאמר שלשה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר דכוונת רש"י ז"ל על סיפא דמתני' לחודיה הוא דאף דבאמת רישא דמתניתין הקובר את מתו שלשה ימים דוקא הוא לת"ק מ"מ מה שאמרו בסוף מתני' מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואינן עולין דמשמעות לשון מפני שאמרו מוכח דהלכה ברורה היא. ע"ז כתב רש"י (דמאן דמפרש ואינן עולין היינו דוקא אם נהג שני ימים קודם הרגל שצריך להשלים לאחר הרגל) כי טעות סופר הוא

כו' ואפילו שעה אחת בטלה ממנו גזירת שבעה דהרגל מפסיק ר"ל דכן הוא האמת לפי ההלכה. וא"כ איך יפרש האי מפני שאמרו דמתניתין שמשמעותיה דהלכה ברורה היא דבעינן שלשה ימים דוקא ועי':

דף יט:

שם ע"ב הקובר את מתו ב' ימים קודם הרגל מונה חמשה ימים אחר הרגל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים. וכתבו [תוס' ד"ה ומלאכתו] וז"ל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים אפי' בביתו ואע"ג [דאמר לעיל] בפ"ב היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו אסור לעשות בבתיהם מותר י"ל דהכא מיירי בדבר האבד עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא הכא מקילין רק אחר ששלמו ז' ימים מתחלת אבילות וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר דכוונת התוס' ליישב גם לדעת רבינו שמואל המובא לקמן (כ"א ב') בתוס' ד"ה מכאן ואילך עושה בצנעה בתוך ביתו. דלאו דוקא עני לחודיה מותר במלאכה לאחר ג' רק בכל אבילים איירי מדלא קתני מכאן ואילך עושה עני בצנעה ע"ש ולדידיה מוכרח לכאורה דהא דקתני הכא בברייתא ומלאכתו נעשית על ידי אחרים לאו אחמשה ימים שלאחר הרגל קאי דהא לאחר שלשה גם האבל בעצמו מותר במלאכה וכמו שדקדקו התוס' התם בתחלת דבריהם ע"ש רק ע"כ אשני ימים שקודם הרגל קאי ועל זה שפיר הוכרחו התוספות ליישב דאיירי בדבר האבד ועי':

חגיגה

דף כ:

דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות וכתבו [תוס' ד"ה דבר וז"ל] אבל בשחיטה ליכא למעט נשים מהאי טעמא אף ע"ג דסמיך טפי להקרבה מסמיכה [דהא בריש כל הפסולין מרבינן נשים בשחיטה] וכן ליכא לאלופי שחיטה בבעלים דומיא דסמיכה דההיא הקישא לא הוי אלא דרבנן עכ"ל וכתב מרן וז"ל ובענייי לא מצאתי שם רק ילפותא דשחיטה כשרה בזרים אבל, נשים ליכא ראיה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת התוס' דכיון דבכל התורה כולה השווה הכתוב אשה לאיש וכמו שאמרו בב"ק (ט"ו א') וחמורה (ב' ב') ובכמה דוכתי משום דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם או מדכתיב והמית איש או אשה או מואלה המשפטים אשר השים לפניהם וזה מיקרי הקישא דדמיא להיקישא דכי ימכר לך אחיך העברי או העבריה דאמרינן בקדושין (י"ד ב') מקיש עברי לעבריה ומזה למדים אנו בכל דוכתי להשוותם דשלשה כתובים לא הוי דהא איצטריכו כולהו ורק במצות עשה בהזמן גרמא ההם מיעט

לן רחמנא משא"כ בשחיטת קדשים לא נחלוק בינייהו ורק אם נאמר דישראל אימעטו משחיטת קדשים ממילא נמעט גם נשים ואף כהנות כיון שאינם בכלל עבודה אבל עהת דמסקינן בזבחים בריש כל הפסולין (ל"ב א') דזרים כשרים לשחיטה ממילא הוו גם נשים בכלל דהא הוקשו להדדי ואף דיש לנו הקישא דבר אל בני ישראל ושחט וכמו שכתבו התוס' להדיא דמקרי הקישא מ"מ כיון דנוכל לסמוך להקיש זה לסמיכה לבדה דהוי דבר שאינו מעכב כתלמודין דזבחים (דף ו' א') טוב לנו לומר דרק על סמיכה לבדה קאי ולא על שחיטה דאז יקויים בדיני שני ההקישות דעיקר היקש דנשים לאנשים מצינו טפי בדבר המעכב ולא בדבק שאינו מעכב ותוכן כוונת התוס' שכתבו דמרבינן נשים לשחיטה הוא משום דמרבינן אנשים זרים וממילא גם נשים בכלל דהוקשו זה לזה בכל התורה וכדברינו ועי':

שם בא"ד על מה שכתבו וכן ליכא לאלופי שחיטה בבעלים ה דומיא דסמיכה דההיא הקישא לא הוי אלא דרבנן כתב מרן וז"ל עי' מנחות (י"ט א') וצ"ע עכ"ל והוא דשם בגמרא הקשו על ר"ש דסבר וי"ו מוסיף על ענין ראשון אלא מעתה דכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן את הדם וזרקו את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה מלמד על שחיטה שכשרה בזר אי לר"ש וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושחיטה הכי נמי דבזר תהא פסולה ומשני שאני התם דכתיב וסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים ופריך אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ומשני ההיא לא מצית אמרת ק"ו ומה זריקה דעיקר כפרה לא בעינן בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לא כ"ש. וכי תימא אין דנין אפשר משאי אפשר (דזריקה הא בעינן כהן) גלי רחמנא ביוה"כ ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים. הרי דשם בתלמודין מפקינן דלא בעינן בעלים בשחיטה מושחט אהרן והתוס' כתבו הכא משום דלא הוי אלא מדרבנן אך אולי נאמר קצת בדעתם דמצינו לרב דאמר במס' יומא (מ"ב א') דשחיטת פרו בזר כשרה משום דשחיטה לאו עבודה היא לכן אף דכתיב אהרן וחוקה מ"מ לאו אשחיטה קאי ולדידיה אין לומר דלא בעינן בעלים דוקא לשחיטה משום דגלי רחמנא ביוה"כ ושחט את פר החטאת כו' דהלא הוא סבר דגם התם כשרה בזר ולמה לא נקיש בכל דוכתא שחיטה לסמיכה דבעינן בעלים. לכן תירצו משום דההיא הקישא לא הוי אצא מדרבנן כי היכי דתיתי אליבא דכ"ע. וזהו כמו שתירצו בתלמודין על הא שהקשו בזבחים (ל"א א') וטמא דיעבד שפיר דמי ורמינהו וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ומשני מדרבנן ועי':

דף כא.

[תוס' ד"ה האונן] בסוף הדיבור כתבו וז"ל [והביא הר"ר אלחנן סעד] לדבריו (דף סול היסח הדעת לא הוי אלא היכא שהיה בידו והסיח דעת הימנה משא"כ היכא שנאבד לא שייך היסח הדעת) מפרק ז' דשקלים משנה ג' דאמר התם נמצא בעזרה איברים עולות [חתיכות חטאות]. ומשמע שעולה נקרבת וחטאת תאכל ולא מיפסלא בהיסח הדעת עכ"ל וכתב מרן וז"ל חתיכות חטאות זה וזה העובר צורתן ויצאו לבית השריפה כך היא במתני' פ"ז דשקלים משנה ג' ודברי תוס' צלע"ג עכ"ל ואיך קאמרי דמשמע שעולה נקרבת וחטאת תאכל ואולי נאמר בכוונתם דהרמב"ם ז"ל כתב בפירושו וז"ל ואמר זה וזה ר"ל בשר הנמצא בעזרה ובשר הנמצא בירושלים תעובר צורתו ענינו שיניחוהו עד שיפסד וישרף מפני חשש שמא עבר זמנו והוא נותר נמצא שבדברינו תועלת כי אם הבשר עולה או חטאת או שלמים ועבר אדם ואכלו אם אכל מה שנמצא בירושלים אינו חייב כלום לפי שהוא שלמים ואם אכל כהן חתיכות הנמצא בעזרה אינו חייב כלום לפי שהוא חטאת עכ"ל וכן נאמר לרבותינו התוס' דמה שאמרו בלשונם ומשמע שעולה נקרבת וחטאת תאכל ר"ל דמדאורייתא נקרבת ונאכלת ולא מיפסלא בהיסח הדעת והא דתעובר צורתן ויצאו לבית השריפה הוא מחשש שמא עבר זמנו וכהר"מ ז"ל ומה שדחק להו לפרש כן דלאו משום היסח הדעת הוא אולי נאמר שדקדקו כן מתלמודין פסחים (ל"ד א') דף ליגי התם ר' יוחנן ור"ל דר"י אמר היסח הדעת פסול טומאה הוא ור"ל אמר פסול הגוף ואיכא בינייהו דלר"י אם יבוא אליהו ויטהרנו שומעין לו ולר"ל אם יבא אליהו אין שומעין לו ואיתיביה ר"י לר"ל מהא דתניא ר' ישמעאל בנו של ריב"ב אומר לול קטן היה בין כבש למזבח ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה אי אמרת בשלמא פסול טומאה הוי משום הכי בעי עיבור צורה אא"א פסול הגוף הוי למה לי עיבור צורה כו' והשיב ליה האי תנא דבי רבה בר אבוה הוא דאמר אפילו פיגול בעי עיבור צורה ע"כ בגמ' שם. ואם נאמר דגם משנה זו דאיברים עולת כו' הוי הפסול משום היסח הדעת אמאי לא איתיביה ממתני' זו דתנן בה דבעי עיבור צורה ולמה ליה להקשות מברייתא אלא ודאי דאין בזה משום היסח הדעת ומדאורייתא עולה נקרבת וחטאת תאכל כהתוספות והר"מ ז"ל וחשש זה אינו אלא מדרבנן שמא עבר זמנו ועי':

יבמות

דף ג.

[רש"י ד"ה ה"א מיחלץ חלצה כו'] קמ"ל מתניתין הואיל ופטרה הבת מזיקת ייבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת ייבום עולה לזיקת חליצה וכל כאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה [וכל היכא דאמרין] חולצת ולא מתייבמת משום ספיקא הוא עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (דף כ') וצע"ק עכ"ל הנה מהא דתנן שם איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אין לשאול כ"כ על רש"י ז"ל הא באיסור מצוה לאו משום ספיקא אתינן עלה. וכן במצות קדושה אין בה גדר ספק דאפשר לומר בדעת רש"י ז"ל דר"ל דהיכא דאנו יודעים בודאי דאינה עולה ליבום אז באמת אינו עולה גם לחליצה והא דתתחייב בחליצה אף דאין עולה לייבום זהו רק אם הא דאסור בייבום הוא משום ספיקא אבל היכא שהותרה בודאי בייבום כגון באיסור מצוה דמדאורייתא בת ייבום היא אז בודאי מיחלץ חלצה אף דרבנן גזרו דלא לייבם וכן באיסור קדושה דמדאורייתא בת ייבום היא דאתי עשה ודחי ל"ת רק משום דגזרו ביאה שנייה אטו ביאה ראשונה כדאסיק רבא לכן אסור לייבומי שפיר חולצת ואף דהדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי אלא דגם מדאורייתא אינה ראויה לייבום מדר"ל דאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את ל"ת והכא נמי אפשר בחליצה דמיקיים עשה ול"ת. מ"מ לא תיקשי מזה לרש"י ז"ל חדא דהא אידחי זה בתלמודין בתיובתא מהא דתניא ואם בעלו קנו ועוד דהכא לא שייך לומר דכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה דהא אם אמרת שלא יהא בה דין חליצה א"כ באמת תעלה לייבום דהא עשה דוחה ל"ת. וא"כ זה אינו בכלל דעל שאינו עולה. אבל עדיין יקשה לרש"י מאלמנה לכ"ג מן הנשואין דהתם איכא עשה ול"ת כמפורש בתלמודין שם. וכ"כ מחייבי עשה דאין עשה דוחה עשה וא"כ מדאורייתא אינו עולה לייבום ועכ"ז תנן בהו שחולצין וע"כ שהוא כפירוש התוס' שם ד"ה גזירה דהמה חולצין משום דנפקא לן מיבמתו יתירא דאע"ג דאין עולין לייבום עולין לחליצה וא"כ איך החליט רש"י דכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספיקא הוא וזהו שקשה למרן לכאורה אך אולי נאמר דרש"י ז"ל רק בחייבי כריתות לחודייהו ידבר דמה דאשכחן בהו חליצה בלא יבום הוא רק משום ספיקא דבדידהו דרשינן אם לא יחפוץ האיש לקחת הא חפץ מייבם כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה משא"כ בחייבי לאוין כגון אלמנה לכה"ג וחייבי עשה בדידהו דרשינן יבמתו יתירה דאף שאין עולין לייבום עולין לחליצה וכן מפורש גם בהרשב"א ז"ל בתחלת פרק כיצד וז"ל והשתא

דדחי רבא הא דרב גידל אמר רב כו' הני דרשי דרב גידל דדריש יבמתו יש לך יבמה שעולה לחליצה ואינו עולה לייבום מוקמינן לה לחייבי לאוין שיש עמהם עשה כו' ואם לא יחפוץ בחייבי כריתות עכ"ל וכן המה גם דברי רש"י ז"ל. ועי':

שם מנינא דרישא (דתנן חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן) למעוטי מאי ומנינא דסיפא (דתנן הרי אלו פוטרות כו') למעוטי מאי למעוטי דרב ורב אסי (דרב אמר צרת סוטה אסורה ור"א אמר צרת איילונית אסורה) ופריך לרב ור"א למעוטי מאי ומשני חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו וכתב [רש"י ד"ה צרת ממאנה] בתוך הדיבור וז"ל ומתניתין אשמעינן דאע"ג דאם דאסרה עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן הוא [כדאיתא בפרקין] גזירה משום צרת בתו ממאנת עכ"ל וכתב מרן וז"ל כדאיתא בפרקין (דף י"ב) וצ"ע עכ"ל ובד"ה מחזיר גרושתו] כתב רש"י וז"ל אחיו שגירש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים [שתיהן אסורות להתייבם] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן דף י"ב) וצ"ע עכ"ל אם כוונת מרן להקשות על פרש"י דאיך יפרנס מתניתין אליבא דר' יוחנן דהתם דאמרינן שם כי אתא רבין אר"י אחת צרת ממאנת ואחת צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות. וא"כ לדידיה הני תרתי מיעוטא דמתניתין ל"ל וע"כ דלר' יוחנן נפרש דמיעוטא דמתניתין אתו לאשמעינן דהני צרות מותרין לכתחלה לייבמיהן וא"כ מדוע לא פירש גם רש"י כן הכא אולי נאמר ע"ז דאף דלר"י מוכרחים לומר כן וכמו שפרש"י התם בשם בה"ג מ"מ ניחא לרש"י הכא לפרושי דלמעוטי בא דלא מיפטרא מחליצה ולא למעוטי דמותרין לגמרי לייבמיהן אף דף שטא דמתניתין משמע דממעטה לגמרי דאלו פוטרות מן החליצה ומן הייבום ויש לך אחרת שאינה פוטרת לא מן החליצה ולא מייבום וכדברי ר' יוחנן משום דרש"י ז"ל נחית הכא לפרושי גם למאן דאסר צרת ממאנת והיינו מר עוקבא אמר שמואל שם וכן למאן דבעי לאסור צרת מחזיר גרושתו והא דסובר ר' יוחנן דכל השלשה מותרין ובמתניתין לא מצינו רק שני מיעוטים אפשר לומר דבמחזיר גרושתו אית לן קרא דטומאה כתיב בה וכן באילונית כתיב אשר תלד פרט לאילונית ולכן בעינן שני מיעוטי למעוטינהו משא"כ בצרת ממאנת לא צריך מיעוטא כלל לר"י. ועי':

דף טז:

[תד"ה אמוראי כו'] כתבו וז"ל ומיהו ע"כ צ"ל (דמאן דסבר אין מקבלים גרים מן התרמוד) דלית ליה הלכה כסתם משנה דהא קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וסתם מתניתין דהאומר סברה [דהולד כשר דלר"ע] דוקא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוא דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד כדמוכח בפרק עשרה יוחסין (ע"ה

ב') ומתניתין דהאומר סוברת דקידושין תופסת בחייבי לאוין כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (דף מ"ד ודף ע') וצע"ג עכ"ל. לכאורה כוונתו דשם (מ"ד ב') אמרינן אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן הכל מודים בעבד ועובד כוכבים הבא על בת ישראל שהולד ממזר וא"כ איך אמרי התוס' דרק לר"ע הולד ממזר וכן לקמן (ע' א') א"ל ר"ל לר"י מתניתין דקתני עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כמאן כר"ע אפי' תימא רבנן בעובד כוכבים ועבד מודו דכי אתא רב דימי א"ר יצחק בר אבדימי משום רבינו עובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר הרי להדיא שלא כדברי התוס' אך אולי נאמר לדעת התוס' דהתם (מ"ד ב') פרכינן מאן הכל מודים שמעון התימני כו' מיתיבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ר"ש בן יהודה אומר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת (ופרש"י והא האי תנא כשמעון התימני ס"ל וקתני בעובד כוכבים ועבד דאין ממזר) אלא אמר רב יוסף מאן הכל מודים רבי דכי אתא רב דימי אמר רב יצחק בר אבדימי משי רבינו עובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר. וכמו שמובא גם לעיל ואח"ז דחי לה תלמודין א"ל אביי מאי חזית דסמכת אדרב דימי סמוך אדרבין דכי אתא רבין אמר ר' נתן ור' יהודה הנשיא מורו בה להתירא ומאן רבי יהודה הנשיא רבי הוא וא"כ לדעת רבין עדיין לא מצאנו בתנאי מאן דסובר דעובד כוכבים ועבד שבאו על בת ישראל הולד ממזר בלעדי ר"ע וכדברי התוס' וגם לקמן (ע' א') לא זכרו בתלמודין תיבת א"ל רק בר"ל ולא בדר' יוחנן אלא אמרו בסתמא אפי' תימא רבנן דכי אתא רב דימי כו'. וממילא לרבין דאמר דרבי לא אמר כן פשיט קצת דרק לר"ע לבדו הוי ממזר ולא למתניתין דהאומר ועי':

שם [בתוס' ד"ה עובד כוכבים שקידש] בזמן הזה כתבו בתה"ד וז"ל ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד [והוא הדין הבא על שפחה] ועובדת כוכבים כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (ס"ט ב') במתניתין וצע"ג עכ"ל והוא דשם במתניתין איתא להדיא דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומ"מ תנן שם בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד ולא ממזר הרי להדיא שלא כדברי התוס'. אך אולי נאמר בדעתם דרב אסי סובר כדעת רבב"ח אר"י הכל מודים בעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר (גם מאן דף ליג על ר"ע) ומתניתין דלקמן (ס"ט ב') סברא כמאן דף ליג על ר"ע ולכן מחלקת בינייהו וסוברת דרק עובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר משא"כ ישראל הבא על שפחה ועובדת כוכבים דאין הולד ממזר ורק עבד והטעם לחלק בינייהו הוא כדמצינו לקמן (כ"ג א') וקידושין (ס"ח ב')

דאמר ר' יוחנן משום רשב"י דמדאמר קרא כי יסיר את בנך מאחרי אנו למדין דבנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ובשפחה אנו למדין דבנה כמותה מדכתיב האשה וילדיה ומדקדק רבינא מזה דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך. ודקדקו תלמודין בקידושין וכן ביבמות שם (לפי גירסת התוס' שתיקנו הגירסא) נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר הרי להדיא דאף דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ ישראל שבא על השפחה ועובדת כוכבים הולד כמיתה וכל זה דייקינן מקרא דכי תסיר וזהו גם דעת מתניתין דסוף אלמנה שהביא מרן אבל לפי דעת ר"ע דסובר דמכל חייבי לאוין הולד ממזר בודאי ישוו ישראל שבא על השפחה שיש בה לאו לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל והא דמיא עובד כוכבים לעבד כבר מפורש בתוס' בסוגייתן ד"ה קסבר וכ"כ גם עובד כוכבים דמיא לשפחה ועי':

דף כ:

אלא אמר רבא (הא דתנן אלמנה לכה"ג חולצת מתייבמת ולא חלקו בין מן הארוסין ובין מן הנשואין ולא אמרינן מן האירוסין יבוא עשה וידחה ל"ת) [גזירה ביאה ראשונה] (דמקיים עשה דיבמה יבוא עליה אטו ביאה שניה. וכתב מרן וז"ל ע לקמן (פ"ד א') רש"י ד"ה והא כולה פירקין וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י ז"ל והא כוליה פרקין עשה דייבום ול"ת דאיסור הוא דרמי אהדדי ולא אתי עשה דייבום ודחי ללאו דאיסורא כגון ממזרת לישראל או ממזר לישראלית וכן חללה לכהן ומ"ט דנפקא לן בפ"ב מועלתה יבמתו השערה עכ"ל והלא הכא נדחה טעמא דרב גידל שלמד מיבמתו ואמר רבא דהטעם הוא משום גזירה ואולי נאמר בזה דהנה הכא הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי (דבביאה ראשונה שריא לכתחלה אי לאו משום גזירה אטו ביאה שניה דודאי אפי' ביאה ראשונה אסירא) דאמר ר"ל כל מקום שאתה מיצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את ל"ת הכא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ול"ת ואפשר לומר דיסוד דברי ריש לקיש הוא משום דדריש יבמתו יתירה דיש לך יבמה שעולה לחליצה ואינו עולה ליבום ומפרש ר"ל הטעם דלכן אינו עולה לייבום משום דאפשר בחליצה דמקיים תרתי עשה ול"ת ומזה למד לכל דוכתא דכל היכא שאתה יכול לקיים שניהם לא יבא עשה וידחה ל"ת ולכן מפרש רש"י התם דנפקא לן מיבמתו והוא לפי מסקנת רבא דהכא ואף דעל מסקנת רבא זו הקשו בתלמודין מהא דתניא ואם בעלו קנו אלמא מדאורייתא רמיא קמיה לייבום. עדיין נאמר בזה דהתוס' ז"ל הכא ד"ה מיתיבי כתבו וז"ל תימא דרבא גופיה מותיב מהך ברייתא והשתא איתותב מינה עכ"ל

והוא דעל מה דאמר רב גידל אמר רב בתחלת סוגייתן הטעם דאיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת משום דכתיב ועלתה יבמתו השערה שאין ת"ל יבמתו לומר דיש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינו עולה לייבום ומאי נינהו חייבי לאוין מתיב רבא מברייתא זו דאם בעלו קנו ואי ס"ד דחייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא ליבום לא רמיא אם בעלו אמאי קנו וא"כ איך איתותב רבא מברייתא זו שהביא בעצמו אך אמרנו ליישב קצת דעת רבא דהנה אהא דאמר ר"ל דכל מקום שאתה רוצה כו' רצו בתלמודין לקמן (כ"א א') להקשות גם עליו מברייתא זו דאם בעלו קנו אך תירצו אמר לך ר"ל כי אמינא אנא היכי דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום יבום לאו מצוה היא ובאמת מילתא דר"ל לקטו בכמה מקומות בש"ס להלכה פסוקה ומהם במס' שבת (קל"ג א') ונזיר (מ"א א') וע"כ הוא כמו שתירצו לר"ל אבל לכאורה זה אינו רק לרבנן דאמרי מצות ייבום קודמת למצות חליצה ולכן חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא אבל לאבא שאול דאמר מצות חליצה קודמת לא יעלה כ"כ תירוץ זה ולכן פשוט קצת לומר דברייתא זו דאם בעלו קנו אתיא כרבנן אבל לאבא שאול אם הוא מסכים לדעה ר"ל דכל היכא שאתה מיצא כו' לדידיה גם אם בעלו לא קנו ולכן לרב גידל א"ר דלא נחית לסברא זו דר"ל שפיר פריך ליה רבא מברייתא זו דכמאן מוקמת לה משא"כ רבא דנחית לסברת ר"ל משום דהכא מיקיימי עשה ול"ת לא תיקשי כ"כ מברייתא זו דאמר לך רבא אנא דאמרי לאבא שאול ולדידיה גם אם בעלו לא קנו ובריתא זו אתיא כרבנן וחליצה במקום מצוה לאו ייבום הוא לדידהו ותלמודין דף ריך והעלו בתיובתא הוא משום דלרבנן לא אתיא טעם זה אבל רבא לנפשיה לא חשש כ"כ לקושיא זו ומיושב קצת תמיהת התוס'. בזה יתורץ לן קצת גם דברי רש"י ז"ל דאליבא דאבא שאול וכדנקטו בסתמא דמתניתין דבכורות (י"ג א') וכן תני בר קפרא במכילתין (ק"ט א') דלעולם ידבק אדם בחליצה וכן רבא בעצמו תפיס כדעתו וכדמסיק בסיף דבריו כמ"ש. יש מקום לפירושו דלקמן שהוא משום יבמתו יתירה וכאשר הסברנו לעיל ועי':

דף מג.

[רש"י ד"ה מקום שמותר] לכבס תוך ל' יום של אבל דאבל אין חסור בתכבוסת אלא ז' ימים דכל שלשים יום לגיהוץ תנא בפרק ואלו מגלחין (כ"ג א') [אבל כיבוס לא] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' מ"ק (י"ט א') ברש"י ד"ה שמונה ימים וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י וז"ל הקובר את מתו שמונה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שלשים דהואיל והתחיל יום אחר מן השלשים א"ל לשמור כלים לאחר הרגל דין שלשים אלא מותר לאלתר בתכבוסת בגיהוץ ותספורת עכ"ל הרי להדיא דכל שלשים אסור בתכבוסת אך

אולי נאמר בזה דבאמת כדברי רש"י דשם הוא במסכת שמחות פ"ז דאיתא שם שמונה ימים קודם לרגל אם רצה לכבס ולספר הרשות בידו כו' הרי להדיא דשלשים אסורים בתכבוסת אך מ"מ כבר כתבו התוס' במ"ק (כ"ג א') ד"ה כל דההוא כיבוס היינו גיהוץ ע"ש וכ"כ נאמר לרש"י ז"ל בשם דר"ל בכיבוס דגיהוץ ולכן נקט בלשונו כיבוס ביחד עם גיהוץ ואולי דתכבוסת דהתם היינו תכבוסת דא"י דהוי כגיהוץ שלנו וכמ"ש התוס' שם בשם מורו ע"ש:

כתובות

דף ל:

[תוס' ד"ה ואי] דלא מצי לאהדורי אמאי חייב כתבו בתה"ד וז"ל וריצב"א מפרש כשיטת רש"י ופשיטא ליה להש"ס דאירי כשתוחב ליה בע"כ (התרומה ולכן בא חיוב מיתה ותשלומין כאחד) דכשתוחב לו מרצונו מיד כשמשים בפיו ולא אהדרה קנאה מיד להתחייב באונסין ואין באין כאחד דמסתמא מניחה בפיו ואח"כ תוחב לו באצבעו או בכוש ואת"ל שהוא בראש הכוש מתחלתו ועד גמר בית הבליעה מ"מ קונה אותו בפיו להתחייב באונסין אע"ג דיכול לנתקה ולהביאה אצל [דדוקא לענין הגט] אמרינן היכא דיכול לנתקו דלא הוי גט משים דבעינן כריתות והא אגידה ביה אבל לענין זכיה אשכחן בפ"ק דב"מ (ט' א') טלית חצייה על גבי קרקע וחצייה על גבי עמוד והגביה חצייה שעל גבי קרקע דלא קני מטעם שיכולה לנתקה ולהביאה אצלו וכיון שאינו זוכה מטעם זה ה"ה דאינו מגרע זכיית האחר שהוא מינח בתוך ידו או בתוך פיו מטעם זה עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא להדיא איתא כן בב"מ (ז' א') וצלע"ג עכ"ל והוא דאיתא התם אמר רב משרשיא ש"מ האי סודרא כיון דתפיס בה שלש על שלש קרינן בה ונתן לרעהו דכמאן דף סיק דמי. ופריך מאי שנא מדרב חסדא. דאמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת ומשני התם כריתות בעינן וליכא (שהרי אגודים הם בחוט זה) הכא נתינה בעינן והא איכא הרי מפורש בהדיא חילוק זה שבין גט לזכיה ואיך א"כ חידש זה הריצב"א ודקדק כן מטלית שחציה על גבי קרקע ולחומר הנושא אולי נאמר בזה דעל מה שאמרו שם במציעא כיון דהפיס בה שלש על שלש כמאן דף סיק דמי כתב הנ"י וז"ל דוקא נקט שלש על שלש דכתיב נעלו בחליפין שהוא דבר חשוב ובציר מג' אצבעות לאו בגד הוא כדאשכחן לענין טומאה עכ"ל וא"כ כיון דלענין טומאה שיעור אוכלים בכביצה ופחות מזה לא מטמא נוכל לטעות ולחלק דדוקא אם תוחב בגרונו כביצה אז אמרינן כמאן דף סיק דמי משא"כ

בחיוב מיתה דתרומה דשיעורו בכזית אפשר דלא אמרינן כמאן דף סיק דמי ואף דהכא לא כתיב נעל מ"מ הא באמת סברא זו דכמאן דף סיק דמי הוי כעין דבר חדש ואין לך בו אלא מה שאמרו חכמים בפירוש דבעינן לזה דבר חשוב לקבל טומאה ובכזית דתרומ' לא שמענו עדיין דנימא כמאן דף סיק דמי דהא אינו ראוי לטמא ולכן מדקדק הריצב"א דגם בזה אמרינן כן מטלית שחצייה על גבי עמוד כו'. ועי':

דף לג.

בגמרא עדים זוממין לאו בני התראה נינהו אמר רבא הרע ניתרי בהו אימת ניתרי בהו מעיקרא אמרי אישתליין. ניתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי ניתני בהו בסוף מאי דהוה הוה מתקיף לה אביי כו' עד דמסיק גם אביי דבודאי לא צריכין התראה דמי איכא מידי דאינהו בעי קטיל בלא התראה ואינהו בעי התראה הא בעינן ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה אלא מעתה בן גרושה ובן חלוצה דלאו מכאשר זמם הוא דמתרבי ליבעי התראה ומשני [אמר קרא משפט אחד] יהיה לכם משפט השוה לכולכם וכתב מרן וז"ל עי' מכות (דף ד' ב') ברש"י ד"ה עדים זוממין לא צריכין התראה וצ"ע עכ"ל אולי כוונתו דהתם כתב רש"י וז"ל עדי' זוממין א"צ התראה בכתובות אמרינן טעמא דנתרי בהו אימת כו' עכ"ל ולמה נקט טעמא דרבא דנדחה בתלמודין אך אולי נאמר בזה דהרמב"ם ז"ל בפ' כ' מהלכות עדות הלכה ד' כתב ואין לעדים זוממין שגגה כו' עכ"ל וכתב הכ"מ דמפרש הא דאמר רבא נתרי בהו מעיקרא אמרי אישתלין היינו דשכחנו האיסור ולכן לא נתרי בהם משמע דאפילו היו שוגגים חייבים ותמה שם גם הכ"מ על הרמב"ם דלמה נקט כדעת רבא הא אביי מדחה סברתו. אך מצאנו סעד לדבריו מתלמודין דכריתות (ד' א') וסנהדרין (ס"ה א') שאמרו שם דבמגדף לא הוי עקימת שפתיו מעשה להביא קרבן משום שישנו בלב ופרש"י בכריתות וז"ל עיקר איסורו תלוי ברוע לבו אם ידע למי גידף ואח"ז פריך מהא דתניא יצאו עדים זוממין שאין מביאין קרבן משום שאין בהן מעשה והא ליתנהו בלב כו' משמע א"כ דבעדים זוממין אף דלא ידעו כלל למי הרעו חייב ולפי זה גם שוגג חייב בהן ועי' בתוס' שם כתבו וז"ל תימא מאי משני ממסית ומדיח (דגם המה נמעטו בברייתא מועשה יצאו אלו שאין בהן מעשה) ותירץ ר"נ גאון במגילת סתרים דכיון דמגדף ישנו בלב כל הני נמי הכי הוא כו' עכ"ל ולכאורה במסית ומדיח מאי הוא ישנו בלב הנאמר בהו אם לא דבעינן מזיד לפחות. משא"כ בעדים זוממין לא בעינן מזיד בהו משום דכתיב בהו על פי כר' זירא דכריתות שם שהביא מקרא דע"פ דכתיב בעדים זוממין ע"ש וא"כ לפי מסקנת תלמודין דשם יש מקום לדעת רבא דאמר אמרי אישתלין. (ושכחנו האיסור

דנקט הכ"מ בדברי הר"מ. ושכחנו ההתראה דנקט רש"י ז"ל חד הוא וכמו שצידד שם הלח"מ). וע"כ בנה הרמב"ם ז"ל יסודו על תלמודין דכריתות וסנהדרין לדברינו דמשמע להדיא דגם שוגגין חייבין ולכן גם רש"י ז"ל במכות דאמרינן שם דלאו שאין בו מעשה חייב משום דגמרינן מעדים זוממין ופריך מה לעדים זוממין שאין צריכין התראה לא ניחא ליה לפרושי שהוא מטעמיה דאביי דמי איכא מידי דאינהו בעי קטיל בלא התראה ואינהו בעו התראה דא"כ מדוע לא נלמד מעדים זוממין משים דאין צריכין התראה הלא הדין נותן כן משום דבעו מיקטל בלא התראה ורחמנא אמר ועשיתם לו כאשר זמם ואף דבבן גרושה וחלוצה ג"כ לא בעו התראה משום דלא פלוג רחמנא מדכתיב משפט אחד מ"מ הא גם התם הסברא נותנת כן כיון דגם המה בעו למיפסליה בלא התראה דהתם לא שייך כלל התראה אלא ניחא ליה לתפוס דברי רבא דאמרי אישתלין דמזה נלמד דגם שוגגין חייבין וכדעת הרמב"ם ז"ל הנ"ל וזהו חידוש גדול וחומרא יתירא דלא מצינו כן בכל האיסורים שבתורה וע"כ לא נוכל ללמוד מעדים זוממין ומלבד כל זאת ג"כ ניחא ליה למיתפס חומרא זו הגדולה כיון דיש מקום לדעת רבא מתלמודין דכריתות וסנהדרין וכמ"ש ועי':

דף נד:

קריביה דר' יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דר"י אמר להו אחילו ואמרו לאבוכון דנייחד לה ארעא למזוני וז"ל [רש"י ד"ה דנייחד לה כו'] דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוו להו משעבדי [ואין הבנות והאשה נזונית ממשעבדי] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (מ"ט ב') רש"י ד"ה מיבעיא וצ"ע עכ"ל והוא דשם א"ר אילעא אמר ר"ל באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם מתקיף לה ר' זירא גדולה מזו אמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא ופרש"י וז"ל ואע"ג דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי לאו דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנה אבל בנו ליכא למימר הכי עכ"ל ואיך פירש הכא גבי בנו דאין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהן אמת דמתנת בן גרוע ממתנת אחר אבל היינו כל זמן שהוא בחיים ולולא נתינתו לא זכי בהן הבן כלל אמרינן דגם עתה שנתן לו האב לא נתן לו שלא יהא לו מזונות והבן יקח הכל וישמח בהן וכ"כ היכא דלא נתן להן אביהן כלל ורק ירשו ממנו מתורת ירושה משא"כ הכא שהיה האב שכ"מ וכמו שפירש בהדיא בלשון ראשון דנייחד לה בצואת ש"מ וכן בלישנא אחרינא נקט לשון מחלק על פיו. דלא מהני בלא קנין רק בשכ"מ וכדמצינו לשין זה במתני' דבתרא (קכ"ו ב') ושם בשכ"מ איירי וכיון שכן הלא גם בלא נתינתו להם

במתנה יירשו ג"כ משום ירושה א"כ מה שנותן להם במתנה הוי להעדיף כוחם ולכן הוי כמתנת בריא לאחרים וכמו שמצינו בכמה מקומות דייתור לשון הוי להעדיף כחו דהמקבל. ועי':

דף ע.

במתני' המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה והקשו בגמ' וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשעבודה כו' עד דמסיק (שם ע"ב) אב"א שהדירה כשהיא ארוסה ופריך ארוסה מי אית לה מזוני כו' ומשני שהדירה כשהיא ארוסה ונישאת ופריך נישאת [הא סברה וקיבלה] כו' וכתב מרן וז"ל עי' נדרים (מ"ז א') בר"נ ד"ה בעי רמי בר חמא בסה"ד וצ"ע עכ"ל והוא דהתם מיבעי לן אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן כו' ת"ש האומר לאשתו קונם שאני נהנה ליך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין מ"ט בע"ח באין ונפרעין לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי וכתב הר"נ שם בסה"ד וז"ל ופשטינא לה מדתנן האומר לאשתו קונם שאני מהנה לך ומיירי בשהדירה כשהיא ארוסה וכיון דאכתי לא משתעבד חל נדרא ומתסרא אפי' לאחר שנשאה דמשועבד לה (ולווה ובע"ח נפרעין) והכי מוכח בהמדיר עכ"ל הרי שכתב להדיא נגד תלמודין דהכא אמרו סברה וקיבלה ואולי נאמר בדעת הר"נ ז"ל דמפרש דלא לאפסודי מזוני לגמרי אמרו הכא דסברה וקיבלה דהלא טפי מזה מצאנו לר"מ דהמקדש את האשה ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל ולא אמרינן סברה וקיבלה ואף לר"י דחולק על ר"מ ואומר דבדבר שבממון תנאו קיים ומשום דידעה וקמחלה וכתלמודין דמציעא (נ"א ב') עדיין לא שמענו דף ליג רק בדאהני בשעת קדושין משא"כ לאחר שנתקדשה ונתחייב כל אלו איך נאמר דנתרצית למחול מזונותיה ואף שהוא בעצמו לא יתן עדיין יכולה ללוות מאחר ובע"ח יפרעו מנכסיו ולכן פשוט להר"נ ז"ל דהא שאמרו סברה וקיבלה היינו רק על הא דתנן הכא בהמדיר את אשתו עד שלשים יום יעמיד פרנס מכאן ואילך יוציא ויתן כתובה ע"ז הקשו למה יוציאנה אחר עבור השלשים יום משום דזילא בה מילתא הא סברה וקיבלה. אבל חיוב מזונותיה לא פקע בהכי דלא שייך כלל סברה וקיבלה כיון דאפשר ע"י הלואה וכדומה ועי':

דף פו.

[רש"י ד"ה פריעת ב"ח מצוה] וז"ל מצוה עליה לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק עכ"ל וכתב מרן וז"ל ולאו שלך צדק ב"מ (דף מ"ט) וצע"ק עכ"ל והוא דהתם פליגי רב ור' יוחנן דרב אמר דברים אין בהן משום מחוסרי

אמנה ור"י אמר יש בהן משום מחוסרי אמנה מיתיבי ר' יוסי בר' יהודה אומר מה ת"ל הין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק אמר אביי ההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב ולרש"י ז"ל דהכא יש לדקדק דלמה לא משני התם דזהו רק אם לוה מצוה עליו לשלם וזהו שהעלה מרן בצ"ע ואפשר עוד דדעת מרן לשאול דהא לפי תירוצו של אביי דהתם בעינן לשלא ידבר אחד בפה ואחד בלב ומניין לפריעת בע"ח מצוה ואף דאביי מתרץ כן לרב אבל לר' יוחנן אין הכרח לזה מ"מ הא באמת איצטריך קרא לשלא ידבר אחד בפה ואחד בלב ופריעת בע"ח מצוה מנלן ואולי נאמר בזה דף שוט להמקשה דהתם דאם נלמוד מקרא זה דהין צדק דף ריעת בע"ח מצוה מדדרשינן שיהא הן שלך צדק כו' ממילא נדע ג"כ דדברים יש בהן משום מחוסרי אמנה דהא גם זה נכלל בהן שלך צדק ואיך תחלק בפשטא דקרא ולפי האמת לר' יוחנן דסובר דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה פשוט קצת דלדידיה למדין אנו שלא דבר אחד בפה ואחד בלב מקרא דמדבר שקר תרחק כמו שלמדו מקרא זה בשבועות (ל"א א') מניין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ לבית דין כו' ת"ל מדבר שקר תרחק וכדומה לזה למדו עוד שם מקרא דמדבר שקר ולכן מקרא זה דהין צדק למדים אנו לר"י לדברים שיש בהן משום מחוסרי אמנה וכ"ש לפריעת בע"ח מצוה ועי':

דף קג.

ת"ר בשעת פטירתו של רבי אמר לבניו כו' הזהרו בכבוד אמכם ופריך דאורייתא היא ומשני אשת אב הואי ופריך הא נמי דאורייתא היא כו' ומשני [הני מילי מחיים] אבל לאחר מיתה לא וכתב מרן וז"ל עי' רשב"ם ב"ב (קל"א ב') ד"ה ואשה אצל בני הבעל וצ"ע עכ"ל. והוא דשם איבעיא להו אשה אצל בני הבעל מהו (אם כתב לה נכסיו מי אמרינן אפוטרופא שויה כמו דאמרינן באם על הבנים או לא) וכתב רשב"ם וז"ל ואשה אצל בני הבעל דלא הוו ליה בנים ממנה דנימא אפוטרופא שויה כדי שיכבדוה בניה שחייבין בכבודה אבל יש לו בנים מאשה אחרת אינן חייבין בכבודה כ"כ אלא מיתורא דקרא את אביך לרבות אשת האב וכל מי שאינן חייבין בכבודו אינו מקפיד אם אין מכבדין אותו כו' עכ"ל. משמע מדבריו דמ"מ מיתורא דקרא חייבין בכבודה אף לאחר מיתת האב וזהו שלא כדעת תלמודין דהכא אך אולי נאמר דהנה הרשב"ם ז"ל מתחלה כתב ואינן חייבין בכבודה כ"כ אלא מיתורא דקרא ואח"ז כתב וכל מי שאינן חייבין בכבודו ושביק לתיבת כ"כ. ולכן יש לומר דהא שכתב ואינן חייבין בכבודה כ"כ היינו גם בחייו דאב אינן חייבין רק מיתורא דקרא ולכן אינו מקפיד לאחר מיתתו דאז אינן מחוייבים

כלל אפי' מדרבנן וזהו שסיים בסתם וכל מי שאינן חייבין בכבודו ר"ל שאינן חייבין כלל. משא"כ אם היו מתחייבין בחיים מדאורייתא אז היה מקפיד גם לאחר מיתתו (והא דהכניס עצמו לזה הוא משום דף שיטא להרשב"ם דלא מפני שרוצה שיקיימו בניו מצות כיבוד עשה אותה אפוטרופא אלא משום שמקפיד על כבודה עשה אותה אפוטרופא וכן מטין דבריו סוף ד"ה אשתו. ארוסה שכתב וז"ל נראה לי בנו ואשתו אשתו משום אפוטרופא ובנו משום מתנה דאדם רוצה שיכבדו בניו את אשתו אפילו אינה אמם שהן חייבין בכבודה דדרשינן את אביך לרבות אשת אביך וכ"ש זו שהיא אמם כו' עכ"ל. ולמה הביא דרשה זו והוסיף לומר כ"ש זו שהיא אמם דהלא בודאי אמם היא אלא משום דף שוט ליה דלאו משום שרוצה לזרז אותם במצות עשה אותה אפוטרופא אלא משום שהיא אשתו ורוצה בכבודה גם לאחר מיתתו לזה הביא תחלה דרשה זו דאת אביך זו אשת אביך וא"כ רואין אנו שרצון האב בזה כיון דנכלל בכבד את אביך ורק דמשום זה לבדו לא נאמר עדיין דשויה אפוטרופא וכמו שכתב הרשב"ם להדיא אחר כך דבאינו אמם אינו מקפיד האב בכבודה כיון דאינם מחוייבים כ"כ בכבודה לזה הוסיף כאן כ"ש זו שהיא אמם ועי'):

דף קיא:

א"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מחטה ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברו בלבושיהן על אחת כמה וכמה וכתבו [תוס' ד"ה בלבושיהן] וז"ל משמע בלבושיהן שנקברו דהיינו תכריכין אבל בירושלמי דהנושא אמר רבי לבניו מיעטו בתכריכין שעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן משמע מיעטו בתכריכין שעתידין צדיקים שלא יעמדו בתכריכין אלא [בלבושיהן מחיים] עכ"ל וכתב מרן וז"ל ובירושלמי שם אמר על ההוא דר' אמר לא כמו דבר נש אזיל הוא אתא ורבנן אמרי כמו דבר נש אזיל הוא אתא מבואר דף ליגי בזה ר' ורבנן וס"ל לרבנן דעומדין בלבושיהן שנקברו וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בכוונת התוספות דלא באו לשום מחלוקה בין הסוגיות ורק באו לתרץ אגב אורחייהו ממה שיקשה לכאורה על ר' חייא בר יוסף שחידש משמיה דנפשיה דבר שכבר אמרו ר"מ בסנהדרין (צ' ב') דאיתא שם שאלה קליאופטרא מלכתא את ר"מ אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב ויציצו מעיר כעשב הארץ אלא כשהן עומדים עומדין ערומין או בלבושיהן עומדין אמר לה ק"ו מחטה ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברו בלבושיהן עאכ"ו וע"כ הראו מקום התוס' ז"ל דדעת רבי בירושלמי שלא יעמדו בתכריכין ורק בלבושיהן דמחיים ולכן אשמועינן ר' חייא בר יוסף דלא כן הדבר ורק כרבנן דרבי ועי':

נדרים

דף ג:

בגמרא בשלמא בל יחל דנדרים משכחת לה [כגון דאמר ככר זו אוכל] ולא אכלה עובר משום בל יחל דברו אלא בל יחל דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר אכל קם ליה בבל יאכל שתה קם ליה בבל ישתה. וכתב מרן וז"ל עי' לקמן דף ח' בהר"נ ד"ה והלא מושבע וצ"ע דהא נדר בקום ועשה לא משכחת לה דכל נדר הוא שאוסר החפץ עליו ובנדר שלא אוכל ס"ל לכמה פוסקים דהוי יד דכוונתו לאסור המאכל עליו אבל לידור לעשות מעשה לא משכחת לה עכ"ל הנה בשיטה מקובצה הגירסא כגון דאמר ככר זו עלי שהוא אסור בה משום ידות נדרים כו' עכ"ל וכן מצאתי להגאון בעל יד שאול בהגהותיו ליו"ד סימן ר"י בשם ילקוט נשא דהגירסא דאמר ככר זו עלי ע"ש וא"כ היינו איסור חפצא ועי':

דף ד.

פרכינן ובל תאחר דנזירות מהכא נפקא (מדאיתקש לנדרים) הא מהתם נפקא כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות כו' ומשני מהו דתימא חידוש הוא דחדיש רחמנא בנזיר דאם גילח על אחת משלשתן יצא לא ליעבר עליה בבל האחר (לכן הוצרכנו להיקשא) ואב"א מאי חדושיה דלא מתפיס ליה בנדר ודקשיא לך חטאת חלב (נמי לא מהפיס ליה בנדר ועכ"ז עובר בבל תאחר לא דמיא) חטאת חלב אתיא לכפרה אבל חטאת נזיר למאי אתיא וכתב [ר"נ ד"ה חטאת חלב] וז"ל וקשה בעיני אכתי תיתי קרבן נזיר במה הצד מחטאת חלב ושלמים ונראה לי דאין הכי נמי אלא כיון דלאו מגופא דקרא נפקא ליה אלא במה הצד היקשא עדיפא דכל מה הצד כל דהו פרכינן עכ"ל וכתב מרן וז"ל וקשה לי הא זהו אינו דרך לימוד דין חד מכח מה הצד אלא דף שטא דקרא דכי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות כל חטאת בכלל אלא דהיה מקום לומר מסברא להוציא מכללה חטאת נזיר כיון דקילא וכיון דמצינו בחטאת חלב ושלמים אף דקיל איתנהו בבל תאחר ממילא מהיכא תיתי לצאת מפשטא דקרא דחטאת נזיר בכלל וא"כ שרש הדין דחטאת נזיר הוא מכי דרש ידרשנו וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה הא דדרשינן מיתורא דכי דרש ידרשנו חטאות ואשמות פשוט דזהו חוב דרחמנא מטיל על האדם וידרש מן האדם להביאו ולא שהאדם חפץ בזה והא דדרשינן גם עולות ושלמים מקרא זה כבר פירשו רש"י ותוס' ז"ל בר"ה (ה' ב') דזהו דוקא עולות ראיה ושלמי חגיגה ובאמת אין הכרח מקרא זה דיכלול גם חטאת נזיר ואשמו דמי ידרוש זאת ממנו הלא כל הנודר כאילו בנה

במה וכל המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן וטוב לו אם לא הכניס א"ע בזה ואף אם כבר נכשל בחטא ישוב וישאל על נדרו ונזירותו ומי הוא זה שידרשנו ממנו ואף דגם חטאת חלב אין אנו חפצין בו וטוב לנו אם לא נחטא עדיין לא דמיא כ"כ דהתם כיון דשגג וחטא ידרש רחמנא ממנו קרבנו. משא"כ בנזיר כל ימיו למשאל קאי ואף ובנזירות שמעון הצדיק אנו חפצים בו ובקרבנותיו עכ"ז הלא אנחנו ברוב נזירות נדבר ואיך נכללו בדרוש ידרשנו ורק כל זמן דלית לנו שום סברא לחלק בינו לכל חטאות ואשמות אף דלא נכלל בדרש ידרשנו מ"מ אין לו לחלק כ"כ בינייהו וע"כ הוצרכנו לסברות אלו שחידשו הכא בתלמודין ולכן שפיר כתב הר"ב ז"ל דניתי רק במה הצד. וע"ז כתב דכיון דף רכינן כל דהו טוב לנו ללומדו בהיקש. אבל בקרא דדרש ידרשנו לא נכלליה כלל וכמ"ש דמי בקש זאת מידו. ועי':

דף ד:

שם ע"ב והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה ועבר עלה משום בל תאחר וכתב מרן וז"ל תמוה לי מהיכן פשוט יותר חטאת יולדת מחטאת נזיר וכמו דהיינו אומרים דחטאת נזיר אינו בבל תאחר כיון דלא מתפיס בנדר וקרא דכי ידרשנו לא איירי בכל חטאות אלא בחטאת חלב ה"נ לא היינו מוקמינן לקרא בחטאת יולדת והיינו אומרים באמת דבחטאת יולדת ליכא בל תאחר אלא לבתר דדרשה מהיקשא דבחטאת נזיר איכא בל תאחר ה"נ בחטאת יולדת וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר במה שכתבנו דחטאת נזיר לא נכלל כלל בקרא דדרש ידרשנו דמי בקש זאת מידו ואדרבה הוא הכניס עצמו בעבירה ורוצים אנו שיבטל וישאל על נזרו וכל זה הוא בחטאת נזיר משא"כ בחטאת יולדת כיון דכן הוא בריאתו של עולם ומצות פרו ורבו היא מצוה הראשונה לכן נכללת בכי דרש ידרשנו ולכן אף דלא אתיא לכפרה מ"מ פשוט הוא לתלמודין שעובר בבל תאחר דהא הוא בכלל כי דרש ידרשנו ואין לנו למעוטי בלא ההיקש רק חטאת נזיר לבדו שאינו בכלל דרש ידרשנו וגם קיל הוא מכל החטאות. ועי':

דף ו:

בעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אי דא"ל לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחברתה ואת נמי פשיטא היינו קדושין עצמן אלא כגון דא"ל לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחברתה ואת. מי אמרינן ואת נמי ותפסי בה קדושין או דילמא ואת חזאי א"ל כו' ופריך ומי מיבעי ליה לרב פפא והא מדאמר ליה ר"פ לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לר"פ דיש יד לקידושין ומשני חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל א"ל לאביי וכתב [הר"נ ד"ה מגו] וז"ל וא"ת מאי קמספקא

ליה בקידושין מאי שנא מגיטין דלכ"ע יש יד כדמוכח סוגיין דלעיל דלא פליגי אלא ביד שאינו מוכיח וי"ל דשאני גט כיון דאיכא מעשה [דהיינו נתינת הגט לידה] הוי טפי מיד ועיקר מוכיח מיקרי משא"כ בעיין דלחדא יהיב לה שתי פרוטות אבל לחברתה לא יהיב מידי עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דלפי"ז מאי פרכינן מכלל דסבירא ליה לרב פפא יש יד והיינו דמשמע דמוכיחות מהני (בקידושין) כמ"ש הר"נ והא התם דיהיב לה ואיכא נתינת מעשה באמת הוי יד דעיקרו מוכיח עכ"ל הנה לכאורה יש מקום לחלק לדעת הר"נ בין מעשה דגיטין למעשה דקדושין דומה למה שמצינו בגיטין (כ"ב ב') דחרש שוטה וקטן כשרין לכתוב את הגט כשגדול עומד על גביהן דאז בני כוונה נינהו משא"כ בחליצה לא מהני אף דב"ד עומדין על גביו דשוטה וחילקו בתוס' חולין (י"ב ב') ד"ה מאן תנא וז"ל וי"ל דלגבי גט מהני דבגט מוכחא מילתא טפי דעביד לשמה כשמניחין לכתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה הלכך אפי' בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו עכ"ל וכ"כ אפשר לחלק גם להר"נ ז"ל דבגט כיון שצריך דקדוקים הרבה בשמו ושמה ושם עירו ועירה לכן אף דלא אמר ודין דיהוי ליכי מנאי רק ודין דיהוי ליכי מ"מ מוכיח טפי מיקרי משא"כ בקידושין אך טפי נראה לומר דהר"נ ז"ל כיוון לענין אחר קצת דלעיל (ה' ב') ד"ה ר' יהודה בתוך הדיבור כתב הר"נ וז"ל וי"ל דדילמא שמואל ס"ל דאפי' למאן דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים גבי גיטין לא צריך ודין דבלא ודין הוי מוכיח דאין אדם מגרש אשת חבירו כו' והוסיף לומר דגם ממני לא בעינן בגירושין לדעת שמואל מטעם זה ורק בקידושין לבד אמרינן לשמואל דצריך לומר הרי את מקודשת לי משא"כ בגירושין עי"ש וא"כ למה נחית הכא הר"נ ז"ל לחדש סברא אחרת ולחלק בין קדושין לגירושין משום דבגירושין איכא מעשה כו' כמש"ל הא אפשר ליה לחלק בסברא דאין אדם מגרש כו' וכמו שחילק לעיל ואף לסברא האחרונה שבר"נ שם דגם בגט בעינן שיכתוב ממני מ"מ אין זה רק דבלא ממני הוי ידים שאין מוכיחות כדבריו שם אבל הכא דף ריך על ידים מוכיחות מ"ש דבגט מהני על זה בפשיטות הי"ל לחלק מטעם דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא פ"כ דסבירא ליה להר"נ ז"ל דמטעם זה דאין אדם מגרש לא יקרא רק יד מוכיח ולא עיקר מוכיח וכאשר מצינו להדיא בתלמודין דתפיס זאת ליד מוכיח וכאשר הזכיר הר"נ ז"ל וכיון דמחמת סברא זו דאין אדם מגרש לא מקרי עיקר מוכיח כמו כן נאמר בפשיטות לדעת הר"נ דגם הא דנעשה מעשה בגירושין גם זה לא יעשה. לן עיקר מוכיח רק בצירוף סברא זו דאין אדם מגרש אשת חבירו והר"נ ז"ל לא כתב זאת להדיא כיון דסברא זו דאין אדם מגרש נזכר להדיא בתלמודין לעיל סמוך לזה

אין לו להזכירו כ"כ. ולכן לא חשש לקושיית מרן דכל זה הוי רק בגיטין לחודיה. ולא כן בקידושין דשם בודאי לא מקרי משום זה עיקר מוכיח ועי':

דף ז.

[יש יד לצדקה] או אין יד לצדקה וכתב מרן וז"ל קשה לי הא הר"נ לעיל ד"ה בעי רב פפא כתב הא דמיבעי בקידושין אם יש יד ולא ילפינן מנדרים דדילמא נדרים חמירי דאפי' בדיבורא בעלמא חיילי משא"כ בקידושין א"כ מאי מספקא ליה הכא בצדקה הא צדקה דמיתפס בדיבור שפיר יש ללמוד מנדרים עכ"ל ואולי נאמר דהר"נ ז"ל הוצרך להמציא סברא זאת דנדרים בדיבורא בעלמא חיילי רק לענין קדושין דהוי איסור חמור דא"א משא"כ לגבי צדקה בפשיטות טפי אית לן לחלק דבנדרים איכא בל יחל ולא כן בצדקה ועי':

דף ז:

שם ע"ב א"ר חנין אמר רב השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה כו' אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באפה [ש"מ תלת] ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ושמע מינה נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ושמע מינה אין בין נידוי להפרה ולא כלום וכתב מרן וז"ל קשה לי אמאי לא אמר ש"מ ד' דהא ש"מ ג"כ דאם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי עכ"ל. הנה לכאורה פשוט דתלמודין דאמר להאי ש"מ היינו מעובדא דרב הונא ובאמת מעובדא דידיה אין להוציא רק תלת ולא ארבעה אך בודאי דכוונת מרן להקשות מדוע לא כללו גם דברי ר' חנין ולומר ש"מ ד' ולא לסמוך ש"מ שלהם על עובדא זו לבדה אך אולי נאמר ע"ז דהנה לדברי ר' חנין הובא ראיה מפני שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצוייה ועניות כמיתה כו' ולכן כיון שזה דבר ברור לא צריך להזכיר כלל ש"מ דהלא גם אנו נלמוד מסברא זו הפשוטה ואין דרך להוסיף ש"מ על עיקר דברי האמורא ורק משום דמעובדא דרב חסדא נוציא עוד תרי דיני לכן כולל גם דצריך לנדותו השלישי אף דדבר מבורר הוא. ובפרט דגם ר' חנין בעצמו אמר דיניה בהדיא ולא שייך כ"כ לומר ש"מ רק בתלת אלו דמחד עובדא יצא לן כולהו. ועי':

דף כו:

[בהר"נ ד"ה ולרבא] כתב וז"ל ובפלוגתא דרבה ורבא כיון [דאיכא למימר] דהלכתא כרבה דהוא רביה דרבא ואיכא למימר דהלכתא כרבא משום דבתראה הוא נקטינן כרבה לחומרא כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' בר"נ ריש סוכה דף רל"א וצ"ע עכ"ל והוא דהתם

פליגי רבה ור' זירא ורבא בטעמא דסוכה שגבוה למעלה מכ' אמה פסולה והסכים שם הר"נ דהלכה כרבא ולא כרבה דקי"ל כבתראי אע"ג דתלמידי דקמאי נינהו והכא מספקא ליה וכתב דלחומרא נקטינן אך אולי נאמר דהר"נ ז"ל התם לא בא לתפוס בודאי דהלכה כרבא מהאי טעמא דבאמת בזה נסתפקו הגאונים ומובא בהרא"ש ז"ל בפרק המדיר סי' י"ג וז"ל ומצאתי שנסתפקו הגאונים היכא דף ליגי רבה ורבא הלכתא כמאן משום דקי"ל דמאביי ורבא ואילך הלכתא כבתראי אם הוא אף כנגד רבה שהיה רבם או לא וזהו ספיקותיה של הר"נ הכא ג"כ. והתם כתב רק לדחו' דעת האומר שפסק שם כדעת רבה דז"ל שם איכא מאן דאמר הלכתא כרבה כו' ועוד דמסייעין דבריהם בעלי סברא זאת משום דרביה דרבא היה ודחה הר"נ וז"ל ומאי דאמרי נמי אין הלכה כתלמיד במקום הרב הני מילי כשנחלק עמו בחייו דכיון שלא קיבל רביה דבריו נדחה דברי התלמיד אבל כשנחלק עמו לאחר מיתה לא אדרבה קי"ל הלכתא כבתראי אע"ג דתלמידי דקמאי נינהו עכ"ל. ורצה בזה רק לדחות דבריהם דמטעם זה הכריחו דהלכה כרבה ודחה הוא ז"ל דהא אדרבה קיי"ל הלכתא כבתראי והיינו בשאר האמוראים והכא לפחות לגבי רבה ורבא עדיין לאו ודאי הוא שהלכה כרבה ולקולא. ואם כן שהדבר בספק ממילא קי"ל התם כרבא דהא הוא המחמיר ואינו מחלק כלל בין דף נות מגיעות לסכך ובין אינם מגיעות ובין יש בה יותר מארבע אמות ובין אין בה יתר מארבע אמות ולכן ראוי התם לנקוט כרבא ובפרט דהתם יש עוד כמה הוכחות לדעת רבא וכמו שהובא שם בהרי"ף והר"נ עי"ש אבל לא להחליט דמשום זה לבדו הלכתא כרבא ועי':

דף לא.

[בהר"נ ד"ה אמר שמואל] הלוקח כלי מן התגר ונאנס בידו חייב וז"ל אוקמינן התם בפרק הספינה דקיצי דמיה הלכך סמכה דעתיה דלוקח שאם רצה ללוקחן הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקח כל ההנאה ללוקח הוא ולא למוכר [והוה ליה כשואל] דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' בהר"נ פ"ק דמס' ע"ג דף של"ג ב' וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב הר"נ בהא שאסרו למכור בהמה לעובד כוכבים משום איסור דנסיוני דמחמר אחריה וז"ל אבל אני אומר שאין צורך לדחוקים הללו דבנסיוני ליכא משום שביתת בהמתו כלל לפי שדרכן של בני אדם שקוצצין לבהמה דמים ואח"כ מנסין אותה אם מוצא לוקח טעות במקחו מחזירה ואם רוצה בה הרי היא ברשותו וכל כי האי גוונא רשות לוקח היא כו' ואל תטעה לומר שמתורת שאלה נגעו בה לומר שהרי הוא כשואל כל זמן שאינה מחזירה שהרי בפרק הספינה אייתינן לה גבי ההיא דשמואל דהנותן כלי לאומן ונאנס בידו חייב והני מילי דקייצי דמיה כו' ואמרינן התם דכיון

דקייצי דמיה אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו דאלמא שמתורת מקח נגעו בה שאם אינו עליהם אלא שואל הוה ליה כפקדון ואיתיה בעיניה דמצי מפקיד מקדיש כו' עכ"ל הרי להדיא שכתב דלא דמיא כלל לשואל והכא כתב דהוה ליה כשואל דמשום כל הנאה שלו חייב באונסין ואולי נאמר בזה דהר"נ ז"ל דקדק התם במס' ע"ג לומר ואל תטעה לומר שמתורת שאלה נגעו בה כו' כ"ז שאינה מחזירה כו' כמש"ל ולכן אפשר לומר דבאמת כ"ז שאינה מחזירה אין כאן דין שואל כלל כהוכחתו מההיא דב"ב משא"כ הכא שלא דיבר דוקא בכל זמן שאינה מחזיר אולי דעתו דאף בשעה שמחזיר' ואינו חפץ בקנינו ג"כ חייב באונסין וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל דחייב באונסין גם בשעת חזרה וכן הוא גם דעת הרשב"ם ומובא דעתם בטוח"מ סימן ר' וא"כ בזה א"א לומר שיש ביה דין לוקח כיון שכבר חזר במקחו ואינו רוצה בקנינו ואולי אם נדע באמת דחזר בו הלוקח בשעה שהקדישה המוכר שפיר חל ההקדש ובזה אין לנו הוכחה מתלמודין דב"ב דההקדש לא חל. וא"כ שפיר נקט הר"ל ז"ל הכא דהוה ליה כשואל דמשום כל הנאה שלו חייב באונסין ושואל שהחזיר שאלתו בתוך ימי השאלה אז חייב באונסין גם בשעת חזרה כמו כן הכא כיון דמתחלה קודם החזרה היה ליה דין לוקח. לכן אף שעתה חוזר במקחו עדיין נשאר עליו דינו דשואל. ועי':

דף לה.

[בהר"נ ד"ה מת או שנתנו לו במתנה הרי זה מותר] וז"ל משום דכי מת או שנתנו לו במתנה לא פרתו ולא קרדומו ולא נכסיו הן וקס"ד שהמדיר נתן למודר ואפילו הכי שרי [וקשיא לרבא דאסר] עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא רבא פשט רק מכח הוכחה דאילו ככרי עליך לאפוקי מאי וכדף ירש הר"נ לעיל וזהו שייך בככר דסתם הנאת ככר רק לאכילה וכמ"ש הרא"ש אבל הכא בפרה ובקורדום לא שייך הוכחה זו דבא לאפוקי בעוד שהפרה שלו אסור להשאיל להנות ממנה א"כ יש לומר דרבא מודה בזה דמותר בנותן מתנה וצ"ע עכ"ל והוא דלעיל (ל"ד ב') בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתן לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתא ברשותו הוא דאסור אבל כי נתנה לו מותר או דילמא עליך א"ל עילויה שוויתיה הקדש. ופשט ליה דודאי כוונתו לאוסרו עליו כהקדש ואסור ליתן לו במתנה דאל"כ ככרי עליך דאסר עליה למאי דהא כ"ז שלא יתן לו בלאו הכי לא יוכל חבירו ליטול דבר שאינו שלו והקשו בגמרא לרבא מהא דתניא אמר לו השאילני פרתך א"ל קונם עליך פרה זו אם אני קניתי אלא פרה זו או שאסר עליו כל נכסיו אם יש לו פרה אלא זו וכן אם א"ל השאילני קרדומך כו' ונמצא שיש לו בחייו אסור מת או שנתנו לו במתנה מותר וע"ז הקשה מרן דהא רבא לא אמר לעיל דאסור רק

בככר דאם לא שבא לאסור אף אם יתן לו במתנה למה אמר ליה כלל ככרי עליך ולא שייך לומר דבא לאסור עליו שלא ישאילנו דהלא סתם ככר עומד רק לאכילה ולא לשום הנאה אחרת משא"כ הכא בפרה ונכסים עדיין יוכל להיות שאוסר עליו שלא ישאילנו ליהנות ממנה ולא תקשה כלל לרבא אך אולי נאמר בזה דף שוט לתלמודין דאם נאמר דגם רבא מודה במטלטלין דאם נתן לו במתנה מותר ולא אסר עליו רק לה שאילו א"כ מדוע אוסר בככר הלא גם בככר יש לומר שבא לאסור עליו שלא ישאילנו לאכילה ע"מ שיחזיר לו אחר דהא גם מטלטלין קיימי ברשות השואל לכל דבר דרק קרקע בחזקת בעלים קיימא ועכ"ז מחלקינן דשאלה לחודא אסור ומתנה מותר וכמו כן נחלק בככר ולמה אסרו רבא גם במתנה ואין לחלק ולומר דמטלטלין שאני דהדרו בעינייהו ושם בעליהן עליהן ולא כן בככר דשאלו לאכילה דא"כ גם במעות יאסרו במתנה משום דלמאי הדירו ואי להלואה הא לא הדרי בעינייהו ובאמת הלא תניא בברייתא הכא נכסי עליך ומפורש אמרו בב"ב (ק"נ ב') דזוזי איקרו נכסי ואף דעדיין יש לחלק בין נכסי דהתם לנכסי דהכא במה שכתבו התוס' שם (ס"ב א') ד"ה ואי. עכ"ז לא ניחא לתלמודין לחלק בהכי דחידוש וחילוק כזה הו"ל להברייתא לאשמעינן אלא פשוט דלכ"ע לא בא לאסור עליו רק קנין עצמיי וכדומה לזה שהוא הנאה מרובה ומה שכתב הרא"ש דסתם ככר אין בו כי אם הנאת אכילה ר"ל דאם היה ליה איזה הנאה אחרת חשובה יכולין לומר דאסרו מההיא הנאה אבל לאוסרו בשאלה לא חשיבא הנאה כ"כ דלאסור רק את זאת בככרי עליך כיון שחוזר לו כמו שהשאילו. ועי':

דף לו.

גופא אמר ר' יוחנן הכל צריכים דעת חוץ ממחוסר כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים ופריך אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו שכן אדם מביא על אשתו שוטה כר' יהודה דאמר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכל קרבנות שהיא חייבת כו' אלמה א"ר אלעזר הפריש חטאת חלב על חבירו לא עשה כלום [היכי דמי] עד דדחי ליה דאשתו שוטה לא משכחת כלל דתתחייבה בחטאת. וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא אף אילו היה במציאות כן היכי נזכר בדברי ר' יהודה שמביא על אשתו שוטה דהוא אמר רק דאיש מביא קרבן על אשתו וממילא דרשינן ומוקמינן דזאת תורת היולדת (המובא לעיל דאדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים שהוא מדכתיב וזאת תורת הזב בין גדול ובין קטן וע"ז הקשה אלא מעתה זאת תורת היולדת גם שם תרבה קטנה הא אינה בת בנים ומשני דזאת תורת דהתם מרבה אשתו שוטה כר' יהודה) לרבות אשה שוטה ורבי קרא ביולדת דהיינו מחוסרי כפרה ובחלב ליכא ריבוי באמת ואינו

מביא על אשתו שוטה דבעי דעת עכ"ל. ואולי נאמר בזה דף שוט להמקשה דאם מצינו באמת חטאת חלב בשוטה אן בודאי האיש מביא חטאת על אשתו השוטה ומקרא דזאת תורת דאם נאמר דקאי רק על מחוסרי כיפורים לבדו הלא מיותר הוא דכיון דמרבינן מזאת תורת הזב שיכול האב להביא על בנו קטן המחוסר כיפורים ל"ל תו זאת תורת היולדת למחוסר כיפורים דשיטה ומה לי קטן ומה לי שוטה תרווייהו לאו בני דעה נינהו ורבי רחמנא להאב ומזה נדע גם לבעל כיון שחייב עצמו בכל קרבנותיה ואם אינו ענין למחוסר כיפורים תנהו ענין לחטאת חלב שמביא על אשתו השוטה דמדה היא בתורה אך לפי מאי דמסיק דחטאת חלב אינו במציאות כלל להביא בשביל אשתו השוטה ע"כ קרא זה אתא למילתא דאתיא במה מצינו וטרח וכתב ליה קרא דהלא גם במילתא דאתא בג"ש והיקש כתב הר"נ בריש מכילתין (ג' א') ד"ה לנדור נדר דטרח וכתב ליה קרא כ"ש במילתא דאתיא במה מצינו ועי' בתוס' שבת (קל"א ב') ד"ה אי מעומר או אולי דלפי המסקנא נאמר דרחמנא אתי לרבויי שוטה דלא נימא דשוטה מיגרע גרע משום דלית ליה דעת כלל כדמצינו בשבת (קנ"ג א') במי שהחשיך לו בדרך ויש אתו קטן ושוטה דיתן כיסו לשוטה ולא לקטן משא"כ המקשה לא נחית לחלק כלל דהא בכל הש"ס נכללו קטן ושוטה כחדא ולכן פשוט ליה דדרשינן לחטאת חלב וכמ"ש ועי':

דף מא:

[בהר"נ ד"ה אלא רפואת] נפש גופו וז"ל ומתוקמא בשנכסי רופא אסורים על החולה ומשו"ה לא ירפא בהמתו וכשיש שם רופא אחר דאי לא שרי לרפאותה [דהא תנן] ומחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ק"ל הא שם אין הטעם דמשום מצוה שרי ליהנות אלא משום דנותן לו את שלו ומונע רק לאחרים ליטלו והוי מבריח ארי ולא מיקרי מהנהו וזה שייך באבידה דבהשבתו אינו משביח להאבידה עצמה אלא דמונע לאחרים ליטלו אבל הכא דבהמתו חולה והוא מרפא אותה ומשביח נכסיו ועדיף ממפטם בהמתו ואסור וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר דף שוט דכוונת הר"נ הכא דהסמים נותן בעל הבהמה וכמו שכתב להדיא בד"ה אבל אומר לו. דאף ברפואת גופו בעינן שיהיו הסמים מדידיה וגם איירי מסתמא במקום שאין נותנין עליה שכר וכמו שכתב הב"י בטוי"ד סימן רכ"א ע"ש: ולכן פשוט להר"נ דכיון שאין כאן רק טרחה לחודיה שרי וכמו דטרחה זו מותרת בהחזרת אבידה משום דמיקרי מבריח ארי וכדברי מרן. גם הכא הא מבריח מה"מ ממנה ולא דמיא למפטם בהמתו דהתם מוציא עליה הוצאות מרובים ועי':

דף מז.

[בהר"נ ד"ה בעי רמי בר חמא] כתב בתה"ד וז"ל ופשטינא לה מדתנן האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך ומיירי שהדירה בעודה ארוסה וכיון דאכתי לא משתעבד לה חייל נדרא ומסתברא דאפילו לאחר שנשאה דמשועבד לה [והכי מוכח] בכתובות בפרק המדיר (דף ע') עכ"ל וכתב מרן וז"ל שם מסקינן דנשאת סברה וקיבלה וצ"ע עכ"ל עיין שם בכתובות מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף מט.

במתניתין הנודר מן המבושל מותר בצלי ובגמרא תניא ר' יאשיה אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר [שנאמר ויבשלו את הפסח] באש כמשפט וכתב מרן וז"ל קשה לי אמאי לא מייתי ראיה מדכתיב פ' ראה גבי פסח ובשלת ואכלת וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר קצת בדעת תלמודין דהנה שם באותה פ' כתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והקשו בספרי והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ למה נאמר צאן ובקר צאן לפסח ובקר לחגיגה ע"כ והובא גם ברש"י בחומש שם ועי' פסחים (ע' ב'). וא"כ אין להוכיח כ"כ מקרא זה דובשלת כיון דגם בחגיגה משתעי אולי על חגיגה קאי והיא באמת מבושלת לדעת חכמים כתלמודן פסחים (דף ע' א') הלילה הזה כולו צלי וא"ר חסדא זו דברי בן תימא דמשווי חגיגה לפסח אבל לחכמים מותר לבשלה ולכן הביא קרא זה דדברי הימים דמשמע להדיא דבצלי משתעי דכתיב ויבשלו את הפסח באש כמשפט והקדשים בשלו בסירות ובדודים ובצלחות גו' וא"כ ע"כ דהאי ויבשלו את הפסח באש צלי הוא ונקרא בישול אחרי כותבי בעז"ה מצאתי כן בת"י ע"ש:

דף נח.

דתניא ר"ש אומר כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור (ואוסרין בכל שהן) וכל דשא"ל מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהן חכמים שיעור אמרו לו [והלא שביעית אין לה מתירין] ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת כ"ש במינה אמר להן אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם וכתב מרן וז"ל קשה לי הא יי"נ דאין לו מתירין ואוסר במינו במשהו ומשום חמץ ליכא קושיא כ"כ די"ל דמה דגם באינו מינו במשהו לא קחשיב אבל מיין נסך קשה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה במסכת ע"ג (דף ע"ג א') אמרו שם בגמרא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל וכן נפסק בהרמב"ם ז"ל בפט"ז מהלכות מאכלות אסורות ובטוש"ע יו"ד סימן קל"ד ולכן לא מיבעי לדעת הרמב"ן והרא"ש והטור

דס"ל דגם בנפל היתר לתוך איסור אם נפל בבת אחת ויש ששים בהיתר מותר הכל בודאי יש מקום לדעת תלמודין דלא הקשו מיין נסך. דהתם רק אם נפל מעט היתר אז אסור משום דנתבטל ראשון ראשון ואין כ"כ קושיא לר"ש אלא אף לדעת הרמב"ם ז"ל שחולק ע"ז מ"מ כיון דבנפל האיסור לתוך היתר בטל לכ"ע ואינו אוסר במשהו לכן לא ניחא לתלמודין להקשות לר"ש מיי"נ. דר"ש אמר לך דלא קחשיב רק איסורים דבכל ענין אוסרים במשהו כגון טבל ומע"ש והקדש וחדש ושם לא מצינו חילוקים כאלו ועי':

דף נט:

גופא א"ר חנינא תירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר ופריך למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור והתנן גידולי תרומה תרומה ומשני (שם ס' א') בגידולי גדולין קאמרינן הא נמי תנינא גדולי גדולין חולין ומשני הא קמ"ל אפילו בדבר שא זרעו כלה ופריך והתנן [הטבל גדוליו מותרין] בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין כו' וכתב מרן וז"ל קשה לי הא טבל ל"ש שגדוליו יהיו בטלין דהא טבל אוסר בכל שהוא והוי כמו נדרים דגדולי גדולין אסורין דאין לו ביטול והוי דבר שיש לו מתירין וה"נ בטבל וצ"ע עכ"ל והוא דלעיל (נ"ח א') חשיב ר"ש בדברים שיל"מ גם טבל וא"כ הא דמיא לנדרים דהוי דבר שיש לו מתירין ואולי נאמר בדעת תלמודין דטבל דהכא לא הוי דשיל"מ דהא קיי"ל דכלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים דבטל ולא מיקרי דבר שיש לו מתירין כיון דצריך להוציא הוצאות עליו להגעילו וכמו שכתב הטור בשם הרשב"א ביו"ד סימן קכ"ב והוא גם דעת ר"ת. וא"כ בשלמא נדרים שפיר מיקרי דשיל"מ דישאל על נדרו ויתיר לו ויהיה מותר בכל. משא"כ הכא בגידולי טבל דאם נאמר דגם גידולי גידוליו טבל הוא יהא אסור גם באכילת עראי עד שיעשר ואף ליתן לבהמתו וא"כ הא מפסיד המעשר והתרומה מכל אכילת עראי שיאכל הוא וב"ב כמה פעמים ויאכיל גם הרבה לבהמה והא דטבל מיקרי דבר שיל"מ כדברי ר"ש דלעיל (דף נח) היינו בטבל שנתערב משום דמה יפסיד אם יתן מעשר על הטבל שנתערב הא גם אם לא נתערב היה צריך ליתן מעשר על מעט הטבל וכן עתה יתרום ויעשר על מעט הזאת שנתערב. משא"כ בגידולי טבל דאירי הכא לא מיקרי כלל דבר שיל"מ. והא דבאמת לא מצינו שום חילוק בטבל ואפילו אם צריך להוציא עליו הוצאות אינו בטל היינו מטעם דתלמודין דמס' ע"ג (דף ע"ג ב') שאמרו כהיתירו כך איסורו מה היתירו במשהו דחטה אחת פוטרת את כל הכרי כך איסורו כן. וכהתוס' שם ד"ה טבל וכל זה הוא רק בטבל בעין שנתערב משא"כ בגידולי טבל דהכא דאין לנו לאסור גידולי גידוליו רק מטעם דשיל"מ וכקושיית מרן דמדמהו לנדרים ולדעת תלמודין לא מיקרי

כלל דשיל"מ וכמ"ש ולכן הקשו שפיר דכיון דבזרעו כנה מחמרינן בתרומה יותר מטבל דבטבל גדוליו מותרין ובתרומה אסור א"כ דבר שאין זרעו כלה דגם בטבל אסור גידולי גידולין כ"ש דבתרומה יאסרו גידולי גידולין ואיך יתיר אותם ר' חנינא תירתאה וכן אמרו להדיא גם בירושלמי פ"ט דתרומות עד היכן אסרו גדולי גדולין דטבל עד שלש גרנות והרביעי מותר ובתרומה עד כמה וא"ל ר' מנא עשו גורן הרביעי כגורן הראשונה מה גורן הראשונה בתרומה אסור ובטבל מותר אף גורן הרביעית בדבר שאין זרעו כלה בטבל מותר ובתרומה אסור עד הגורן החמישי ועי':

דף ס:

איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי דינו כהיום (ואינו אסור אלא עד שתחשך) או כיום אחד (ואסור מעל"ע) ת"ש קונם יין שאני טועם היום אין אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי ודחי אימא סיפא אמר יום אחד אסור מיום ליום הא יום כהיום דמי [אלא מהא ליכא למשמע מינה] וכתב מרן וז"ל עי' ב"מ (ל"ד א') תוס' ד"ה אלא מההיא וצ"ע עכ"ל והוא דשם א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דהא דתנן במתניתין המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים נגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לשבע כו' נמצא הגנב משלם תשלומי כפל כו' למי שהפקדון אצלו לא שילם שילה ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם. והקשו עליו מדתנן שילם ומשמע שילם אין לא שילם לא ודחי אימא סיפא נשבע ולא רצה לשלם (ואז שייך הכפל לבעל הפקדון) טעמא דלא רצה הא רצה אע"פ שלא שילם. אלא מהא ליכא למשמע מינה וכתבו התוספות שם ד"ה אלא וז"ל תימא כיון דקשיא רישא לסיפא נימא נעשה כדאמרינן בפ"ק דקדושין (ה' ב') ותיקשי לר' יוחנן ותירוצם לא שייך הכא עי"ש וא"כ תיקשי דגם הכא נימא דאם אמר יום נעשה כמו שאמר יום אחד ואסור מיום ליום אך אולי נאמר דהתם בקידושין איתא ת"ר כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי כו' הרי זו מקודשת אבל היא שנתנה ואמרה היא הריני מקודשת לך כו' אינה מקודשת. מתקיף לה ר"פ טעמא דנתן הוא ואמר הוא הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת אימא סיפא אבל היא שנתנה ואמרה היא לא הוו קידושין טעמא דנתנה היא ואמרה היא הא נתן הוא ואמרה היא הוי קידושין ומשני אלא הכי קאמר נתן הוא ואמר הוא פשיטא דהוו קדושין נתן הוא ואמרה היא נעשה כמו שנתנה היא ואמרה היא ולא הוו קדושין ואב"א נתן הוא ואמר הוא מקודשת נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוא וחיישינן מדרבנן ולכן נראה לומר דהא דאמרינן באיזו מקומות בש"ס אלא מהא ליכא למשמע מינה היינו דקמספקא לן וכאב"א דקדושין ורבותינו החו' שהקשו בב"מ

על ר' יוחנן הוא משום דאיך שנאמר הוי מתני' תיובתיה דאם נאמר דדוקא שילם אבל אם אמר לבד נעשה כמי שאומר איני משלם ולא מקני ליה כפילא פשיטא דקשיא לר' יוחנן אלא אף אם נאמר דקמספקא לן וכאב"א דקדושין עדיין תיקשי ליה דהא קי"ל דכל ספק ממונא מוקמינן בחזקת מרא קמא ולא מפקינן ממון מספק וא"כ הוה ליה לפסוק שהכפל לבעל הפקדון ולא להנפקד ובפרט הכא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וגם דאיכא מי יימר טובא מי יימר דמיגנבא ומי יימר דמשתכח גנב ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם דלמא מודה ומפטר. ואינו קונה כפילא רק משום דנעשה כאומר ליה לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו א"כ בודאי דאין לנו להוציא ממון מספק ולכן שפיר הקשו התוס' ז"ל שם משא"כ הכא אין להקשות כ"כ משום שנאמר כאב"א דקדושין דקמספקא לן ועי':

דף סח.

איבעיא להו בעל מיגז גייז או מקלש קליש למאי נפקא מינה היכא דנדרה משתי זתים ושמע ארוס והיפר ואכלתן אי אמרינן מיגז גייז לקיא ואי אמרינן מקלש קליש איסורא בעלמא הוא [וכתב הר"נ ד"ה אי אמרת] וז"ל ומקשו הכא למה לי תרי זתים דנקטו הכא דהא בפרק שבועות שתים בתרא (כ"ב א') א"ר פפא דבכל שהוא בקונמות לוקה יש לומר כו' א"נ דלוקה דאמר הכא לוקה בקרבן קאמר לענין מעילה דלכ"ע [ליכא קרבן בפחות מכשיעור] ואשכחן דכוותיה כדאמרינן ב"מ (מ"ג א') ילקה בחסר וביתר הרשב"א ז"ל עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא לענין קרבן שיעורו בפרוטה מדין מעילה כדאיתא בשבועות (דף כב א') ולא תליא כלל בכזית וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת הר"נ ז"ל דבפסחי' (ל"ב ב') הובא הא דתניא וחטאה בשגגה דכתי' במעילה) מעט מזיד אתא והלא דין הוא ומה שאר מצות דחייב בהן כרת פוטר את המזיד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפוטר את המזיד ודחי לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה תאמר במעילה שחייב בהן מיתה ת"ל בשגגה פרט למזיד א"ל רב נחמן בר יצחק לר' חייא בר אבא האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה וא"ל הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בהן מיתה בפחות מכזית (והיינו בשוה פרוטה אף אם הוא פחות מכזית) וא"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו בה נרגא מאן שמעת ליה הזיד במעילה במיתה רבי היא כו' ומשום דגמר חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית. וכתבו התוס' שם ד"ה אף מעילה בכזית וז"ל תימא לר"י דהכא משמע דמאן דיליף חטא חטא ס"ל

דמעילה בכזית כמו תרומה וכולהו אית להו ג"ש כו' ורבנן לא פליגי עליה דרבי אלא לענין מיתה משום דכתיב בו בו ולא במעילה וא"כ מאי טעמייהו דרבנן דאמרו ליה לאבא שאול דאמרי לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה אבל בתרומה עד שיהא בו כזית עכ"ל וא"כ נאמר לדעת הרשב"א והר"נ דתלמודין דהכא נקטו כדעת רבה ורב ששת דלרבי ודאי הוא דשיעורא דמעילה בכזית כמו בתרומה וכמו כן הוי גם לרבנן וכדעת התוס' דרבנן לא פליגי רק בחיוב מיתה דף טור במעילה משום דכתיב בו משא"כ בכל הדברים למדים אנו מתרומה וכמו שאמרו במעיל' בפ' הנהנה (י"ח ב') דגמרינן במעילה מחטא האמור בתרומה דהוא פוגם ונהנה ומי שפגם נהנה ובדבר שפוגם נהנה ופגימתו והנאתו כאחד ובתלוש מן הקרקע ובשליח שעשה שליחותו אף חטא האמור במעילה כל אלו בו עי"ש וא"כ גם כזית בעינן במעילה כבתרומה. ואף דאמרו ליה לא"ש חלקו בזה עכ"ז הבו דלא לוסיף עלייהו כיון דטעמייהו נעלם מאתנו וכמו שתמהו התוס' ולכן שפיר נקטו הכא שיעור דשני זתים והא שהביא מרן משבועות (כ"ב א') דלענין קרבן שיעורו בפרוטה התם רבינא אמר כן בדעת רב פפא ואולי רק לרב פפא לבדו אמר כן דרב פפא הוא הוא דמתקיף לה בפסחים שם ממאי דרבי כרבנן סבירא ליה דתרומה בכזית דילמא כא"ש סבירא ליה דתרומה שיעורו בפרוטה אבל באמת הא לא נקטינן כן להלכה בתרומה ורק דבעינן כזית וכסתמא דברייתא המובא בתלמודין וכחכמים דא"ש וכמו שנפסק בהרמב"ם ז"ל פ"י דהלכות תרומה הל' ב' וא"כ לרבי וכן לרבנן דלמדים אנו ג"ש מתרומה למעילה גם במעילה הוא בכזית ולדעת הרשב"א והר"נ נקטו תלמודין הכא כפי ההלכה וכרבה ורב ששת. ועי':

דף עב.

בגמ' על מה דאיבעי להו גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיא אמרו ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שא שמע הבעל או שמע והפר או שמע ושתק ומת בו ביום ואי אמרת גירושין כשתיקה דמיא ליתני נמי או שמע וגירש ומדלא הני הכי ש"מ גירושין כהקמה דמיא ודחי אימא סיפא אבל אם שמע וקיים או שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר ואי אמרת גירושין כהקמה דמיא ליתני ואם שמע וגירש ומדלא קתני הכי ש"מ גירושין כשתיקה דמיא אלא מהא ליכא למשמע מינה אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא ואי סיפא דוקא נסיב רישא משום סיפא וכתב [הר"נ ד"ה אי רישא] וז"ל אי סיפא דוקא דלא מצי הני בסיפא גירושין משום דכשתיקה דמיא נסיב רישא משום סיפא דלא בעי למיתנא ברישא חלא גוונא [דמצי לאפוכי להו] בסיפא עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא א"נ מתני ברישא שמע ושתק וגרשה בו ביום (דכשתיקה

דמיא) הוה מצי לאפוכי בסיפא שמע ושתק וגירשה למחר וכמו דתני במיתה עכ"ל ואולי נאמר בכוונת הר"נ דמה שכתב דלא בעי למיתנא ברישא אלא גוונא דמצי לאפוכי להו בסיפא ר"ל דמצי לאפוכי ויהיה חידוש בההיפוך כיון דכל בבא דרישא רק איידי דסיפא היא בעינן לפחות שיצטרך לבבא דסיפא וא"כ איך יתהפך התנא בדבריו בבבא דסיפ' עצמה שהיא העיקרית למנקט בה דבר שאין בה שום רבותא כי אם אגב דרישא דאם גירשה ומת ביום שלאחריו אין צריך לאשמעינן דהא מילתא דף שיטא היא דמה אם שמע ולא עשה כלום אינו יכול להפר כ"ש כשהוסיף מעשה כזה. ועי':

דף עב:

[בהר"נ ד"ה ב"ד שלאחריהם] אמרו אין אשה ו אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וז"ל ומפרשינן התם טעמייהו [אי משום סמפון] כלומר שמא ימצא בה מום ונמצא מקחו מקח טעות אי משום שמא תשקה לאחיה ולאחותיה עכ"ל. וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא מבואר בסוגיא דכתובות דלכ"ע טעמא דמשנה אחרונה משום סמפון ופליגי רק בטעמא דמשנה ראשונה אי משום סמפון אי משום שמא תשקה עכ"ל ואולי נאמר דהן אמת דכדברי מרן כן הוא בכתובות שם עכ"ז הא בקדושין (דף י' ב') אמרו בתלמודין שהרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה משום דעולא דאמר שמא תשקה. וכתבו התוס' שם ד"ה עד שתכנס וז"ל מדנקט עד שתכנס לחופה משמע דהיינו כמשנה אחרונה דף רק אע"פ שאינה אוכלת בהגעת זמן עד שתכנס לחופה ותימא דבפרק אע"פ פליגי אמוראי במשנה ראשונה כו' אבל במשנה אחרונה מודו כולהו דטעמא משים סמפון כו' והכא קאמר משום דעולא היינו משים שמא ימזגו כו' עכ"ל והיינו ממש כקושיית מרן על דברי הר"נ ז"ל אך תירצו שם בתוס' וז"ל והר"ר משה מנרבונ"ה מפרש דעד שתכנס לחופה הוי דוקא דקסבר אי לאו דגזרו מעיקרא משום דעולא משום סמפון לבדו לא היו מתחילין לגזור ולאסור עד שתכנס לחופה שהרי מומין לא שכיחי ורוב נשים אין להן מום אלא מאחר שהתחילו לגזור משום דעולא שגזרו בתחלה עד הגעת זמן משום שמא ימזגו האריכו הגזירה משם ואילך עד החופה משום סמפון הואיל וכבר הוצרכו לגזור עד הגעת זמן משום דעולא ולכך תלה הטעם בדעולא שהוא עיקר הגזירה עכ"ל. וכן נאמר ג"כ בכוונת הר"נ ז"ל דמה שכתב אי משום סמפון אי משים שמא תשקה היינו דתרווייהו איתנהו בה וכדברי הר"מ מנרבונ"ה. ועי':

דף עט.

בהר"נ ד"ה שהשתיקה מקיימת וז"ל נראה בעיני דילפינן לה משתיקה דיום שמעו שהיא מקיימת דטעמא מאי משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שהוא רוצה

בקיומו של נדר אלמא כל שבלבו לקיימו סגי אלא דיהיב ליה כל ההוא יומא להפרה משום דעד דערבא שמשא לא מוכח מידי שיהא רוצה לקיים דדילמא בתר הכי מיפר לה כיון דבתר דעתיה בלחוד אזלינן [ומינה דכל שקיים בלבו] קיים לאלתר דהוה ליה כאילו עבר יום שמיעה עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא קיי"ל דאף דדברים שבלב לא הוי דברים מ"מ היכא דמוכח וגלוי לכל הוו דברי' כההיא דמברחת וכדומה א"כ מאי ראיה דבשתק כל יום השמיעה דאנו דנין דמוכח שהוא רוצה בקיומו של נדר וגלוי לנו כוונתו משום הכי הוי קיום אבל בקיים בלבו שאינו גלוי לכל הוי ככל דברים שבלב דלא מהני וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר בדעת הר"נ דהן אמת דהשתא דכתב רחמנא דצריך להפר ביום שמעו והוא לא הפר הוי כאילו מוכח וגלוי לכל שרוצה בקיומו אבל הר"נ ז"ל בנה יסודו על תחלת דינא דרחמנא שגזרה דיותר מיום שמעו לא יוכל להפר דהטעם הוא משום דרחמנא שיער דעת הבעל כיון דשתק כ"כ מסתמא רוצה בקיומו אף דעדיין הוי דברים שבלב ואינו גלוי לכל דמי יודע וישער זאת בלעדי הבוחן לבות לבד שהוא יודע דעת האדם ובפרט דלדברים שבלב בעינן דוקא שיהיה גלוי לכל העולם ואז הוו דברים וכמו שהעלה המהרי"ט בח"ב סימן מ"ה ולפחות לכל העולם לא גלוי הדבר ולכן פשוט להר"נ דהכא די לנו רק שיהיה בלבו לקיימו וכן מצינו בנודר להביא קרבן דדי לנו אם גמר בלבו מדכתיב וכל נדיב לב עולות כמובא בשבועות (כ"ו ב'). ועי':

דף פא.

[בהר"נ ד"ה ערבוביתא] דרישא וז"ל [כשאינו מסרק] ראשו תמיד ומתוך כך איכא ערבוביתא ברישא מתיא ליה נידי עוירא כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' רבינו יונה פ"ב דברכות (י"א ב') ד"ה מתניתין רחץ וצע"ק עכ"ל אולי כוונתו דהתם תנן דר"ג רחץ לילה בלילה הראשון שמתה אשתו א"ל תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ א"ל איני כשאר כל האדם אסטניס אני:

וכתב הר"י וז"ל פר"ח ז"ל משום דהוה ליה סכנה ולפיכך מותר. ואין זה נכון כיון שיש בו צערא מותר כו' כדאמרינן בנדרים ערבוביתא דרישא מביא לידי עוירא פירוש מתוך האבק הנעשה בראש והמאכולת מזיק לעינים אם מתאחר לרחוץ עכ"ל וא"כ מהא דר"ג מוכח דלזה צריך לרחוץ הראש וכשמונע הרחיצה בא הערבוביתא ודלא כהר"נ שכתב דהוא משום שאינו מסרק ראשו דא"כ למה רחץ ר"ג הו"ל טפי למסרק ראשו דזהו דבר המותר לכל אבל גם למי שאינו איסטניס כדקיי"ל ביו"ד סימן ש"צ עי"ש. אך ים לומר להר"נ ז"ל דחדא מינייהו מועיל או רחיצה או שיסרק הראש והוא חדא מינייהו נקיטי והא דרחץ ר"ג ולא סרק דמותר לכ"ע ע"ז נאמר לדעת הר"נ דאולי סובר כדעת הגה"מ

בשום אור זרוע דאסרינן לאבל גם לסרק ושוים המה רחיצה וסירוק הראש ולכן רחץ ר"ג דכיון שהיה איסטניס והותרה לדידיה משום צערא אין נ"מ בין רחיצה לסירוק. ועי':

נזיר

דף ה.

ר' נהוראי אומר נזיר עולם מגלח אחת לשלשים יום מ"ט גבי כהנים דמגלחין לשלשים יום משום דאיכא כובד הכא נמי איכא כובד וכתבו [תוס' ד"ה מ"ט גבי כהנים] וז"ל וא"ת והא כהנים עצמם ילפינן מסתם נזיר פרע פרע דמקילין אחת לשלשים יום וא"כ נילף [נזיר עולם מסתם נזיר דהויא שלשים יום כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא פשיטא דאין ללמוד נזיר עולם מנזיר סתם דהתם פסק נזירותו ונזיר עולם עדיין נזירותו עליו אלא דילפינן תחלה כהן מנזיר פרע פרע דגבי כהן שיעורו שלשים יום ואמרי' הטעם גבי כהן משים כובדו וידעינן דשיעור כובד ל' יום וזהו העיקר מה דרצינו למילף שיעורא דכובד כמה הוי ומה שייכות למילף ענין זה מנזיר סתם עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' דהנה רבי סובר דמגלח אחד לשנים עשר חודש ואמרו כאן בגמ' דיליף ימים דכתיב בגילוח דאבשלום שהיה נזיר עולם מימים דכתב בבתי ערי חומה בג"ש שהוא שנים עשר חודש ופשיט להתו' ז"ל דהא שאמרו בתלמודין בטעמא דר' נהוראי דגמר מכהני' ומשים דאיכא כובד לא משום דלית ליה ג"ש דרבי דזהו דבר שרחוק לאמרו דר' נהוראי לא קיבל ג"ש זו אלא דגם ר' נהוראי קיבל ג"ש זו אך דיליף ימים דאבשלום מעד חודש ימים ואף דהתם יש עמו חדשים והכא אין עמו חדשים מ"מ הא תנא דבי ר' ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה ואף היכא דמי ליה מדמי ליה ילפינן וכמי שאמרו בדעת רבי עדיין אפשר לומר לדעת ר' נהוראי כיון דמצינו בכובד דכהנים שהוא אחת לשלשים יום פשיט לו למנקט טפי ג"ש זו דעד חודש ימים והא דהיכא דאיכא דמי ליה מדמי ליה ילפינן היינו היכא דלית לנו לתפוס ג"ש זו טפי מאידך ולכן הכא די לנו לימוד זה דכובד. וע"ז הקשו התו' דנילף נזיר עולם מסתם נזיר אחרי דאית לנו ג"ש דעד חודש ימים די לנו למילף מסתם נזיר ואף אם נאמר דאין הכרח לזה עדיין יש לומר לכאורה דתלמודין לאו לג"ש ממש כיוונו בימים ימים דהא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ואיך נאמר שנמסרה למשה ג"ש כזה. אלא שהוא כעין ג"ש דלא ידענו הפירוש מימים דכתיב באבשלום ולמדים פירושו מבתי ערי חומה דגם התם כתיב ימים או מעד חודש ימים ולא דמיא לכל. ג"ש דהתם אין שום משמעות בתיבה זו שנתנה לג"ש ורק דלמדים ממקום אחר דכתיב גם שם תיבה כזו ולכן פשוט לדעת התוס' דנוכל שפיר ללמוד דהאי

ימים היינו חודש ימים מהא דמצינו כן בגילוח דנזירות סתם ואף דנזיר סתם פסק נזירותו ונזיר עולם עדיין נזירותו עליו כדברי מרן מ"מ הא מבואר בקרא דאין לו לחכות עד עולם דהא כתיב באבשלום שהיה מגלח ואיך שהוא פירוש דימים מ"מ מגלח היה ולגלות לן איזה ג"ש ולימוד נתפוס נוכל לידע מנזיר סתם וע"ז תירצו דלא מסתבר ליה ללמוד קדושת עולם מקדושת שעה ולהכי יליף מכהנים אע"ג דלמד מן הלמד משום דכהנים נמי קדושת עולם הוו עכ"ל. ור"ל דכיון דכהן קדושתו עולם ונזיר סתם הוא לשעה הוי כמו ללמוד נזיר מן הדיוט ולכן לא נוכל להסתייע מזה כלל אף לא בפירוש דקרא כיון דקדושתייהו לא דמו להדדי אבל מסברא זו שנזיר עולם לא פסק נזירותו ונזיר עולם עדיין נזירותו עליו מזה לא ידחה לימודנו וכמ"ש ועי':

דף יא.

במתניתין הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומיטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן יודע אני שיש נזירות אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור ור"ש מתיר ושאלו בגמרא ולפלוג נמי ר' שמעין ארישא א"ר יהושע בן לוי חלוק היה ר"ש אף ברישא רבינא אמר ברישא לא פליג ר"ש משום דהוי ליה מתנה ע"מ שכתוב בתורה וכל המהנה ע"מ שכתוב בתורה תנאו בטל. וכתבו [תוספות ד"ה דהוי מתנה] כו' וז"ל [וא"ת ותיפוק ליה] דנזירות א"א לקיים ע"י שליח דאמר בהמדיר דבעינן תנאי דומיא דבני גד ובני ראובן שנתקיים המעשה ע"י יהושע שהיה שליח משה והתם מהני תנאי לבטל המעשה ולא בעלמא כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא ידעתי מאי אולמא האי מהאי ואדרבא טעמא דא"א לקיים ע"י שליח לא ברירא דהא יש פלוגתא בזה ביבמות מש"ה נקט יותר משום מתנה ע"מ שכתוב בתורה דזה לכ"ע וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהן אמת אם היה דבר ברור שהוא מתנה ע"מ שכתוב בתורה אז לא הקשו התוספות דמאי אולמא האי מהאי אבל הא אין זה מוסכם דמקרי מתנה ע"מ שכתוב בתורה דהא ריב"ל אמר דף ליג ר"ש גם ארישא ומשים דלא מקרי מתנה ע"מ שכתוב בתורה דהאי ע"מ כחוץ דמי וכמפורש הכא בגמ'. וא"כ אדרבא היה ליה לומר הטעם משום דבעינן תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח ומה שהעיר מרן דטעמא דאפשר לקיים ע"י שליח לא ברירא דהא יש פלוגתא ביבמות ע"ז נאמר דהתוס' שיטתייהו שם ביבמות (נ"ג א') ד"ה רבינא אמר שהעלו שם בשם ר"י ושכן מצא ר"י בשם ר"ת דלענין התרה לשוק לכ"ע הויא חליצה כדקי"ל דאין תנאי בחליצה (והוא משים דבעינן שיהא אפשר לקיים ע"י שליח) אלא לענין דהויא חליצה פסולה לא דלא מפקע לה זיקה לגמרי שלא יועיל אחריה מאמר בלא זיקת יבמין קאמר דיש תנאי עכ"ל הרי להדיא שתפסו לדבר ברור בלא שום מחלוקת דבעינן שיהא

אפשר לקיים ע"י שליח וכן כתבו להדיא גם בהמדיר ע"ד א') ד"ה תנאי דאחר שהסבירו טעמא דבעינן שאפשר להתקיים ע"י שליח כתבו וז"ל ומשום הך סברא מודו כ"ע דבעינן שאפשר לקיימו ע"י שליח דומיא דבני גד ובני ראובן כו' עכ"ל הרי דלשיטתם אין כאן שום מחלוקת. ועי': שם בתוס' על קושייתם הנ"ל תירצו וז"ל [וי"ל אחרי שאחרים יכולים] להביא קרבנות תחתיו נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דעדיין איך יתורץ ההיא דנדרים ר"פ ואלו נדרים קונם רחיצת עולם אם ארחץ הא נדרים א"א לקיים ע"י שליח וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר דבעינן רק דשרש המעשה יוכל להיעשות ע"י שליח כמו התם בתנאי דבני גד ובני ראובן וחליצה הא עיקרו ושרשו של דבר א"א להיעשות בשום אופן ע"י שליח דהא בעינן וחלצה עלו מעל רגלו. וכן בנזירות דעיקרו ושרשו הוא שלא ישתה יין ולא יטמא למתים ואיך שייך עיקרו ע"י שליח וע"ז תירצו כיון דמעשה הקרבנות שייך ע"י שליח נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח אבל בנדרים הא עיקרו של נדר שייך הרבה גם ע"י שליח דאם ידור שירחץ וכמוהו יכול לעשות לו דברים אלו גם ע"י שליח לכן אף שדבריו שדיבר כעת לא שייך ע"י שליח לא מעכב לן כ"כ ורק דעיקרו של הדבר יוכל להיות גם ע"י שליח ועי' בנוב"י מה"ת חיו"ד סימן קמ"ז מש"כ שם:

דף לח:

אמר אביי אכל חרצן לוקה שתים אכל זג לוקה שתים (דלוקין גם על מכל אשר יעשה מגפן היין דהוי לאו שבכללות) כו' רבא אמר אינו לוקה אלא אחת שאינו לוקה אלאו שבכללות ופריך מהא דתניא אכל ענבים לחים ויבישים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה חמש ואם איתא לדאביי לילקי שש. אחת על מכל אשר יעשה ומשני תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר לא יחל דברו ודחי אי משום האי לאו שיורא הוא כי קתני מילתא דלא איתא בדוכתא אחריתא בל יחל דברו איתיה בנדרים א"ל רבינא מפרזקיא לרב אשי והא שייר דבין הביניים (זהו דבר הקרוש שבין הזג והחרצין שממנו נעשין שמרים) וכתבו [תוס' ד"ה והא שייר] דבין הביניים וז"ל קושיא הוא [למ"ד דלא יחל לא הוי שיור] אמאי שייר בין הביניים עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דהיכן מצינו למ"ד בל יחל לאו שיורא הוא הא מאי דאמרינן אי משום בל יחל לאו שיורא הוא היינו לתרץ לרבא דלא יקשה דליחשוב בל יחל א"כ אדרבא אם בין הביניים הוי שיור י"ל דגם לרבא הוי שיורא ומה דלא חשיב בל יחל דשייר עם שיורא דבין הביניים וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' דהנה באמת אמרו בכמה מקומות איידי דאתא מדרשא חביבא ליה ומהם יבמות (ב' ב'). ואיסור בל יחל אינו מפורש בהדיא בנזירות רק נלמד בהיקש

מנדרים כמו שאמרו במסכת נדרים (ג' א') ושם ע"ב הקשו דבל יחל בנזירות לא משכחת כלל עד דמסיק גם רבא התם דבאמת לא משכחת לה וההיקש דברייתא דלמדו מנדרים שעובר בנזירות על בל יחל זהו לעבור עליו בשני לאוין. ולפי זה נאמר דרחוק מאוד לומר דהתנא שייר ללאו דבל יחל כיון דהוי לאו שאינו מפורש כ"כ א"כ איך ישמטו התנא ורק בתחלת הדברים שהקשה לאביי דליחשב גם לאו דמכל אשר יעשה ותירץ דשייריה עם לאו דבל יחל הוכרח לקבל תירוצו דהא באמת לא חשבו התנא אבל כאשר עלה ליה לתרץ לרבא דבל יחל לאו שיורא הוא דלא חשיב רק איסורים דליתנייהו רק בנדרים לחודיה אז עלה בדעת רבינא מפרזקיא דכן הוא אמיתת הדבר דלא חשבו רק מחמת טעם זה אבל לא מדשייריה דאיך אפשר דלישייר תנא דבר כזה דצריך להודיענו וקרוב לטעות בו ולכן הקשה רבינא מפרזקיא דליחשב בין הביניים ושפיר פירשו התוס' דקושיא הוא למ"ד דבל יחל לא הוי שיור אמאי שייר בין הביניים דלמ"ד זה והיינו רבא תיקשי דליחשב בין הביניים דהא ע"כ בל יחל לאו שיורא הוא אבל לאביי אף דתירוצו הראשון דמשני דשייר בל יחל לא יקובל לנו עתה דזהו לאו שיורא הוא וכמ"ש מ"מ לא תיקשי ליה דהא שייר לדידיה גם מכל אשר יעשה אבל לרבא תיקשי ועי':

דף סא:

[תוס' ד"ה ואימא] ת"ל ואימא בני ישראל מדירין בניהן בנזיר ואין העובדי כוכבים מדירין ביניהן בנזיר יכול לא יהו נזירים ת"ל איש הא איתמר עלה א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר א"כ הלכה לא נשנית אלא לגבי ישראל ואין סברא דליתי מיעוטא [למעוטי דבר שאינו אלא הלכה למשה מסיני] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' זבחים (ה' ב') תוס' ד"ה ניתק אין וצע"ק עכ"ל והוא דשם א"ר הונא אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר מ"ט אמר קרא הוא בהוייתו יהא ופירשו התוס' בד"ה ניתק וז"ל ובא לפרש טעם למה הוא שר כיון דגמירי דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא דמשמע בהווייתו יהא פירוש בהווייתו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאב ויפלו דמיו לנדבה ואין לחוש אי קאי קרא אהילכתא דכה"ג אשכחן בפ' הלוקח עובר פרתו דאיצטריך קרא ואיצטריך הלכתא עכ"ל הרי להדיא דקאי קרא אהלכתא. אך אולי נאמר בזה דבבכורות שם (ט"ז א') איתא מניין לחמש חטאות מתות ת"ל ממפריסי הפרסה טמא ואף דהילכתא גמירי לה למיתה אמרו שם דאיצטריך קרא ואיצטריך הלכתא דאי מקרא ה"א לרעייה קמשמע לן הלכתא למיתה ואי מהלכתא ה"א דאי אכל מהני חמש חטאות איסורא איכא לאו ליכא קמ"ל דאיכא לאו ואם כן בתכלית הדבר לא קאי האי קרא אהלכתא ורק דרחמנא מלמדנו דינו של חמש חטאות דאיכא לאו בהו. ואיצטריך לן גם ההילכתא וכמו כן ההם

בזבחים מלמדנו קרא דאשם הוא בהווייתו יהא דאם שחטו לדבר שסופו עומד לכך כשר ובלאו ההלכתא יש מקום לדרשא דקרא משא"כ הכא שנאמר דקרא דבני ישראל אתא למעוטי דאין העובד כוכבים מדירין בניהם דעיקר הדרת האב לבנו ליהא כלל בקרא וא"כ אין שום מקום לדרשא זו רק על ההלכתא בזה שפיר אמרו דאין סברא דליתי מיעוטא למעוטי דבר שאינו אלא הלכה למשה מסיני ועי':

סוטה

דף ב:

[תוס' ד"ה כל מקום] שנאמר עד הרי כאן שנים כו' וז"ל [אבל קשיא] דגבי שבועת העדות תיב והוא עד ומחייבין אפילו אחד כדתנן שבועות (נ"א ב') כפר אחד והודה אחד הכופר חייב וי"ל דבשבועת העדות לא חייבה תורה אלא בתביעה כדילפינן התם מקראי הילכך כל היכא דמפסידו ממון מיחייב דבהפסד ממון תליא מילתא עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' רש"י ב"ק (נ"ו א') ד"ה אם לא יגיד וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י וז"ל אם לא יגיד בתרי קא מישתעי מדמקפיד על הגדה משמע שאילו מגידין מתחייב זה ממון ועוד קי"ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שני עדים עד שיפרט לך הכתוב אחד כדכתיב לא יקום עד אחד באיש עכ"ל וא"כ לדעת רש"י ז"ל דגם אשבועת העדות קאי איך יפרנס מתניתין דשבועות דכפר אחד והודה אחד שזכרו התוס' בקושייתם ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דף שוט ליה דאין להוציא קרא זה לגמרי ממה דקים לן דכל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים ומדכתיב והוא עד משמע דוקא שנים אבל באמת הא כתיב החטא וילפינן בשבועות (ל"ד א') לר"ש החטא תחטא מפקדון דבתביעה ממון הכתוב מדבר ושאר תנאי למדו משאר למודים וא"כ מוכרח דתלוי רק בתביעת ממון וכדעת התוס' שכתבו דתלוי בזה ע"כ פשיט קצת לקיים תרתי לדעת רש"י ז"ל דעיקרו של עדות למדים מהוא עד דבעינן שיהיו שנים דוקא וזהו דבריו בב"ק אבל במתני' דשבועות דהתם בעיקרו של עדות הוו שנים ורק דבכפירה היה אחד בזה שפיר נתפוס במ"ש התוס' דהכתוב תליא בתביעה וכל היכא דהפסידו ממון מיחייב. ועי':

דף טז:

ת"ר הקדים עפר למים פסול ור"ש מכשיר מ"ט דר"ש גמר מפרה אדומה מה התם הקדים אפר למים כשר אף בסוטה כן. והתם גופא מנלן תרי קראי כתיבי כתיב עליו אלמא אפר ברישא וכתיב מים חיים אל כלי אלמא מים ברישא הא כיצד רצה זה נותן רצה זה נותן [ורבנן אל כלי] דוקא עליו לערבן ופריך ואימא עליו דוקא אל כלי שתהא חיותן בכלי

ומשני מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה אף כאן מכשיר למעלה וכתב מרן וז"ל עי' רש"י פסחים (דף ל"ה א') ד"ה מעלה וצ"ע עכ"ל אם כוונתו דשם איתא אמר רבא אף אנן נמי תנינא ונתן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי (באותו כלי שהוא מקדש מי חטאת באפרן צריך למלאותן מן המעיין ולא ימלאם בכלי אחר ויערב לתוך זה) וכתיב ונתן (דמשמע תלושין דמותר למלאותן בכלי אחר ויערם לתוך זה). והא מחוברין נינהו אלא מעלה ופרש"י מעלה בעלמא הוא מדרבנן שתהא חיותו בכלי ואסמכוה רבנן אקרא עכ"ל ולכאורה תקשי דכיון דמקרא דונתן מוכיח תלמודן שם דחיותן בכלי רק מדרבנן הוא א"כ הכא דף ריך ואימא עליו דוקא אל כלי שתהא חיותן בכלי היה ליה להשיב הא כתיב ונתן וא"א לן לומר שתהא חיותן בכלי. אולי נאמר בזה דהתם נחית רש"י ז"ל לפרש כן דף שיט להו מונתן דלא בעינן חיותן בכלי משום דברייתא דשם מסתמא קיימא כרבנן דהכא דאם הקדים עפר למים פסול דבעינן מים למטה דוקא וא"כ אי אמרת דבעינן שתהא חיותן בכלי דבאותו כלי צריך למלאותן מן המעיין איך יקויים בידינו קרא דונתן דעל מה יתן. אל ע"כ דלא בעינן מדאורייתא שתהא חיותן בכלי ואז ניחא ליה האי ונתן וכמו שמפורש שם להדיא וכתיב ונתן אלמא תלושין נינהו וכמש"ל. וע"כ דחיותן בכלי הוא מדרבנן וכפרש"י התם. משא"כ הכא דף ריך ואימא עליו דוקא והיינו שיהא האפר למטה. אל כלי שתהא חיותן בכלי אין לדחות דרשא זו שתהא חיותן בכלי מונתן. דהא עדיין יש מקום לונתן דאף שהוא באותה כלי ששאב ואינו שופך מכלי אל כלי אחר עכ"ז שייך לכתוב ונתן כיון שבשאיבה זו נותן המים על האפר דלמטה ועי':

דף לח.

תניא אידך כה תברכו בעמידה נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה ומשרת גופיה מנלן. [דכתיב לעמוד לשרת] וכתב מרן וז"ל מה דקשה הא באותו קרא עצמו בפ' עקב כתב לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עי' בספר זית רענן בפ' עקב ובתשובת שבות יעקב ח"ב סימן א' ובסמ"ג מצות עשה מצוה כ' הועתק (כצ"ל לכאורה) ור"נ נפקא ליה עמידה מדכתיב לעמוד לשרת ולברך בשמו עכ"ל וצ"ע עכ"ל מרן. הנה כבר כתבנו בחלק ראשון בעז"ה קודם שנודענו קושיא זו למרן ז"ל דנראה דקרא זה המובא בדברי ר"נ הוא קרא (דברים י"ח) ושם לא כתיב רק ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' גו' וכצ"ל בגמ' לא כתיב עמידה כלל ולכן הוצרך לן למגמר מלעמוד לשרת אבל מקרא דף ' עקב שרמז מרן דכתיב התם גם עמידה לכאורה לא נוכל ללמוד כלל ממנו דהא קרא

זה בלוים מיירי כדכתיב בהדיא בעת ההיא הבדיל ה' שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו גו' ואיך נלמד נשיאת כפים שהוא רק בכהנים מקרא דכתיב בלוים דודאי לא קאי על נשיאת כפים דלא שייך בהו כלל ועי"ש:

גיטין

דף ג.

בגמרא דף ריך ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי הרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא כו' ומשני בדין הוא דקיום שטרות דעלמא נמי לא ליבעי תרי מדר"ל דאמר ר"ל עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ורבנן הוא דאצרכו והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן ופריך הא קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת לה הרי לא אתי בעל ומערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה וכתבו [תוס' ד"ה האי] קולא הוא וז"ל בריש האשה רבה (פ"ח א') גבי מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה (דסמכינן על עד אחד שאמר מת בעלה שתנשא) ופריך לא לחמיר ולא ליקל ומשני משום עיגונא אקילו בה רבנן התם [לא שייך למיפרך] האי קולא חומרא הוא דאי מצרכת לה תרי ובא בעלה מותרת לחזור ליה כדאמרינן התם והשתא בחד תצא מזה ומזה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים כיון דסמכינן על סברא דדייקא דבעלה מת ממילא לא שייך שיבוא ולא אתי לידי חומרא ושאני הכא דאף דסמכינן דהשליח אומר אמת מ"מ שמא יבוא הבעל ויערער בשקר עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה כתבו התוס' במס' בכורות (כ' א') סוף ד"ה ואב"א דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן וכיוצא בזה מצינו בתלמודין שבועות (מ"ו ב') דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן וכן כתב הרא"ש ז"ל בפרק איזהו נשך גבי הלויני ודור בחצירי דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן עי"ש. ומשום דכל אדם יש לו חזקה כשרות. וא"כ כיון דדבר רשע הוא להוציא לעז על הגט בשקר ובפרט לאסור אשה על בעלה אם תנשא ולעשות בניה ממזרים דהוי כדיני נפשות לכמה דברים וכמו שכתב המחבר בשו"ע אה"ע סימן י"א ס"ד דבעינן דרישה וחקירה אם באו עדים בא"א שזינתה לאסרה על בעלה כמו בדיני נפשות ורמ"א ז"ל הוסיף שם שאין לקבל העדות שלא בפניה ושלא בפני בעלה ועי' בב"ש שם ובנוב"י מ"ק חלק א"ע סימן ע"ב בארוכה וא"כ הא הוי כעין חזקה דודאי לא יבוא הבעל ויערער על שקר ולאסרה על חנם ומ"מ שאלו הכא בתלמודין האי קולא הוא חומרא הוא וחששו לחששה זו הרחוקה וע"כ משום דף שוט להו דבמקום שדרשו טובת העיגון היה להם לחשוש אף בדבר שרחוק מאוד מהפסד ואין להם רק לתקן דבר שא"א לבוא לה

רעה בשום אופן בעולם וא"כ גם התם הא אפשר שיבוא לה רעה אף דדייקא וע"ז תירצו דהתם טובתה הוא שנאמין לע"א ולא נחשוש כלל משום דזמנין שלא ראה אלא אחד שהיה מכיר בבעלה ואפילו היה שם הרבה מי יביאם לכאן אבל כאן יכול לשלח הגט בשנים. ועי':

דף ג:

שם ע"ב וכי תימא לעולם ר"א היא וכי לא בעי ר"א חתימה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי [והא שלשה גיטין פסולין] דרבנן ולא בעי ר"א חתימה לשמה דתנן שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ר"א אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וכתב [רש"י ד"ה ואם ניסת] הולד כשר וז"ל אלמא ה"ק גופיה לא פסיל אלא מדרבנן [ומדף ליג ר"א עליה] ש"מ אפילו לכתחלה מכשיר עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא י"ל כפשוטו דף ליג על הת"ק דתולה דוקא שהוא כתב ידו אבל דכתב סופר ואין עליו עדים אפילו בדיעבד פסול בזה הוסיף ר"א דאע"פ שאינו כתב ידו ואין עליו עדים כשר בנתן לה לפני עדים ואלולי דברי רש"י היה אפשר לפרש דכיון דת"ק קורא שם פסול במה דף סול לכתחלה לא הוה ליה לר"א למנקט כשר במה דף סול לכתחלה והול"ל דהולד כשר עכ"ל ואולי נאמר בזה דרש"י ז"ל לא ניחא ליה לפרש דמוכרח שר"א מכשיר לכתחלה מהא דנקט לשון כשר דהלא הא דאמר ר"א וגובה מנכסים משועבדים מפרש רש"י בל"א וכן הוא העיקר לדעת התוס' דקאי על שטרי מלוה ולכן לא ניחא לר"א לנקוט דהולד כשר כהוכחת מרן דהא בשטרי מלוה לא שייך זה כלל ומש"ה תפס בסתם לשין כשר דשייך בשטרות דמלוה כיון דגם עלייהו קאי וע"כ מפרש רש"י דהוכחת תלמודין הוא מדף ליג עליה ר"א ואולי תוכן כוונתו מדמסיים ר"א בסוף דבריו דאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם משמע טפי דלא מצרכינן כלל חתימה לשמה אף לא לכתחלה ומה שחשש מרן דילמא לא פליג ר"א רק על הא דמצריך ת"ק כתב ידו אבל בכתב סופר אף בדיעבד פסול ור"א מכשיר ע"ז נאמר דרש"י ז"ל לא חשש לזה דא"כ למה נקט ר"א אע"פ שאין עליו עדים דאין זה עיקר החידוש טפי הוה ליה לומר אע"פ שאינו כתב ידו דזהו העיקר שבא לפלוג ולחדש ועי':

דף ה.

ת"ש דבעי מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או א"צ. א"ל אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מיהמני לרבא ניחא (דכיון שהביאוהו שנים הם מצויין לקיימו) לרבה קשיא ומשני הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו (בני מדינת הים דבעינן לשמה) א"ה חד נמי ומשני שמא יחזור הדבר לקלקולו אי הכי תרי נמי ומשני בי תרי דמייתי גיטא מלתא דלא שכיחא היא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן וכתבו [תוס' ד"ה בי תרי כו'] וז"ל ולקמן בפ' שני (ט"ז ב') איכא למ"ד דשנים צריכין לומר אפילו אחר שלמדו דלא חשיב ליה מלתא דלא שכיחא ולמאי דחשיב ליה מלתא דלא שכיחא הא דקתני בפ"ב (ט"ו א') ושנים אומרים בפנינו נחתם דדייק מיניה רבה דידענו לא מהני אע"ג דמסתמא איירו אחר שלמדו [מ"מ נקט בפנינו נחתם משום דקודם שלמדו] הוה בפנינו דוקא עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דהא ל"צ לומר כלל ואיך שייך וב' אומרים ובאמת הא מבואר בסוגיא דש דלישנא קמא סבר דמתניתין מיירי דוקא בלא אתיוה בי תרי דבאתיוה בי הרי לא צריך לאמירה כלל אי כרבא אי כרבה דבי תרי לא שכיח ואידך לישני מוקי ביוצא מבי תרי דס"ל דלרבה גם בכה"ג צ"ל בפ"נ וא"כ למ"ד בשמעתין דאתיוה בבי תרי ל"צ לומר ע"כ דמתניתין דהתם מיירי בלא אתיוה דבי תרי וכלשנא קמא דשם וממילא בפנינו דוקא וצלע"ג עכ"ל. ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דאף דתרי הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו ולכן לא בעינן שיאמר בפנינו נכתב ובפ"נ מ"מ הא. רבה מודה לרבא דחיישינן גם לשמא יבוא הבעל ויערער ולא יהיו עדים מצויין לקיימו ולכן גם בשנים שהביאו הגט בעינן שיאמרו לפחות שהבעל שלחם וכמו שכתבו התוס' לעיל (ב' ב') ד"ה דאתיוהו בי תרי וז"ל פי' הקונטרס למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפא תלו להו שיהיו מזומנין לקיימו כשיבוא הבעל ויערער כו' ומפרש ריב"א דאתיוה בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דתו לא מהימן לומר לא שלחתים כו' עכ"ל הרי להדיא דבעינן שיאמרו דהבעל שלחם וא"כ הא דקשה למרן דהא ל"צ לומר כלל ואיך שייך וב' אומרים לא קשיא כ"כ להתוס' ז"ל דלדידהו שייך ושנים אומרים דהא צריכין לומר דהבעל שלחם רק דל"צ לומר בפנינו נחתם וע"ז כתבו התוס' דמ"מ נקט בפנינו נחתם משום דקודם שלמדו הוה בפנינו דוקא. וא"כ גם מה שהוסיף מרן לומר דבאמת מבואר בסוגיא דשם דבאתיוה בי תרי לא צריך לאמירה כלל דאי כרבא אי כרבה בבי תרי לא שכיח אינו מבואר כן להתוס' ז"ל דלדידהו ודאי צריכין לומר לכ"ע דהבעל שלחם. ולכן גם מה שמסיק מרן בסוף דבריו דלמ"ד בשמעתין דאתיוה בי תרי

ל"צ לומר ע"כ דמתניתין דהתם מיירי בלא אתיוה בי תרי כו' לרבותינו התוס' ז"ל אין הכרח כ"כ וכמו שכתבנו ועי':

שם ת"ש המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה לרבא ניחא לרבה קשיא ומשני הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו והאמרת גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו ומשני כשניסת וכתבו [תוס' ד"ה כשניסת] וז"ל וא"ת וליחשביה בהדי ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר וי"ל דבג' גיטין תצא והכא לא תצא וא"ת להאי לישנא דבפ"ב דאית ליה לר' יוחנן שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב כו' משמע דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה היכי משני הך ברייתא דהכא דאי משני כשניסת א"כ ליחשביה בהדי ג' גיטין דהא ר"י אית ליה בפ"ט דבג' גיטין נמי לא תצא [ואין לומר דלא תני אלא פסול התלוי בגט עצמו דהא אמרינן בפ"ט] מנינא דסיפא למעוטי נתנו לה ולא אמר בפני נכתב יוציא והולד ממזר עכ"ל וכתב מרן וז"ל יסוד זה דמה דאינו ראוי לחשבו לא שייך לומר דממעט אותו כן הוא בתוספות נדה (י"ח ב') ד"ה הא אר"י. ועי' יבמות (ג' ב') וצ"ע עכ"ל [אולי כוונתו דבנדה שם א"ר יוחנן בשלשה מקומות הלכו בו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי ופריך עליו האיכא יותר משלשה מקומות ומשני טומאה דאשה קאמרינן טומאה דעלמא לא קאמרינן ואח"כ שאלו ג' מקומות דנקט למעוטי מאי אילימא למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה (ר"ל כנגדו) והא אמרה ר"י חדא זמנא דתנן תינוק הנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאין שדרכו של תינוק לטפח כו' וא"ר יוחנן אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה וכתבו התוס' ד"ה האמר ר' יוחנן וז"ל תימא אפילו לא אמר היכי מצינן למעוטי הא טומאת אשה דוקא קאמר עכ"ל והוא כעין דבריהם דהכא. וע"ז הקשה מרן מיבמות דהכי איתא שם במתניתין דריש המס' חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם כו' הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם ושאלו שם בגמ' (ג' א') מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי ומשני למעוטי דרב ורב אסי (דרב אמר צרת סוטה אסורה ור"א אמר צרת איילונית אסורה ואשמעינן מתניתין דלא כדבריהם) ופריך לרב ורב אסי למעוטי מאי ומשני חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו כו' ופריך לרב ורב אסי ליתנינהו (לצרת סוטה וצרת אילונית) ומשני לפי שאינן בצרת צרה ופרש"י וז"ל דכל הנך דמתניתין שייך למתני הלכה צרתה ונשאת לאתיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה כו' ואם ייבם אפילו את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני

זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתה אבל בסוטה ואילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה כו' עכ"ל וא"כ כיון דמתניתין לא תנן רק היכא דאיתא בצרת צרה איך אמרו מתחילה דלרב ורב אסי למעוטי אתא צרת ממאנת וצרת מחזיר גרושתו הלא גם אלו אינן בצרת צרה ואיך ימעט להו מתניתין הא לא איירי רק היכא דאיתא בצרת צרה] אך אולי נאמר לחלק בזה דהנה בנדה שם שייך שפיר דין זה דהלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי גם בשאר איסורים וכדמצינו להדיא רק דאמרינן דר"י לא רצה לדבר בשאר איסורים רק בטומאת אשה לבדה ולכן שפיר אמרו התוס' דכיון דר"י לא איירי רק בטומאת אשה ואמר בשלשה מקומות משמע ודאי דמצינו עוד מקומות בטומאת אשה עצמה דלא הלכו אחר הרוב לעשותו כודאי ואיך נאמר דאתא למעט עיסה שביד התינוק. וכ"כ הכא דהתנא חשיב רק ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ובאמת דין זה ממש שייך גם בהמביא גט ולא אמר בפ"נ ובפ"נ ורק דלר"י נאמר דאין רצון התנא רק לדבר בפסולים התלוים בגט עצמו א"כ ע"כ דגם מנין שלו הוי למעוטי פסולים דבגט עצמו ובאמת דלא כן הדבר כמו שאמרו בפ"ט מנינא דסיפא למעוטי כו' ושפיר כתבו התוס' משא"כ התנא דיבמות הוא בא לאשמעינן הדין דערוה אינה מתייבמת ופוטרת צרתה וצרת צרתה והא דלא חשיב צרת סוטה ואיילונית משום דדינו לא שייך כלל בהו דאינן בצרת צרה וכיון דמחמת זה לבדו לא חשיב צרת סוטה ואילונית ולא משום דהתנא בחר לנפשיה לדבר בזה ולהניח מלדבר בחבירו לכן שייך שפיר לומר דאף דהתנא לא נקט צרת סוטה ואילונית מ"מ אתא למעוטי צרת ממאנת וצרת מחזיר גרושתו בדרך לימודו דדוקא אלו חמש עשרה נשים שייך בהו כל הדין דף וטרות ופוטרות צרותיהן משא"כ כל הנשים זולת אלו לא משכחת בהו כל דינין אלו דיש מהן שאינן נפטרין מן החליצה ומן היבום ויש מהן דלא שייך בהו דיפטרו לצרות צרותיהן. כן היא תמצית כוונת התנא לדעת תלמודין דיבמות ולא תקשי לדעת התוס' ועי':

שם בתוס' על קושיתם הנ"ל לר' יוחנן כתבו בתירוצם וז"ל [א"נ יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא] ותנא דמתני' סבר כרבא כדבעינן נמי למימר בפ' שני (ט"ז ב') לר' יוחנן עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא גם למסקנא דשם דף ליגי ביחזור הדבר לקלקולו ניחא די"ל דר' יוחנן לא סבירא ליה לאוקימתא דכשניסת ומוקי לברייתא דהכא כר' יהודה דלא חייש ליחזור לקלקולו וצע"ג עכ"ל והוא דהכי איתא שם לישנא אחרינא אמרי לה א"ר שמואל בר יהודה א"ר יוחנן אפילו גט יוצא מתחת יד שניהם פסול כו' א"ל אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור'

יהודה מכשיר אפילו גט יוצא מתחת יד שניהם פסלי רבנן א"ל אין במאי קמיפלגי מר סבר לפי שאין בקיאין לשמה ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו לימא דרבה ורבא תנאי היא ומשני לא רבא מתרץ כלשנא קמא ורבה אמר לך דכ"ע בעינן לשמה והב"ע לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקילקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן אך אולי נאמר בדעת התוס' דלא חשבי לה למסקנא אליבא דר' יוחנן דלוקמי הכא כאוקימתת מרן דסברי דהתם לא אוקמינן כן בתלמודין רק לרבה לחודיה דלדידיה שפיר קמוקים דכ"ע סברי כדעתו דבעינן לשמה ופליגי ביחזור הדבר לקלקולו. משא"כ לר' יוחנן בלישנא אחרינא הנ"ל דאף אם נוקים דף ליגי בשמא יחזור הדבר לקלקולו מ"מ לא מצינו לאוקמי דברי ר' יוחנן ככ"ע דהוא פוסל בשיוצא מיד שניהם ור' יהודה מכשיר. א"כ למה נוקמי לר' יוחנן דף ליגי רבנן ור"י בשמא יחזור הדבר לקלקולו דהוי פלוגתא בלא טעם למה מר חושש לשמא יחזור ומר אינו חושש. וטפי ניחא להתוס' ז"ל לאוקמי לר' יוחנן דף ליגי תנאי בפלוגתת רבה ורבא ור' יוחנן סובר כרבנן דר' יהודה וכן סוברת גם מתניתין דג' גיטין דהטעם משים דבעינן לשמה ובריייתא זו דהמביא גט סוברת כר' יהודה. ולכן לא הזכירו לאוקימתת המסקנא שכתב מרן ועי':

דף כא.

ואמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו כו' אמר אביי מכדי חצר מהיכן איתרבי מידה מה ידה דאיתא בין מדעתה בין בע"כ אף חצירה דאיתא בין מדעתה ובין בע"כ והא מתנה מדעתה איתא בע"כ ליתא מתקיף לה רב שימי בר אשי והא שליחות לקבלה דמדעתה איתא בע"כ ליתא וקא הוי שליח ואביי אטו שליחות מידה איתרבאי מושלח ושלחה איתרבאי ואב"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ. וכתבו [תוס' ד"ה ואיבעית אימא] וז"ל משמע שרוצה לומר דאפילו איתרבאי שליחות מידה ניחא כיון דאשכחן שליחות בע"כ ע"י אב אע"ג דשאר שליחות לא הוי אלא מדעתה חשיב שפיר דומיא דידה ותימא דחצר מתנה נמי אע"ג דליתא בע"כ ניהוי דומיא דידה כיון דאשכחן חצר בע"כ כגון חצר שהיה לה קודם לכן דתנן בהזורק דמגורשת ואומר רבינו יצחק דחצירה דמקודם לכן לא הוי בע"כ כמו שיחות דאב [דיכולה להפקירו ולא תתגרש עוד על ידו אבל שליחות דאב אי אפשר לה לעכב בשום עניין שלא יקבל גט בע"כ עכ"ל וכתב מקן וז"ל קשה לי הא מ"מ משכחת בחצר דקטנה שהיא בע"כ דאינה יכולה להפקירו עכ"ל ואולי נאמר דאביי לא מצא בע"כ רק בשליחות אבל בחצר דקטנה לא חשיב ליה בע"כ כיון דאינה בת דעת כלל ורצונה לא מיקרי רצון ונגד רצונה לא מקרי בע"כ ותלמודין דאמרו שליחות לקבלה

נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ הא כבר הוסיפו התוס' בדבריהם וז"ל ואפילו בע"כ של אב מתגרשת כשנותן לו בע"כ כו' ונאמר א"כ דמשום זה קרו ליה בע"כ משא"כ בחצירה דלא שייך כן. ואפשר עוד דכוונת תלמודין אינו לקטנה ממש דאיך נקרא כ"כ שליחות הא דאב מקבל גט לבתו קטנה הלא בהדיא תנן לקמן (ס"ה א') קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור שאין קטן עושה שליח אלא לנערה כיוונו. וכן מטין קצת דברי התוס' ד"ה שכן בתחלת הדיבור שהביאו ראיה לדבריהם מפ"ב דקדושין ושם בנערה איירי וגם לבסוף כתבו ועוד אמרינן התם נערה מהו שתעשה שליח כו' עי"ש. ובנערה, הוי כעין שליחות ממש ונערה תוכל להפקיר ג"כ. ועי':

דף לח.

אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאי לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת [שדר ליה גיטא דחירותא] וכתב מרן וז"ל קשה לי הא כיון דלא היה כח ביד ב"ד להוציאה מהעו"ג אין כח ביד הבעלים להקדישו ולהפקירו דאף אם עבדא כמקרקעי הוא הא בגזל קרקע אם אינו יכול להוציאו בדיינין אינו יכול להקדיש כדאיתא בפ"ק דמציעא גבי מסותא וא"כ היאך יכול לשחררו ועי' עכ"ל הנה לכאורה י"ל דהא דבעינן שיכול להוציאו בדיינין היינו רק שיהיה לו ראיה בדבר ועפ"י הדין יכול להוציאו אף דמחמת אלמותו דהמחזיק אינו יכול להוציא וכלשון רש"י ז"ל במציעא (דף ז' א') ד"ה שאינו יכול להוציאו בדיינין כו' והאי נמי דאין יכול להוציאו שאין לו ראיה בדבר כו' עכ"ל וכן מטין קצת דברי הטור והמחבר בחו"ה סי' שנ"ד דרק בעדים תלוי אם יש לו עדים בדבר ואף דאין הכרח כ"כ מדבריהם עכ"ז פשוט קצת דאין לחלק בין תקיף ואלים ובין צייתי דין ולא מצאנו להראשונים ז"ל שום חילוק בזה ורק כיון דע"פ הדין ברשותיה הוא יכול להפקיר ולהקדיש דעבידי בעלי זרוע דנפלי ובטלי ועי':

דף מ.

במתניתין עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין אח רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו ובגמרא מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא כו' אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב עבד שטר על דמיו וכתב (רש"י ד"ה ויאמר לו עבדי אתה ויוציא לעז על בניו] עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא קי"ל דעבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא דלהרבה פוסקים פגום לכהונה ולמאי נקט רש"י בניו ולא כפשוטו דיוציא לעז עליו

שפסול לבוא קהל דהוא עבד ומאי אולמא דבניו ממנו עכ"ל ואולי נאמר דניחא לרש"י לפרש הכי דכיון דמצרכינן לעבד שיכתוב שטר על דמיו ולפעמים לא ניחא לעבד בזה וחפץ יותר בהלעז מליתן הדמים דאין כל הדעות שוות ובפרט דלפעמים עולה לסך גדול וכבר אמר רבא בבתרא (מ"ט ב') והובא בכמה מקומות דכל האומר אי אפשי בתקנת חכמים (שעשו להנאתי) שומעין לו ולכן נקט טפי משום שנוציא לעז על בניו וחסרון שלא יוכל להמנות הוא עד כמה דורות וודאי דלא נאמר בזה לשמוע מה דאמר אי אפשי כיון דלאו להנאתו בלבד תיקנו אלא ועי':

דף מה.

אלא אמר ר' אחי בר יאשיה המי לא תסגיר עבד אל אדונו אשר ינצל אליך מעם אדוניו בעבד שברח מחוץ לארץ הכתוב מדבר הניא אידך לא הסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה הכי לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. רב חסדא ערק ליה עבדא לבי כותאי שלח להו אדרוהו נהלי שלחו ליה לא תסגיר עבד אל אדוניו שלח להו ההוא בעבד שברח מחו"ל לארץ וכדר' אחי בר יאשיה. ופריך [ומאי שנא דשלח להו] כדרבי אחי בר יאשיה ולא כרבי ומשני משום דמשמע להו קרא (פשטיה דקרא הכי משמע להו טפי). וכתב מרן וז"ל קשה לי הא י"ל דסבירא ליה כפי ההלכה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"א לפרש הקרא כדדרש רבי עכ"ל והוא משום דלרבי מוכח דסבר כר"מ דאדם מקנה דשלב"ל כתלמודן יבמות (צ"ג ג') המובא הכא בפרש"י עי"ש. ואולי נאמר בזה דבקדושין (ס"ג א') בתוס' ד"ה כגון הקשו דלרבי דסבר כר"מ למה צריך לכתוב להעבד מעכשיו (כאוקימתת ר"נ בר יצחק הנ"ל) ותירצו בשם הר"מ וז"ל דלהכי נקט מעכשיו גבי שדה ועבד דאי לא נקט מעכשיו ה"א דאתיא אפי' כרבנן וצריך לעשות קנין אחר השיחרור וא"ת כיון דלא חל הקנין אמאי הזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו הא לא שיחרר ליה ומשני מ"מ כשפודהו שליחותיה קא עבדינן דניחא ליה דניקו בהימנותא כו' עכ"ל וע"כ צוה הכתוב והזהיר דלא תסגיר. וא"כ שפיר הקשו תלמודין הכא דאף דלא סבר כר"מ דאדם מקנה דשלב"ל עדיין היה לשלוח להו כרבי. ואף דהעבד אינו קונה את עצמו כעת מ"מ אזהר דלא תסגיר משום דניחא ליה דליקו בהימנותא. ועי':

דף נא.

דאיתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים כו' וכתב [רש"י ד"ה ונטלה] עישור נכסים שזה משפט הבנות [בשעת בגרות] או נשואין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת נדונייתן לבד מה שניזונו מזונות עד אותה שעה עכ"ל.

וכתב מרן וז"ל זה צ"ע מאוד עכ"ל אם כוונת מרן דהלא לא מצינו שתטול עישור נכסים בעת בגרות רק בעת נשואין אולי נאמר לדעת רש"י ז"ל דמצינו דגם בוגרת זמנה הוא ליטול עישור נכסים מהא שאמרו בכתובות (ס"ח ב') בברייתא הבנות בין בגרו עד שלא נישאו ובין נישאו עד שלא בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן דברי רבי רשב"א אומר אף איבדו פרנסתן והאי איבדו פרנסתן. היינו עישור נכסים וכפרש"י משום דקסבר לא תיקון לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי ופשוט א"כ דלרשב"א ודאי דאז זמנה הוא ליטול העישור נכסים דהא אחר כך איבדה אותם ואף לרבי דהלכתא כוותיה מ"מ אמרינן שם דצריכה למחות שאינה מוותרת להן כלל וא"כ מסתמא דגם לדידיה הוי אז הזמן ליטול את העישור ועי':

דף נד.

אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאין מהו אמר סומכוס משום ר"מ בשוגג תשלומין תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין כו' והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין תבוא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא קחזי ליה בימי טומאתו וקמשלם ליה מידי דחזי ליה בימי טומאתו. וכתב [רש"י ד"ה דאכל מיניה] תרומה טמאה [דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפילו היא טמאה] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' חולין (קי"ג) וצ"ע עכ"ל והוא דשם איתא להדיא אמר שמואל משום ר"א מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה כאינה במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזה שמחוללת ועומדת ואולי נאמר דכוונת רש"י ז"ל לאם נטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה ובזה כבר כתבו התוס' בחולין (ק"א א') ד"ה בנטמא הגוף ובסנהדרין (פ"ג ב') ד"ה פרט לזו. דחייב מיתה וכמו שאמרו גבי קודש בחולין שם וע"ש. ור"ל במה שכתב ואפילו היא טמאה דהא נטמאה עתה בנגיעתו. ועי':

דף נט.

דתנן במתני' הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ובעי אביי מתנתו מאי רב יימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה אפכוה ושדרוה לקמיה דרב מרדכי וכ' [רש"י ד"ה אפכוה] בני הישיבה טעו והפכו דברים דמר לדמר עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין קדושין (מ"ד ב') רש"י ד"ה אפכוה וצע"ק ואח"כ ראיתי שעמד בזה בתשובה באר שבע סימן י"א עכ"ל. והוא דשם איתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמר שמואל צריכה גט וצריכה מיאון אמר קרנא דברים בגו אם גט למה מיאון אם מיאון למה גט אמרו ליה הא מר עוקבא ובי דיניה בכפרי אפכוה ושדרוה לקמיה דרב ופרש"י אפכוה ושדרוה לקמיה דרב בשם קרנא צריכה גט ומיאון ובשם שמואל דברים

בגו ושדרוה לקמיה דרב לידע אם יודה לדברי שמואל שהיה חלוק על הדבר ומשום דרב אוהבו של שמואל היה אפכוה אולי יודה לדברי קרנא שאמרו בשם שמואל עכ"ל ולמה לא פירש בשני המקומות בחדא גווני ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהכא לא ניחא ליה לפרש דבכוונה אפכוה כפירושו התם דבשלמא התם אפכוה בכוונה לידע דעתו של רב דכבר אמרו בתלמודין בכורות (מ"ט ב') דהלכה כרב באיסורי וכמו שיפסוק רב כן יקום להלכה אבל הכא הא קיי"ל דהלכתא כמר בר רב אשי בכל הש"ס בר ממיפך שבועה ואודיתא וכמו שכתב רש"י ז"ל להדיא בחולין (ע"ו א') ופשוט דקים להו כן מחכמי הש"ס וא"כ למה יהפכו בכוונה הלא בכל גווני הוי הלכתא כמר בר רב אשי ולכן ניחא טפי לרש"י ז"ל לפרש שטעו התלמידים בזה והפכו דברים דמר לדמר. ואולי משום דלא ידעו בבירור איך הוא דעתו דמר בר רב אשי ע"כ שדרוה לקמיה דרב מרדכי לידע כמאן ס"ל משא"כ התם למה לנו לומר שטעו הא יש מקום לומר שאפכוה כמש"ל ועי':

דף צ.

במתני' ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה כו' ובה"א אפילו הקדיחה תבשילו. ובגמרא הניא אמרו ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר דבר אמרו להם ב"ש והלא כבר נאמר ערות אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה תצא משום דבר לא תצא לכך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערות הייתי אומר משום דבר תנשא לאחר ומשום ערוה לא תנשא לאחר לכך נאמר ערות וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים וכתבו [תוס' ד"ה מה להלן] וז"ל בירושלמי פריך דאמאי איצטריך קרא דלא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו בלאו] עכ"ל (כצ"ל וכן הגיה הגאון מהר"י וכ"ה בירושלמי וכ' מרן וז"ל קשה לי היאך חל איסור מחזיר גרושתו על איסור סוטה בלא כולל ומוסיף ולומר דהוי גזירת הכתוב מנ"ל זה הא י"ל דצריך קרא להיכא דבאו עדי הזמה והזימו לעדי הטומאה וצ"ע ועי' רשב"א בתשובה סימן תקנ"ז וצלע"ג עכ"ל. והוא דשם בתשובה כתב הרשב"א וז"ל שאלת על אודות דברי ראובן שראה דברים מראים באשתו שזינתה אם תיקן בזה רבינו גרשון ז"ל שלא יגרשנה תשובה איברא כל כהאי גוונא ח"ו שלא יתקן הרב ז"ל שלא יגרשנה כו' ועוד מסתברא לי דשמעינן לה מדב"ש דאמרי לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר ואע"ג דיליף לה בגמרא בגזירה שוה כתיב הכא כי מצא בה ערות דבר כו' מה להלן בעדים אף כאן בעדים נראה דלא בעדים ממש קאמר דאם כן למה הוצרך הכתוב לומר לא יוכל

בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה והרי אסורה היא לו וחייב לגרשה לכתחלה כו' אלא הכי קאמרי ב"ש כל זמן שמצא בה דברים מכוערים בשני עדים מצוה לגרשה ולהוציא רשעה מתוך ביתו עכ"ל וזה תמוה דהלא איצטריך לן קרא דלא יוכל לעבור עליו בלאו כהירושלמי המובא בתוס' הנ"ל ולדברי מרן איצטריך להיכא שבאו עדים והזימום לעדי הטומאה. או לאם עבר וגירשה למאי דמסקינן הכא בתלמודין דמאי דעביד עביד ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דלכאורה יש להקשות עוד מלבד קושיית מרן לב"ש דבעינן שימצא בה ערוה א"כ למאי איצטריך לאסור גרושה לכהן הא זונה היא וכבר נאסר זונה לחודה והוי א"כ בכלל זונה ולאוקמי באם עבר וגירש הא לא ניחא להירושלמי לאוקמי בדאי עביד איסורא וכמו שכתב הרשב"א ז"ל בחידושיו הכא וז"ל ירושלמי אמר רבי שילא איש כפר תמרתא קרייה מקשים על דב"ש לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה מהיכן קיימין אם לאוסרה עליו כבר היא אסורה לו אא"כ אנן קיימין דיתן עליו בל"ת. ולפום מאי דאסיקנא בגמרין הכא דלא מצא בה לא ערוה ולא דבר וגרשה מאי דעביד עביד נראה דלא צריכה לאוקומי בלאו ועשה אלא דאם עבר וגרשה תהא אסורה לחזור לו ומיהו לא מיחוור דבדאי לא משתעי קרא עכ"ל וא"כ למה לן קרא לאסור גרושה לכהן אך פשוט קצת לומר דקרא אתא להוסיף לאו בגרושה ואף דאין איסור חל על איסור ואף איסור לאו מאיסור עשה לא חל וכמו שכתבו התוס' במס' שבועות (כ"ג ב') ד"ה דמוקי והביאו ראיה מתלמודין דחולין עי"ש. מ"מ הכא באיסור סוטה לכהונה לא מצינו באיסורייהו עשה ול"ת מפורש בקרא ורק הא דף סולה לכהונה למדין אנו לר' ישמעאל מק"ו ולר' עקיבא מיתורא דוי"ו ונטמאה כתלמודין דסוטה (כ"ט א') וכבר כתבו התוס' בשבועות שם דכל היכא דלא מפורש העשה והלאו בקרא ורק שהוא איסור לחודה לא שייך בזה אין איסור חל על איסור דהא גם חצי שיעור דאסור מן התורה דאיירו שם בתוספות נפקא לן מכל דכתיב כל חלב ועי' ביומא (ע"ד א') תוס' ד"ה כיון ועכ"ז איסור חל על איסור וכ"כ הכא לא שייך אין איסור חל על איסורי ולכן שפיר איצטריך לן קרא דגרושה לא יקחו בכהנים שהוא לעבור בלאו וכיון דאתינן לזה לא תקשי לן כ"כ גם על הירושלמי איך חל איסור דלא יוכל על איסור סוטה בלא כולל ומוסיף כקושית מרן. דהא גם בבעל לא כתיב רק ונטמאה ולכן שפיר חל לאו דלא יוכל ואף דבתלמודין דיבמות (י"א ב') אמרו דסוטה טומאה כתיב בה כעריות הא כבר כתבו התוס' שם (ג' ב') ד"ה לפי וז"ל ועוד אור"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל במחזיר גרושתו) הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה וגו' והא דף ריך לקמן נבעלה טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לחודה דריש טומאה כתיב בה כעריות מצית

למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלאו לא סגי בההוא דונסתרה והיא נטמאה עכ"ל הרי דאיצטריך לן לקרא דלא יוכל ומבלעדי זה לא דמי לערות ולכן שפיר חל איסור זה אאיסור סוטה ואדרבא להירושלמי לא ניחא לאוקמי כדברי מרן דאיצטריך קרא להיכא דבאו עדי הזמה והזימו לעדי הטומאה דסברי דבזה הוי גיטה בטל למפרע כיון דהיה טעות בגירושין דהא בלא זה אסור לגרשה ורק דע"פ העדים גרשה וכיון ששקר העידו בטל הגט למפרע ולמה לא יוכל בעלה להחזירה הא הוי כא"א שנאנסה שמותרת לבעלה ואונס לאו דוקא הוא דגם שוגגת מותרת כדמוכח להדיא ממתני' דיבמות (ל"ג ב') עי"ש. וכל זה אם נפרש דקושיית הירושלמי הוא לפי פשטיות הסוגיא דבעינן לב"ש עדים ממש שנטמאה אבל הרשב"א ז"ל בתשובה שם דהחליט דלאו דוקא הוא עדי זנות ורק דאיירי בעדי כיעור כמובא בלשונו ועיקר יסודו הוא על דברי הירושלמי בפ"ק דסוטה ה"א תני משום ב"ש אין לי אלא היוצאה משום ערוה מנין היוצאה וראשה פרוע וציציה מפורמין וזרועותיה חלוצות ת"ל כי מצא בה ערות דבר וא"ר מני קיימתיה בעדים דאם יש עדי כיעור חובה עליו לגרשה ואסור לקיימה ואם אין לו עדים צריך לקנאות לה כדי לברר ע"כ שם בירושלמי ולכן מפרש הרשב"א ז"ל דגם קושייתם בסוף גיטין שהביאו התוס' והביא גם הוא בחדושיו לאו דאיירו בעדים ממש ורק אייריי בעדי כיעור אך כיון דרחמנא אסרה עליו לקיימה אם יש עדי כיעור וצריך לגרשה אם כן קרא דלא יוכל למה לי וזהו שהקשו כמש"ל בדברי הרשב"א קרייה מקשים על דב"ש כו' מהיכן קיימין אם לאוסרה עליו כבר היא אסורה לו כו' ור"ל כיון דרחמנא הצריך לגרשה ממילא אסורה עליו ול"ל קרא שלא יחזירנה ותירצו לעבור בלאו ואולי גם בכוונת התוס' נוכל להעמיס כן והא דכתבו כיון שיש עדים אפשר לא לעדי זנות כיוונו רק לעדי כיעור ולא ביארו כ"כ כיון דהביאו קושיית הירושלמי ובירושלמי מוכח דבעדי כיעור די לב"ש לכן לא האריכו כ"כ. ואף דהסברנו דגם אם בעדי זנות ממש מיירי יש מקום לקרא דלא יוכל מ"מ אולי לא ניחא להירושלמי והרשב"א דקאי בשיטתייהו בדעת התוס' דשבועות הנ"ל דהיכא שאינו מפורש העשה או הל"ת חל איסור על איסור או דהכא גרע טפי משום דטומאה כתיב בה כעריות ולא נחתי לחלק בזה כמש"ל אבל אם נפרש בדברי התוס' דבעדים ממש אייריי שפיר נאמר לחלק בזה ולא קשה לדבריהם מהא דחל איסור דמחזיר גרושתו וכמ"ש ועי':

קידושין

דף לח:

[רש"י ד"ה כלאים] שאיסורן איסור עולם וז"ל זרע חטה וחרצן אסורין הגפנים לעולם [ואסורין בהנאה] דכתיב תקדש לשון הקדש] עכ"ל וכתב מרן וז"ל אין זה המסקנא דלקמן (נ"ו ב') וצ"ע עכ"ל והוא דשם אמרו כלאי הכרם מנלן שאסור בהנאה אמר חזקיה אמר קרא פן תקדש פן תוקד אש רב אשי אמר פן יהיה קודש ופריך אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף כלאי הכרם תופס את דמיו ויוצא לחולין אלא מחוורתא כדחזקיה הרי דלמסקנא לא הוי כפרש"י ז"ל ואולי נאמר קצת בדעת רש"י דבחולין (קט"ו א') הקשו בתלמודין כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא ומשני מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם פן תקדש פן תוקד אש מכלל דכלאי זרעים שרו והקשו בתוס' שם ד"ה פן תקדש וז"ל וא"ת והא איצטריך לאשמעינן דמצותו בשריפה הא כלאי זרעים אין מצותן בשריפה אבל בהנאה אסור ותירצו וז"ל א"נ לכתוב פן תשרף ומדכתיב תקדש משמע דאתא לאסור הנאה כקדש עכ"ל וא"כ הכא דרשב"י חשיב רק שלש מצות דנוהגות בין בארץ בין בחוץ לארץ והמה חדש וערלה וכלאי הכרם ולא קחשיב כלאי זרעים ג"כ דליהוו ארבעה דברים. ע"כ דממעטינן מהנאה כתלמודין דחולין מדכתיב הכא בכלאי הכרם פן תקדש ולא בכלאי זרעים ולכן לא ניחא לרש"י ז"ל לתפוס דרשה דף ן תוקד אש דא"כ תקשי דלמא גם זרעים אסורין בהנאה ורק דלא הוי מצותן בשריפה ע"כ תפיס דרשה דתקדש לשון הקדש וממילא אימעיטו זרעים גם מהנאה וכדברי התוס' ועי':

דף נח:

נימא כתנאי הגונב טבלו של חבירו משלם לו דמי טבלו של חבירו דברי רבי יוסי בר' יהודה אומר אינו משלם לו אלא דמי חולין שבו מאי לאו בטובת הנאה קמיפלגי כו' ודחי לא דכ"ע טובת הנאה אינה ממון והכא בטבלים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ובמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי קמיפלגי מר סבר (היינו רבי וכפרש"י) כמי שהורמו] דמיין ומר סבר לאו כמי שהורמו דמיין ודחי לא דכ"ע כמי שהורמו דמיין כו' וכתב מרן וז"ל עי' תוס' ב"ב (קכ"ג ב') ד"ה וקסבר וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתבו התוס' ד"ה וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמו תימא דבסמוך מוקי לה כרבי ובסוף פ"ב דקדושין אית ליה דלאו כמי שהורמו דמי כו' עכ"ל וא"כ דבריהם דהתם הוי כנגד דברי תלמודין דהכא אך אולי נאמר דהרשב"א ז"ל מביא גירסת הספרים דגרסי הכא לא

דכ"ע מתנות שלא הורמו לאו כמי כהורמו דמיין עי"ש. ואולי גם גירסת התוס' כן ולכן שפיר הקשו התם לפי תירוץ זה. ועי':

דף ס:

במתניתין [ע"מ שיש לי בית כור עפר] הרי זו מקודשת ויש לו וכתב מרן וז"ל עיין ב"ב למ"ד ב') תוס' ד"ה דלא וצע"ג עכ"ל אולי כוונתו דשם כתבו התוספות וז"ל דלא הוי ליה קרקע מעולם מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ארבע אמות בחצירי אע"ג דלית ליה קרקע משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל דקרקע אינה נגזלה כו' דהכא משמע דאפשר שאין לו קרקע וכן משמע בפרק שלישי דקדושין (ס') הרי את מקודשת לי ע"מ שיש לי קרקע משמע דאפשר שאין לו ודוחק לה להעמיד בגר שאין לו חלק בארץ כו' עכ"ל. ודבריהם תמוהים דהא הכא תנן ע"מ שיש לי בית כור עפר ואיך הביאו ראיה מכאן לדחות דעת האומר דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות. אך אולי נאמר בכוונת התוס' דהא מפורש במתניתין דבעינן דוקא שיש לו כדקתני ויש לו ואף למאי דמסקינן בתלמודין דקדושי ספק הוי גם אי לא ידעינן בודאי דיש לו דחישינן שמא יש לו וכדתניא בברייתא מ"מ הא לא הזכירו א דניחוש שמא יש לו בארץ ישראל מאבותיו ופשוט דאם יש עדים שאין לו קרקע מקנייה וירושה ומתנה לא הוי אף ספק קדושין. ואם איתא לדעת האומרים המובא בתוספות היה לן למיחש דילמא ירש מאבותיו בארץ ישראל קרקע המחזקת בית כור ממש כיון דלדעתם קרקע אינה נגזלת והיה לה להיות מקודשת לעולם מספק. והא דכתבו וכן משמע בפ"ב דקידושין הרי את מקודשת ל' ע"מ שיש לי קרקע משמע דאפשר שאין לו ר"ל דאפשר דידעינן בודאי שאין לו והתוס' ז"ל שם לא הסכימו לסמוך על זה לבדו לדחות דעת האומרים הנ"ל רק כתבו זאת לסניף לדבריהם הקודמים שהכריחו שלא כדעת האומרים מסוגיא דשם שאמרו בתלמודין לא צריכא דקאמרי עדים ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם וגם אח"כ הביאו עוד ראיה לדבריהם דא"כ לא יעשה אדם שני שטרי הקנאה עי"ש:

בבא קמא

דף ג.

גמרא אמר מר ושלח זו הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמית לה אי קרן כתיב אי שן כתיב ומשני איצטריך ס"ד אמינא אידי ואידי אשן והא דמכליא קרנא הא דלא מכליא

קרנא וכתב רש"י ד"ה אידי ואידי] ושלח ובער תרווייהו אשן ושלח אתא לחיובי היכא דלא כליא קרנא כו' ובער היינו היכא דמכליא קרנא כו' [ואי קשיא] היכי מצי למימר אידי ואידי אשן הא דמכליא קרנא והא דלא מכליא לכתוב חד להיכא דלא מכליא וכ"ש היכא דמכליא כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכן הקשה תוס' וקשה לי הא בפשוטו ניחא דושלח לחוד לא מצי למכתב דלא היינו יודעין אי איירי משן אי מרגל מש"ה כתיב לאורויי דמיירי משן וכן בהא דאמרינן ס"ד אידי ואידי ארגל לא מצי לכתוב ובער לחוד דלא היינו יודעין במאי מיירי לזה כתב ושלח דמיירי מרגל וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה לקמן (ה' ב') מבואר דאם כתב רחמנא בור עם אחד משאר אבות נזיקין אתיא כולהו במה הצד לבד מקרן ומבואר שם ברש"י ד"ה וכולהו דה"ה אם נכתב קרן וחד מרגל ופן ואדם נמי נגמור חדא מחבריה רק דלא נדע בור משום דאין דרכו לילך ולהזיק ואש משום דאין בו רוח חיים עי"ש. והא דכתיב באמת שן ורגל הוא לפוטרן ברה"ר וא"כ שפיר הקשו רש"י ותוס' דלכתוב היכא דלא מכליא קרנא היינו ושלח וממילא נדע היכא דמכליא דמאי אמרת שלא נדע אם הוא שן ואם הוא רגל הא מ"מ כיון דכתיב קרן ושן או קרן ורגל ממילא נדע חדא מחבריה במה הצד ואם דלאשמעינן דף טור בר"ה גם זה נדע ממילא דאף דקרן חייב בר"ה מ"מ הלא לא הוא לבדו המלמד רק עם חדא משן ורגל דף טור בר"ה ואין לך לחיובי רק חיוב שישנו בשני המלמדים וזה פשוט בסברא ומצינו כעין זה בתוס' שם ד"ה אש לפטור בו את הטמון עי"ש. והא דבאמת כתב רחמנא תרתי ושלח ובער היינו משום דאי כתיב חדא הוה אמינא או דוקא מכליא קרנא או דוקא שלח שלוחי. ועיקר שאלת תלמודין ששאלו טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמית לה לאו על קראי דמשלחי רגל וכאשר יבער קאי דהא קראי לאו להכי אתא ורק על התנא שאלו דלא ידע דשן ורגל הוו אבות רק מקראי אלו הא גם בלא זה במאי מוקמית לה כו' ומשני דה"א אידי ואידי אשן כו' וע"ז הקשה רש"י דאיך, נטעה בזה א"כ לכתוב ושלח להיכא דלא מכליא וכ"ש מכליא ולא ניחא לרש"י לתרץ דלא נדע אם הוא שן ואם הוא רגל ומשום זה כתיב ובער לאשמעינן שהוא שן. דמאי איכפת אם הוא שן ואם הוא רגל הלא תרווייהו מיחייבי וכמש"ל ואיך יכתוב רחמנא קראי יתירא ללמדנו מי הוא האב ומי הוא התולדה. וא"כ עדיין מיתורא דקרא נדע גם רגל ולכן כתב רש"י ז"ל דנטעה בדין שנאמר דוקא אם מכליא קרנא חייב והתוס' ז"ל תירצו דנטעה לומר דוקא דשלח שלוחי ומשום זה כתיב תרתי אבל תרווייהו שן נינהו ורגל תולדה הוא לכן בעינן קרא דמשלחי רגל וממילא אמרינן דגם רגל אב הוא ועיקרי דינין דשן ורגל ילפינן חד מחבריה ואף דעצם קרא זה דמשלחי רגל לאו להכי אתא מ"מ

אגב אורחיה יליף התנא דושלח רגל הוא דרק גילוי מילתא בעלמא הוא והא דאמרינן לקמן בסמוך אי לאו קרא יתירא ה"א או הא או הא או רגל דהזיקו מצוי או שן דיש הנאה להזיקו הלא השיבו תיכף מכדי שקולין הן ויבואו שניהם דהי מינייהו מפקת ורק דרך משא ומתן קאמרי ולא דעד השתא נקטו כן לפשיטות ועי':

דף יג.

אמר רבי אבא שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן ופריך פשיטא אימורין לגבוה סלקי ומשני לא צריכא לגובה מבשרן כנגד אימורים שאינו גובה אלא חצי דמי בשרו לבדו אע"ג דלא הוי חצי דמי נזקו ודמי חצי אימורין לא ישתלם מדמי חצי האחר של בשר) ופריך אליבא דמאן אי אליבא דרבנן [פשיטא הא אמרי] כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלמא מהאי (לקמן בשור שנגח את הפרה בשור שדחף את חבירו לבור וכתב מרן וז"ל עי' קמן (נ"ג ב') תוס' ד"ה הא כרבנן וצ"ע עכ"ל לכאורה כוונתו דעל הא שאמרו שם בגמרא שור חולין ושור פסולי המוקדשין שנגחו אביי אמר משלם חצי נזק רבינא אמר משלם רביע נזק הא והא בתם הא כרבנן (דאמרי כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלם מהאי משלם רביע נזק) והא כר"נ (דאמר כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי משלם חצי נזק) כתבו התוס' וז"ל שם בתוך הדיבור ולרבנן הא קמ"ל דלא תימא דוקא בשור ובור אמרינן הכי דכי ליכא לאשתלומי מבור לא משתלם משור דהיינו משום דבור עושה עיקר המעשה ואיהו קטל בהבליה לכך לא נטיל חיוביה על השיר אע"ג דליכא לאשתלומי מיניה אבל בשור ושור שאין בזה עיקר ההיזק יותר מזה ה"א דאפילו לרבנן כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי קמ"ל כו' עכ"ל וא"כ איך פריך הכא פשיטא כו' הא טובא אשמעינן לדבריהם הנ"ל אך אולי נאמר לחלק בזה דהתם בשור ובור נוכל לומר האי כולי הזיקא קעביד והאי כולי הזיקא קעביד דגם בלא בור השור לבדו דחפו והרגו וכמו כן בשור ושור נוכל לומר האי כולי הזיקא קעביד והאי כולי הזיקא קעביד דגם אחד לבדו יוכל להרגו ולכן שפיר כתבו התוס' התם דאף לרבנן דאמרו דהיכא דלא נוכל להשתלם מבור לא משתלם כולה מהשור אף דגם השור כולי הזיקא קעביד מ"מ נאמר דאין זה רק בשור ובור דהבור עושה עיקר המעשה. אבל בשני שוורים תעלה אדעתין לומר דהכל ישלם בעל השור דחולין כיון דגם הוא כולי הזיקא קעביד:

משא"כ הכא פשוט לתלמודין דלא נוכל לגבות כל ההיזק מבשר אף דאימורין לגבוה סלקי מ"מ הלא הבשר בלא האימורין לא יוכלו להזיק וכ"כ אימורין בלא בשר ולכן פריך

שפיר פשיטא וע"ז השיבו דה"א ה"מ בתרי גופיה אבל בחד גופא מצי אמר ליה מכל היכא דבעינא משתלמנא. ועי':

דף טו.

גמרא (פריך על מאן דאמר פלגא נזקא קנסא) ת"ש מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה ואם איתא ניתני למי הא תם אינו משלם ע"פ עצמו ומועד משלם ע"פ עצמו ומשני תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר חצי כופר (דתם אינו משלם אפי' חצי כופר ומיעד משלם כופר שלם) ודחי אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר וכתבו [תוס' ד"ה אי משום חצי כופר] לאו שיורא הוא פי' דליקשי למ"ד פלגא נזקא ממונא מאי שייר דהאי שייר דלא שייר אלא חצי כופר דהא מני ר' יוסי הגלילי הוא ולא שייר כלום דכה"ג איתא פרק ג' מינין (ל"ח ב') [ובפ' החליל (נ"ד ב')] עכ"ל וכתב מרן וז"ל וע"ש ובתוס' ד"ה אי משים וצ"ע עכ"ל והוא דשם איתא כי אתא ר' אחא בר חנינא מדרומא כו' הוא תני לה והוא אמר לה לומר שתוקעין על כל מוסף ומוסף תנן ע"ש שבתוך החג היו שם מ"ח (תקיעות) ואם איתא ליתני שבת שבתוך החג משכחת לה חמשין וחד כו' עד דמשני תני ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר ערב הפסח (דנשחט בשלש כתות ולכל כת תוקעין תשעה תקיעות) ודחי אי משים ערב הפסח לאו שיורא הוא דהא מני ר' יהודה היא דאמר מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לואהבתי כו' וכתבו התוס' שם ד"ה אי משום ערב הפסח וז"ל תימא וכי יעמידנה כר' יהודה כדי שיקשה לו וכי האי גוונא איכא בנזיר פ' ג' מינין אי משום בל יחל לאו שיורא הוא וכן בב"ק ספ"ק ובכתובות פ' אלו נערות אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא ובההוא ניחא טפי דאיצטריך ליה למימר הכי כדי שלא תקשה למ"ד פלגא נזקא ממונא דשייר חצי כופר מאי שייר דהאי שייר עכ"ל. וא"כ מאי זה שאמרו דכה"ג איתא כו' בפ' החליל אדרבה מהתם קשה טובא אך אולי נאמר בזה דהתוס' ז"ל הכא בדיבור זה דקדקו דהיכן מצינו כן לר' יוסי הגלילי דסובר דתם משלם חצי כופר דבאמת אינו מפורש בשום ברייתא ועי"ש ולכן נאמר דהתוס' ז"ל הכא משוי סוגיא דהכא וסוגיא דנזיר (דבדידהו איכא לפרש שבאו לתת טעם שלא יקשה למ"ד דף ליג על פלגא נזקא קנסא ולמ"ד דף ליג על מכל אשר יצא דנזיר) לסוגיא דסוכה אף דהתם אין לפרש כן. משום דהתם אפשר להקשות דודאי אין זה שיור כיון דר' יהודה פליג וסובר דבערב הפסח לא היה שם תקיעות יתירות א"כ איך ישייריה התנא קמא. דבכל כיוצא בזה דמצינו להדיא דעת החולק לא היה ליה להת"ק להשמיט דעתיה דהא יש מקום לטעות דסובר כר' יהודה וכיוצא בזה משא"כ הכא ע"כ מוכרחים לפרש

דאין זה רק לתרץ למ"ד פלגא נזקא ממונא. דעל מאן דאמר פלגא נזקא קנסא לא מצינו להקשות עליו דאיך ישייר דבר שר' יוסי הגלילי פליג דהלא לא מצינו בהדיא דעת ר' יוסי הגלילי החולק ע"ז ומה שכתבו דכה"ג איכא כו' ובפ' החליל לא באו לומר דגם התם יתפרש כהכא. ורק הראו מקום דכן הוא סוגיית הש"ס בכמה מקומות ובכל מקום מאי דאית לנו לתרוצי ביה מתרצינן. וזה לא תקשי כ"כ מהא דכתבו הכא לפשיטות מה דהעלו התם בתימא דזהו ימצא במקומות רבות בש"ס דהתוס' ז"ל פשוט להו במקום זה מאי שהעלו בתימא במ"א ורק דמעצם הסוגיא יקשה לדבריהם ולפי מש"כ יש מקום לדבריהם ועי':

דף ל:

על מה דתנן שם ע"א המוציא את תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקן וכל הקודם בהן זכה. אמר רב זכה בין בגופן ובין בשבחן וזעירי אמר בשבחן אבל לא בגופן ופריך ע"ז עד דמסיק אמר רב נחמן בר יצחק [גלל קרמית] דבר שיש בו שבח קנסו גופו משום שבחו דבר שאין בו שבח לא קנסו. וכתב מרן וז"ל קשה לי לס"ד דלא ס"ל לחלק בזה הו"ל למיפרך ממתניתין דלעיל (י"ט ב') אכלה מן הרחבה משלמת מה שנהנית הא הפירות הן הפקר עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה לעיל (כ"א א') פליגי רב ושמואל במקצה מקום מרשותו לרה"ר והניח שם פירות ואכלתן בהמה של חבירו דרב סבר פטורה ושמואל סבר חייבת ואמרינן שם לימא בבור ברשותו קמיפלגי רב דאמר פטור קסבר בור ברשותו חייב ומשום הכי פטורה הך בהמה דזה ששטח שם פירותיו הוה ליה כמו בור שאם הוחלקה בהן בהמה חייב שהרי הפקיר רשותו הלכך לא היה לו לעשות כן וקי"ל בהמניח את הכד כל המקלקלין ברה"ר שהזיקו חייבין לשלם וכל המחזיק בהן זכה) ושמואל דאמר חייב קסבר בור ברשותו פטור (הלכך בהמה שאכלתן חייבת שהרי ברשות עשה) ודחי אמר לך רב בעלמא בור ברשותו פטור כו' ושמואל אמר לך בעלמא בור ברשותו חייב (וא"כ הוו הפירות הפקר וכמש"ל) ושאני הכא דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה. ע"כ שם בגמרא ופרש"י ולפי זה נאמר דף שוט היה לתלמודין דיכול לתרוצי ליה דלכן משלמת מה שנהנית במניח פירות ברה"ר ואינו הפקר משים דמזה אפשר להשתמר ולא ברי כ"כ ההיזק כמו בור וזבל דמחלקת עצמה בהן ואינו נראה כל כך וכמו שאמרו שם לשמואל וגם התוס' ז"ל שם לא השיגו על פרש"י בזה רק במה שתלה הטעם בכורה בור (להרש"ל) ומה שסובר דגם כשהוזקה בהן פטור (להרש"א) ועי"ש:

שם על דברי רב נחמן בר יצחק דאמר דבר שאין בו שבח לא קנסו כתב מרן וז"ל עי' לעיל (כ"א ב') תוס' ד"ה דרב סבר וצע"ג עכ"ל אולי כוונתו להא שכתבו התוס' שם בשם ר"י (לפרש פלוגתת רב ושמואל הנ"ל דף ליגי במקצה מקום דרב סבר פטורה ושמואל חייבת דאוקמי בתלמודין שם דף ליגי בבור ברשותו) וז"ל ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורך ברשותי מאי בעי דאין אדם יכול לצמצם כ"כ ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר כו' עכ"ל ולכאורה תקשי כיון שהחליטו מתחלה בתוך הדיבור שם דרב איירי כעין מתניתין דלא הניחו לאשבוחי א"כ למה פטור במקצה מקום הלא ר"נ בר יצחק מסיק הכא אליבא דרב דבאין בו שבח לא קנסו אך אם זהו קושיית מרן נאמר לדעת התוס' ז"ל דלכאורה גם בלא דברי ר"נ בר יצחק דהכא יש להקשות להתוס' ז"ל דאיך יפרנסו דברי רב שלא יסתרו להמתניתין דאכלה מן הרחבה כיון שהחליטו בדבריהם דרב ומתניתין בחדא גווני איירי וא"כ למה במתניתין תנן דמשלמת מה שנהנית ורב פוטרה מלשלם אלא נאמר להתוס' ז"ל דיפרשו דרב פוטר מלשלם מה שהזיקה אבל מה שנהנית משלמת ממילא ניחא להו גם דברי רב נחמן בר יצחק דאמר לרב דכל היכא שאין בו שבח לא קנסו ולא הוו הפקר ועי':

דף לא:

[רש"י ד"ה ראשון ודאי פושע הוא] כו' וקסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה [דר"מ בנתקל פושע הוא] כדאוקי לעיל אבייי דבתרתי פליגי אלא באפקיר נזקיו הוא דף ליגי אבל נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל עכ"ל. וכתב מרן וז"ל קשה לי הא רבא אמר בפ"ו דבבא מציעא האי כי דיניה והאי כי דיניה הרי דס"ל דלר' יהודה נתקל לאו פושע הוא מדף טר בש"ח ועי' לעיל (כ"ח ב') תוס' ד"ה אמר רבה וצע"ג עכ"ל והוא דשם במציעא במתניתין פליגי ת"ק ור"א במעביר חבית ממקום למקום ושברה ובגמרא שם ת"ר המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין ש"ח ובין ש"ש ישבע ר' יהודה אומר ש"ח ישבע נושא שכר ישלם כו' ואוקי ר"א בן פדת פלוגתייהו דר"מ סבר נתקל לאו פושע הוא ולכן גם ש"ש ישבע ור' יהודה סבר ש"ח ישבע נושא שכר ישלם האי כי דיניה והאי כי דיניה כו' (דודאי נתקל לאו פושע הוא ונושא שכר ישלם דאי נמי לא הוי פושע דיניה לשלם) ופריך שם בשלמא ש"ח משתבע דלא פשע בה אלא ש"ש אמאי משתבע כי לא פשע נמי שלומי בעי ואפי' ש"ח נמי התינח במקום מדרון שלא במקום מדרון מי מצי משתבע דלא פשע כו' ורבי חייא ב"א אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים שאם אי, אתה אומר כן אין לך

אדם המעביר חבית לחבירו ממקום למקום היכי משתבע (לר"ח ב"א אליבא דר"מ הא ודאי פושע הוא) אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה (דנתקל לאו פושע הוא) כו' הרי להדיא דלדעת רבא נתקל לאו פושע הוא לר' יהודה אך אולי נאמר דרש"י ז"ל מפרש דהא דמסיק שם בתלמודין ואהא ר' יהודה למימר שימר חנם ישבע כו' האי כדיניה והאי כדיניה לאו מדברי רבא הוא רק המה מדברי ר"ח בר אבא דמסיק מילתיה דר' יוחנן וכמו דמתחלה מסיק כעין זה גם ר"א בן פדת בדבריו. ורבא לא הסביר כי אם היכי משתבע לר"ח ב"א ולא יותר ורבא לדעתיה קמוקים פלוגתת ר"מ ור' יהודה דהתם כמו שכתבו התוס' (דלעיל כ"ח ד"ה אמר רבה שציין מרן) אליבא דרבה וז"ל וי"ל דקסבר רבה כי היכי דאמרינן התם לר"מ שבועה זו תקנת חכמים היא בש"ש הכי נמי לר' יהודה תקנת חכמים היא בש"ח אלא דקסבר ר' יהודה דבשומר שכר לא רצו חכמים להקל עכ"ל וכ"כ נאמר לרבא ג"כ ולומר דכיון דרבא מבאר שבועה זו אליבא דר"ח בר אבא מסתמא סבר ליה כוותיה. לא יוכרח כ"כ לרש"י ז"ל דהא גם לרבא דסובר דלכ"ע נתקל פושע הוא לדברי רש"י מ"מ הא צריך לאוקמי דשבועה זו דקמשתבע היינו דשלא בכוונה שברתיה. ולכן שפיר אוקמי התם כן אף דלא סבר באמת כאוקימתת ר"ח בר אבא והא דלא פליג בהדיא על אוקימתא זו ולוקים כדעתיה. זה לא יקשה לן כ"כ דהלא גם רבה חולק על אוקימתא זו וכמ"ש התוס' ועכ"ז לא נזכר שם משום דנכלל קצת באוקימתא הנ"ל (ועי' תוס' עירובין (ל"ו ב') ד"ה לא ס"ד ולדברינו אצטריך דברי רבא גם לדעת עצמו) ואפשר להוסיף עוד דהתם רק במקום מדרון אמרו דנתקל לאו פושע הוא משא"כ הכא אולי איירי שלא במקום מדרון ולכן ודאי הוי פושע לרבא אליבא דכ"ע לדעת רש"י ז"ל והא דף שיט להו התם דשלא במקום מדרון פושע הוא היינו לפי המסקנא דהכא לפרש"י ז"ל ועי':

דף לג:

[תוס' ד"ה איכא בינייהו דלר"י אין קדוש] כו' וז"ל וא"ת דבפרק נערה תנן לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה קנסה לעצמה ואמאי הא משעת פתוי זכה בה האב אלמא משמע דבקנס לא זכי עד שעת העמדה בדין והכא סבר ר"ע דזכי משעת הנזק וכן במרובה משמע כו' דהוה אמרינן דסומא עינו והפיל שינו דיוצא בעינו ושינו אלמא לא זכי אלא עד שיעמוד בדין כו' ועוד דר"ע אית ליה בהשולח (מ"ב א') דיוצא בשן ועין צריך גט שחרור והתם אמר דמ"ד צריך גט שיחרור [קסבר שיוצא בשינו ועינו כו'] עכ"ל. וכתב מרן וז"ל תמוה לי דהתם לא שייך לומר דמשוחרר למפרע כיון דבלא גט שחרור אין יוצא

לחירות ואין זה דמיון לדהכא וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהתם איתא בכולן (בכל הכ"ד ראשי איברים) עבד יוצא בהן לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש כו' ר"ט אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראין דברי ר"ט בשן ועין שהתורה זיכתה לו ודברי ר"ע בשאר איברים הואיל ומדרש חכמים הוא והקשו התוס' בקידושין (כ"ד ב') וז"ל וא"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא והלא כמה גופי תורה תלוין שאינם באים אלא מכח דרשא לכן נראה לר"ת דגט זה אינו אלא מדרבנן דחיישינן שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש ידוע לעולם לכך תיקנו גט שחרור עכ"ל וכן כתבו גם בגיטין שם משמו ולכן נאמר להתוספות ז"ל דסברי דגם לר"ע הא דצריך גט שחרור הוא ג"כ מתקנת חכמים ומטעם הנ"ל ורק דלדידיה לא חלקו חכמים בזה אבל מדאורייתא הוי משוחרר תיכף. ואף דבתלמודין בקדושין שם אמרו מ"ט דר' שמעין (דאמר צריך גט שחרור) יליף שילוח שילוח מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר ור"מ (דאמר אין צריך גט שחרור) אי כתב חפשי לבסוף כדקאמרת השתא דכתיב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא מ"מ לא ניחא להתוספות ז"ל לומר דגם טעמיה דר"ע הוא מג"ש דשילוח שילוח כדרבי שמעון. דהא מצינו לר"ע דסבר בב"ק (ו' ב') דלא אתי ג"ש ועקר לקרא וכ"כ הכא לא אתא ג"ש דשילוח שילוח ועקר לקרא דלחפשי דמעיקרא משמע. וא"כ שפיר הקשו התוס' לר"ע בזה דגם בלא גט שחרור יצא לחירות ועי' מה שכתבנו בזה בחידושינו בח"א דף ע' ב' עי"ש:

וגם לישנא דבכולם עבד יוצא לחירות וצריך גט שיחרור משמע קצת שיוצא תיכף ורק דצריך גט שיחרור אח"כ. וכן מטין להדיא דעת הרמב"ם ז"ל דף סק בפרק ה' מהלכות עבדים ה"ד דבכולם יוצא לחירות וצריך גט שיחרור וכדברי הרי"ף ז"ל שלא כדעת המכריעים ובפרק י"א מהלכות נזקי ממון ה"א כתב וז"ל וכל המעוכב גט שחרור אין לו קנס הואיל ואין לו אדון שהרי יצא לחירות הרי מפורש בהדיא דאע"ג דמעוכב גט שחרור מ"מ פטור מקנס משום דאין לו אדון ולכן גם להתוס' ז"ל נאמר כן דף שוט להם דעיכוב גט שחרור אין גורם לן שנאמר שאינו יוצא לחירות כלל ועי' במ"מ פי"א מהלכות נזקי ממון שם ה"א ובכ"מ פ"ה מהלכות עבדים שם הי"ד. ועי':

דף מב:

ובנזקין לא אמר ר"ע (דנזקי אשה ליורשיה הוי ואין הבעל יורשה) והתניא הכה את האשה ויצאו ילדיה נותן נזק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל אין הבעל נותן ליורשיו אין האשה נותן ליורשיה כו' ומשני אמר רבה בגרושה וכן אמר רב נחמן בגרושה אמרי גרושה נמי תפלוג בדמי ולדות וכתב מרן וז"ל קשה לי דהא בלא זה תקשי על הרישא

דאין הבעל נותן ליורשיו דתפלוג היא בדמי ולדות דמ"ש אלמנה מגרושה לענין זה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה הא קי"ל דאלמנה הנזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן וכמתניתין כתובות (צ"ה ב') וכן פסקו הרמב"ם וטוש"ע אה"ע סימן צ"ה ס"א ורק מציאתה לעצמה משום דמה שתיקנו לבעל הוא רק משום איבה וכאן תהוי להו איבה. ופירות נכסיה לעצמה כיון שאין חייבין בפדיונה וזה פשוט דהא דהבעל זוכה בדמי ולדות לא הוי מטעם איבה ורק משום דלהכי קיימא ולכן פשוט לתלמודין דבדמי ולדות ודאי דירשו היורשים מאביהם ולמה יגרע ירושת דמי הולדות מכל דבר דהיורשים קיימי במקום אביהם ועי' לקמן (מ"ט א') תוספות ד"ה אטו ולדות צררי נינהו וז"ל ביורשים לא פליג רב חסדא ומודה הוא דזכו (בדמי ולדות) דהא בכתובות בפרק נערה (מ"ג א') איצטריך קרא למעוטי שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והכא ליכא מיעוט כו' עכ"ל ולכן פשוט לתלמודין הכא דיורשים קיימי במקום אביהם אף דבעינן בעל האשה מ"מ הא כתיב תחת אבותיך יהיו בניך. ועי' ב"ב (קנ"ט א'). וע"כ לא הקשו רק מגרושה ועי':

דף מח:

שמואל אמר הא מני (מה דתנן אם היה אביו או בנו לתוך הבור והכניס אחר שורו שלא ברשות לחצירו ונפל לתוך הבור והרג לאבי בעל החצר או לבנו דמשלם את הכופר אף דתם הוא) ריה"ג היא דאמר תם משלם חצי כופר עולא אמר ריה"ג דאמר כרבי טרפון דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם [הכא נמי כופר שלם משלם]. וכתב מרן וז"ל קשה לי הא להדיא אמר ר"ט דכופר ברשות ניזק הם משלם נזק שלם עכ"ל והוא דבתלמודין לעיל (כ"ו א') איתא הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו לבעל הבית ומת השור בסקילה ובעליו בין תם ובין מועד משלם כופר שלם דברי ר' טרפון אך אולי נאמר בזה דהנה פשטיות המשנה דלא נזכר בה כלל מדין מיתת השור משמע דהשור פטור מסקילה ומ"מ משלם את הכופר וכן ניחא לומר לר' יוחנן דלעיל (מ"ג ב') דרבינן מאם כופר דמשלם כופר אף שלא בכונה [ואגב אורחין נבאר גם הא דאיבעיא להו בתלמודין (כ"ו ע"א) רגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק מהו שתשלם כופר מי אמרינן מידי דהוה אקרן קרן כיון דעביד תרי תלתא זימני אורחיה הוא ומשלם כופר ה"נ ל"ש או דילמא קרן כוונתו להזיק האי אין כוונתו להזיק וכתבו התוס' שם ד"ה או דילמא קרן כונתו להזיק וז"ל תימא מאי מספקא ליה פשיטא דקרן חמירא מהאי טעמא כו' ועוד היכי בעי למילף מקרן שכן חייבת ברה"ר עכ"ל ולכאורה קושייתם זה נשאר לפי המסקנא ג"כ דהלא באמת מחייבינן ברגל ברשות הניזק וודאי דהוא משום דלמדין אנו מקרן אך אולי נאמר דכונת תלמודין שמסתפקין בעצם הדין אם קרן דוקא בכונה

חייב כופר ושלא בכונה לא או דילמא אף שלא בכונה וזה שאמרו מי אמרינן מידי דהוה אקרן קרן כיון דעביד תרי תלתא זימנא אורחיה הוא ומשלם כופר ה"נ ל"ש או דילמא קרן כוונתו להזיק האי אין כונתו להזיק ואף דהיה יכול לפשוט ליה מפלוגתת דרבה ור' יוחנן דרבה פיטר מכופר שלא בכונה ור"י מחייב מ"מ לא ניחא לתלמודין לפשוט רק ממשנה או ברייתא ודומה למה שמצינו בנדרים (ל"ה ב') דמסתפק תלמודין שם כהנים שלוחי דרחמנא נינהו או שלוחי דידן נינהו ורצה לפשוט שם ודחי ליה וכתב הר"נ שם ד"ה איבעיא להו וז"ל אע"ג דבפרק קמא דקידושין אסיק רב הונא דשלוחי דרחמנא נינהו דאי סלקא דעתך שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינו למיעבד ואינהו עבדי אפ"ה בעי הכא למיפשטה ממתניתין או מברייתא וכן כתב עוד הר"נ ז"ל בשם הרשב"א לקמן (ע"ב א') ד"ה ולענין הלכה בהא דאיבעיא להו בתלמודין גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיין והעלו שם בלא פשיטות כלל ועכ"ז סובר הרשב"א דאיפשטא מהא דשמואל דלעיל מיניה התם. וכתב וז"ל וכי תימא א"כ אמאי לא פשטינן בעיין ממימריה דשמואל איכא למימר דממתני' או ממתניתא בעי למפשטה ולא ממימרא דאמוראי עכ"ל וכן כתבו התוס' בכמה מקומות ומהם במסכת קידושין (כ"ג ע"ב) ד"ה דאמר רב הונא וז"ל תימא דמשמע הכא דף שיטא ליה ובמסכת נדרים פרק אין בין המודר בעי הני כהנים שלוחי דרחמנא הוו או שלוחי דידן ולא איפשיטא ואמאי לא מייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע למפשטא וי"ל דאורחיה דגמרא הוה בכמה דוכתי דלא מיפשטא אלא ממשנה או מברייתא אע"ג דמצי למיפשט מדברי אמוראי עכ"ל וא"כ הדברים ק"ו דמה התם שעלה בבעיא מ"מ לא הביא דברי אמוראי כ"ש הכא דף שיט מברייתא וא"כ מתורץ קצת מה שהקשו התוס' לראשונה ומה שהקשו עוד דהיכי בעי למילף מקרן שחייבת ברה"ר אולי נאמר דכיון שלא בכונה הוא מה לי קרן ומה לי שן ורגל הלא בעיטה שעושה הנזק ברגל ומ"מ הוי תולדה דקרן משום דכונתה להזיק כי קרן ואין הזיקן מצוי כמו שמבואר להדיא בתלמודין ריש מכילתן (ב' ב') דשאלו רביצה ובעיטה תולדה דרגל הוא (ולמה נחשבו עם תולדות קרן) ומשני לא רגל הזיקו מצוי הני אין הזיקן מצוי והא דנחשבו בתולדות קרן פרש"י שם משום דכוונתן להזיק כקרן ואין הנאה להזיקן ואין הזיקן מצוי ותדיר עי"ש. הרי להדיא דלא אזלינן בתר האבר דעושה בו את הנזק רק על ענין המזיק וא"כ כיון דמחייבינן כופר שלא בכונה כלל א"כ יצאו מכלל קרן דחייב ברה"ר דהיינו דוקא אם כוונתו להזיק משא"כ הכא דחייביה רחמנא גם בלא כוונה. ממילא נרבה גם רגל ושן. ורק אדם ובור נתמעט מדכתיב עליו ועל רבה לא תיקשי כ"כ מהכא דרבה יאמר לך דזה הוי רק דברי ר' טרפון לבדו ולאו דברי הכל הוא דהלא

באמת לקמן (מ"א) פליגי רבא ואביי ברגל שדרסה על גבי תינוק דלרבא לא משלם כופר. וכתבו התוס' הכא ד"ה אלמא איכא כופר ברגל וז"ל בתוך הדיבור דרבא אליבא דההוא תנא איירי ולא משום דסבר רבא הכי עכ"ל. וכיון דאשכחן תנא דסבר הכי אליבא דרבא נה רבה יאמר לך דאנא דאמרי אליבא דההוא תנא ולא הוכיחו תלמודין הכא דאיכא כופר ברגל אלא אליבא דר' יוחנן דמחייב בכופר כלא בכונה משא"כ לרבה. ואולי רבא דהתם אליבא דרבה רבו אמר כן אף דאותיב ליה אין הכרח דף ליגי ועי"ש. ומ"מ קיי"ל הלכה כרבי יוחנן וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל מדמסיק תלמודין כן התם בסתמא דאיכא כופר ברגל]. ולכן נאמר דעולא סובר דיש כופר ברגל וגם בקרן שלא בכונה וע"כ לא ניחא ליה לאוקמי הכא דהא מני ר' טרפון הוא דמחייב בתם ברשות ניזק כופר שלם מהא דאמר לעיל הכניס שורו לחצר בע"ה שלא ברשות ונגחו לבעל הבית ומת השור בסקילה ובעליו בין תם ובין מועד משלם נזק שלם דהלא התם בכונה הוא כדאמר בהדיא השור בסקילה אבל הכא במתניתין דלא זכרו ממיתת השור משמע אף היכא דף טור השור מסקילה מ"מ משלם כופר לכן נקט טפי לר' יוסי הגלילי דבדבריו לא נזכר כלל דאיירי בכונה ומסתמא מחייב בכל גווני אף שלא בכונה ועי' בתוס' לעיל (ט"ו א') ד"ה הא מני דזכרו ג"כ דר' יוסי הגלילי לא סבר כרבה דף טור שלא בכונה ואף לפי תירוצם השני עדיין בטח נוכל לומר דלריה"ג גם בשלא בכונה חייב דסתמא אמר משא"כ ר' טרפון מיירי להדיא בכוונה לכן ניחא טפי למינקט דר' יוסי הגלילי ועי':

דף ס.

גמרא ורבי יהודה [או מיבעי ליה לחלק]. וכתב מרן וז"ל עי' חולין (פ"ו ב') תוספת ד"ה לחלק וצ"ע עכ"ל והוא דשם אמר ד' יהודה השוחט חיה ועופות יכסה תחלה את החיה ואח"כ ישחוט את העוף שנאמר חיה או עוף ורבנן אמרי האי או מיבעי ליה לחלק ור"י לחלק מדמו נפקא וכתבו התוס' שם וז"ל ואע"ג דבפ' אותו ואת בנו מספקא ליה לר"י אי חוששין לזרע האב או לא ומאן דסבירא ליה חוששין לזרע האב סבירא ליה דלחלק לא צריך קרא כדר' יונתן ואייתר לו קרא דאותו לומר דחוששין לזרע האב) הכא דאיצטריך לחלק היינו משום דשמא אין חוששין עכ"ל. וכיון דר"י מספקא ליה אי בעינן או לחלק אי לא א"כ איך מחייב ר"י הכא אטמון משום דקמה לרבות כל בעלי קומה ופשיטא להו בכאן דאו מבעי ליה לחלק אך אולי נאמר בדעת התוס' דהתם דמפרשי הא דאמרו הכא בתלמודין בפשיטות דבעינן או לחלק לר"י אין זה כי אם למאי דסבירא לן להלכה דאין חוששין וא"כ ממילא אית לן דמבעי או לחלק אבל להוכיח דר"י ס"ל דבעינן דוקא לחלק לא מוכרח לן מהכא. דהלא התוס' ז"ל הכא ד"ה לרבות כל בעלי קומה הביאו פירוש

הירושלמי דמרבינן מקמה רק אילנות לחודייהו ולא כל בעלי חיים כפרש"י וא"כ עדיין יש לומר דלר' יהודה ס"ל דהאי או מיבעי ליה לרבות אף בע"ח דאי מקמה לא ידעינן רק דבר המחובר ומיתורא דאו נרבה גם בע"ח ולרבנן הוי הכל בכלל. או דף ליגי ע"ז ועי':

דף עח:

ת"ר וכו' והשותפים שגנבו פטורים והתניא שותפין שגנבו חייבים כו' עד אלא אמר רב נחמן כאן בשותף שטבח לדעת חבירו כאן בשותף שטבח שלא לדעת חבירו וכתב רש"י ד"ה שותף שטבח שלא לדעת חבירו פטור דליכא וטבחו כולו בחיובא דבההוא פלגא דחבריה לא נעשה שליח והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב דף טור ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא כולה בחיובא [ואף ע"ג דאמרן לעיל] חמשה בקר ואפילו חמשה חצאי בקר ה"מ היכי שגנב בהמת השותפין וטבחו ואח"כ הודה לאחד מהם על חלקו דבשעה טביחה הואי כולו בחיובא וכו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' רש"י לקמן (ק"ו ב') ד"ה בשותף שטבח וצ"ע עכ"ל. והוא דשם כתב רש"י וז"ל שותפין שגנבו וטבחו האחד שלא מדעת חבירו אמרינן בפרק מרובה (ע"ח ב') שפטור מארבעה וחמשה דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר כו' עכ"ל וסותר א"ע בשני המקומות דהכא תפס רש"י לפשיטות דחמשה בקר ואפילו חמשה חצאי בקר. והתם כתב דחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר אך אולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהכא הא ר"נ מחלק כן. ור"נ בעצמו מסיק לעיל (ע"ב א') דחמשה בקר אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר ולדידיה שפיר כתב רש"י ואף ע"ג דאמרן לעיל חמשה בקר ואפילו חמשה חצאי בקר משא"כ לקמן (ק"ו ב') דאמר שם רחב"א א"ר יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואיתיביה התם מהא דתנן היכן שורי נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שאכלו משלם תשלומי כפל והא הכא דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה וקתני משלם תשלומי כפל אבל לא תשלומי ארבעה וחמשה ודחי לא הכא במאי עסקינן כגון שאכלו נבילה ופריך ולישני ליה דאכלו טריפה כר"מ כו' ודחי ולטעמיך לישני בשותף שטבח שלא מדעת חבירו וע"ז כתב רש"י דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר כמובא לעיל (והוסיף עוד לומר וז"ל והכא לא קרינא וטבחו כולו בחיובא דעל החצי של חבירו הוה טובח ומוכר אחר הגנב דף טור כו' עכ"ל). וא"כ רחב"א היה יכול לתרץ דשותף שטבח שלא מדעת חבירו פטור דחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר דמי יכריח לנו דרחב"א סובר דוקא כר"נ דחמשה בקר ואפילו חמשה חצאי בקר ועכ"ז סיים רש"י דוהכא לא קרינן וטבחו כולו בחיובא והוי כמו עוד טעם אחר לדעתינו. ועי':

דף פז.

במתניתין החובל בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת. ובתלמודין (פ"ח א') אמרו מ"ט דר' יהודה אמר קרא כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו במי שיש לו אחוה יצא עבד שאין לו אחוה. ורבנן אחיו הוא במצות וכתב מרן וז"ל עי' רש"י סוטה ומ"א א') ד"ה אחינו אתה וצע"ק עכ"ל והוא דעל מה שאמרו שם במתניתין באגריפס המלך כשהגיע לקרא דלא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות אמרו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה כתב רש"י אחינו אתה שאמו מישראל עכ"ל ולא הזכיר דרשת חכמים שהוא אחינו במצות אך אולי נאמר דשם אין די לנו במה שהוא אחינו במצות דהלא גם גר אחינו במצות הוא ואעפ"כ אין ממנין אותו לשום מינוי שררה כתלמודין דיבמות (מ"ה ב') רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דאמר מר כל משימות שאתה מסים אל יהו אלא מקרב אחיך האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ובעינן דוקא דאמו מישראל ע"כ מפרש רש"י התם דאחינו אתה היינו שאמו מישראל דכיון דזלגו עיניו דמעות מקרא דלא תוכל לתת עליך גו' והשיבו לו אחינו אתה בודאי היה תשובתם שראוי למינוי הוא ומה שיש לדקדק לפרש"י מתלמודין דיבמות הנ"ל כבר השיגו התוס' ביבמות שם ד"ה כיון. ועי':

בבא מציעא

דף לד.

[תוס' ד"ה אלא מהא] כו' וז"ל תימא כין דקשיא רישא לסיפא נימא נעשה היינו נעשה כאומר איני משלם) כדאמרינן בפ"ק דקידושין (ה' ב') ותקשה לר' יוחנן דאמר אע"ג דלא שילם כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא ותירצו [וי"ל דשילם נקט] לאביי דף ' הגוזל קמא לאורויי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו כו'. וכתב מרן וז"ל עי' נדרים (ס' ב') וצ"ע עכ"ל והוא דשם איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מהו ורצו לפשוט ממתניתין דשם ודחי אלא מהא ליכא למשמע מיניה וקשה דנימא ג"כ נעשה ותירוצם דהכא לא שייך שם. ועי' מש"כ שם בזה בעז"ה:

דף מח.

[תוס' ד"ה והא בעי] לממשך תספורת כתבו וז"ל מכאן אור"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין שוב לחזור בהם וא"ת מ"ש מפועל דיכול לחזור בו [וי"ל דף ועל דוקא] דכתיב ביה עבדי הם ולא עבדים לעבדים יכול לחזור בו ולא קבלן עכ"ל. וכתב מרן וז"ל קצת קשה הא להדיא מחלקין:

הכי לקמן (ע"ז ב') עכ"ל והוא דאיתא שם אמר רב הלכה כרבי דוסא דאמר יד החוזר על התחתונה ופריך ומי אמר רב הכי והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום וכי תימא שאני ליה לר' דוסא בין שכירות לקבלנות כו' עד דמסיק דרב סבר כוותיה בחדא היינו בקבלן ופליג עליה בשכיר. ואולי נאמר דרבותינו התוס' לא באו ללמדנו עצם החילוק שבין פועל לקבלן רק באו להסביר טעם הדבר מדוע ישתנה פועל מקבלן דהוא משום דכתיב כי עבדי הם ולא עבדים עבדים ואין זה אלא בפועל. וכמו שכתב גם רש"י ז"ל לקמן שם ד"ה שאני ליה. לטעם זה עי"ש:

דף מט.

רב אמר דברים אין בהם משום מחוסרי אמנה ור"י אמר ש בהם משום מחוסרי אמנה וכתב מרן וז"ל עיין בר"ש פרק י' משנה ט' דשביעית וצ"ע עכ"ל והוא דעל מה דתנן במתניתין שם וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו כתב הר"ש וז"ל הא שאינו מקיים את דברו אין רוח חכמים נוחה הימנו לאו משום דאיכא איסור דאמרינן בפרק הזהב דברים אין בהם משום מחוסרי אמנה ובפרק קמא דקידושין] גבי גר אשכחן בהדיא דאם החזיר אין רוח חכמים נוחה ללא והתם ליכא איסור אלא אין חכמים מחזיקים לו טובה שלא הצריכוהו לכך עכ"ל ולמה תפס בפשיטות בדבריו דלא כר' יוחנן דהכא דהלא ר"י אמר דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה ורב ור' יוחנן הלכה כר"י ואיך כתב סתם דאמרינן בפ' הזהב דברים אין בהם משוה מחוסרי אמנה אך אולי נאמר דכונת הר"ש ז"ל להוכיח פירושו דאין הכוונה במה שאמרו אין רוח חכמים נוחה הימנו דאיכא איסור בזה דאם נאמר כן תקשה לרב דאמר דברים אין בהם משום מחוסרי אמנה אלא ודאי דאין כן פירושו וכמו שהביא עוד ראיה מפ"ק דקידושין ואין להקשות על פירוש הר"ש דא"כ איך יפרנס ר"י מתניתין דשם דמשמע דרק אין רוח חכמים נוחה הימנו אבל איסורא אין בו וכמו שהוכיח הר"ש גם מקידושין דמלבד דאין הכרח כ"כ לזה דאולי באמת יפרש ר' יוחנן דתרי משמעות יש בו והר"ש בא רק להוכיח דאין מוכרח לפרש דאיסור יש בו יותר יש לנו לומר להר"ש ז"ל דבאמת פשט דאין רוח חכמים לא הוי משום איסורא אליבא דד"ה וכמו שנראה מפשטיות הר"ש ז"ל. אלא דר יוחנן יפרש מתניתין במתנה מרובה דגם לדידיה אין בו משום מחוסרי אמנה ובזה הוי רק אין רוח חכמים נוחה הימנו אבל במתנה מועטת יש בו גם משום מחוסרי אמנה. ועי':

דף סה.

אמר אביי האי מאן דמסיק זוזא דריביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גריוי בזוזא בשוקא ויהב ליה איהו חמשה כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה אידך אוזלי הוא

דקא מוזיל גביה רבא אמר [חמשה מפקינן מיניה] דמעיקרא בתורת ריביתא אתאי לידיה וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (ס"א ב') תוס' ד"ה רבא אמר וצ"ע עכ"ל. והוא דשם כתבו התוס' דרבא דמשני והביא ראיה קראי לדברי ר' יוחנן דריבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין בודאי סבר כוותיה דרבי יוחנן ומה יענו בדברי רבא אלו הנה מזה אין כאן קושיא כ"כ די"ל כמו שכתבו האחרונים ז"ל דרבא אליבא דאביי קאזיל דסבר שיוצאה בדיינין ומפקינן מיניה רק ארבעה זוזי וע"ז אמר רבא דלדידך הוה לן להוציא חמשה. אבל טפי יקשה לן מדברי רבא בעצמו דאמר רבא לקמן האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקין מיניה דהתם רבא אליבא דידיה קאמר ובזה לא תירצו האחרונים כלל רק העלו בצ"ע אך עי' מה שכתבנו ליישב זאת בחידושינו בח"א ד' ט"ז בעז"ה:

דף עא.

בברייתא [אין הגר נקנה בעבד עברי] ואין אשה וגר קונין עבד עברי וכתב מרן וז"ל עיין ב"ב (דף י"ג) ברשב"ם ד"ה ה"ג ובתוס' שם ד"ה כופין וצ"ע עכ"ל והוא דהרשב"ם כתב שם וז"ל שאני הכא דאגיד איכא גיד ליכא העבד יכול לקנות אבל אינו אומר קנה חלקי שאין עבד עברי נמכר אלא לשש (שהוא חצי עבד וחצי בן חורין) עכ"ל ולכאורה הוא נגד תלמודין דהכא שאמרו שאין גר נקנה בעבד עברי והלא גם ח"ע וחב"ח ודאי דכגר נחשב דמלבד שאין לנו מקום לחלוק בינו לגר מוכרח כן מטעמא דתלמודין שהוא משום דבעינן ושב אל משפחתו וליכא וטעם זה הוי גם במשוחרר. ולמה א"כ כתב הר"ש ז"ל שאין עבד עברי נמכר אלא לשש הלא גם לשש לא נמכר כלל והתוס' שם ד"ה כופין הקשו בתוך הדבור וז"ל וא"ת אמאי כופין את רבו להוציאו לחירות ימכור עצמו לעבד עברי כו' עד ואור"י דאין זה הקנה דאסור למכור עצמו לעבד עברי כדאמרינן בפ"ק דקדושין אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וגו' עכ"ל גם לדידהו יש להקשות כן דהלא גם אם נמכר אין מכירתו מכירה כלל כברייתא זו אך אולי נאמר דהר"ש ז"ל בא ליישב דליכא דינא דגוד או איגוד אף לדעת המכילתא המובא בהגהות מיי' ריש הלכות עבדים ובכ"מ שם בשם ספר המצות גדול דבין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא גר נקנה בעבד עברי עי"ש וע"ז תירץ הר"ש דאף אם נמכר ונקנה היינו רק לשש שנים וכן נאמר גם להתוס' ז"ל דהקשו לדעת המכילתא זו למה אחרו ב"ש וחזרו ב"ה להורות כדבריהם דכופין את רבו הלא אית תקנתא שימכור עצמו בע"ע וע"ז תירצו דיש איסור בדבר לכל אף לישראל גמור ועי':

בבא בתרא

דף כ.

[תוס' ד"ה ועובד כוכבים] שישב בחלון (ממעט שלא יבוא הטומאה לבית) וז"ל דעובד כוכבים לא מקבל טומאה כדנפקא לן מקרא בפ"ט דנזיר (ס"א ב') דכתיב ואיש אשר יטמא וגו' מתוך הקהל [יצא עובד כוכבים שאין לו קהל]. וכתב מרן וז"ל בגמרא שם דחי דלמא מכרת אימעט אבל לא מטומאה והיינו דילפינן מקרא איש אשר יטמא ולא יתחטא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה ע"ש וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהכי איתא שם בתלמודין דבתחלה הביאו קרא דואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל במי שיש לו קהל יצא זה שאין לו קהל ודחו ממאי דילמא כרת הוא דלא מיחייב אבל איטמויי מיטמו אמר קרא והזה הטהור על הטמא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה (ועובד כוכבים אין לו טהרה לכ"ע) ופריך ואימא טהרה הוא דלא הויא ליה טומאה הויא ליה ומשני אמר קרא ואיש אשר יטמא ולא יתחטא והא שהוסיף מרן כל שיש לו טהרה יש לו טומאה אין מפורש כן בגמרא שם ורק הובא שם בתוס' בשם לשון הר"ף אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא ואיתקש טומאה לטהרה ואולי נאמר דרבותינו התוס' הכא לא מפרשי כהר"ף ורק מפרשי הא דמסיק שם אמר קרא ואיש אשר יטמא ולא יתחטא דרשא זו יסוב על קרא דמתוך הקהל יצא זה שאין לו קהל אך דמתחלה דחו דילמא רק מכרת איתמעטו ולא מדין טומאה וטהרה וע"ז אמרו אח"כ אמר קרא ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ור"ל דסוף הקרא דמתוך הקהל קאי גם על זה והיינו דבין טומאה וטהרה ובין כרת אינו נוהג רק במתוך הקהל מי שיש לו קהל. והיקש זה דהר"ף לא מוכרח כ"כ להתוס' ז"ל דכיון ששאלו תחלה ואימא טהרה לא הויא ליה טומאה הויא ליה א"כ מה יוסיף לן קרא זה ומי יכריח לן דזה מיקרי הקישא. ועי':

דף עו:

[רשב"ם ד"ה ואמר לי] אין לצור ולצור (דבמכירת שטרות צריך למכתב קני לך איהו וכל שעבודיה ושאל רב אשי לרב כהנא למה צריך כתיבה זו האם לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך וכיון שאינו רק על חוב שבתוכו די לנו במסירה לחודה ואמר לי אין לצור ולצור) כתב וז"ל ואי משים אונאה יתר משתות ליהוי ביטול מקח [ומחזיר לו דמיו] וזה יחזיר לו שטר חובו עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עיין לקמן (ע"ח א') ברשב"ם ד"ה בכדי וצ"ע עכ"ל והוא דשם על מה ששאלו בתלמודין לרבנן (דסברי דמוכר את הצמד לא מכר הבקר ולית

להו הדמים מודיעים) אי אין הדמים ראיה להוי ביטול מקח ומשני מאי אין דמים ראיה נמי דקתני דהוי ביטול מקח ואב"א כי אמור רבנן אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה אבל בכדי שאין הדעת טועה לא אימור מהנה יהיב ליה וכתב הר"ש וז"ל בכדי שהדעת טועה וסבור בלבו שכך שוה כו' אבל בכדי שאין הדעת טועה כמתניתין דצמד ששוה פרוטה אין קונין אותו במנה או במאתים ומסתברא כתירוץ אחרון (היינו כאב"א) וקמא שנויא דחיקא הוא עכ"ל וא"כ למה כתב הכא דליהוי ביטול מקח ומחזיר לו דמיו וזה יחזיר לו שטר חובו הלא גם הכא הוי בכדי שאין הדעת טועה אך אולי נאמר בדעת הר"ש ז"ל דמחלק בזה דודאי בצמד ובקר דהמוכר לא הזכיר בדבריו רק צמד לחודיה שפיר אמרינן דרק צמד מכר לו והשאר דמים שנתן לו הוי מתנה. משא"כ הכא אין לומר כלל שקנה לצור ע"פ צלוחיתו לבד הלא ידוע כל יסוד קניית שטרות דאין כוונתו לניירא בעלמא וגם המוכר לא הזכיר ליה כלל שם נייר רק שם שטר ואיך נאמר דבר שכנגד הידוע. ורק דרב כהנא השיב לו דגם עצם הנייר רוצה לקנות וע"כ בעינן שיכתוב ליה קני לך איהו וכל שעבודיה ולא די מסירה לבדה דזה לא די לנו רק אם נאמר דכל קנייתו הוי החוב לבדו וכמו שא"ל וכי לצור כו' ולכן אם באמת נתאנה הלוקח בביטול מקח בודאי חוזר האונאה דבזה איך שייך בכדי שאין הדעת טועה דהן אמת אם קנה רק הנייר לבדו הוי בכדי שאין הדעת טועה אבל הכא אינו כן דהא תרתי קנה עיקר החוב וגם עצם הנייר וודאי יש אונאה בזה אם טעה בכדי שהדעת טועה ועי':

דף פד:

[רשב"ם ד"ה (יין וחומץ) מין אחד הוא] כתב וז"ל ואם תרם מזה על זה תרומתו תרומה דקרינא ביה והרמותם ממנו וכן לענין הודאה ממין הטענה דאם טענו יין וחומץ [והודה לו באחד] מהן חייב שבועה על השני דאיכא הודאה מקצת הטענה וממין הטענה וכתב מרן וז"ל עיין שבועות (מ' א') וצ"ע עכ"ל ואולי הוא דשם אמר רב נחמן אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב א"ל ר' יצחק יישר וכן אמר ר' יוחנן וא"כ הלא גם אם שני מינין המה כיון דטענו שניהם חייב ולמה זה כתב הרשב"ם שהוא מין אחד (לענין אם טענו יין וחומץ והודה לו באחד מהן חייב) הלא גם אם שני מינין מחוייב ג"כ ויותר הוה ליה להר"ש ז"ל לפרש דאם טענו אחד והודה בחבירו חייב כיון דמין אחד הוא ולכאורה תמוה הדבר. אך אולי נאמר בדעת הרשב"ם ז"ל דבתלמודין בבא מציעא (ק' א') אמרו דאם טענו שדה גדולה והודה לו בקטנה וכן אם טענו עבד גדול והודה לו בקטן מקרי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו וכן אמרו שם בכסות דאם טענו כסות גדול והודה לו בקטן גם זה אינו ממין הטענה ולכן פשוט להרשב"ם ז"ל דאם

טענו יין והודה לו בחומץ אף אם מין אחד הוא מ"מ לא טוב הוא מכסות גדול והודה לו בקטן דודאי פטור וע"כ לא פירש דהנ"מ לשבועה באם תבעו מין אחד אלא מפרש הנ"מ באם תבעו שני המינים וזהו לדעת ר' חייא בר אבא משמיה דר' יוחנן דאם טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן פטור אבל הכא ביין וחומץ מחוייב לדידיה דהא גם בתבעו חטין ושעורין פשוט לכאורה דהוי ממין הטענה רק פטור משום דבעינן שיודה מקצת מכל מין ומין והא ממין השעורים לא הודה כלל ולפי זה בחומץ ויין כיון שמין. אחד הם מחוייב גם לר' חייא בר אבא אר"י. וע"כ הרשב"ם ז"ל דנחית לאשמעינן נ"מ בהא דהוי ממין אחד לענין שבועה מפרש לפי דעת רחב"א אר"י דלדברי ר"נ אין כאן נפקותא. [ואפשר לומר דהרשב"ם סובר כדעת ר' חננאל המובא בתוספות שם דף סק בכתובות כר' יוחנן והוכחות התוס' שם בשבועות דהוכיחו שלא כדעת ר"ח אינם מוכרחים לדעת הרשב"ם דמה שכתבו וז"ל וכן הלכה כשמואל דטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב ואע"ג דקיי"ל כר' יוחנן לגבי שמואל חדא דלר' יוחנן נמי חייב לחד אמורא ועוד דקיי"ל כרב נחמן בדיני ועוד דרב פפא שהוא בתרא סבירא ליה כשמואל וכו' עכ"ל נאמר להרשב"ם ז"ל דאדרבה סמיך רק עלה דאמרינן דהלכה כר"י לגבי שמואל ואף דחד אמורא סבר לר"י דחייב כמו לשמואל עכ"ז הלא מצינו בברכות (ל"ג ב') שהביאו שם תחלה משמיה דר' יוחנן שאמר מודים חכמים לר' אליעזר ור' חייא בר אבא אמר דר"י אמר נראין וא"ר זירא נקוט דר' חייא ב"א בידך דדייק וגמר שמעתא מפומא דמרא שפיר כרחבא דף ומבדיתא. ואף דסתמא איתמר תחלה משמיה דר"י דאמר מודים מ"מ תפסינן, עיקר כדעת רחב"א שאמר משמיה דר' יוחנן וכן אמרו שם להלן (ל"ח ב') דף ליגי ר' חייא בר אבא ור' בנימין בר יפת אליבא דר' יוחנן בשלקות דרחב"א אמר משמיה שלקות מברכין עליהן בפה"א ור' בנימין ב"י אמר משמיה דמברך עליהן שנ"ב ותהי בה ר' זירא וכי מה עניין להזכיר דברי ר' בנימין בר יפת אצל רחב"א במחלוקת ביהמ"ד הלא אינו כדאי לחלוק עליו כו' הרי דעיקר הוא כדברי רחב"א. והנראה קצת ג"כ מדברי התוס' דשבועות שם שלא באו הכריח מחמת זה דהלכה כשמואל ורק להסיר שלא יוכרח לן להיפך מהא דקיי"ל כר"י לגבי שמואל ומה שהוכיחו עוד מהא דקיי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני הן אמת דכן אמרו להדיא בתלמודין בכתובות (י"ג א') וב"מ (ק"י א') מ"מ נאמר להר"ח ז"ל דאין זה רק אם ר"נ אמר כן משמיה דנפשיה אבל לא אם אמר כן משמיה דאחריני וכעין זה כתבו התוס' במסכת עבודת כוכבים (ע"א א') דהא דאמר רבא הלכה כר"ל לגבי דר' יוחנן רק בתלת היינו דווקא במה שאמר משמיה דנפשיה אבל לא מה שאמר משמיה דאחריני וכמו כן נאמר הכא לר"ח ז"ל דהלכה כר"נ רק היכא דאמר

כן משמיה דנפשיה והא שהוכיחו מרב פפא דהוא בתרא וסבר כשמואל נאמר להר"ח ז"ל דסובר כדעת קצת מהאחרונים ז"ל דסברי דהא דהלכה כבתראי היינו דוקא היכא שלא נחלקו על דורות הראשונים משא"כ היכא דנחלקו על דורות הראשונים אין הלכה כוותייהו ולכן מכל אלו ההוכחות אין הכרח לסתור דעת הר"ח ויש מקום לדעת הר"ש אם סבר כהר"ח וכל זה אינו רק לרווחא דמילתא אבל גם אם אין כן דעת הר"ש רק כר"נ מ"מ תפיס שפיר נ"מ זו כיון שלא שייך כלל לאשמועינן באופן אחר לר"נ. ועי'].

דף קלא:

[רשב"ם ד"ה ואשה אצל בני הבעל כו'] וז"ל אבל יש לו בנים מאשה אחרת אינן חייבין בכבודה כ"כ [אלא מיתורא דקרא] את אביך לרבות אשת האב כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' כתובות (ק"ג א') וצ"ע עכ"ל עי' שם בחדושנו מה שכתבנו בדעת הרשב"ם ז"ל בעז"ה:

דף קלה.

אמר ליה רבא לרב נתן בר אמי [חוש לה] (להא דאמר רבי יצחק בר יוסף משמיה דר"י בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן וכתב מרן וז"ל עי' נ"י פי"ב דיבמות (ד' ל"ח ע"ב) וצ"ע עכ"ל אולי כוונתו למה שכתב שם הנ"י על מה דתנן שם ומעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר וכתב הנ"י וז"ל בינו לבינה מוקי לה בגמרא ועדים רואים אותם מבחוץ משום דאפי' מודים ויהיו נאמנים אלינו אין זה כלום דאין דבר שבערוה פחות משנים וכיוצא בזה שלהי פרק יש נוחלין בבעל שאמר גרשתי את אשתי אסיקנא זיל חוש לה ואינו נאמן אע"פ שבידו השתא לגרש וכו' עכ"ל ולכאורה הכא ביש נוחלין הוי הטעם משום שאינם מאמינין לו שגירשה ואיך הביא ראיה לדבריו שאמר דאפי' נאמן לו אין זה כלום משום דאין דבר שבערוה פחות משנים ואולי נאמר בדעת הנ"י דסובר כדעת רש"י ז"ל המובא בהאחרונים דגם בגיטין בעינן שלשה כמו שמוכח מדבריו ריש סנהדרין ד"ה מיאונין שכתב וז"ל יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה יוצאה בלא גט במיאון כ"ז שלא גדלה תחתיו ובשלשה בעינן דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכו' עכ"ל. משמע להדיא דבעינן בגט שלשה וכן יפורש הכא דלכן אמרו חוש לה משום דשלשה בעינן ואין כאן השלשה שיעידו בזה וכמו דהכא חוששין ולא אמרינן דאינו כלום כדמשמע לשון חוש לה לחומרא. כן גם בחליצה בינו לבינה הוה מ"מ שם חליצה פסולה וכמו שפסקו בא"ע סימן קס"ט ס"ב עי"ש. וגם דברי הנ"י דאמר אין זה כלום כו' ר"ל אין זה כלום להיות חליצה כשרה. ולכן גם זה לא תיקשי כ"כ להנ"י דאיך הביא ראיה מחוש לה דהוא מצד ספק לדבריו שאין זה כלום משום

דגם בדבריו כוון דאין זה כלום להיות חליצה כשרה כמו שאמרו שם הכשירה ר"ע וודאי דלא נעלם מהנ"י פירוש דחוש לה שהביא הוא עצמו בדבריו ועי':

דף קלז.

אמר אביי מתנת שכיב מרע לא קנה אלא לאחר מיתה ופריך ומי אמר אביי הכי והא איתמר מתנת שכ"מ מאימתי קנה אביי אמר עם גמר מיתה ורבא אמר לאחר גמר מיתה ומשני הדר ביה אביי ההיא ופריך [ממאי דמההיא הדר ביה] דילמא מהא הדר ביה כו' וכתב מרן וז"ל עי' תוספות חולין (דף ע"ז א') ד"ה בלשון וצ"ע עכ"ל והוא דשם הובא בתלמודין הנהו גידין רכין דאתו לקמי דרבא אמר רבא למאן ניחוש לה חדא דאמר ר' יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין עליהן בפסח כו' א"ל רב פפא לרבא רשב"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת למאי ניחוש לה אישתיק ופריך ואמאי אישתיק והאמר רבא הלכתא כותיה דר"ל בהני תלת ותו לא ומשני שאני הכא דהדר ליה ר' יוחנן לגביה דר"ש בן לקיש דאמר ליה אל תקנטיני בלשון יחיד אני שונה אותה וכתבו התוס' שם ד"ה בלשון וז'כו' וז"ל וא"ת וממאי דמההיא דף סח הדר ביה ודילמא מההיא דלקמן הדר ביה (ואכתי תקשי למה שתיק רבא) ותירצו וז"ל וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה עכ"ל וא"כ למה הקשו הכא בתלמודין וממאי דמההיא הדר ביה אביי דילמא מהא הדר ביה. הלא מסתמא הדר ביה לגבי חבריה כדבריהם שמה. אך אולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהתם מתבאר קושיית התוס' בדברי המפרשים ז"ל ומוכרח כן ע"כ דהתוס' הקשו דנאמר דהא דאמר ליה לר"ל אל תקנטיני בלשון יחיד אני שונה אותה היינו דשנה בה בתחלה לשון יחיד דברי ר"ש ואח"כ חזר ביה ר' יוחנן מזה ולא גרס עוד במתניתין דברי ר"ש ולכן דוקא בזה דהוי דבר דדחוק טפי לומר דחזר בו ממה שגרס במשנה דברי ר"ש שפיר כתבו שם התוספות דמסתמא לגבי חבריה הדר ביה. דרק אח"כ גרס כן כשראה והתבונן בדברי החולק עליו שדבריו נכונים אבל הכא שאינו נוגע לגירסא כלל נוכל לומר ג"כ דמהא הדר ביה ק ועי':

דף קלח.

ת"ר שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מכולם וכתב [רשב"ם ד"ה אם יצא] עליו שט"ח קודם שקיבלו המעות א"נ כגון דהני מאתים זוז ושלש מאות זוז הן שדות ששוות כך וכך דמים הילכך אפילו לאחר שגבו גובה בע"ח מהן [דמקבל מתנת שכיב מרע כיורש] שויוה רבנן לקמן במי שמת ומקרקעי דיתמי משתעבדי לבעל חוב עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמהני דגם במתנת בריא גובה ממנו בשט"ח וצע"ג עכ"ל ואולי

נאמר בדעת הרשב"ם ז"ל דלא בא למעט מתנת בריא דודאי גם במתנת בריא כן הוא. אך הר"ש ז"ל בא להודיעך שלא נאמר כיון דאלמוה רבנן למתנתו של שכ"מ שקונה בדיבור בעלמא משום שלא הטרף דעתו עליו כמכילתין (קמ"ז ב') יהיה גם להמקבל מתנה דין בע"ח כדי שלא תטרוף עתו עליו וכמ"ש הרשב"ם להדיא לקמן (קמ"ז ב') ד"ה מודה שמואל דמתנת שכ"מ עדיף ממתנת בריא ובכמה מקומות מסתפק תלמודין בבע"ח מאוחר אם קדם וגבה מה שגבה גבה או לא ולא איפשיטא בהדיא כמובא בב"ק (ל"ג ב') וכתובות (צ' א') וע"ז כתב הר"ש דמקבל מתנת שכ"מ כיורש שויוהו רבנן לזה ומקרקעי דיתמי משתעבדי לבע"ח ועי':

דף קמא:

ההוא דאמר לה לדביתהו נכסי להאי דמעברת אמר רב הונא הוי מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קנה וכתבו [תוס' ד"ה נכסי להאי] דמעברת וז"ל בשכיב מרע אייריכו' ואע"ג דדברי שכ"מ ככתובים וכמסורים דמי לא מהני מידי כיון דבבריא לא מהני אפילו ע"י קנין [אע"ג דאמר לקמן] (דף קמ"ח) שכיב מרע שאמר הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני אע"ג דליתא בבריא אפילו בקנין דאי איתא בבריא בקנין א"כ הוי שכ"מ ובריא שוין מ"מ הכא ליתא בשכ"מ כיון דליתא בבריא בקנין דכולהו לאו בחדא מתתא מחתינהו עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (קמ"ז ב') וצע"ג עכ"ל אולי כוונתו דשם אמר רבא אר"נ שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום כו' למימרא דסבר רב נחמן מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע והא אמר רבא אמר ר"נ שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואע"ג דליתא בבריא רב פפא אמר הואיל ויורש יורשה רב אחא בריה דרב איקא אמר הלואה איתיה בבריא וכדרב הונא אמר רב כו' וא"כ הרי להדיא דבעינן גם התם דאיתיה בבריא ומה זה שאמרו התוס' הכא ואע"ג דאמר לקמן שכיב מרע שאמר הלואתי לפלוני כו' אע"ג דליתיה בבריא אך אולי נאמר דכמו דמצינו התם דכיון דאיתיה בבריא בשום צד כגון דיורש יורשה או משום דאיתא במעמד שלשתן מהני גם בנותן מתנה בכל גווני בשכ"מ. כן גם הכא מצינן למימר כיון דאיתיה בילוד איתיה נמי בעובר בשכיב מרע וע"ז אמרו אף ע"ג דאמר לקמן שכ"מ שאמר הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואף ע"ג דליתיה בבריא אפילו בקנין דאי איתיה בבריא בקנין א"כ הוי שכ"מ ובריא שוין. ר"ל ואעפ"כ קני משום דמשכחת לה דקני בשום מקום א"כ יועיל גם הכא כיון דאיתיה בילוד. ולפי זה נאמר דהא דאמר רבא אמר ר"נ שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום כיון דליתיה בבריא ליתיה שכ"מ היינו דוקא

משום דליתא בבריא בשום אופן בלשון גרוע הלזה. ואופן דיבורו וקנייתו לאו כלום הוא משא"כ הכא דקנייתו טובה היא בעינה ורק מניעתה הוא במקבל המתנה. שפיר נאמר דמהני כיון דאיתיה בבריא בילודים ודמיא לש"מ דאמר הלואתי לפלוני דאף דלא יוכל לקנות כמות שהוא בבריא מ"מ כיון דמצינו שום אופן בעולם שיוכל לקנות בבריא כגון במעמד שלשתן או דהיורש יורשה גם במתנת שכיב מרע קונה מה שאין כן יאכל פלוני פירות דקל זה שלא מהני לשון ואופן קניין זה בשום אדם ובשום מקום וע"ז כתבו התוס' דכולהו לאו בחדא מחתא מחתינהו ועי':

סנהדרין

דף נג.

[רש"י ד"ה איסור מצוה] כתב וז"ל יבמה שנפלה לפני יבם והיא אסורה עליו משום מצוה או משום קדושה חולצת ואינה יוצאה בולא כלום כו' דמרבינן מיבמתו יבמתו יש לך אחרת שעולה השערה לחלוץ ואינה עולה ליבוס [ואיזו זו חייבי לאוין] עכ"ל. וכתב מרן וז"ל וכ"כ רש"י יבמות דף פ"ד וכתבתי לתמוה ע"ז. וכעת מצאתי שעמד בזה בשאגת אריה בסוף סימן ל"ג עכ"ל עי' בחדושינו למס' יבמות (כ' ב') מה שכתבנו שם בדעת רש"י ז"ל בעז"ה. ובמה שכתבנו שם יש פנים ליישב קצת גם מה שתמה השאגת אריה שם שדברי רש"י סותרים זא"ז דתיכף בדיבור שאחר זה ד"ה ולא מתייבמת כתב וז"ל וכי תימא תיתי עשה ותדחה ל"ת גזירה ביאה ראשונה שמקיים בה יבמה יבא אליה אטו ביאה שניה שאין בה מצות עשה וכן הוא באמת מסקנת תלמודין שם ולמה א"כ כתב בתחלה שהוא מדרשה דיבמתו. ולפי דברינו שמה. נאמר דרש"י ז"ל יתרץ בין לדעת אבא שאול ובין לדעת רבנן ועי':

דף סג.

דתניא מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה ת"ל לא תאכלו על הדם דבר אחר לא תאכלו בשר ועדיין דם במזרק כו' ר' יוחנן אומר אזהרה לבן סורר ומורה מניין ת"ל לא תאכלו על הדם וא"ר אבין בר חייא ואיתימא ר' אבין בר כהנא על כולם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות וכתבו תוס' ד"ה משום דהוי] וז"ל [תימא תיפוק ליה] דהוה ליה לאו שניהן לאזהרת מיתת ב"ד דהוי אזהרה לבן סורר ומורה ועוד תימא הא בן סורר ומורה לוקה כדתנן בפרק בן סורר ומורה (ע"א ב' וילפינן בגמרא ויסרו מויסרו וע"כ אזהרתו מלא תאכלו על הדם וכיון דגלי רחמנא אהאי לאו דלקי הל"ל בכל דוכתי דלקי לכל הפחות היכא דאין יכול לבוא לידי מיתה עכ"ל וכתב מרן וז"ל

תמוה לי הא באמת בבן סורר ומורה לוקה היכא דלא יבוא לידי מיתה וילפינן לה מקרא אלא דהתוס' כאן בקושייתם הב' הקשו לילף מיניה בכל התורה דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד היה לוקה היכא דלא יבא לכלל מיתה יהיה איך שיהיה ומאיזה טעם שיהיה דלא ילפינן בעלמא מיניה מ"מ עכ"פ בהך לאו עצמו דלא תאכלו על הדם היאך שייך לומר דלא לילקי אכל הני משום דניתן למיתה בבן סורר הא אהך לאו עצמו היה לוקה בן סורר ואיך יפטרו אחרים מהא דניתן לאזהרת בן סורר למיתה וצע"ג עכ"ל אך אולי נאמר בזה דהרמב"ם ז"ל כתב בהקדמתו לספר המצות שרש י"ד ד"ה ההקדמה דכל מקום שבא העונש בכתוב אז נלמוד האזהרה באיזה לימוד שיהיה ודוקא היכא דבעינן להוציא העונש ואזהרה אז בעינן לימוד מבורר ואין מזהירין מן הדין וכבר נזכר דבריו בחידושינו בח"א עי"ש וא"כ נאמר להתוס' ז"ל דאף שבבן סורר ומורה לקי אף דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין זה רק משום דהתם מפורש המלקות מויסרו אלא שחסר לנו האזהרה ולזה די לנו איזה לימוד שיהיה משא"כ להוציא איסורים אשר לא שמענו כלל שום עונש בשום מקום ככל אלו המוזכר הכא בתלמודין בזה שפיר הקשו התוס' דתיפוק ליה משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ומוכרח קצת גם מיניה וביה דהלא לפחות הוי לאו שבכללות כמו שמפורש הכא בתלמודין דמשום זה אין לוקין על כל הני לעיל ועם כל זה לוקין על לאו זה בבן סורר ומורה וע"כ הטעם משום דמפורש התם העונש מויסרו וכמו שזכרו התוס' ז"ל בעצמם. וממילא אנו יכולים לפטרו גת משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד והכא בבן סורר ומורה שאני מפני דמפורש העונש להדיא ועי':

דף סו.

בגמרא רצו למילף אזהרה לקללת האב מנשיא ודיין וחרש ופריך מה לצד השוה שבהן שכן משונין. אלא א"כ [נכתוב קרא] או אלהים וחרש או נשיא וחרש. אלהים ל"ל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לאביו וכתב מרן וז"ל קשה לי דהא צריך קרא דנשיא למלקות דעל לימוד במה הצד אין מזהירין ועי' בתשובת ת"ח סימן ר"ה עכ"ל והנה השובת ת"ח אינו אתי אך לפי מה שכתבתי בח"א (י"ג ב') יש מקום לדעת תלמודין דהנה באמת גם לאחר שנכתב קרא זה דונשיא עדיין אין באפשרות ללקות עליו דהא הוי לאו שאין בו מעשה דעקימת שפתיו לא הוי מעשה רק היכא דבדיבורו עביד מעשה כגון חסמה בקול דמחמת עקימת פיו נמנעה הבהמה מלאכול וכגון ממיר בקדשים דבדיבורו עביד מעשה כמו שאמר ר' יוחנן לתנא בתמורה (דף ג') לא תתני ממיר דבדיבורא עביד מעשה וכמו שכתבו התוס' באיזו מקומות והובא שם בחדושינו והא דלוקין על קללת חבירו כדתני

תנא קמיה דר' יוחנן כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע וממיר ומקלל את חבירו בשם היינו כדנפקא לן בתלמודין שם מדכתיב, אם לא השמור לעשות גו' והפלה ה' את מכותך וזהו מלקות וא"כ לפי זה כיון דמלקות אלו מפורשין בתורה שפיר נוכל ללמוד האזהרה לבדה גם מן הדין וכדברינו בשם הרמב"ם וכמו שכתבנו לעיל לדעת התוס' ז"ל. ועי':

שם [רש"י ד"ה בנקבו] היה לו לכתוב מה ת"ל שם תנהו ענין למקלל אביו ואמו ור' מנחם (דדריש מכאן למקלל אביו ואמו) לא סבירא ליה הא דדרשינן לעיל מהאי קרא [עד שיברך השם בשם] ואפילו לא ברך שם בכם אלא יתברך יוסי ר' מנחם בר' יוסי מחייב עליה עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא ממילא גם לדידהו (היינו לרבנן דף ליגי עליה) מקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיברך בשם המיוחד בק"ו מאם מברך השם בכינוי פטור ק"ו למקלל אביו בכינוי ולמ"ש התוס' ד"ה גמר י"ל דבשר ודם חמור דמתבייישין. אבל הסמ"ג בלאוין אות מ' כתב לתרץ הא דנסתפק משה רבינו במברך השם ולא למד בק"ו ממקלל אביו דדילמא כיון דחמור לא סגי ליה בכפרה א"כ תיקשי כנ"ל דליפטר שפיר יש ללמוד במקלל אביו בכינוי ממברך השם בכינוי דהא בזה לא שייך לומר דדילמא מברך השם בכינוי פטור משום דחמור ולא סני ליה בכפרה דהא אפילו במקלל בשם המיוחד דחמיר יותר סגי ליה בכפרה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר לדעת הסמ"ג דלא יחלוק על דברי התוס' ז"ל דהא דבריהם מוכרחים לכאורה בסוגייא. רק דבאמת יש פנים לכאן ולכאן דיש לומר דמקלל השם חמור כסברא הפשוטה וגם יש לומר דבשר ודם חמור משום דדואג ומתבייש והסמ"ג נקט לספק זה אף דיכול לתפוס החומרא גם כן דמקלל אביו חמור מפני שדואג דניחא ליה לנקוט סברא זו הפשוטה לכל ולכן הוצרך הכתוב להשמיענו דיש לו כפרה כשממיתין אותו והשתא דכתיב תרתי קראי מקלל השם וגם מקלל אביו אין ללמוד כלל אחד מחבירו לא לקולא ולא לחומרא ואם נבוא ללמוד למקלל אביו ממקלל השם דבעינן דוקא שם המפורש נאמר לך בשר ודם חמיר ואין לך בכל אחד רק מה דגלי לן רחמנא בהדיא והתם גילה לן רחמנא דוקא שם המפורש אבל במקלל אביו דכתיב סתמא גם כינוי בכלל ועי':

דף עג:

בפיסקא חטא אלו חייבי כריתות (דגם בחייבי כריתות היו מצינין אותה מהבועל בנפשו מדכתיב אין לנערה חטא מות) ורמינהו ואלו נערות שיש להן קנס הבא על אחותו (ואי ניתן להצילה בנפשו אמאי משלם הרי מיתה ותשלומין יש כאן). עד דמתרץ רב פפא במפותה ודברי הכל (הא דקתני אחותו יש לה קנס במפותה קאמר דהיא נמי בת

קנסא היא ולהצילה לא ניתן דהא אינה מקפדת). וכתבו [תוספות ד"ה במפותה ודברי הכל] וז"ל תימא היכי מוקמה במפותה הא קתני סיפא אשת אחיו דיש לה קנס ועל כרחך בנתארסה ונתגרשה דאי בעודה תחתיו חייבי מיתות פטורין כדתנן התם. ונערה שנתארסה ונתגרשה קנסא לעצמה כדתני ר' עקיבא בסיפא ואי במפותה הרי מחלה כו' וכ"ת דאתיא כר' עקיבא דברייתא דאמר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לאביה כו' דע"כ מתניתין לא מתוקמא כר' עקיבא דברייתא [דהא רב פפא אית ליה] ההם באלו נערות חידוש הוא שחידשה הורה בקנס דמיקטל ומשלם והש"ס קאמר התם דמאן דאית ליה חידוש כו' על כרחך סבר לה כר"ע דמתניתין עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמיהני הא ע"כ רב פפא לא אמר הכי אלא לר"מ מדקאמר וטבח בשבת חייב ולא ניחא ליה לר"פ לאוקומי בטובח ע"י אחר וכדס"ל לרבה אבל מתני' הא קתני להדיא דבא על בתו פטור הרי דס"ל דגם בקנס אמרינן קם ליה בדרבה מיניה ומה"ט ניחא הא דאוקי ר"פ במפותה לתרץ קושיית הש"ס דניתן להצילו בנפשו אף דר"פ ס"ל דבקנס מיקטל ומשלם מ"מ מוכרח לתרץ כן למתני' דף טור על בתו דגם בקנס אמרינן דקם ליה בדרבה מיניה א"כ שפיר יש לומר דאתא כר' עקיבא דברייתא וצע"ג אבל כך יש להוכיח דלא אהא כר"ע דברייתא. מדקתני במתניתין דבא על בתו דף טור מקרא דולא יהיה אסון ע"כ דילפינן קנס מממון וא"כ ל"צ קרא למעט ארוסה ומוכרח כר"ע דמתני' דאילו לר"ע דברייתא ה"ל למתני' בבא על בתו להביא מקרא דאשר לא אורסה וזהו לחד תירוץ בתוס' בכתובות (דף ל"ח א') ד"ה ס"ד. ודברי התוס' צע"ג עכ"ל. [והוא דטעם פלוגתתן דר"ע דמתניתין ובריית מפורש בכתובות (ל"ח ב') דר"ע דברייתא יליף דקנסה לאביה משום דהדין נותן הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה ואביה זכאי בכסף קנסה מה כסף קידושיה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה אף כסף קנסה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה א"כ מה ת"ל אשר לא אורסה מופנה להקיש לו ולדון הימנו גז"ש נאמר כאן אשר לא אורסה ונאמר להלן אשר לא אורכה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים כו' ואמרו שם בשלמא ר"ע דמתניתין לא אתי ג"ש ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי (דף שטיה משמע דוקא אשר לא אורסה) אלא לר"ע דברייתא אתיא ג"ש ומפקא מפשטיה לגמרי ומשני איר נחמן בר יצחק קרי ביה אשר לא ארוסה ופריך ארוסה בת סקילה היא ומשני ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אף ע"ג דמקטיל משלם קמ"ל דלא ופריך ולרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס דאע"ג דמקטל משלם מאי איכא למימר ומשני סבר לה כר"ע דמתניתין דקנסה לעצמה והוא הוא שכתבו התוספות דמאן דאית ליה חידוש סבר כר"ע דמתניתין דקנסה לעצמה. ועל זה הקשה

מרן דאף דר"פ סובר כן מ"מ הא איהו בא ליישב למתני' דבא על בתו ויוכל להיות דמתני' סברה כר"ע דברייתא ורק ה"ל לאוכוחי דמתני' דבא על בתו לא סבר כר"ע דברייתא דלר"ע דברייתא מוכרחים לומר דה"א קנס שאני מממון דאי לא מיעטה רחמנא הכא ארוסה ה"א דגם אארוסה מיחייב בקנס אע"ג דמקטיל. ומתניתין הא לא סברה כן דא"כ איך למדה דבתו אין לה קנס משום דכתיב ולא יהיה אסון אז יענש אבל אם יהיה אסון לא יענש. דילמא דוקא מממון פטור משא"כ מקנס אלא ודאי דסברה כר"ע דמתניתין וקרא לפשטא אתי דדוקא לא אורסה הוי לאביה אבל אורסה לעצמה הוי אך דאין זה רק לתירוץ השני דהתוס' (שם ע"א) ד"ה סלקא דעתך דלתירוץ הראשון אין ראיה מזה שכתבו דלכן תפסה מתניתין קרא זה משום דכייל כל חיובי מיתות ב"ד דהכי איתא שם במתניתין וכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון שנאמר ואם לא יהיה אסון ענוש יענש ואיידי דנקט כל חייבי מיתות לכן נקט לקרא זה אף דבבתו הו"ל להביא קרא דאשר לא אורסה אבל דברי התוספות צע"ג לשיטת מרן] אך אילי נאמר בדעת התוס' ז"ל דלא ניחא להו לומר דרב פפא לא תירץ במפותה רק למתניתין ולא לעצמו כיון דסבר חידוש הוא כדעת מרן אלא ס"ל דרב פפא גם לעצמו תירץ כן. דהנה מצינו בתלמודין שם (ל"ד ב') שהביאו תרי מימרא דרבה דסובר דמת ומשלם קנס דאמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת (וכיון דלא באו מיתה ותשלומין דקרן כאחד רק מיתה וקנס באים כאחד לכן חייב) כו' ואמר רבה היה גדי גנוב ל וטבחו במחתרת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור מחתרת וצריכי דאי אשמעינן שבת משום דאיסורה איסור עולם אבל מחתרת דאיסור שעה אימא לא ואי אשמעינן מחתרת משום דמחתרת זו היא התראתו אבל שבת דבעי התראה אימא לא צריכא ופירשו התוס' בתוך ד"ה אבל שבת וז"ל ונראה הכא עביד צריכותא אמאי דבקנס מקטיל ומשלם וה"ק משום דחמיר איסורא והוה אמינא דהתם דוקא הוא דליחייב קנס עם המיתה וכה"ג עביד צריכותא לקמן גבי לא יהיה אסון כדי רשעתו דמשום דחמיר הוי אמרינן דליחייב ביה תרתי עכ"ל וא"כ עדיין לא מצינו דעבדינן תרתי בקנס בכל גווני רק לרבה לחודיה דאשמעינן תרי בבי משא"כ לרב פפא לא מצינו רק בדין דשבת אם היתה פרה גנובה ליה וטבחה בשבת חייב ובבא במחתרת עדיין לא שמענו ליה דחייב דהתם קליש איסוריה שאינו איסור עולם רק איסור שעה הוא אם יהרגוהו תיכף אבל אחר כך אין ב"ד ממיתין אותו [ובזה ניחא לן ג"כ הא דאמר ליה רב פפא לאביי שם בכתובות (ל"ה ב') לרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס ואע"ג דמקטיל משלם מתניתין כמאן מוקים לה אי כר"מ קשיא בתו (אמאי פשר ליה מקנס איבעי ליה ליוביה) כו'

ולכאורה תמוה דאיך יפרנס רב פפא בעצמו למשנה זו הלא גם הוא אמר כן לעיל כרבה דמת ומשלם קנס וכמו שדקדקו גם התוס' שם. אבל לפי זה ניחא לן דלא א"ר פפא כן רק בטובח בשבת דחיובו בסקילה הוי איסור עולם (דכל זמן שיעידו עליו שחילל שבת היו ממיתין אותו בימים הקדמונים בסקילה) וכיון דחמיר כ"כ לכן ס"ל דמת ומשלם קנסי משא"כ בבא על בתו אף דהא דהיו מצילין אותה בנפשו הוי גם בסקילה ובכל המיתות שבעולם מ"מ אין זה רק איסור שעה ולאחר כך אינו רק בשריפה וכבר ידוע דסקילה חמורה ועדיין נוכל לומר לר"מ דדוקא באיסור סקילה דלעולם דאיירי ביה ר"מ בברייתא המובא שם (ל"ג ב') ובב"ק (ע"א א' (בגנב וטבח בשבת וגנב וטבח לעבודת כוכבים דתרווייהו חייבי סקילה נינהו בב"ד כמתניתין דסנהדרין (נ"ג א') ואלו הן הנסקלין הבא על האם כו' והעובד עבודת כוכבים כו' והמחלל את השבת בזה ס"ל דמת ומשלם אבל בבתו אולי מודה ר"מ דכיון דלעולם אינה רק בשריפה לא אמרינן דמת ומשלם קנס. (ואף דבתלמודין לא נזכר רק חילוק דבין איסור עולם ושעה היינו משום דתרי מילי דרבה הוי בשבת ומחתרת ושם אין לחלק רק חילוק דשעה ודורות) ולכן שפיר הקשה ר"פ מבתו לרבה דלא נחית כלל לחלק ביניהו וגם באיסור שעה מחייב תרתי. חדא דגם התם דמיא ממש למחתרת דניתן להצילה בכל מיתה שבעולם. ועוד דלדידיה הכל שוה כיון דלא מחלק כלל ולמד מטובח בשבת דר"מ גם לאיסור מחתרת והוא הדין לכל המיתות. ואף דרבותינו התוס' שם תירצו באופן אחר עי"ש חדא מתרי תירצו]. וא"כ עדיין יוכל להיות לרב פפא דמתניתין סברה כר"מ בסקילה רק דשריפה שאני ויש מקום לדברי רבותינו ז"ל. דמה שכתבו אבל יש להוכיח דע"כ מתניתין לא מתוקמא כר"ע דברייתא דהא רב פפא אית ליה התם באלו נערות חידוש הוא שחידשה תורה בקנס ר"ל בקנס דסקילה ושאיסורו איסור עולם כדברי ר"פ התם דאיירי בטבח בשבת וכדברי ר"מ דטובח בשבת וטובח לעבודת כוכבים ומש"כ והש"ס קאמר התם דמאן דאית ליה חידוש על כרחך סבר כר"ע דמתני' הוא כמש"ל דעל הא דאמר רב נחמן בר יצחק שם קרי ביה אשר לא ארוסה פריך ארוסה בת סקילה היא ומשני סד"א הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטל משלם וע"ז פריך ולרבה דאמר חידוש הוא כו' מאי איכא למימר ומשני סבר לה כר"ע דמתני' וע"כ גם מתני' דאוקמי ר"פ כדעתי סברה כן כיון דארוסה בת סקילה היא לעולם ודאי דמיקטל ומשלם והכא דף ריך תלמודין חטא אלו חייבי כריתות ורמינהו אלו נערות שיש להן קנס הבא על אחותו קושיא זו אזיל גם לרב פפא דהלא הכא הוי רק איסור שעה כיון דאין בה מיתת ב"ד ולא ניתן להצילה רק באותה שעה ממש ולמה ישלם קנס וע"ז תירץ רב פפא במפותה ושפיר כתבו התוס' ז"ל ואדרבה

לא ניחא להו להתוספות להוכיח כהוכחת מרן. כיון דלתירוץ הראשון מהתוספות ד"ה ס"ד שהזכיר מרן אין מוכרח משם כלל ועי':

דף עח:

כדתניא יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזה מיתה נהרג וכתבו [תוס' ד"ה לא היה יודע] באיזו מיתה וז"ל ואע"ג דמיתה סתם חנק היא מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה [דמחלל שבת בפרהסיא] ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דלפ"ז לא היה ספיקו של מרע"ה רק במחלל בפרהסיא דהוי ככופר בעיקר א"כ עדיין מנ"ל לדינא דמחלל שבת בצנעא בסקילה דילמא הא דמקושש בסקילה היינו דהקב"ה הסכים עם מרע"ה בסברא זו ודוקא בפרהסיא אבל בצנעא מנ"ל עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה מצינו חילוק. אימתי נקרא פרהסיא דלפעמים בעינן דוקא בפני עשרה מישראל כמו שאמרו לקמן (ע"ד ב') וכמה בפרהסיא אמר ר' יעקב א"ר יוחנן אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם משום דלמדין תוך תוך ממרגלים. ולפעמים מצינו דדי בשלשה כמו שמפורש ברש"י שבועות (כ"ה ב') ד"ה והוא שניכר לשלשה בני אדם כו' דמידי דידעו ביה תלתא בני אדם הוי מפורסם עכ"ל ובב"ב ברשב"ם (ל"ט ב') סד"ה לא דכ"ע כו' דכיון דידעי ג' כאילו כל העולם יודעין עכ"ל ויש מ"ד הובא (שם ע"א) ברשב"ם סד"ה דמתאמרא באפי תרתי דגם תרי הוי כאילו ידעי כ"ע וא"כ אפשר לדעת התוס' דדוקא בפרהסיא דקידוש השם בעינן עשרה משום דלמדין תוך תוך משא"כ הכא די גם בשני עדים להתוס' ז"ל דגם זה הוי פרהסיא אך טפי נאמר בדעת התוס' דבאמת ספיקו של משה רבינו היה במקושש שלא בפרהסיא כלל רק בשני עדים ועכ"ז היה ספק למרע"ה כיון שכופר במעשה בראשית חמיר כ"כ דהוי כעובד עבודת כוכבים אם עושה בפרהסיא לכן אף דבצנעה עביד מ"מ לא די לו בחנק. וזהו שכתבו ואע"ג דמיתה סתם חנק היא מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה ור"ל בכל גווני אף שלא בפרהסיא והא דסיימו דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית דבמחלל בפרהסיא קי"ל להלכה דהוי כעובד עבודת כוכבים כמו שאמרו בחולין (ה' א') חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא הרי דמדמה להו להדדי (וכמו שמפורש ג"כ ברש"י שם ד"ה אלא לאו וז"ל האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר לא שבת הקב"ה במעשה בראשית עכ"ל) וכיון דחמיר כ"כ לכן נסתפק משה אף דמקושש זה מסתמא לא היה בפרהסיא כיון שאינו מפורש בהדיא בתורה ועי':

מכות

דף ו:

גמרא [ואמר רבא מתרה שאמרו] אפי' מפי עצמו ואפי' מפי השד וכתב מרן וז"ל עי' סנהדרין (ע"א א') ברש"י ד"ה מתרין בו וצ"ע עכ"ל והוא דעל מה דתנן שם דבן סורר ומורה מתרין בו בפני שלשה ומנקין אותו כתב רש"י וז"ל מתרין בו לאו משום התראה גמורה כשאר עבירות שאין לוקין אלא בהתראה דהא התראת עדים בעי וכו' עכ"ל ודבריו המה נגד דברי רבא דהכא אך אוני נאמר דרש"י ז"ל לא בא לומר לדבר ברור דבעינן דוקא שני עדים. רק ר"ל דהלא ר' יוסי סובר במתניתין דהכא דבעינן דוקא התראה מהעדים כדאמר בהדיא במתניתין רבי יוסי אומר לעולם אין נהרגין עד שיהיו שני עדיו מתרין בו ושם במתניתין לא אשכחן כלל מאן דף ליג בזה וא"כ ודאי דאין זה התראה גמורה ועי':

דף יב.

[רש"י ד"ה טעה יואב] בדרשה דמעם מזבחי תקחנו ולא מעל מזבחי וכסבור דהיינו מעל מזבחי עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' רש"י יומא (פ"ה א') ד"ה ולא מעל מזבחי וצ"ע עכ"ל עי' שם בחדושינו מה שכתבנו בדעת רש"י בעז"ה:

שבועות

דף ד.

בגמרא הביאו הא דתנן שבועה שלא אוכל ככר זה כו' זו היא דחייבין על זדונה מכות אבל אוכל ולא אכל לא לקי וכתבו [תוס' ד"ה אבל אוכל] וז"ל וא"ת והיכי דייק מהכא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלמא טעמא משום דהוי התראת ספק ויש לומר דמשמע ליה דף טור אפי' נשבע על הככר וזרקו לים והתרו בו בשעת זריקה ומיהו הא נמי חשיב התראת ספק למ"ד ביטלו ולא ביטלו [דחשיב התראת ספק אפילו שיבר כנפיה] בפרק בתרא דמכות כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין דהתם שעת העבירה הלקיחה ובשעה ששיבר כנפיה אינה העבירה אלא דמבטל בזה תיקון העשה ויתחייב המלקות למפרע בשעה שלקח בזה לא שייך ההתראה על שעת שיבור כנפיה דעתה אינו עושה העבירה וכשלקח היה התראת ספק שמא לא ישבר כנפיה אבל הכא דהעבירה אינו על שעת שבועה אלא על שעה שעובר על השבועה דקם בלאו דלא יחל וכיון דאנן דנין לחייבו בהטלתו לים ודינו כלאו שיש בו מעשה שעתה הוא יעשה עבירה דבהטלתו לים עובר על שבועתו שאינו אוכלו א"כ ההתראה הוא עתה כשמטילו לים ולא הוי התראת ספק וצע"ג עכ"ל הנה יסוד דברי מרן הובא בתוס' שבת (ד' א') ד"ה קודם בשם

הריב"א עי"ש אך אולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דבתלמודין חולין (קמ"א א') אמר ליה רבי אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח (יתירא דאף לדבר מצוה כגון לטהר את המצורע מ"מ מחוייב לשלח) הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה לא אמאי הא עשה ול"ת הוא (תשלח ולא תקח) ואין עשה (דולקח למיטהר) דוחה את ל"ת ועשה ומשני לא צריכא דעבר ושקלה לאם דלאו עבריה ורק עשה הוא דאיכא וה"א ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל: ופריך הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו (כבר עבר ללאו משלקחה ולא שלחה) אלא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו הא כמה דלא שחטיה לא עבריה ללאו (וא"כ אכתי לאו ועשה הוא ולא בעי קרא כלל לדבר מצוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את ל"ת ועשה) ע"כ בגמ' ופירש"י וא"כ הרי מפורש שם דלמאן דתני ביטלו ולא ביטלו לדידיה בשעה שמשבר כנפיה עובר הוא על הלאו עם העשה וא"כ דמיא ממש כנשבע על הככר שיאכלנו ואח"כ זורקו לים דאז נעשית עיקר העבירה והתוס' ז"ל גם המה כתבו למאן דתני ביטלו ולא ביטלו ועי':

דף 1:

ת"ר מניין שאין הכתוב (דקרבן עולה ויורד) מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו כו' ואימא תרומה שהזהיר ועגש ומשני לא אשכחן עון מיתה דחייב עליה קרבן ופריך אימא הני מילי קרבן קבוע אבל עולה ויורד מיתי מידי דהוי אשמיעת קול וביטוי שפתים ומשני אמר קרא בה בה למעוטי תרומה ופריך אימא בה למעוטי מקדש דלא סני ליה בקרבן עולה ויורד עד דמייתי קרבן קבוע כו'. וכתבו [תוס' ד"ה לא אשכחן] עין מיתה דמיחייב עליה קרבן וז"ל תימא ה"ג לא אשכחן עון כרת דמיחייב עליה קרבן עולה ויורד [ויש לומר דההוא טעמא עדיף ליה טפי] עכ"ל וכתב מרן וז"ל וקשה לי דמ"מ אחרי דאמרינן מידי דהוי אשמיעת קול ולגבי תרומה ליכא כלל סברת מצינו מיתה דחייב קרבן דמידי דהוי אשמיעת קולי ונשאר ממילא הסברא לאוקמי בתרומה ולא במקדש מכח הסברא דלא מצינו עון כרת דלסגי בעולה ויורד א"כ מאי פירכא אימא בה למעוטי מקדש הא לזה לא צריך קרא דמסברא מוקמינן בתרומה ולא במקדש ומוכח דבה למעט תרומה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר דהתוס' ז"ל מדמי עון מיתה לעון כרת כמו שאמרו גם בשבת (כ"ה א') בתלמודין עי"ש וא"כ כמו שנאמר לא אשכחן עון כרת דליסגי בעולה ויורד כ"כ נאמר לא אשכחן עון מיתה דליסגי בעולה ויורד ומידי דהוי אשמיעת קול לא שייך כאן דהן אמת דגם עון דלית בה מיתה שייך בקרבן עולה ויורד אבל דיכופר עון מיתה בקרבן עולה ויורד לא אשכחן ובזה שוים המה כרת ומיתה ורק דעל מה דמשני תלמודין בתחלה דלא אשכחן עון מיתה דחייב עליה קרבן שפיר הקשו התוס' דה"נ לא

אשכחן עון כרת דמיחייב עליה קרבן עולה ויורד ותירצו דההוא טעמא עדיף ליה טפי אבל כשתירץ ליה מידי דהוי אשמיעת קול ואביטוי שפתים דאף דהמה קלים ממיתה ומ"מ חייב עליהם קרבן עולה ויורד וא"כ גם תרומה כן ולכן בעינן בה למעוטי תרומה ע"ז שפיר שאלו בגמ' דאימא בה למעוטי מקדש דלא סגי ליה בקרבן עילה ויורד דכמו שלא מצינו בכרת שיכופר בקרבן עולה ויורד כ"כ לא מצינו עון מיתה דיכופר בקרבן עולה ויורד וכיון שבא מיעוט למעוטי נוכל למעט זה כזה וגם בלא הראיה משבת יש מקום לומר כן לדעת התוס' ועי':

דף ח:

על מה דתנן בריש מכילתין דעל יש בה ידיעה בתחלה (בהטומאה) ואין בה ידיעה בסוף שעיר הפנימי תולה ועל אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף שעיר החיצון מכפר פריך בגמרא מכדי איתקושי איתקש להדדי וניכפר פנימי אדידיה (היינו יש בה ואין בה) ואדחיצון (היינו אין בה ויש בה) ונ"מ להיכא דלא עביד חצון. ומשני אמר קרא אחת כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות ופריך וניכפר חצון אדידיה ואמאי דעביד פנימי נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה וכתבו [תוס' ד"ה לטומאה] שאירעה בין זה לזה וז"ל הכא לא קאמר ונ"מ להיכא דלא עביד פנימי כדקאמר לעיל משום דף נימי קרב קודם חיצון [ואי ליכא אלא חד יעשו פנימי ולא חיצון] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה דא"א לעשות פנימי בלא הגרלה אח"כ ראיתי בספר מעין החכמה לבעל עצי אלמוגים שעמד בזה עכ"ל הנה ספר מעה"ח אין אתי אך אולי נאמר בזה דר' יהודה הוא האומר במתניתין דריש מכילתין דזה מכפר על יש בה ואין בה וזה על אין בה יש בה ואיהו הא סבר ביומא (ל"ט ב') דדברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ לא מעכבי ואמרו שם בתלמודין בלישנא קמא דלר' יהודה מודים ר' ינאי ורבי יוחנן דלא מעכבי הגרלה כלל לא עליית גורל מתוך קלפי ולא הנחה וא"כ מקום למה שכתבו התוס' ז"ל וע':

דף כ.

איזהו איסר האמור בתורה האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו פלוני כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראה ירושלים בחורבנה אסור ואמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ושם (ע"ב) אמרו כיום שמת בו אביו פשיטא (הרי נדור ובא עליו) ומשני כיום שנהרג בו גדליה בן אחיהם איצטריכא ליה סד"א כיון דכי לא נדר נמי אסור כי נדר נמי לא הויא עליה איסור והאי לאו מיתפיס בנדר הוא קמ"ל. וכתבו [תוס' ד"ה דכי] לא נדר וז"ל פי' בקונטרס דלא גרסינן כיון דמדרבנן הוא דאסור כי נדר חייל עליה איסור בל יחל דהא אי נמי הוי דאורייתא הא

אמרינן לקמן דנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות מיהו נראה לר"י דגרסינן ליה כו' דהא דנדרים חלים על דבר מצוה בביטול מצוה אייריכו' אבל אם נדר לקיים מצות כגון שאמר קונם שלא אוכל ביוה"כ או שלא אוכל נבילות וטריפות לא חייל דאין איסור חל על איסור ולהכי איצטריך טעמא דמדרבנן. [ומיהו לר"י בן בתירא] דאית ליה לקמן בפרקין דנשבע לקיים את המצוה חייב כל שכן נדרים שחלים לבטל. בודאי שיחולו לקיים עכ"ל וכתב מרן וז"ל מבואר דס"ל דלר"י בן בתירא בנשבע שלא לאכול נבילות חייב וכן משמע מלשון רש"י לעיל (ד' א') ד"ה אינו חייב כו' ותנן לקמן נשבע כו' משמע דבמתני' זו דנשבע לקיים המצוה נכלל גם לקיים מצות ל"ת אבל התוס' לקמן (כ"ז א') ד"ה לקיים הביאו דמפורש ירושלמי דריב"ב מיירי רק בנשבע לקיים מצות עשה ישיבת סוכה וכדומה אבל בנשבע לקיים ל"ת שלא לאכול נבילות מודה ריב"ב דף טור וצ"ע ונראה דהכי מוכח ג"כ מסוגייא דמכות דף כ"ב) דף רכינן ולחשוב נמי שבועה שלא אחרוש ומשני מושבע ועומד מהר סיני ואם איתא דמתניתין דנשבע לקיים מיירי גם בקיום ל"ת וכיון דרבנן פליגי עליה רק מטעם דליתא בלאו והן. הא זהו רק לענין קרבן אבל לעניין מלקות ל"צ שיהיה איתא בלאו והן כדאיתא במסכתין (כ"ה ב') והא במכות מיירי לענין מלקות אלא ע"כ דמתניתין מיירי רק לקיים מאות עשה ובזה באמת לרבנן בנשבע לישב בסוכה ועבר דחייב מלקות אבל לקיים. מל"ת אינו נוגע כלל לפלוגתת דריב"ב ורבנן אלא דהוי כמו בכל התורה דאמרינן אין איסור חל על איסור עכ"ל ואולי נאמר בזה דלא לסתרי דברי התוס' להדדי ולא יהיה דבריהם נגד הירושלמי דהתם בתוס' ובירושלמי איירו באיסור שבועה ובאמת לא חל איסור שבועה על שום איסור שקדמתו הן עשה והן ל"ת דבזה דאין איסור חל על איסור דמיא איסור עשה לאיסור ל"ת וכמו שמפורש בתוס' (כ"ג ב') ד"ה דמוקי לה עי"ש שהביאו ראיה מתלמודין רק דריב"ב מוציא מונשבעתי ואקיימה דחייל אקיום מצוה וכמפורש בתוס' כם (כ"ז א') ד"ה לקיים ולכן אין לך בו אלא חידושו דדוקא לקיים המצוה בעשייה כמו נשבעתי ואקיימה אבל אם לא מקיים בעשיה אז הוי בכלל מה דקי"ל אין איסור חל על איסורי ולכן מודה ריב"ב דבנשבע שלא אוכל נבילות ואכל דף טור משא"כ הכא בנדרים שחלין גם בביטול מצוה מדכתיב כי ידור נדר לה' אפי' בדבר של שם חייל עליה. וא"כ כיון דמצינו לריב"ב דקל לדידיה ליחול בקיום מצוה יותר מביטול מצוה בשבועות דהא לבטל לית ליה לדידיה בשבועות כלל ומ"מ לקיים אית ליה כגון בנשבע לישב בסוכה. א"כ בנדרים דחלים לבטל כל שכן דחלים ג"כ לקיים אף בנשבע שלא לאכול נבילות. ולפחות שוים המה וזהו כוונת התוס' במה שכתבו ומיהו לריב"ב דאית ליה לקמן בפרקין דנשבע לקיים את

המצוה חייב ר"ל בקיום מצוה כגון לישב בסוכה אף דלבטל לא חל כלל וא"כ לדידיה חמיר לבטל דלא חל בשום אופן אף דלקיים חל באיזו אופן כל שכן נדרים שחלים לבטל שיחולו לקיים ר"ל בכל גווני משא"כ לרבנן נאמר דלבטל קל יותר מלקיים ואף דלבטל חל מ"מ אפשר דלקיים לא חל כלל ועי':

שם [תד"ה כל וכו'] כתבו בתה"ד וז"ל אבל קשה דלמ"ד מנחות (מ"ג א') ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות תשתרו נשים בכלאים דכל שאינו בגדילים אינו בבל תלבש שעטנז כו' וכ"ת ה"נ א"כ בספ"ק דביצה גבי משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ופריך כלאים למאי חזו לימא מתניתין כמ"ד נשים פטורות מן הציצית וחזי לנשים עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי דלמאי הוצרכו להוכחה זו דאפשר לדחות (דהתם בביצה) רוצה לאסוקי דמתניתין ככ"ע הא יש להוכיח זה מסוגיא דברכות (י"ט ב') אר"י אמר רב המוצא כלאים בבגדו כו' ועי' בתוס' שם ד"ה שב ואל תעשה כו' מה לכהן דאינו שוה בכל א"כ מוכח דרב ס"ל דנשים אסורות בכלאים דאל"כ גם כלאים הוי אינו שוה בכל והרי רב ס"ל בברכות (י"ד ב') לא יתחיל ואם התחיל גומר הרי דס"ל דציצית אינו נוהג בלילה וא"כ נשים פטורות מציצית ואסורות בכלאים עכ"ל ואולי נאמר בזה דבמס' נזיר (נ"ח ב') אמרו בגמ' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה מה לכהן שכן אינו שוה בכל ומוכרח להדיא מזה דנזיר מקרי שוה בכלי ורש"י ז"ל ביבמות (ה' א') ד"ה ת"ל ראשו כ' דנזיר הוי לאו שאינו שוה בכל וכתבו הרש"ל ובעל פורת יוסף ליישב דמקרי שוה בכל רק נגד לאו דכהנים אבל נגד שאר לאוין מקרי אינו שוה בכלי ולכן אינו מוכרח להתוס' ז"ל מהא דרב דדילמא באמת נשים אינן אסורות בכלאים ומ"מ מכהן לא מצינו ללמוד דנגד לאו דכהנים מקרי שוה בכל ואף להרש"א ז"ל דלא נראה לו דברי הרש"ל לחלק בזה עי"ש היינו רק התם משום דאיך נקרא לנזיר אינו שוה בכל הלא בין אנשים ובין נשים יוכלו לקבל עליהן נזירות אבל לחלק בין היכא דאינו שוה בכל ונוהג רק בכהנים ובין היכא דאינו שוה בנשים ונוהג בכל על זה לא יחלוק הרש"א ז"ל דף שוט בסברא לחלק בזה ומצינו כעין זה גם בתוס' ביבמות שם ד"ה ואכתי איצטריך (על מה שמוכרח שם דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל ובביאת כה"ג באלמנה אמרו בכמה דוכתין דמן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא אתי עשה ודחי ל"ת אף דאינו שוה בכל) שכתבו וז"ל ואור"י דלא דמי דלאו ועשה דגילוח הוה טפי אין שוה בכל שאין שוה בכל נשים אבל גבי אלמנה לכה"ג האשה עושה, איסורא כמו כהן הבא עליה כו' ולא מדחי ליה פשה דיבום אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים עכ"ל וא"כ גם הכא נאמר דאין ללמוד איסור כלאים דנוהג בכל ואינו שוה רק בנשים מטומאת כהן דנוהג רק בכהנים ואינו שוה לא בנשים

מדכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן וגם לא בישראלים ולוים דהוו רובא דרובא דעלמא וע"כ הביאו ראיה מהא דביצה שם דמדף ריך בסתימות כ"כ כלאים למאי חזו ולא הזכירו כלל דתקשה למ"ד נשים חייבות בציצית משמע דלכ"ע אסירי בכלאים ועי':

דף כג.

אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא (גמרינן דשתייה בכלל אכילה הוי לכל דבר) כתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשיך בבקר ובצאן ביין ובשכר מכדי יין חמרא הוא וכתיב ואכלת ופריך ודילמא ה"נ ע"י אניגרון ומשני שכר כתיב מידי דמשכר ופריך ודילמא דבילה קעילית דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש ועבד חייב אלא גמר שכר שכר מנזיר. וכתבו [תוס' ד"ה גמר] ז"ל וא"ת לר' יהודה דמחייב באכל דבילה קעילית ונכנס למקדש ולא גמר שכר שכר מנזיר מנ"ל דשתייה בכלל אכילה כו' ועוי"ל דר' יהודה יליף דשתייה בכלל אכילה כדיליף בירושלמי מדכתיב וכל דם לא תאכלו ואי בשקרש [והתניא דם שקרש] אינו לא אוכל ולא משקה אלא ודאי כמות שהוא והתורה קראה אותו אכילה עכ"ל: וכתב מרן וז"ל עי' חולין (ק"כ א') ומנחות (כ"א א') דהקפה דם ואכלו חייב וצע"ג. אח"כ ראיתי דבירושלמי פריך עלה כן והתניא הקפה את הדם ואכלו אם יש בו כזית חייב מה עביד ליה רבי יונה (היינו בההיא ברייתא שהביא שאינו לא אוכל ולא משקה) אינו אוכל לטמא טומאת אוכלין לא משקה לטמא טומאת משקין (וא"כ אינו ראיה דשתייה בכלל אכילה) חזר ר' יונה ופתר מהכא ונתת בכל אשר תאוה נפשך כו' הרי דהירושלמי עצמו חזר מזה הראיה דבאמת יש לאוקמי בקרש וצריך עיון גדול עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דלא יסתרו דבריהם מהירושלמי עצמו שהביאו דהא דמחלק הירושלמי בין לקבל טומאת אוכלין ומשקין ובין לחייב באיסור דם בקרש. נוטה קצת למה שאמרו בתלמודין יבמות (ק"ג ב') איסור מטומאה לא ילפינן דאם חלצה בסנדל המוחלט אמר שה רב פפי משמיה דרבא לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה פסולה ופרש"י דלשריפה קאי ואין שיעורא בעינן חופה את רוב רגלו והאי כתותי מכתת שיעוריה ופריך שם דמצינו דלענין טומאה לא אמרי דמכתית דמי ומשני איסורא מטומאה לא ילפינן וכן נחית הירושלמי הכא לחלק בין איסור לטומאה אבל לפי מאי דמסקינן התם ביבמות אמר רבא אחד סנדל המיסגר ואחד סנדל המוחלט ואחד סנדל של עובדי כוכבים לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה והטעם כדף רש"י התם מוחלט כדאמרן שאפילו בשעת שריפה קרוי בגד ולאו מילף הוא אלא גילוי מילתא בעלמא הוא אם כן גם הכא אינו רק גילוי מילתא בעלמא מה נקרא דם אם גם קרוש או דוקא לאו קרוש ולא נחלוק בזה בין איסור לטומאה ולכן שפיר כתבו התוס'

דלר' יהודה גמר כדיליף בירושלמי מדכתיב וכל דם לא תאכלו ואי בשקרש והתניא דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה כו'. ור"ל דודאי דמיא להדדי איסור וטומאה ובריתא המובא בחולין פליג באיסורא דחייב וכ"כ בטומאה ואולי דהירושלמי דדחי שם אזיל בשיטת רב פפי דיבמות דלא גמר איסור מטומאה אף בגילוי מילתא. והא דבאמת מצינו במקומות רבות בש"ס דילפינן איסור מטומאה כבר העיר ע"ז הגאון מהר"י ז"ל בספרו קהלת יעקב בתוס' דרבנן אות א' ועי':

דף לג:

במתניתין משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאני כהן כו' שאיש פלוני כהן כאיש פלוני לוי כו' הרי אלו פטורין ופריך בתלמודין טעמא דאיש פלוני כהן דאיש פלוני לוי הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין הא קתני סיפא עד שישמעו מפי התובע אמר שמואל בבא בהרשאה והאמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא אמטלטלי ומשני ה"מ היכא דלא כפריה אבל היכא דכפריה כתבינן וכתבו [תוספות ד"ה היכא] דלא כפריה כתבינן וז"ל ולמ"ד במרובה אפילו לא כפר ליה לא כתבינן כו' איכא לאוקמי במקרקעי דודאי כתבינן ליה דקרקע אינה נגזלת וכמ"ד לקמן פרק שבועת הפקדון (ל"ז ב') [המשביע עדי קרקע חייב] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמיהני הא מדמבואר דלמ"ד אין קרקע נגזלת דדריש כללי ופרטי ס"ל בודאי דהמשביע עידי קרקע פטור וצע"ג עכ"ל. והוא דהתם פליגי ר' יוחנן ור"א במשביע עדי קרקע חד אמר חייב וחד אמר פטור ואמרינן שם לימא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן פליגי דתנן הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה דברי ר"א (דדריש רבויי ומיעוטי בקרא דוכחש בעמיתו ורבי כל מילי וממעט שטרות) וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך (דדרשי כללי ופרטי ולכן בעינן כעין הפרט שיהא דבר המטלטל וגופו ממון וממעט עבדים ושטרות וקרקעות) מאן דמחייב ס"ל כר"א (דכי היכי דמרבה להו לענין השבה מרבה להו נמי לכל האמור בענין וקרבן בההוא ענינא כתיב) ומאן דפ טר ס"ל כרבנן ודחי לא מאן דמחייב כר"א ומאן דפ טר אמר לך בהא אפילו ר"א מודה דרחמנא אמר מכל ולא הכל וזהו שהקשה מרן דכיון שכתבו התוס' דאיכא לאוקמי בקרקע דקרקע אינה נגזלת וא"כ סובר כמאן דדריש כללי ופרטי ע"כ ס"ל בודאי דמשביע עידי קרקע פטור דכמו דמעטינן קרקע מהשבה מכלל ופרט כן נמעט ג"כ מקרבן שבועה אך אולי נאמר בדעת התוספות דהנה מצינו לר"ע במכלתין (כ"ו א') דדריש כל התורה כולה בריבוי ומיעוט כרבו נחום איש גם זו דדריש ריבויי ומיעוטי ועכ"ז מצינו לדידיה במציעא (ד' ב') לחד גירסא דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות. וכבר הקשו שם התוספות ד"ה אין נשבעין דכיון דדריש ריבויי ומיעוטי א"כ לא

נתמעט רק שטרות ולא עבדים וקרקעות ותירצו שם וז"ל וי"ל שיש לו שום מיעוט למעט קרקעות וכן צ"ל לקמן בפ' השואל אליבא דר' מאיר דאית ליה נשבעין אעבדים ולא אקרקעות ואף ע"ג דעבדים הוקשו לקרקעות לכ"ע כו' אלא דר"מ דריש רבויי ומיעוטי הוציא שטרות ויש לו שום מיעוט למעט קרקעות ובאותו מיעוט אין למעט עבדים כו' עכ"ל וא"כ נאמר להתוס' ז"ל דכמו כן גם המ"ד דאפי' אם לא כפר ליה לא כתבינן יסבור כר"ע ור"מ דדרשינן בריבויי ומיעוטי ולכן גבי קרבן דשבועת העדות דאיירי ג"כ בההיא ענינא כמש"ל חייב גם בעדות קרקע כיון דמריבוי ומיעוטי לא נתמעטו רק שטרות לבדם ומהמיעוט דאית לן למעט קרקעות לא ממעטינן רק מהשבה לחודיה ולא מקרבן שבועת העדות דהריבוי ומיעוט וריבוי אהני לן לחייב קרבן שבועה בעדי קרקע באם אינו ענין להשבה משום דנמעטו מהמיעוט דאית לן. תנהו ענין לקרבן שבועת העדות דמדה היא בתורה ועי': שם ת"ר מניין שאין הכתוב מדבר אלא בתביעת ממון (ואז חייבים העדים קרבן שבועה) ר"א אומר נאמר כאן אואין ונאמר להנן אואין בשבועת הפקדון מה להלן אינו מדבר רק בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון ופריך אואין דרוצח יוכיחו שהן אואין ומדברים שלא בתביעת ממון עד דמסיק שדנין אואין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן מאואין שיש עמהם שבועה ואין עמהן כהן (והיינו אואין דף קדון) ואל יוכיחו אואין דרוצח שאין עמהן שבועה כו' ר"ש אומר דנין החטא החטא לג"ש נאמר כאן החטא ונאמר להלן בשבועת הפקדון החטא מה ההם בתביעת ממון אף כאן בתביעת ממון ושם (ל"ד א') מתקיף לה רבה בר עולא לר"א או ביטוי יוכיחו שהן אואין ויש עמהן שבועה ואין עמהן כהן ומדברים שלא בתביעת ממון ומשני מסתברא מפקדון הו"ל למילף שכן החטא מהחטא וכתב רש"י ד"ה שכן החטא] מהחטא בשניהם כתיב [החטא לג"ש] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא קאי על ר"א דלא יליף מהחטא החטא וגם אי הוי ג"ש איך אמרינן עלה דאדרבה מביטוי הו"ל למילף שכן חטאת מחשאת וגם מה צריך ר"א ללימודא דאואין כיון דיליף מג"ש דתחטא תחטא ולזה היה נראה בפשוטו דמה דאמרינן שכן תחטא תחטא היינו דדומה יותר לפקדון כיון דבשניהם כתיב החטא וכדאמרינן עלה אדרבה מביטוי שכן חטאת מחטאת היינו דלענין זה דומה יותר לביטוי. ודברי רש"י ז"ל צלע"ג עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנמ"י ריש פרק החובל דף ל"ב ע"א כתב וז"ל ויש מן התימה על רב אשי דגמר דהחובל יתן ממון מדרשא וג"ש דתחת תחת הלא כולהו תנאי לא ילפי מהאי קרא ואין אדם דן ג"ש אא"כ קיבלה מרבו ותי' ע"ז וז"ל ובירושלמי אמרו כל מילתא דלא מיתורא מייתינן מאתרין סגיאין ופירשו המפרשים ז"ל דהכי פירושו כל דבר שיודעין בו שכן הוא האמת אבל

לא נתברר לו מן הכתוב הרשות ביד כל אדם לדונה ולהביאה ואע"פ שאין אדם דן ג"ש מעצמו אלא א"כ קיבלה מרבו היינו לדון לגמרי עכ"ל וא"כ נאמר גם בכונת רש"י ז"ל דכתב שכן החטא מהחטא בשניהן כתיב החטא לגז"ש דבזה אדם דן מעצמו ואף דר"א לא דן ג"ז זו היינו דלא תפסה לג"ש ממש משום דלא קיבלה מסיני אבל לדחות הקושיא מאו ביטוי בזה נוכל לדון ג"ש זו ועי':

דף לו.

אמר ר' יוסי בר חנינא אמן בו שבועה בו קבלת דברים וכ' [רש"י ד"ה בו קבלת דברים] האומר לחבירו ע"מ שתתקיים לי תנאי כך וכך ואמר אמן קיבל דבריו [וחייב לקיים תנאו] עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא ידעת הא ליכא חיוב לעשות התנאי אלא דאם לא יקיים התנאי בטל המעשה דמכר ומתנה ומחילה וכדומה ובזה למאי צריך לאמן שיהיה קבלה למה צורך לקבלתו הא הנותן לא נתן רק ע"מ כן ואם לא יקיים התנאי ממילא בטל הנתינה וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר דרש"י ז"ל איירי אם התנה בענין דהמעשה קיים והתנאי בטל כגון שלא כפל דבריו או שלא אמר הן קודם ללאו או דאי אפשר לעשות ע"י שליח שליח וכדומה וא"כ ממילא המעשה קיים אף דלא קיים התנאי אבל מ"מ מחוייב לקיים מחמת שאמר אמן וקיבל דבריו ועי':

דף לז.

קסבר רבה הכופר בממון שיש עליו עדים פטור ופריך (כם ע"ב) ת"ש בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים אה עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם אם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם והרי להדיא דאף דיש עדים מ"מ כפירה היא ומתחייב) ומשני [הכא נמי כדרבינא] (שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה לפיכך חייב קרבן דכמאן דליתנהו דמי) וכתב מרן וז"ל מבואר אף דהכפל בא על שעת הכפירה ובאותה שעה היו העדים קרובים בנשותיהן מ"מ לא מקרי תחלתו בפסול דמ"מ עתה שנתרחקו מעידים על החפץ שהוא פקדון וממילא חייב כפל ע"י העדים אחרים ששמעו אז שנשבע דמעידים עתה שנשבע בשקר ותמוה לי דא"כ גם לענין התרו בו לחייב מלקות (דאמר רבה הכופר בממון שיש עליו עדים פטור) משכחת לה בכה"ג דהעדים שהתרו בו לא ידעו שהוא פקדון (דמ"מ מיקרו התראה כיון דידוע להמותרה כמו שכתבו התוספות) והיו עדים קרובים בנשותיהן שידעו שהוא פקדון ואח"כ נתרחקו ונאמנים להעיד עתה שזה פקדון וממילא חייב מלקות על העדים שהתרו שמעידים שכפר ונשבע ואין מקום לחלק בין קרבן למלקות ולומר דהוי התראת ספק דהמותרה מסופק שמא לא ימותו הנשים ולא יהיו העדים כשרים להעיד עליו

דנראה כיון דהעבירה ודאי והספק רק אם הב"ד יענשו עליו לא מיקרי התראת ספק ועי' יבמות (דף פ' א') בתוספות ד"ה נעשה ומכ"ש בזה וצ"ע עכ"ל והוא דהתם ביבמות איתמר אכל חלב מבן שתים עשרה שנה ויום אחד עד בן שמונה עשרה ונולדו בו סימני סריס כו' רב אמר נעשה סריס למפרע. וכתבו התוס' ד"ה נעשה סריס ולמפרע וז"ל ולקי על חלב שאכל ולא הוי התראת ספק אף ע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח השתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה כו' עכ"ל וא"כ ומה התם דרובן לאו סריסים המה מ"מ לא מיקרי התראת ספק כ"ש הכא דרוב גוססין למיתה וכמ"ש בתלמודין דהכא אך אולי עדיין נחלוק ביניהם במ"ש התוס' במכות (ט"ו ב') ד"ה במאי קמיפלגי דכל מקום דאם ישאר הכי כמות שהוא עכשיו יעבור לא מיקרי התראת ספק וכן כתבו עוד בד"ה ועבר היום עי"ש. וא"כ עדיין לא דמי להדדי דהתם אם ישאר כמו שהוא אף שלא יוולדו ביה סימני סריס מ"מ כשיגיע לרוב שנים ולא יביא שתי שערות הא נאמר ג"כ איגלאי מילתא למפרע לרב לכן לא מקרי התראת ספק משא"כ הכא אם לא ימותו נשותיהן ויהיו כמות שהן עתה קיימין לא תהא עדותן כלום ועי':

דף מא:

ההוא דא"ל לחבריה כי פרעת לי פרעין לי באפי בי הרי דתנו הילכתא אזל פרעיה בין דיליה לדיליה איתניסו הנך זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבולי קבילתינהו מיניה דרך פקדון ואמינא ליהוי גבאי פקדון עד דמתרמי בי תרי דתנו הילכתא ומקיים תנאיה א"ל כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה פרעון מעליא הוי וכתב [רש"י ד"ה כיון דקא מודית] דקבלתינהו וזה לא בתורת פקדון מסרם לך הוי פרעון [ודברים שהיו בלבך] אינם דברים עכ"ל וכתב מרן ז"ל וכ"כ הראב"ן סימן ק"ו אבל בעניי אין מובן לי דאף אם הוו דברים מ"מ כיון דזה נותן לו פרעון הוי פרעון ואין בכח המלוה לומר שלא יהיה פרעון רק פקדון עכ"ל ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהן אמת דבלוה תליא מילתא על מה שרוצה ליתן זהו דוקא בסוף הזמן אבל הכא כיון שהתנה עמו שיפרענו באפי תרי דתנו הילכתא ולא פרע בפניהם הוי עדיין כבתיך הזמן ובתוך הזמן בדעת המלוה תלוי אם אינו רוצה לקבל כלל כמו שפסק בחוה"מ סימן ע"ג ואם אמר לו שאינו רוצה לקבלם והלוה זרקם בפניו אז דוקא במקום שהמלוה משתלם לשם נפטר ואין צריך להביאם לב"ד אבל במקום שאין המלוה משתלם חייב הלוה. והכא הא דמיא לאין המלוה משתלם לשם כיון דלא קיים תנאו וא"כ שפיר כתב רש"י והראב"ן ז"ל דרק משים דדברים שהיו בלב אינם דברים לכן פטור הלוה. ועי':

דף מג.

אלא אמר רבא לעולם אינו חייב (אף דטענו בית זה מלא) עד שיטעננו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין תניא כוותיה דרבא ממרה גדולה יש לי בידך אין לך בידי אלא מנורה קטנה פטור כו' אבל אמר לו מנורה בת עשרה לטרין יש לי בידך והלה אומר בת חמשה לטרין חייב כללו של דבר לעולם אינו חייב עד שיטעננו דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין כללו של דבר לאתויי מאי לאו לאתויי בית זה מלא ומאי שנא מנורה גדולה] ומנורה קטנה מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אי הכי בת עשר בת חמש נמי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו וכתב מרן וז"ל לשון זה מוקשה הא בזה פשוט דף טור דלא הוי דבר שבמדה וכמ"ש תוס' וא"כ איך שייך ומאי שנא וה"ל למיפרך מסברא מנורה בת י' ליטרין הא לא הוי ממין הטענה (ובאמת ליכא פירכא דדילמא אתי כר"ג) עכ"פ לישנא ומאי שנא תמוה עכ"ל ואולי נאמר בכוונת תלמודין דף שוט להו דמנורה גדולה דנקט הברייתא לאשמעינן אתא דבעינן ממין הטענה ועיקר פטור במנורה גדולה משום שאינה ממין הטענה ולכן אמרו ומ"ש דאם איתא דרוצה לאשמעינן דבעינן דבר שבמדה ועיקר הפטור הוא משום דלא הוי דבר שבמדה הוה ליה להברייתא לנקוט כלישנא דמתני' (מ"ב ב') אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין כיצד בית מלא מסרתי לך וכיס מלא מסרתי לך והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור אבל מדנקט מנורה דנכלל בזה שאינה ממין הטענה משמע דרוצה לאשמעינן דבעינן ממין הטענה. ועי':

שם [תוספות ד"ה לאו] לאיתויי בתה"ד כתבו וז"ל אבל קשיא אמאי תני זה הכלל הא לא שייך לרישא דהוי מה שטענו לא הודה לו [ולמאן דמוקי לה במנורה של חוליות] ניחא דברישא אפילו של חוליות פטור אע"ג דהודה לו מה שטענו דבעינן דבר שבמדה כו' עכ"ל וכתב מרן. וז"ל משמע דלמסקנא ישאר הקושיא וק"ל הא גם למסקנא ניחא דו"ל דהברייתא נקטה פסקי דינין מה שהם בכל גווני דברישא מנורה גדולה פטור אף בחוליות ומשום דבר שבמדה וסיפא דעשרה חייב אף באינה חוליות דיכול לגוררה אבל אזור לא נקט דלא שייכא בכל גווני רק בדלייפי עכ"ל ואולי נאמר דמטרת כוונת התוספות הוא למה שכתבו בסוף הדיבור וז"ל והשתא ניחא נמי דמייתי בזה הכלל בית זה מלא דלבית סתם לא איצטריך דמרישא שמעינן לה כיון דלא הויא דבר שבמדה עכ"ל וזה לא ניחא אלא למאי דלא מצאו תלמודין בתחלה מקום לדברי הברייתא רק במנורה של חוליות ואז הוכרח לן לומר ע"כ דהתנא לא נחית בזה לאשמעינן דין דמין הטענה

כמש"ל. רק דין דדבר שבמדה אלא דמה לי בית ומה לי מנורה וא"כ ממילא לבית סתם לא איצטריך לן זה הכלל דמרישא שמעינן לה משא"כ לפי מאי דמתרץ ר' אבא בר ממל דשאני מנורה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על חמש ליטרין (אבל במנורה גדולה וקטנה ליכא למימר הכי וגם באזור ליכא למימר חתך הימנה שהרי ראשיה ניכרין) א"כ כיון דיש מקום לדברי התנא גם בלא מנורה של חוליות חוזר וניעור מה שכתבנו לעיל בדעת תלמודין דכיון דנקט דין דמנורה ולא כמו שנקטה מתני' משמע לתלמודין דקמשמע לן דין דמין הטענה. וא"כ לדידיה שפיר הקשו התוס' דהא מיבעי לן זה הכלל לבית סתם דמניין נדע קודם זה הכלל דבעינן דבר שבמדה ולפי זה יש מקום קצת גם לתחלת דבריהם שהקשו התוס' ז"ל אמאי תני זה הכלל הא לא שיך לרישא דהוי מה שטענו לא הודה לו ועי':

דף מח.

איתמר שתי כתי עדים המכחישות זו את זו א"ר הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי ל"ל מתיב רב הונא בר יהודה אחד אומר גבוה שתי מרדעות ואחד אומר שלש עדותן קיימת (גבי קידוש החודש שהיו בודקין אותן כמה היה גבוה מן הקרקע למראה עיניהם) אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן בטילה ומצטרפין לעדות אחרת מאי לאו לעדות ממון (ותיובתא דרב חסדא) [אמר רבא הוא ואחר מצטרפין לעדות אחרת] של ר"ח דהוי להו תרי וחד ואין דבריו של אחד במקום שנים וכתב מרן וז"ל קשה לי רבא לשיטתיה דס"ל בסנהדרין (דף כ"ז א') דרע לשמים כשר להעיד דאינו רע לעדות א"כ לעדות ממון מצטרפין דהא בעדותן על הלבנה אינן רק רע לשמים ועיין עכ"ל ור"ל דא"כ מדוע נחית רבא לתרץ דמצטרפין לעדות ר"ח הלא לדידיה ניחא בלאו הכי. אך אולי נאמר דאף דזה ניחא ליה הא דכשר לממון מ"מ הא סתמא תנן ומצטרפין לעדות אחרת וא"כ הוי בכלל גם לעדות החודש דכשר ולזה ודאי דראוי להיות פסול לרב חסדא ולכך מוקים לה דמצטרף עם עד אחר ואז ממילא נשאר הוא בכשרותו והשני נפסל ואף דלרב חסדא הקשו מאי לאו לעדות ממון הייינו משום דרב חסדא איירי בממון ולפי מה דקי"ל כאביי תקשי טפי מממון אבל לרבא היה קשה איך נאמינהו לעדות החודש ולפי תירוצו דרבא ניחא לרב חסדא גם אם יסבור כאביי ועי' בתוס' ר"ה (כ"ד א') ד"ה אבל שכתבו ג"כ וז"ל אבל למ"ד בהרי סהדי שקרא ל"ל היאך מצטרפין לשום עדות אפילו לעדות החודש כו' עכ"ל ועי':

עבודה זרה

דף ח.

א"ר חייא בר אשי אמר רב אפ"י שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה] אם יש לו חולה בתוך ביתו אומר בברכת חולים ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים. וכתב מרן וז"ל עי' תענית (י"ד ב') רש"י ד"ה בשומע תפלה וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתב רש"י על הא דשלחו לו בני ניטה לרבי כגון אנן דאפילו בתקופת תמוז בעינן מיטרא היכי נעביד כיחידים דמינן ובשומע תפלה או כרבים דמינן ובברכת השנים. שלח להו כיחידים דמיתו ובשומע תפלה וכתב רש"י ד"ה ובשומע תפלה אמרינן לשאילת מטר כיחיד השואל צרכיו בשומע תפלה דהא דאמרינן שאלה בברכת השנים אפילו ביחיד משום דזמן ציבור הוא אבל במילתא אחריתי דהוי ליחיד ולא לציבור כהכא דבתקופת תמוז לאו זמן שאילת ציבור הוא בשומע תפלה הוא דמדכר ליה ולא בברכת השנים כדאמרינן במס' עבודת כוכבים (דף ח') ובברכות (דף ל"א) אם היה לו חולה בתוך ביתו מזכיר עליו בברכת החולים ולבסוף מוקמינן והלכתא בשומע תפלה כך שמעתי עכ"ל הרי דכתב שם נגד דברי תלמודין דהכא דאין כאן מי שחולק ע"ז אך אולי נאמר דכוונת רש"י ז"ל התם כן הוא דמה שכתב אבל במילתא אחריתי דהוי ליחיד ולא לציבור ר"ל דבר שלציבור רעה הוא כהכא דבתקופת תמוז לא זמן שאילת ציבור הוא בשומע תפלה הוא דמדכר ליה ולא בברכת השנים כדאמרי' במסכת עבודת כוכבים אם היה לו חולה בתוך ביתו מזכיר עליו בברכת החולים ור"ל למה שסיימו עוד הכא ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים אבל התם כיון דהוי דבר שנגד חפץ הציבור לכן לא יוכל לומר בברכת השנים שהוא מקום קבוע לבקשת הציבור דלא דמי לפרנסה דמזכיר בברכת השנים משום דף רנסה לאו רעה הוא לגבייהו ומה שמסיים ולבסוף מוקמינן והלכתא בשומע תפלה. על אוקימתת תלמודין דתענית קאי דהעלו שם להדיא כרב ששת דהלכתא בשומע תפלה ועל מה שמחלק שם בין דבר שהוא גם צורך ציבור ובין בקשת גשמים בתקופת תמוז מסיק רש"י ז"ל לבסוף וכך שמעתי ועי':

דף כח.

והא רבי אבהו דאדם חשוב הוה [ורמא ליה] יעקב מינאה סמא אשקיה ואי לא רי אמי ורבי אסי דלחכוה לשקיה פסקיה לשקיה. וכתב מרן וז"ל עיין מגילה (כ"ג א') תוס' ד"ה אמר יעקב וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתבו התוס' וז"ל אמר יעקב מצעה גרסינן (ולא מינאה) שאם היה מין לא היה מזכירו יעקב דהא כתיב שם רשעים ירקב עכ"ל. והלא

הכא מזכירו בשמו אך אולי נאמר בזה דכוונת התוס' ז"ל שם דלא היה מזכירו בדבר תורה בשמו דהתם מזכירו בדבר, תורה הני ששה דיה"כ כנגד מי וכמו שאמרו בסנהדרין על הא דכתיב (במלאכי ב') יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה גו' ופירשו בתלמודין שם לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים אבל להזכיר סתם בשם רשע הלא הרבה רשעים נזכרו גם בתורה ובדברי הנביאים ולענין לקרוא שם בשם רשע אם גם צדיקים נקראו בשם זה מותר וכמ"ש התוס' במסכת יומא (ל"ח ב') ד"ה דלא עי"ש:

דף מ.

[תוס' ד"ה מחלוקת בצירן] כתבו וז"ל וא"ת והא צירן נמי איסור דאורייתא כדאמרינן הטמאים לרבות [צירן ורוטבן] בחולין (קי"ב) כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל ועיין בתוספות שם וצ"ע עכ"ל והוא דשם כתבו התוס' בד"ה הטמאין לאסור צירן וז"ל דרשה גמורה היא גבי שרצים ובהמה חוץ מגבי דגים כדף רישית פ' גיד הנשה כו' עכ"ל וכן כתבו בהדיא גם התם בפ' ג"ה (צ"ט ב') דציר דגים הוי רק דרבנן והאריכו בזה ע"ש. אך אולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דלא ליסתרו אהדדי דהן אמת אם היה ידוע לנו בבירור דאין כאן שום שרץ המים אלא דגים טמאים לחודייהו לא הוי איסור צירן רק מדרבנן וכמו שכתבו התוס' שם אבל הכא כיון דאין ראש ושדרה ניכר א"כ אולי איכא הכא גם שרץ המים ובשרץ המים יש ארבע מלקיות כמו שאמר אביי בעירובין (כ"ח א') אכל פוטיתא לוקה ארבע משום שהמה בכלל שרץ הארץ ובשרצים אסור צירן מדאורייתא וכמו שכתבו התוספות להדיא בשני המקומות שם דבשרצים אסור מדאורייתא צירן ורוטבן ועי':

דף מב:

איתיביה ר"ל לר' יוחנן קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין כו' עד אא"ב דאייתי עצים מעלמא היינו דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן [ולא מועלין מדאורייתא] וכתב מרן וז"ל עיין מעילה (ג' א') ושם (י"א ב') תוס' ד"ה תורין וצ"ע עכ"ל אם כוונתו דשם (י"א ב') כתבו התוס' דליכא מעילה מדרבנן עי"ש ושם (ג' א') מוכח ג"כ כהכא דיש מעילה מדרבנן מהא דתנן דיש מעילה בחטאת המתה והיינו ודאי מדרבנן כדף ירש"י שם אולי נאמר בזה דהתוס' שם כתבו כן אליבא דרב יוסף דאמר בריש מעילה (ב' ב') דמי איכא מעילה מדרבנן ולכאורה הוא אינו סובר כדעת עולא דאמר שם משמיה דר"י דיש מעילה בכל הקדשים שמתו דהלא רבה השיב לו כן נראה דרב יוסף לא הודה לו בזה וא"כ גם מהא דאמר ר"ל הכא לא מועלין מדאורייתא לא תקשי כל כך להתוס' דאולי רשב"ל כרבה ס"ל דיש מעילה אבל אין כן לדעת רב יוסף והא דממתני' דחטאת המתה המובא שם מוכח דיש מעילה מדרבנן כבר כתבו

התוס' במנחות (נ"ב א') ד"ה גזרו וז"ל ומיהו תימא קצת אמאי לא מייתי מתני' דמייתי מינה סייעתא לעולא הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום כשהיא מתה כיון שנהנה כל שהוא מעל ושמא להכי לא מייתי לה דדילמא היינו דוקא חטאת הואיל ולכפרה אתא לא בדילי מינה ותיקין רבנן מעילה טפי כו' עכ"ל וא"כ גם להתוס' ז"ל דמעילה (י"א ב') נאמר דלא באו לאפוקי מעילה מדרבנן רק בשאר דברים לבד מחטאת מטעמא דדבריהם במנחות דעיקר דבריהם הוי אליבא דרב יוסף ובדבר שרב יוסף הוכרח להודות בזה לא איירו כלל ועי':

דף סב.

[תוס' ד"ה נמצא זה] בסוף הדיבור כתבו וז"ל ואע"פ שאמרנו שאסור לפרוע חובו מפירות שביעית משום דלאו לאכלה הוא מ"מ לקדש אשה מותר אע"ג דלאו לאכלה הוא כדאמרינן בפרק האיש מקדש מעשה באחר שקידש חמש נשים בכלכלה של שביעית ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות הא אחרות מקודשות וטעמא [דמשום פריה ורביה אקילו] בה רבנן ומיהו יש לדחות דהתם דיעבד אבל לכתחלה אסור עכ"ל. וכתב מרן וז"ל להדיא איתא בירושלמי ספ"ק דשביעית אר"י זאת אומרת שאסור ליקח אשה מדמי שביעית וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהתם בירושלמי אמרו להדיא שאסור ליקח אשה מדמי שביעית והתוס' כתבו דמותר לקדש אשה בפירות שביעית ולכאורה יש מקום לחלק ביניהם דהא תנן בשביעית (פרק ח' מ"ז) דאחרון אחרון נתפס בשביעית והפרי עצמו אסור וכמפורש בברייתא המובא לעיל (נ"ד ב') כיצד לקח מפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בבשר דגים יצאו בשר ונכנסו דגים וכן לעולם. ולכן אם מקדש אשה בפירות שביעית אף דלא שייך להכניס האשה בקדושת שביעית מ"מ לפחות לא הוציא שום דבר מקדושת שביעית דהלא הפרי נשארה בקדושתה משא"כ אם מקדש אשה בדמי שביעית הלא מוציא המעות מקדושתייהו כדין כל דבר הנקנה בפירות שביעית שכשמחליף עוד הפעם יוצא הדבר מקדושתייהו רק שנתפס דבר אחר במקומו והכא באשה הא לא שייך דנתפס בה קדושת שביעית ע"כ לקדש בדמי שביעית אסור כהירושלמי שם אבל בפירות שביעית ממש כמתני' דקדושין בזה שפיר כתבו התוס' דמותר לכתחלה לקדש ועי':

דף סו:

[תוס' ד"ה אביי אמר] כתבו וז"ל ואי כשתיה חשיב [הו"ל שותה תרומה טמאה שבמיתה] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא שותה תרומה טמאה הוא בעשה ובטומאת הגוף

ועל תרומה טהורה הוא דהוי במיתה וצע"ג וכן צ"ע על רש"י בכורות (י"ב ב') עכ"ל. עי' בחידושנו למס' גיטין (נ"ד ב') מש"כ בזה בדעת רש"י בעז"ה:

הוריות

דף ד.

[רש"י ד"ה השתחוואה בפשוט ידים] ורגלים כדכתיב וישתחו אפים ארצה עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' מגילה (כ"ב ב') וצע"ק עכ"ל והוא דאיתא שם ת"ר קידה על אפים שנאמר ותקד בת שבע אפים ארץ כו' השתחוואה זו פישוט ידים ורגלים שנאמר הבא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה הרי להדיא שהביא תלמודין קרא אחרינא ודלא כרש"י ז"ל אך אולי נאמר בזה דהתוס' ז"ל שם ובשבועות (ט"ז ב') הקשו וז"ל תימא השתחוואה נמי אשכחן על אפים דכתיב ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה אפים ארץ ישתחוו לך ויקד וישתחו לאפיו. וי"ל דמגמ' אית לן קידה על אפים ומייתי דאשכחן נמי בקרא הכי עכ"ל. ולכן נאמר דקרא זה דמייתי רש"י הוא קרא הראשון שבתורה דכתיב ביה אצל השתחוואה ארצה ושפיר הביאו רש"י ז"ל. רק דהתנא השמיטו משום דתקשי לדידיה מיניה וביה הא בקרא זה מבואר דהשתחוואה על אפים ולמה א"כ אמר דרק קידה על אפים ולא השתחוואה והתנא לא רצה להאריך כ"כ וליישב זאת. לכן תפס טפי קרא דהבוא נבוא ושם לא נזכר אפים משא"כ רש"י ז"ל דלא איירי כלל מקידה ומעל אפים ורק דהשהחוואה הוא בפישוט ידים ורגלים הפס קרא הראשון שבתורה דאשכחן ביה דהשהתחוואה בפישוט ידים ורגלים ועי':

זבחים

דף י.

ואימא דבר הבא בנדר ובנדבה לייתי ולא לירצי אשם ארצויי נמי לירצי. אמר אביי אשם דמירצי לא מצית אמרת ק"ו מעולה ומה עולה שאינה מכפרה אינה מרצה אשם שמכפר אינו דין שאינו מרצה מה לעולה שכן כליל שלמים יוכיחו [מה לשלמים שכן טעונין נסכין] ותנופת חזה ושוק עולה תוכיח וחזר הדין כו' ופריך מה להצד השוה שבהן שכן ישנו בציבור וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא גם עולה צריכה נסכים ואי דעולת עוף יוכיח א"כ איך פרכינן עלה מה לעולה שישנה בציבור הא עולת עוף אינה בציבור ואי דשם עולה איתא בציבור הכי נמי נימא דשם עולה טעונה נסכים וצריך עיון עכ"ל ואולי נאמר בדעת תלמודין דבאמת לא אמרינן שם עולה תוכיח לכלול גם עולת העוף ורק איירו

בעולת בהמה לבדה ובעולת בהמה בעצמה מצינו שאינה טעונה נסכים והוא בעולת גר בשעה שמתגייר דצריך להביא קן אחד מתורים או מבני יונה או עולת בהמה כמבואר בתלמודין כריתות (ח' ט') וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בפ"א ממחוסרי כפרה ה"ד וז"ל שקרבנו של גר עולת בהמה או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן עולה עכ"ל ושם בתלמודין בכריתות למד זה רבי מדכתיב ככם כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם אף הם לא יכנסו אלא במילה וטבילה והרצאת דם וכיון דלמדים אנו מקבלת התורה ממילא לא בעינן נסכים דהתם לא מצינו קרא שמצריך נסכים ור' ישמעאל סבירא ליה לקמן (קי"א א') דלא קרבו כלל נסכים במדבר ואף לר"ע הלא אין זה רק לאחר מתן תורה דנצטוו על נסכים משא"כ התם דהוי קודם קבלת התורה ואין לומר דון מינה דצריך עולה ואוקי באתרה דצריך גם נסכים כיון דכל העולות טעונין נסכים דהא אמר רב פפא במנחות (ס"ב ב') דרבי ורבנן סברי דון מינה ומינה ואף דהתוס' שם כתבו דלא אמר רב פפא כן רק קודם ששמעה להההיא דסוף כל התדיר דמסקינן שם דרבי סבר דון מינה ואוקי באתרא דרב פפא אמר התם בהדיא אי תניא תניא. מ"מ מתלמודין דף סחים (ל"ג) דזכרו התוס' שם משמע דגם דעת רבה כן הוא דרבי סבר דון מינה ומינה דאמרינן שם אליביה דרבי דגמר חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית ואף דלדברי התוס' שם ד"ה ומינה עדיין אין הכרח כ"כ מ"מ אין' הכרח גם להיפך ובפרט הכא דכתיב להדיא ככם כאבותיכם אפשר דהכל מודין דדון מינה ומינה דבהדיא פירש לך הכתוב שיהיו שוין כאחד ואולי נאמר עוד דבדבר שלמדין מקודם מתן תורה לא אמרינן דון מינה ואוקי באתרה ועי':

דף י:

שם ע"ב תוס' ד"ה הגה"ה כו' ואין לחוש אי קאי קרא אהילכתא כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' נזיר (ס"א ב') תוס' ד"ה ואימא וצע"ק עכ"ל עיין שם בנזיר מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף יד.

א"ר יוסי בר חנינא מודה היה ר"ש לפסול (את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו) מקל וחומר ומה שלא לשמן שהוכשרו בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו שפוסל בשלמים אינו דין שיפסול בחטאת. וכתבו [תוס' ד"ה ומה שלא לשמן כו'] וז"ל תימא מה לשלא לשמן שכן נוהג בד' עבודות תאמר בחוץ לזמנו כאינו נוהג אלא בזריקה כו' וי"ל דאי הוה פריך הכי הוה עביד ק"ו משינוי בעלים דהוי כפיגול בזריקה ומיהו קשה מה לשינוי בעלים שכן פוסל בזביחה בפסח [או בזריקה לחודיה] וי"ל דשלא לשמן יוכיח וילפינן במה

הצד משנוי קודש ושנוי בעלים עכ"ל. וכתב מרן וז"ל היינו דבשינוי בעלים פוסל בזורק לשם אחרים אבל בפיגול אינו פוסל אלא במחשב ע"מ לאכול או להקטיר למחר אבל לא בזורק בשביל מחר. אבל קשה דמה תירצו דשלא לשמן יוכיח הא בשלא לשמן ג"כ הכי הוא דף וסל בזורק לשם עולה וא"כ פרכינן מה להנך שפוסלים בזריקה לחודיה. אח"ז מצאתי שעמד בזה בצ"ק ותירוצו אינו מובן עי"ש עכ"ל ואולי נאמר דמש"כ התוס' דשינוי בעלים פוסל בזריקה לחודיה ר"ל דמה שמעורב בעבודות דקודם זריקה שום מחשבה אחרת לא מפקיע מכל מה דאיתא בשינוי בעלים כמו שמפקיע מכרת דאיתא בחוץ לזמנו דהתם גם אם חישב בזריקה מחשבת חוץ לזמנו מ"מ אם חשב בתחלה בשחיטה או בקבלה והולכה מחשבה אחרת מפקעת מידי פיגול משא"כ בשינוי בעלים אך אם היה פסול דשינוי בעלים פוסלת בכל הד' עבודות אז לא היה נחשב לחומרא מה דלא חיישינן למחשבה אחרת דהדין נותן כן כיון דכל חדא עבודה נחשבת בפני עצמה ואינו תולה בחבירו אבל השתא דלא פסלה רק בזריקה כמחשבת חוץ לזמנו ועכ"ז לא חיישינן למחשבה אחרת זה נחשב לחומרא וע"ז אמרו שלא לשמן יוכיח דהתם לא מצינו חומרא זו וכמ"ש ועי':

דף לג.

[תוס' ד"ה סמיכת] אשם מצורע לאו דאורייתא כתבו בתוך הדיבור וז"ל והא דתנן בפרק כל המנחות באות רש"א כו' אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חי ואין בו תנופה שחוט לאו משום שתהא סמיכה דאורייתא רק מדרבנן היא) והא דף ריך בגמרא ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט מק"ו ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין תנופה שחוט כו' [לא שייך למפרך מה לשלמי יחיד שכן טעונין סמיכה [מדאורייתא כיון דמתנופה אתנופה עביד ק"ו ומיהו קשה דף ריך התם ויהיו שלמי ציבור טעונין סמיכה מק"ו ומה שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים טעונין סמיכה כו' אמאי לא קאמר אשם מצורע יוכיח שטעון תנופה חיים ואין טעון סמיכה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא בזה י"ל שלמי ציבור יוכיחו דאין טעונין סמיכה ומ"מ טעונין תנופה שחוט גם מ"ש אח"כ ומיהו קשה כו' אמאי לא קאמר אשם מצורע יוכיח הא י"ל מה לאשם מצורע דאין טעון תנופה שחוט משא"כ שלמי ציבור דטעונים תנופה שחוט וגם הא יש למנקט הק"ו הכי מה שלמי יחיד דלא טעונין תנופה רק פעם אחד צריך סמיכה שלמי צבור דטעונין ב"פ תנופה לכ"ש דטעונים סמיכה וליכא יוכיח כלל מאשם מצורע דהא התם לא טעון תנופה שתי פעמים עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דבתלמודין חולין (קט"ז א') אמרו דחדא מחדא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן חדא מתרתי אפילו כל

דהו פרכינן ולכן אם נעשה יוכיח משלמי ציבור שאין טעונים סמיכה וטעונים תנופה ע"ז נפרוך פרכא כל דהו דמה להצד השוה שבהן שכן שלמים נינהו. דומה למה דף ריך התם בחולין מה להצד השוה שבהן כן גדולי קרקע אף שאין בזה שים חומרא ומה שהקשה מרן על התוס' ז"ל (שהקשו אמאי לא קאמר התם אשם מצורע יוכיח כו') הא יש לומר מה לאשם מצורע (דע"כ לא בעי סמיכה) משום דאין טעין תנופה שחוט משא"כ שלמי ציבור דטעונים תנופה שחוט אולי נאמר ע"ז דף שוט להו להתוס' ז"ל דבתנופת השחוטים אין בזה חומרא כ"כ להוכיח על סמיכה דהלא גם בדבר שאינם בע"ח כלל ולית בהו סמיכה מ"מ בעינן תנופה כגון בעומר דכתיב והניף את העומר ובביכורים בעינן שתי תנופות כדתנן בפרק ג' דבכורים מ"ו ועי"ש בתוי"ט וכן כל המנחות טעונין תנופה ועכ"ז אין בהם סמיכה כלל ולכן מתנופה דלאחר שחיטה לא נרבה סמיכה ובזה יתורץ קצת לדעת התוס' גם מה שהוסיף מרן דיש למנקט הק"ו הכי מה שלמי יחיד דלא טעונין תנופה רק פעם אחד צריך סמיכה שלמי צבור דטעונין ב"פ תנופה לכ"ש דטעונים סמיכה כו' דחומר שני פעמים תנופה דנקט היינו עוד תנופה אחר שחיטה ומתנופה זאת לא נוכל ללמוד כלל וכמש"ל ועי':

דף לה.

[תוס' ד"ה פיגל בזבח] כו' ויש דוחקים כאן לפרש דהא דף יגל בשליל לא נתפגל הזבח משום דדרשינן בתו"כ בפ' צו גבי נותר הזבח פרט לשליל ולשליא [וע"כ שייך נותר בשליל] כדאיתא בתמורה בפרק כיצד מערימין גבי שליל שבחטאת דאין נאכל אלא ליום ולילה הילכך אם אינו ענין לנותר תנהו ענין למחשבת נותר כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא להדיא קתני בברייתא דשמעתין ואין חייבין עליהן משום נותר. והרמב"ם פסק דחייב משום נותר ומצאתי במרכבת המשנה דתירץ דס"ל להרמב"ם דבמה דאמר רבא אף אנן נמי תנינא וכו' הא שליל ושליא חייבין ה"ה דחייב משים נותר וטמא. ומוכח דמתניתין פליג אברייתא אבל התוס' בשמעתין ד"ה הא שליל כתבו דלא פליגי כלום גם אם נימא כך למאי הוצרך לדחוק ברייתא דת"כ הא יש לומר דהך ברייתא סברא כתנא דברייתא דסוגיין דאין חייבין משום נותר וגם פשטא דדברי תוס' משמע דא"א לומר כלל דליכא חיוב בנותר ולא הזכירו כלל מברייתא דסוגיין וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' דודאי לא יפלא מהם דבר שמבואר בסוגייתן לקמן ע"ב רק דמחלקי בין כרת ובין איסורא וכמו שכתב הרמב"ם פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה כ"ב וז"ל זבח שנתפגל או שנותר לאחר זמנו ואכל ממנו מן העור או מן המרק כו' אינו חייב כרת וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן כשר אינו חייב כרת אבל היו

מכין אותו מכת מרדות עכ"ל והמ"ל שם הלכה ח' מסתפק עוד דהא שכתב דרק מכין אותו מכת מרדות הוא דוקא בטמא אבל באכל נותר מאלו חייב מלקות ארבעים ולא סגי ליה במכת מרדות משום פסולי המוקדשין שהוא מוזהר בו מלא תאכל כל תועבה עי"ש. וא"כ שפיר כתבו התוס' והביאו ראיה דע"כ שייך איסור נותר בשליל מתמורה ולא זכרו לסוגייתן משום דבסוגייתן מיירי לענין כרת כמו שאמרו בהדיא ואין חייבין עליהן משום נותר אבל בתמורה איירי רק באיסורא לחודיה וכמו שאמרו שם דאין נאכל אלא ליום ולילה וע"ז דקדקו התוס' ז"ל מהתו"כ דשם משמע דלא שייך כלל גם לא איסור נותר בשליל כיון דנתמעט שאינו בכלל זבח לכן חילקו בין אם פיגל בזבח ובין אם פיגל בשליל דכיון דרק מחשבה לבדה היה בשליל אזי אין כאן אף איסורא בעלמא וכיוצא בזה כתב גם הרמב"ם פרק י"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ח' וז"ל וכן אם חישב לאכול או להקטיר מן העור ומן העצמות והגידין והמרק או האלל וכיוצא בהם בין במחשבת זמן בין במחשבת מקום הזבח כשר עכ"ל הרי להדיא דבנותר ממש מחלקינן דאף דאין כרת באילו מ"מ לוקה מכת מרדות או מלקות ארבעים וכמש"ל ובמחשבה הזבח כשר ממש ועי':

דף מה:

[תוס' ד"ה אבל העצים כו'] כתבו בסה"ד ש וזה אין להקשות למ"ד אין איסור חל על איסור במוקדשים א"כ [למה לי קרא בדם למעוטי מנותר וטמא] דיש לומר דאיצטריך לאם הביא שתי שערות אח"כ דהוי כבת אחת כדף רישנא עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא התוס' כתבו כמה פעמים דדם שבישלו אינו עובר עי' חולין (ק"ט א') א"כ צריך קרא לבישל הדם דף קע איסור דם דמ"מ אינו חייב משום נותר וטמא עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה מה שכתב מרן בשם התוס' הוא מימרא דר' חנינא אמר זעירא במנחות (כ"א א') ושם לא הביא שום ראיה מקרא לזה ורק ברש"י שם ד"ה שבישלו מבואר הטעם משום דנפיק מתורת דם. וא"כ לא איצטריך לן כ"כ קרא לזה למעוטי דכמו דיודעין אנו שאינו כלל דם לחייב משום אוכל דם כ"כ נודע דאין חייבין עליו משום נותר וטמא דהאם נאמר כשיוצא מתורת דם נכנסו לתורת בשר ועי':

דף מו.

ותלתא קראי בדם ל"ל חד למעוטי ממעילה וחד מנותר וחד מטומאה וכתבו [תוס' ד"ה חד] למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה וז"ל תימא לנותר וטומאה סגי ליה בחד מיעוט דילפינן מהדדי חילול חילול ואף לקולא] כדלעיל גבי קדשי עובדי כוכבים (דממעטינן קדשי עו"ג מנותר לעיל (מ"ה א') חילול חילול מטומאה) כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי'

קדושין (ג' א') תוס' ד"ה ואשה וצ"ע עכ"ל והוא דשם בסוף הדיבור כתבו וז"ל דכה"ג אמרינן בפרק כל הבשר תלתא קראי כתיבי בדם חד לאפוקי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד מטומאה ובפ' ב"ש יליף נותר חילול חילול מטומאה וא"כ אמאי צריכי תרי קראי חד לנותר וחד לטומאה אלא לאו שום דלא נאמר גז"ש לחילול חילול אלא להחמיר עכ"ל הרי להדיא דכתבו שם היפך מדבריהם דהכא וגם נגד תלמודין שהביאו הכא. ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהכא נחתו ליישב אליבא דר"ש דהוא איירי במתני' ומשמע להדיא דמודה דבדם אין, בו משום נותר וטמא ולעיל (מ"ה א') סובר קדשי עו"ג אין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ולמדין חילול חילול מטומאה אף להקל וא"כ תרי קראי בטומאה ונותר ל"ל לדידיה ולכן לר"ש מוכרחים לתרץ כתירוצם דהכא אף דלא מרווח כ"כ אבל לר' יוסי דחולק במתנ' ומחייב בקדשי עו"ג וקיי"ל כוותיה כמו שאמרו בעירובין (מ"ו ב') ר"ש ור' יוסי הלכה כר' יוסי. וכן למאי דגרסינן במשנה ר"מ במקום ר"ש מ"מ גם ר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי כתלמודין דעירובין שם דר' יוסי נימוקו עמו לדידיה יש לומר טפי דחילול חילול למדים אנו להחמיר ולא להקל וכמו שכתבו התוספות בקידושין שם ועי':

דף נז:

תוס' [ד"ה היינו דכתיב] כתבו בתיך הדיבור וז"ל [משום דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (נ' א') תוס' ד"ה אמר וצ"ע עכ"ל אם כוונת מרן דהתם דחו התוס' דמכאן אין ראיה דדבר הלמד בג"ש בקדשים חוזר ומלמד בהיקש שכתבו שם וז"ל וי"ל דתרומת מעשר דהתם חולין הוא כדקאמר הכא מעשר דגן חולין הוא כו' עכ"ל אולי נאמר דהלא הכא כתבו התוס' א"נ משום דתרומת מעשר חולין הוא וא"כ אפשר דבתירוץ הראשון דהכא כוונו רק לרבינא דסובר התם דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש. ולמר זוטרא דהתם באמת אינו מוכרח מהכא משום דתרומת מעשר חולין הוא וכמ"ש גם הכא בא"נ והא"נ זה הוי לדעת מר זוטרא. ועי':

דף נח:

[תוס' ד"ה הא מני] ר"י הגלילי היא כו' וא"ת דמשמע הכא דמאן דלית ליה כוליה מזבח בצפון קאי הוי כיור בין אוהל מועד ובין המזבח ובתוספתא פ"ק דכלים איתא נכנסים בין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים ורגלים וחכ"א אין נכנסין [ושמא סבר להו] כר"מ דאמר נכנסין עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא ר' יוסי ס"ל בשמעתין דכולה מזבח בצפון ואפ"ה ס"ל במתני' ספ"א דכלים דאין נכנסין שלא רחוץ בין אולם ולמזבח וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' דף לוגתת ר"מ וחכמים בתוספתא הא הוי רק אם נכנסין בין האולם

ולמזבח ממש משא"כ בלאו בין ממש רק משוך כלפי צפון נגד בין האולם דמקרי בסוגיין בבין האולם לא שמענו להו דף ליגי בזה וזהו שהקשו רק למאן דלית ליה דכוליה מזבח בצפון קאי והכיור היה נתון בנתים ממש א"כ איך נכנסין שם לרחוץ ידיהם ורגליהם מן הכיור הא קודם רחיצה אין רשאין ליכנס שם כלל משא"כ למאן דסובר כוליה מזבח בצפון קאי וא"כ היה הכיור משוך ועומד רק בבין האולם ולמזבח ולא בין ממש שפיר יכולים כנוס לרחוץ ידיהם ורגליהם מן הכיור ולא תקשה לר"י. ועי':

דף סא.

[תוס' ד"ה קודם] שיעמידו המשכן (כשרים קדשים שנשחטו) כתבו וז"ל פרש"י לאו דוקא קודם כו' [וגם אין לומר דקודם שפירקו] המשכן כלל שחטו וזרקו את הדם ואחרי כן פירקוהו ושינו הסדר בשעת חנייה והעמידו המזבח וקלעי החצר תחלה וקאמר בשמעתא דקודם שיעמידו קרשי המשכן יאכלו קדשי קדשים דהלא מיד שפירקוהו [נפסלו ביוצא הקדשי קדשים] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא גם בקדשים קלים כה"ג פסול מאכילה כיון דבשעת סילוק מסעות הוי פגם מזבח ואדחי מאכילה ואינו חוזר ונראה כמ"ש תוס' בדיבור הסמוך ד"ה לאחר ובד"ה אע"פ עכ"ל. ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דאף דס"ל כן להלכה עכ"ז עדיין לא יוכרח בזה לדחות גירסת תלמודין דקודם שיעמידו לוים את המשכן (דדחוק טפי לומר דלאו דוקא הוא). דאף דר' ירמיה לעיל (ס' ב') מדמה פגימת המזבח וסילוק משעות להדדי. מ"מ הא רבינא דהכא מדחי דברי ר' ירמיה כמו שאמר אידי ואידי בקדשים קלים כו' ואב"א הא והא בקדשי קדשים ומאי בשני מקומות קודם שיעמידו לוים את המשכן ולאחר שיפרקו לוים את המשכן ולכן אין לדחות פשטיות גירסא זו ופירושה משום דגם בקדשים קלים מפסלו מפגימת המזבח דאולי אינו כן דסובר דלאו כפגם נחשב ולכן הקשו התוס' מהא דמיפסלי ביוצא לכ"ע. ועי':

דף סג.

תוס' [ד"ה מה חטאת] כתבו בסוף הדיבור וז"ל [ור"ת גריס מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן כו'] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לעיל (כ"ד ב') יד יד לקמיצה וצ"ע עכ"ל והוא דאמר רבא שם דעל בהן ידו דכתיב במצורע עשיר דקרא יתירא הוא אתא למגמר בג"ש דיד יד דבעינן בקמיצה שתהא בימין ואיך נלמוד הכא לדעת ר"ת מחטאת דמה חטאת טעונה ימין אך אולי נאמר בכוונת ר"ת דלא על קמיצה עצמה קאי דזה בודאי ידעינן מיד יד דכתיב וימלא כפו ממנה וכפרש"י התם דזהו הוי קמיצה ממש והכא בהלכת הקומץ והקטרתו קאי דגם לזה בעינן ימין כחטאת דכל עבודתו בימין כידוע. ועי':

דף ע.

אלא אמר רבא התורה אמרה יבוא איסור נבילה ויחול על איסור חלב יבוא איסור טריפה ויחול על איסור חלב וכתבו [תוס' ד"ה יבוא] איסור נבילה ויחול על איסור חלב וז"ל תימא [למאן דאית ליה איסור מוסיף] ל"ל קראי כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי מה מוסיף יש בנבילה על חלב דהוא רק כולל ואי דנאסר לגבוה הא בבהמה בעלת מום דלא חזי לגבות הוי רק כולל עכ"ל ואולי נאמר דאיסור מוסיף הוי כשנתנבלה דהא כשיכניס אותה לפנים יתחייב כרת על הכנסתו וכסתמא דתלמודין סוף עירובין (ק"ד ב') דהמכניס שרץ עצמו למקדש חייב ועי"ש וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ג מהלכות ביאת מקדש הט"ז. וא"כ מוסיף ממש הוי כשנתנבלה וכמו דמקרי מוסיף בבהמה תמימה משום דנאסרה לגבוה להקריב. כן גם זה אתוסף איסור על המכניסו. ועי':

שם ור"מ (דאמר עוף שחיטתו מטהרת טריפתו) האי טריפה מאי עביד ליה כו' חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים וחד למעוטי עוף טמא וכתבו [תוס' ד"ה וחד] למעוטי עיף טמא וז"ל הא דלא נפקא ליה לר"מ מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה משום [דר"מ לטעמיה] דאית ליה איסור חל על איסור עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא מצינו רק לר"מ בברייתות דס"ל איסור כולל ומוסיף ואיסור ב"א משא"כ בנבילה על עוף טמא עכ"ל ואולי נאמר דגם כוונת התוס' הוי לאיסור בת אחת וכמש"כ לעיל (מ"ה ב') ד"ה אבל דמשכחת לה איסור טומאה ומעילה בבת אחת כגון שהביא שתי שערות אח"כ כדאשכחן ביבמות (ל"ג א'). וכמו שמובא בחדושנו לעיל שם. ועי':

דף עח.

אמר ר"ל הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ש"מ תלת ש"מ איסורין מבטלין זא"ז [וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא] כו' וכתב מרן וז"ל קשה לי למה שכתבו תוס' חולין (צ"ט) בשם הר"י דאורליינו"ש דאף אם טעם כעיקר דאורייתא מ"מ לא לקי דהוי רק עשה וא"כ הכא דמיירי לענין מלקות שפיר אמרינן דבטל ולא נשאר רק עשה דטעם כעיקר עכ"ל ור"ל דאם כן איך מוכח מדברי ר"ל דלא הוי מדאורייתא ואולי נאמר בזה דטעם דהר"י דאורליינו"ש הוא משים דטעם כעיקר למדין אנו מגיעולי מדין והתם ליכא אלא עשה דתעבירו באש וא"כ אין זה רק היכא דאינו אלא טעם לבד אבל הכא דאיכא גם ממשות האיסור ונכלל בזה גם כדי אכילת פרס וכמו שפירש"י הכא הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה כזית מזה וכזית מזה ונתן לתוך פיו פטור ממלקות ואפילו התרו בו עכ"ל לא דמיא כלל לגיעולי מדין ואי הוי דאורייתא בודאי היו לוקין ע"ז גם להר"י דאורליינו"ש. ועי': שם [תוס' ד"ה

מתיב רבא כו'] וז"ל תימא דלא מקשי ליה [מכל התורה כולה דקי"ל טעם כעיקר] עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה. לי דמהיכן הו"מ להקשות ולהוכיח דטע"כ דאורייתא דלמא באמת הוי רק דרבנן וכן ס"ל לרש"י באמת לזה פריך מהא דיוצא ידי חובת מצה דמוכח דהוא דאורייתא עכ"ל ולפי מש"כ לעיל אולי נאמר דכוונת התוספות לכזית בכדי אכילת פרס דגם זה נכלל בטכ"ע. ובכזית בכדי אכילת פרס פשוט בפסחים ומ"ד ב') ובנזיר (ל"ו ב') דהוי דאורייתא לכ"ע דאמרו שם וכזית בכא"פ דאורייתא הוא א"ל אין ועי"ש:

שם [תוס' ד"ה אלא] כו' וז"ל ואין להקשות אהך דשמעתין מהא דאמר בערבי פסחים (קט"ו א') לא לכרוך אינש מצה ומרור בהדי הדדי דילמא אתי מרור דרבנן ומבטל למצה דאורייתא דהתם [חוזק המרירות הוא] דמבטל טעם מצה אבל אורז לא מבטל טעם דגן כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין בתוס' פסחים שם ד"ה אלא מברך. אתי מצה דרשות ומבטל למרור וצע"ק עכ"ל והוא דעל מה שאמרו שם בתלמודין דהשתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן מברך על אכילת מצה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל והדר אכיל צה ומרור בהדי הדדי בלא ברכה כתבו התוספות שם וז"ל ואם היה אוכל מצה בלא מרור תחלה כשהיה כורכן אח"כ אתי מצה דרשות ומבטל מרור דרבנן עכ"ל הרי להדיא דגם צה שאין בה חוזק מרירות מ"מ מבטל למרור אך אולי נאמר דכיון דכל חיוב מרור בזה"ז הוא מדרבנן חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וחששו מאוד לביטולו דלמא אתי לזלזולי ביה כמו שאמרו בכמה מקומות ומהם ריש מסכת ביצה משא"כ בדאורייתא לא גזרו כ"כ. ועי':

דף פט:

איבעיא להו דם חטאת ואיברי עולה איזה מהן קודם כו' ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה לדם עולה הוא דקדים לאיברי עולה לא קדים ודחי אדרבה מסיפא איברי עולה קודמין לאימורי חטאת לאימורי חטאת הוא דקדים לדם חטאת לא קדים אלא [מהא ליכא למשמע מינה] וכתב מרן וז"ל תמוה לי דילמא שניהם שוים דיכול להקדים למי שירצה ואין הדיוקים סותרים אהדדי וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר אף דיכול להיות כן דלא סתרי אהדדי מ"מ כיון דמצינו בהרבה מקומות בש"ס דרישא דוקא וסיפא אגב גררא נסבא וכן להיפך א"כ אין להוכיח מזה בבירור דשניהם שוים דאולי רישא דוקא או סיפא דוקא ועי':

דף צט.

[תוספות ד"ה מדבר המטמאני] כתבו וז"ל לכך נראה לפרש דמשכחת לה (טומאה דטמא בה לקודש אבל לא לתרומה) במעת לעת שבנדה דאמרינן פ"ק דנדה [לקודש אבל לא

לתרומה] כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עדיין יקשה למ"ד התם בין לקודש בין לתרומה עכ"ל לכאורה פשוט קצת דלא להקשות כוין מרן דהא תיכף לזה כתבו התוס' וז"ל א"נ בבגדי תרומה דמדרס לקודש כו' עכ"ל ומי יכריח לנו דתירוצם הראשין הוי לכ"ע כיון דזכרו להא דף "ק דנדה ושם איתא גם מ"ד החולק. ולדידיה מתוקמא כא"נ רק דמרן ז"ל נחית לאשמעינן דעדיין יקשה למ"ד השני וע"כ מוכרחים אנחנו גם לא"נ שבתוס' ועי':

דף קד:

בעי ר' ירמיה לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ובשעירים הנשרפים כו' ת"ש דתני לוי שאירע בהן פסול ביציאתן מאי לאו לינה ודחי [לא פסול טומאה ופסול יציאה]. וכתב מרן וז"ל הא דנקיט פסול יציאה דלמ"ד טומאה הותרה בציבור לא שייך טומאה וקשה לי דאיך נפרש מה דאמר לוי נפסל אחר זריקה שריפתו בעזרה מה פסול משכחת לה אם אין בו פסיל לינה ולא נשאר רק פסול יוצא וממילא הוי נפסל ביציאתו דשריפתו בבירה עכ"ל. ואולי נאמר דהפסול היה בלינת האימורין ללוי ולכן ישרפו בעזרה דכל בעיית ר' ירמיה לא הוי רק בלינת הבשר אבל בלינת האימורים לא מבעיא ליה דודאי פסול כמו שמוכרח להדיא מהא דף שט ליה מפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלין בהם משהוקדשו נשחטו הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה מאי לאו לינת בשר ודחי לא לינת אימורים וכמ"ש רש"י דבמידי דהקטרה ודאי פסיל לינה עכ"ל ועי':

דף קה.

בעא מיניה רבי אבא בר שמואל מרבי חייא ב"א נבלת עוף טהור לר"מ (דאמר כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך ראויה לטומאה וגם בחיים מטמאה) מהו שיטמא בכזית. דמחתא לארעא לא תבעי לך (דלא מטמאה בודאי שמא לא תכנס לבית הבליעה ולא יגיע לטומאה חמורה) דנקיט בפומיה לא תבעי לך (דמטמאה בודאי דהא הגיע לטומאה חמורה) כי תיבעי לך דנקיט ליה בידיה מחוסר קריבה כמחוסר מעשה דמי או לא בתר דבעיא הדר פשטה מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי איתיביה שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וזה אחד מהן צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר ומטמאה טומאת אוכלין בכביצה מאי לאו ר' מאיר היא (וקתני כביצה אין כזית לא):

וכתב רש"י ד"ה צריכה מחשבה להצטרף פחות מכזית] ממנה להשלים פחות מכביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין במגע עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי אמאי לא פי' כפשוטו דצריך מחשבה דעל ידי זה יש לו טומאת עצמו לטמא אוכלין ומשקין כיון דסופו לטמא טומאה חמורה ובנדה באמת לא כתב רש"י כן עכ"ל ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דעל מה דאיתיביה הכא מאי לאו ר' מאיר היא ודחי לא רבנן היא פריך והא קתני רישא צריכה

מחשבה ואין צריכה הכשר ומאן שמעת ליה האי סברא ר"מ כו' ותמוה לכאורה דהא אמרינן הכא לעיל דגם רבנן מודים לזה וכמו שהקשה הגאון מוהרי"פ ומרן ז"ל וע"כ מפרש רש"י ז"ל דצריכה מחשבה דקתני היינו לענין צירוף וכשיצטרף לא צריכה הכשר ואין זה רק לר"מ דלא בעינן דבר שראוי לטומאה לדידיה מצטרף אף דליכא כביצה משא"כ לרבנן לא שמענו קולא גדולה כזו. ומ"מ שפיר איתביה דלר"מ לפחות בעינן שיצטרף ויהיה ביחד כביצה ולא שיטמא גם בכזית. והא דף שוט להו כ"ז לתלמודין הוא משום דהכא סתמא תנן צריכה מחשבה ולא תני צריכה מחשבה בכפרים דוקא כדתנן (בפ"ג מ"ג דעוקצין) ומשמע דגם בכרכים איירי ובכרכים הלא לא בעינן מחשבה להחשב אוכל כדתנן בהדיא שם בעוקצין ולכן פשוט לתלמודין הכא דהאי צריכה מחשבה היינו להצטרף לפחות מכביצה אוכלין. ועי':

דף קה:

שם ע"ב בגמ' על מה שאמרו ומאן שמעת ליה וכו' ר"מ (כמו שהובא לעיל) כתב מרן וז"ל יש לעיין הא מסקינן לעיל דגם לרבנן ס"ל כתנא דבי ר"י ורק בשעיר המשתלח לא כיון דלא חזי בעלמא לקבל טומאה עכ"ל כבר מבואר במ"ש לעיל בעז"ה:

מנחות

דף ב.

[תוס' ד"ה כל] המנחות כתבו וז"ל נראה דלמנחות נמי ילפינן למצוה דבעינן לשמה משלמים מההוא היקש גופיה כמו בזבחים (מוזאת התורה). דמדרשא דר"ש דדריש בגמ' בסמוך קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מצינן למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפ"ק דזבחים [דעיקר קרא לכדר"י] בריה דר' חייא הוא דאתי בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא למה דקי"ל דזרק בשמאל פסול בכל הקדשים לא שייך למדרש כלל הך דרשא דר"י בריה דר"ח אם בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם דהא גם באשם פסול בשמאל ובזבחים מסקינן דבריו הנ"ל לר"ש אבל לדידן ע"כ הקרא לענין שלא לשמה דמנחת חוטא כחטאת ומנחת נדבה כאשם וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהנה בת"כ פרשת צו פרק ג' איתא שם בזה"ל כחטאת מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית אי מה חטאת אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה ת"ל כאשם מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה ר"ש אומר יש מהן כחטאת ויש

מהן כאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה פסולה מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשרה ע"כ שם בת"כ ולפי זה איצטריך לן דרשה זו להא דמה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית וא"כ לא מבעי דלא נוכל ללמוד מחטאת לפסול בדיעבד דהא הוקשה בת"כ לאשם דאינו מעכב אלא דאפי' ללמוד מאשם דלכתחלה בעינן לשמה ג"כ לא נוכל וכמ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה מנחת חוטא כו' וז"ל אבל קשה הא דיליף מנחת נדבה מאשם דאינו מרצה ואשם גופיה משלמים ילפינן בפ"ק דזבחים וא"כ הוי היקש מהיקש וי"ל דהך דרשא דהכא אסמכתא בעלמא כדמפרש בזבחים כו' עכ"ל וא"כ אין באפשרות ללמוד למנחה דבעינן לכתחלה לשמה וגם שלא תעלה לבעלים לשם חובה מאשם. והכא באו התוס' להוכיח דגם לר"ש דדריש דרשה זו דכחטאת וכאשם מ"מ לאו עיקר דרשא היא לדידיה דעיקר קרא אתיא לכדר"י בריה דר"ח. ועי':

דף ה:

ורבא אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירה ושיריה נאכלין ואינה צריכה מנחת העומר אחרת להתירה שאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה וכתב [רש"י ד"ה ובדבר הראוי לעבודה] כגון מנחת חטים אבל מנחת העומר של שעורים אינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד להתיר ולא משום קרבן אתיא ואי משום מנחת סוטה לאו ראויה היא דמנחת סוטה קמח ושל עומר גרש ועוד דלאו עבודה היא דלברר עון קאתיא והאי דף סלה מחשבה [במנחת קנאות משום דרחמנא קריה חטאת] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא מנחת קנאות לא איקרי כלל חטאת (ובתוס' העתיקו מנחת חוטא וט"ס הוא וצ"ל קנאות דהא חוטא הוי מן חטין) ורק מנחת חוטא איקרי חטאת וגם בזה אין פסולו משום כך אלא משום דבחוטא וקנאות כתיב היא כמבואר לעיל (דף ד' א') ועכ"פ לומר במנחת קנאות דאיקרי חטאת תמוה עכ"ל והוא מבואר דעל מה דתנן בריש מכלתין כל המנחות שנקמצו שלא לשמן שרות חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות אמרו שם בגמרא בשלמא מנחת חוטא חטאת קריה רחמנא כו' אלא מנחת קנאות מנלן ורצו ללמוד עון עון מחטאת ודחו דכי גמרי ג"ש למותר נדבה הוא דגמרי וכי תימא אין ג"ש למחצה גלי רחמנא גבי חטאת ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה אבל כל קדשים בין לשמן בין שלא לשמן כשרים אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דף סולין שלא לשמן מנלן ומסיק חטאת טעמא מאי משום דכתיב ביה הוא ה"נ הכתיב בהו היא ומפורש שם שלא כדברי רש"י ז"ל הכא בפירושו ולרוב חומר הנושא אולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דבתלמודין זבחים (ז'

ב') שאלו חטאת מנלן (דף סול שלא לשמו) דכתיב ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת קבלה מנלן דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת כו' אשכחן למצוה לעכב מנלן כו' עד דמסיק אלא אמר קרא זאת התורה לעולה למנחה וגו' הקישו הכתוב לשלמים מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה למצוה כו'. הלכך למצוה משלמים והנך קראי לעכב. וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי דבעינן תרי קראי למצוה ולעכב והא דבעינן למצוה לא למדים אנו מדכתיב חטאת סתם רק מדכתיב ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת. וכן אמרו שם (ד' א') בשלמים מנלן דבעינן זביחה לשמה דאמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים. ולא די לנו במה דקריא רחמנא שלמים לחוד וא"כ איך נלמד הכא במנחת קנאות דמעכב מדכתיב מנחת קנאות היא דעדיין קרא אחד הוא ואיך נדע מזה למצוה ולעכב ובפרט הכא במנחת קנאות לכאורה גרע טפי דלאו עבודה היא. וא"כ היכי נלמוד מצוה ולעכב מחד קרא דמנחת קנאות. ולכן פשיט לרש"י ז"ל דלא נדחי בתלמודין ג"ש דעון עון לגמרי הן למצוה והן לעכב רק נדחית דלעכב לא אתיא וכדמוכרח מדכתיב ושחט אותה לחטאת וקרא זה לדיעבד אתא וכמש"ל. אבל למצוה עדיין אתיא באמת מעין עין דהא אין ש למחצה וקרא דהיא אתיא לעיכובא (ואין זה בכלל דבל הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בג"ש דכיון דכתיב בחטאת דמעכב גם בדיעבד לפחות לכתחלה נגמר מיניה) ולכן כתב רש"י ז"ל הכא והאי דף סלה מחשבה במנחת קנאות (ר"ל דהלא היה לנו לומר דלא מעכבי אף דכתיב היא מ"מ כיון דלאו עבודה היא כלל די לנו אם נוציא מזה לכתחלה ולא בדיעבד) משום דרחמנא קרייה חטאת. ר"ל בג"ש דעין עון וממילא אייתר לן היא לעיכובא ועי':

דף ו.

בגמרא הביאו תלתא קראי לטריפה דף סולה חד ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואי מההוא לחודיה ה"א למעוטי רק היכא דלא היתה לה שעה הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם אבל היתה לה שעה הכושר אימא תתכשר כתב רחמנא כל אשר יעבור ואי כתב רחמנא כל אשר יעבור ה"א למעוטי היכא דנטרפה ואח"כ הקדישה דומיא דמעשר אבל הקדישה והדר נטרפה דבעידנא דאקדשה הוה חזיא אימא תתכשר כתב רחמנא מן הבקר. וכתבו [תוס' ד"ה כתב] רחמנא כל אשר יעבור וז"ל אע"ג דמוכח דהיכא שהיתה לה שעת הכושר לא ילפינן ממשקה ישראל אפ"ה מייתי ליה בכל דוכתא ובפ' כל האסורין (ד' כ"ט) גבי נעבד משום דע"י תלתא קראי [מסקינן דאין לחלק] עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' חולין (ק"מ א') תוס' ד"ה למעוטי וצ"ע עכ"ל. והוא דשם על הא דאמר רב נחמן בר יצחק שתי צפרים חיות דכתיב בצפורי מצורע למעוטי צפורי עיר הנדחת כתבו

התוס' וז"ל תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי ר' ישמעאל דכיון שאסורין בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראלי ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר בפ' קמא דמנחות (ו' א') והלכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו עכ"ל הרי להדיא דכתבו שם שלא כדבריהם דהכא ואולי נאמר בזה דהנה דברי התוס' דהכא מוכרחים מפרק כל האסורים שהביאו דאיתא שם מנא הני מילי (דמוקצה ונעבד מותר להדיוט) אמר רב פפא דאמר קרא ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואי ס"ד אסירי להדיוט ל"ל קרא לממעטינהו מגבוה ואם נאמר לחלק בין היתה לה שעת הכושר ובין לא היתה לה שעת הכושר א"כ דילמא באמת אסור להדיוט ועכ"ז בעינן קרא לגבוה דלא נימא דדוקא לא היתה לה שעת הכושר אסירי משא"כ היכא דהיתה לה שעת הכושר תשתרי וכן גם התם בחולין מוכרח כדבריהם מדברי רב נחמן בר יצחק וכמ"ש התוס' ופשוט קצת דהכא כתבו כן לרב פפא לבדו דבפ' כל האסורין אך עדיין קשה לכאורה דהלא גם רב פפא אמר התם בחולין שם דקרא דחיות אתא למעוטי צפורים שהחליפן בעבודת כוכבים וא"כ תקשי גם לדידיה הא נמי מדתנא דבי ר' ישמעאל נפקא דהא חליפי עבודת כוכבים אסור להדיוט ואף חליפי בעלי חיים וכדאיתא להדיא במס' עבודת כוכבים (נ"ד ב') כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן אף ע"ש שאמרו המשתחוה לבע"ח לא אסרן להדיוט עשאן חליפין לעבודת כוכבים אסרן וא"כ לא קרינן ביה ממשקה ישראל ולומר דרב פפא יחלוק על רב שמואל ב"ר יהודה משמיה דר"י רחוק הדבר אך אולי נאמר דבשלמא לרב נחמן בר יצחק דאוקמי בצפורי עיר הנדחת שפיר מוכרח לחלק בהא דמשקה ישראל בין היתה לה שעת הכושר ובין לא היתה לה דהא מה דעיר הנידחת אסור בהנאה מפורש בתורה החרם אותה ואת כל אשר בה משא"כ בחליפי עבודת כוכבים דלא כתיב בהדיא שפיר איצטריך לן קרא דחיות. דמן המותר לישראל לא נדע כ"כ דהא יש מקום לטעות דמותרים לישראל ולרב נחמן בר יצחק לא תקשה דמניין נדע לדידיה דמוקצה ונעבד מותר להדיוט כיון דהוא מחלק בין היתה לה שעת הכושר ובין לא היתה לה וכמש"ל דלדידיה נאמר דף שוט לו דמותר משום דמהיכא תיתי לאסור דהא אפי' לגבוה לא מיתסר אי לאו הני קראי וכמו שהקשו התוס' שם בפ' כל האסורין ועי"ש וכעין ראיה יש להביא לדעת רב פפא דאין לחלק בין יש לו שעת הכושר ובין אין לו מברייתא המובא בפסחים (מ"ח א') דאיתא שם ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכין מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה הטבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו כו' ולא נחתו לחלק

דטבל לא היה לו שעת הכושר ומוקצה היה לו שעת הכושר ור"ל בר יצחק יאמר לך דחדא מינייהו נקט ועי':

דף כא.

אמר רב פפא הילכך דם חמור שקרש ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות. וכתב [רש"י ד"ה דם חמור] וז"ל אע"פ שאינו ראוי לקרבן ואיכא למימר דלא חייבה תורה כרת אלא על דם הראוי לקרבן אלא אפילו חמור [דאין קרבן בטמאים] אפילו הכי חייב עכ"ל וכתב מרן וז"ל נראה להדיא דלאו דוקא נקרש דהא בלא נקרש הוי נמי הך חידוש דאף דאין קרבן בטמאים. ובודאי הכי הוא דאם בלא נקרש פשוט דחייב משום דם והוי כדם בהמה דעלמא מהיכי תיתי שלא לחייב בקרוש דמ"ש מבהמת חולין דחייב בקרוש אמנם תמוה לי דא"כ מאי חידש רב פפא הא מתניתין ערוכה היא ריש פרק דם שחיטה דבין טמאים בין טהורים חייבין על דמו עכ"ל ואולי נאמר בזה דבתוספתא בפ"ב דטהרות תניא דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה והובא תוספתא זו בשבועות (כ"ג א') בתוס' ד"ה גמר ולמדו מזה דף טור על דם הקרוש. והכא בסוגייתן תניא הקפה את הדם ואכלו חייב ולכן למען שלא ליסתרו אהדדי נחלוק לכאורה בין טהורה לטמאה דטהורה דראויה לקרבן חייב בקרוש אף דדם קרוש אינו עומד כ"כ לזריקה מ"מ חייב ובזה איירי ברייתא דהכא אבל טמאה דאינה ראויה לקרבן ונוסיף לזה שנקרש ג"כ ותרתי איתנהו בו פטור עליו ובזה איירי תוספתא דטהרות. לכן אשמעינן רב פפא דאף קרוש בטמאה מ"מ חייב אבל כל זמן דלא איתנהו ביה תרתי לגריעותא רק חדא לחוד או קרוש בטהורה או אינו קרוש בטמאה אין לו לרב פפא להשמיענו כלל ועי':

דף מז.

ת"ר כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה כו' שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר"א בר"ש אומר לעולם אינו קדוש עד שישחט לשמן ויזרק דמן לשמן מאי קדוש ואינו קדוש (דקאמר רבי) אביי אמר קדוש ואינו גמור רבא אמר קדוש ואינו ניתר מאי ביניהו איכא ביניהו למיתפס פדיונו לאביי תפיס פדיונו לרבא לא תפיס פדיונו (כן הוא גירסת רש"י ז"ל בלשנא בתרא. ופירושו לאביי דאמר אינו גמור עדיין לא חלה עליו קדושת הגוף גמורה ואכתי שייך ביה פדיון אף דקדישתיה שחיטה במקצת ולא נפיק לחולין ולרבא דאמר קדוש גמור אם התפיס מעות בפדיונו אינן נתפסין) ופריך בשלמא לרבא (דאמר לרבי לאו בני פדיון נינהו דקדשינהו שחיטתן) היינו דאיכא בין רבי לר"א בר"ש (דלר' אלעזר אינו קדוש כלל קדושת הגוף אלא קדושת דמים שניקח מתרומת הלישכה ונפיק לחולין ותפס פדיונו ככל קדושת

דמים) אלא לאביי (דאמר לר' נמי תפיס פדיונו וכ"ש לר"א) מאי איכא בין רבי לר"א. ע"כ בגמרא ופרש"י וכתבו [תוס' ד"ה בקונטרס גרס] בתוך הדיבור וז"ל ופירוש הקונטרס דף ירש לאביי נפדה ולרבא אינו נפדה צ"ע דתחלה פירש לראב"ש אינו קדוש כלל ונפיק לחולין לגמרי [ולבסוף פירש כ"ש] לראב"ש כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי למאי הקשו על לשון רש"י דכתב וכ"ש הא בלא"ה קשה דמאי פרכינן מאי איכא בין רבי לראב"ש הא לר' תפיס פדיונו ואינו יוצא לחולין ולראב"ש יוצא לחולין עכ"ל ואולי נאמר דלולא פירש"י ז"ל היינו יכולים לפרש דשאלת תלמודן ששאלו מאי איכא בין רבי לראב"ש הוא דבאיזו סברא פליגי ראב"ש ורבי (וכמו שמצינו כן בכמה דוכתי) דלרבי נפדין ואינם יוצאין לחולין הלא רק בשביעית מצינו שתופסת דמיה והאחרון אחרון נתפס משא"כ בהקדש לא מצינו כן ברוב המקומות רק או שלא נפדה ואם נפדה יוצא לחולין אבל השתא דף ירש רש"י ז"ל וכ"ש לראב"ש נראה להדיא דסובר דלא פליגי כלל וע"ז הקשו התוס' דהא פליגי דלראב"ש יוצא לחולין ועי':

דף סה.

ת"ר אילן יומיא דלא להתענאה בהון ומקצתהון דלא למספד בהון מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד בהון ומתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא להתענאה בהון. וכתבו [תוס' ד"ה מריש] וז"ל כך הגירסא בכל הספרים ובסוף סדר תעניות כיצד (י"ז ב') כתובה הגירסא להיפך איתוקם תמידא דלא להתענאה איתוקם חגא דשבועיא דלא למספד [וגירסא זו נכונה כו']. וכתב מרן וז"ל תמוה לי א"כ מאי פרכינן בתענית ל"ל מתמניא לימא מתשעה ותמניא גופא אסור דה"ל יומא דאיתוקם תמידא הא מצד דאיתוקם תמידא מותר בהספד ומצד חגא דשבועיא אסור גם בהספד וצ"ע עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה התם פריך אמר מר מתמניא ביה עד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למספד ל"ל עד סוף מועד לימא עד המועד ומועד גופיה יו"ט הוא ואסור א"ר פפא כדאמר רב לא נצרכה אלא לאסור יום שלפניו ה"נ לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריו ופריך כמאן כר"י דאמר בין לפניו בין לאחריו אסור אי הכי בכ"ט באדר נמי מאי אריא דהוי יומא דמקמי יומא דאוקים תמידא תיפוק ליה דהוי יומא דבתר עשרים ותמניא ביה כו'. ומשני רב אשי (ולגירסת רש"י רבא) דכל שלאחריו (דאיסורו משום אחר י"ט) בתענית אסור בהספד מותר וזה הואיל ומוטל בין שני ימים טובים עשאוהו כי"ט עצמו ובהספד נמי אסור ותיכף אח"ז פריך אמר מר מתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למספד ל"ל למימר מתמניא ביה לימא מתשעה ביה ותמניא ביה אסור דה"ל יומא דאיתוקם ביה תמידא. ונאמר דגם

הכא כיון דאיכא תרתי חדא דהוה ליה מקמי יומא דאיתותב ביה חגא דשבועיא וגם הוא עצמו יו"ט דאיתוקם תמידא בודאי דאסור גם בהספד דהלא לא יגרע מיום כ"ט באדר דביה לא נעשה שום נס כיומא דמועדיא רק מפני שהוא מוטל בין שני ימים טובים שהוא בתר עשרים ותמניא ביה ומקמי ריש ירחא דניסן ע"כ אסור גם בהספד וזהו שהקשו שם בגמרא ל"ל למימר מתמניא ביה איתותב חגא דשבועיא לימא מתשעה ביה. ותמניא זה הא הוי מקודם מועדא דתשעה ביה ואם דמצד זה לבדו מותר בהספד מ"מ הא ה"ל נמי מיומיא דאיתוקם ביה תמידא והוא עצמו יום מועד ותרתי איתנהו ביה ודאי דאסור גם בהספד ועי':

דף סט.

בעי רמי בר חמא פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו למאי אילימא למבטל טומאתה תנינא כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה לא צריכא דבלעה הוצין ועבדינהו כפיפה מצרית מי הוה עיכול כו' או דילמא לא הוי עיכול וכתבו [תוס' ד"ה דבלע] וז"ל בתוך הדיבור [וטבעת דלא חשיב עיכול] בפ' בהמה המקשה (דף ע"א א') התם משום דאקושי טפי עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי מאי קשיא הא הוי כמו בלע כפיפה דלא בטל טומאה כיון דהוה תחלה כלי עכ"ל ואולי נאמר דכוונת התוס' הוא למה דאמרינן התם בבהמה המקשה טהרה בלועה תנינא בלע טבעת טהורה ונכנס לאוהל המת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמה שהיתה. וא"כ ודאי דאם נטמאה אח"כ עדיין מקבלת טומאה כמה שהיתה. וע"ז שאלו התוס' דכיון דלא נטמאה כלל ולא שייך בזה ואין עולין מטומאתן כו' א"כ מדוע לא נחשבנו כמעוכל ותהוי ככלי גללים דאינן מקבלין טומאה לעולם ועי':

דף עח.

[רש"י ד"ה חוץ לחומת בית פאגי] כתב וז"ל חוץ לחומת הר הבית אבל אם היו בהר הבית קדשו כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' רש"י בב"מ (צ' א') ד"ה בית פאגי ובסנהדרין (י"ד ב') ובתוס' שם ד"ה מלמד וצ"ע עכ"ל והוא דבב"מ שם כתב רש"י וז"ל בית פאגי היקף חיצון של ירושלים שהוסיפו עליו קרוי בית פאגי עכ"ל ובסנהדרין שם כתב בית פאגי מקום לפנים מן חומת העיר ונידון כירושלים לכל דבריו עכ"ל הרי דרש"י ז"ל לא פירש באופן אחד ובתוס' שם בסנהדרין כתבו וז"ל אבל בית פאגי אע"ג דדינו כירושלים כדאמר בהשוכר את הפועלים והא בעי חומה כגון דדשו לפנים מחימת בית פאגי ובפ' התודה אמרי' השוחט את התודה ולחמה חוץ לבית פאגי ל קדש הלחם ולאו דוקא אבית פאגי אלא אפילו בירושלים אין שם מקומו כו' עכ"ל הרי דמשוו הסוגיות ומפרשי

כפירוש רש"י התם. ולכאורה פשר לומר דבתוספות היקף החדש שעשו הוקף כל העיר וגם הר הבית והכא דכתב רש"י ז"ל חוץ לחומת הר הבית כו' ר"ל דאף דלא רחוק הוא כ"כ מהר הבית מ"מ תו לא קדש גם לר' יוחנן ובב"מ פירש היקף חיצון של ירושלים כו' ר"ל דבתוך ההיקף בכל מקום שדש עמה עדיין הויא לפנים מן החומה:

ובסנהדרין דף ירש מקום לפנים מן חומת העיר כו' ר"ל דאין דרך לעסוק בדברי תורה ולחלוק בדינים ברחובות העיר וכדכתיב חמוקי יריכיך ודרשו מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. ע"כ פירש דהוא מקום לפנים מחומת העיר ואין שם דריסת הרגל של רבים כ"כ. ועי':

חולין

דף יב.

[רש"י ד"ה פסח כו'] כתב וז"ל [אלא ודאי הלמ"מ הוא] דסמכינן ארובא אפילו היכא דאפשר א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתיה קמן דמ"ש האי מהאי ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' לקמן (דף נ' ב') ברש"י ד"ה מאי וצע"ק עכ"ל והוא דש כתב רש"י וז"ל וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא ומיהו כל הנך טריפות אנן לא טרחינן למבדקי בתרייהו דכל כמה דלא מישתכחן אזלינן בתר רובא כדלפקא לן בפ"ק מהאליה המימה ומקראי טובא עכ"ל וסותר רש"י ז"ל א"ע בשני המקומות:

אך אולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהתם כיון דאיכא מחלוקת בזה ואנן לא ידעינן איך לעשות עד שעבור זה מחמרינן לאסור כחומר שבהן מקרי כעין א"א דאז למדין אנו בודאי מהאליה תמימה ומקראי טובא הנ"ל. וכדמפורש בתלמודין כאן והא דכתב רש"י הכא דהלמ"מ הוא היינו בטריפות שברור לן בלי שום חומרא רק בדין פשיט ומ"מ לא מבדקינן בתרייהו ודאי דלזה בעינן הלכתא ועי':

דף יד.

[תוס' ד"ה ונסבין חברייא כו'] אחר שהוכיחו דבדם אע"פ שנפלט מצד אחד לצד השני אינו אסור עד שיפלוט לחוץ כתבו וז"ל [והא דאמרינן בפרק כל הבשר (קי"ג א') גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא] תרי מ"ט לא משום דף ריש מהאי ובלע האי חדא נמי פלט מהאי גיסא ובלע האי גיסא התם פריש לגמרי לחוץ מהאי גיסא קאמר עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי כיון דדנין דבלע מהאי גיסא ולא יצא ע"י מליחה מה בכך דהוה עתה דם

שלא פירש מ"מ איך מבשלין איתו דאז יהיה פריש וצ"ע עכ"ל ור"ל דא"כ ל"ל למימר דהתם פריש לגמרי לחוץ הלא אף גם דלא פריש לחוץ מ"מ אסור לבשל דאז יהיה פריש אך אולי נאמר בזה דהנה ידוע דאין מבטלין איסור לכתחלה ואם ביטלו במזיד אסור והוא ממתני' דתרומות (פרק ה' משנה ט') אבל אם אין דעתו לבטל כלל רק לשנות את הדבר לצורכו וממילא יתבטל האיסור מותר כמו שהובא בתשובת הרשב"א סימן תס"ג בשה הרא"ש ממתני' דתרומות הנ"ל וז"ל הרא"ש שהובא שם בתשובה ואע"פ שטחנן במזיד נקרא שוגג לענין ביטול דלא נתכוין לבטל אלא לטחון ולאכול וכדאיתא בירושלמי כו' עכ"ל וא"כ שפיר כתבו התוס' התם פריש לגמרי לחוץ דאז ודאי אסור לבשלו דהדם שיצא לחוץ על פני החתיכה אוסר הבשר ואם יסמוך שיתבטל ע"י בישול הוה מבטל איסור לכתחלה משא"כ הכא דכל זמן שהוא בפני עדיין לא נאסר כלל ורק כשיבשל יוצא הדם אינו בזה רק כמתכוין לבשל ולא לבטל דאין כאן שום איסור עדיין ואח"כ כשיוצא יתבטל בששים דהלא מצינו דעת הראשונים דהחתיכה הוי ששים נגד דם ומלח שעליו כמובא בש"ך יו"ד סימן ס"ט ס"ק ל"ה ואף לדעת החולקים ע"ז מ"מ נגד הדם עצמו מבואר גם ברמ"א שם ס"ב דיכול להיות שיש ששים נגדו בהבשר ומכ"ש הכא דכבר נמלח והוציא דם ורק נשאר מעט בודאי יש ששים בחתיכה נגדו לבד הקדרה עצמה וכיון דאיסור דמבטל לכתחלה אין כאן לכן היה מותר לבשל אי לאו דף ריש לחוץ. ועי':

דף מו:

[תוס' ד"ה כגון שקצץ לו] דלעת (לחולה בשבת אסור לבריא) כתבו וז"ל וא"ת והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כדמסיק בפ"ק דביצה (ו' ב') גבי אפרוח שנולד ביו"ט [וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם] ואינה ראויה לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיא לבהמה עכ"ל וכתב מרן וז"ל לפי זה למאי נדחקו לעיל (י"ד א') ד"ה מחתכין הא בפשיטות י"ל בתלושה ותליא שפיר בפלוגתת דר' יהודה ור"ש דבין השמשות היה עומד לאדם וכיון דאינו יכול לבשל בשבת הוי מוקצה וכשבא בשבת לחתכו לכלבים נעשה עתה מוכן לבהמה והוה כמו נבילה דף ליגי אי אמרינן מגו דאיתקצאי לבה"ש וצ"ע עכ"ל ור"ל דא"כ למאי נדחקו התוס' שם לאשכוחי צד רבותא בהיתר דחיתוך דלועין לפני הבהמה עי"ש ואולי נאמר בזה דהנה במתניתין דשם איתא מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן וכמו שמובא שם בתלמודין ולא נזכר לאסור חיתוך דלועין בדברי רבי יהודה משמע בפשיטות דמה דתנן סתמא מחתכין את הדלועין דברי הכל

היא וע"כ לא ניחא להתוס' ז"ל לתלותה פלוגתת ר"י ור"ש אבל לפי מאי דאוקמי התוס' שם הוי לדברי הכלי ועי"ש:

דף נח:

אמר רב קטינא ת"ש [תנור שנטמא] וחלקו לשנים והן שוין שניהם טמאין לפי שא"א לצמצם הא אפשר לצמצם טהורין] אמאי טהורין זיל הכא איכא רובא כו' (וקשה לרב דאמר מחצה על מחצה כרוב בשחיטה) כתב מרן וז"ל עי' פי"ב מ"ו דכלים וצ"ע עכ"ל והוא דשם תנן ארבעה דברים ר"ג מטמא וחכמים מטהרין וחד מינייהו טבלא שנחלק לשנים ומודים חכמים לר"ג בטבלא שנחלק לשנים אחד גדול ואחד קטן שהגדול טמא והקטן טהור וא"כ מהתם מוכח להדיא דכשאפשר לצמצם טהור ולמה לא הביא ממתניתין זה. אך אולי נאמר דאי מהתם הו"א דחכמים ור"ג פליגי בזה בדבר שאפשר לצמצם דר"ג מטמא דמחצה על מחצה כרוב וחכמים מטהרין ורב יאמר לך אנא דאמרי כר"ג ולכן הביא טפי מהא דתניא תנור שחלקו לשנים והן שוין שניהן טמאין לפי שא"א לצמצם הא אפשר לצמצם טהורין ולא מצינו שום חולק ע"ז ולפי זה פשוט לפרש דהא דף ליג ר"ג התם בתנור הוא רק משום דסובר דא"א לכוין ולצמצם אבל בדבר שאפשר לצמצם גם ר"ג מודה דמותר ועי':

דף עג:

א"ר יצחק בר יוסף אר"י הכל מודים שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול. ופריך במאי עסקינן אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי אלא באבר דבהמה מיתה תנינא כו' שחיטה נמי תנינא נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר' מאיר ר"ש אומר לא הוכשרו ומשני אי ההיא הו"א מאי הוכשרו אבשר (הפורש מן הבהמה) וכתבו [תוס' ד"ה אי] מההיא הו"א כו' וז"ל ולעולם שחיטה עושה ניפול הקשה ה"ר שמואל מוורדו"ן [א"כ היכי קאמר ר"ש] לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להן והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן החי ואין קרוי אוכל לר"ש כדאמר בסוף העור והרוטב (קכ"ט א') ולא מקבל טומאה כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא כפשוטו לא קשיא מידי דהכי משנינן דקס"ד כר"ל (דאמר מתחלה כמחלוקת דר"מ וחכמים בעוברים) כך מחלוקת באברין. דלר"מ עושה ניפול אבל ר"ש באמת סבירא ליה דאין עושה ניפול עכ"ל ואולי נאמר בזה דדחוק להתוס' ז"ל לאוקמי דר"ש פליג על ר"מ וסובר דשחיטה אין עושה ניפול דא"כ מדוע פליג רק אבשר הפור מן הבהמה והעובר. דהא הוכשרו בדמיה דקאמר ר"מ הוא אבשר וע"ז קאמר ר"ש לא הוכשרו יותר מזה ה"ל לאשמעינן דאף אבר הפורש טהור

ואינו מוכשר כיון דסובר דשחיטה אין עושה ניפול וע"כ פשוט טפי להתוס' ז"ל לתרץ דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו כו' ועי':

דף עד.

יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה (להאבר המדולדל) לוקה כו' רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר אכלו לזה אינו לוקה כו' כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כו' וכתב [רש"י ד"ה כי אמרי אנא] דלוקה משום אבר מן החי במיתה עושה ניפול ואשמעינן רב [דלא משום נבלה מתרינן ביה] אלא משום אבר מן החי עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי אמאי לא בפשוטו דהאבר הוא כזית עם הגידין והעצמות דלגבי נבילה הוי חצי שיעור וכן נ"מ להושיטו לבני נח עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה בתחלה סמוך לדברי רב הובא בתלמודין הא דתניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין ופשוט לרש"י ז"ל דהא דקאמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה על בריית זו קאי וכן משמע קצת פשטיות הסוגיא וא"כ לאו דוקא אאבר לחוד קאי אלא ה"ה על בשר המדולדל קאי דמאי שנא ורש"י ז"ל בפירושו לאכלו לזה דף ירש להאבר המדולדל היינו שבא לפרש על מה קאי דברי רב אבל פשוט דה"ה לבשר המדולדל ובזה אין לחלוק בין בשר מן החי ובין נבילה דתרווייהו בעינן כזית וע"כ פירש"י ז"ל דלא מתרינן משום נבילה אלא משום אבר מן החי ור"ל וה"ה משום בשר מן החי ואף אם נאמר דלא מוכרח דרב על הברייתא קאי. מ"מ ניחא לרש"י ז"ל לתפוס חומרא דשייך גם על בשר מן החי והא דהקשה מרן דנ"מ להושיטו לבני נח הנה רב יהודה אמר אכלו לזה לוקה ומשמע דהוא עצמו אכלו ואף אם נדחוק דאם אכלו הבן נח היה לוקה המושיטו לו עדיין נאמר דלא ניחא לרש"י ז"ל לאוקמי כן דסובר דאין לוקין על לאו דלפני עור וכמפורש בכ"מ פי"ב מהלכות עדות הלכה ד' עי"ש:

דף פא.

[תוס' ד"ה הנח] למחוסר זמן כתבו בסה"ד וז"ל ועוד דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלאו דלא הגזול משום דניתק נעשה דוהשיב את הגזילה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשוק דאמר רבא בפ' המקבל (קי"א א') היינו עשק היינו גזל ולמה כתביה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא [היכא דשני לאוין סמוכין] קאמר דלא עקר להו חד עשה עכ"ל וכתב מרן וז"ל הוא תמוה דהא לא תעשוק ולא תגזול סמוכים הם וכן הקשה בספר לוית חן על התורה פרשת קדושים ובשער המלך הלכות חמץ ומצה עכ"ל. ואולי נאמר דכוונת התוס' דבעינן דיהיו שני הלאוין סמוכין להעשה אבל בגזל העשה

דוהשיב את הגזילה מוקדמת היא ורק דע"כ ניתק הוא משום דאם לא גזל מה יחזור כמו שכתב רש"י במכילתין (קמ"א א') אח"כ מצאתי כן בשעה"מ שם משם התוספות דזבחים (קי"ד א') דכתבו כן להדיא שם ד"ה אלמא עי"ש:

דף צג.

אמר רב יהודה אמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין וכתב [רש"י ד"ה וזהו] חלב שעל הדקין שנחלק בו ר' ישמעאל ור"ע [באלו טריפות] (מ"ט ב') עכ"ל וכתב מרן וז"ל ע"ש ברש"י ד"ה אף כל וצ"ע עכ"ל לכאורה כוונתו דשם בתלמודין הובא הא דתניא את כל החלב אשר על הקרב וגו' להביא חלב שעל גבי הדקין דברי ר' ישמעאל רע"א להביא חלב שעל גבי הקבה (וזהו שאמרו שם בתחלה דר' ישמעאל מקיל בחלב הקבה) ופריך ורמינהו את כל החלב אשר על הקרב ר' ישמעאל אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ד"ה אף כל וז"ל דהיינו חלב שעל גבי הקבה וכ"ש חלב שעל גבי הדקין). רע"א מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף (וכתב רש"י תוך ד"ה תותב וז"ל דכן הוא על הדקין בראשן אבל חלב הקבה אינו תותב כו' עכ"ל) וא"כ אדרבא ר"ע מקיל בחלב הקבה ור' ישמעאל מחמיר ומסקינן שם דכן הוא העיקר ואיפוך קמייתא וסותר רש"י ז"ל א"ע בשני המקומות דלפי פירושו דהתם כ"ע מודים בחלב שעל הדקין ואולי נאמר בזה דהא דלא נחלקו ר' ישמעאל ור"ע בחלב שעל הדקין לרש"י ז"ל זהו רק בתחלת הדקין דהתם הוי תותב קרום ונקלף אבל על כל המשך אמה אינו תותב קרום ונקלף רק הוי קרום ונקלף לבד ולכן לר' ישמעאל דמרבה גם קרום ונקלף חייב גם על המשך אמה. משא"כ לר"ע ועי':

דף צו:

אמר שמואל לא שנו (דירך שנתבשל בה גיד הנשה ויש בה בנותן טעם כל הירך אסורה) אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. ופריך איני והא"ר הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו ומשני שאני חלב דמפעפע וכתבו (שם צ"ז א') [תוס' ד"ה שאני] חלב דמפעפע וז"ל לכך אסור אפילו הראש והא דאמרי' פסחים (ע"ה ב') נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את. מקומו ותו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך דציר בעלמא הוא ולא שומן] עכ"ל וכתב מרן וז"ל מ"מ קשה להמקשן דף ריך והאמר ורצה להוכיח דכל צלי מפעפע תקשה ממתני' זו דנטף מרוטבו עכ"ל ואולי נאמר דדעת המקשן היה דבאמת בצלי ממש מפעפע בכולו והתם מפרש דהחרס הוה

צונן ולא רותח והא דצריך נטילה הוא משום דעילאה גבר כרב דסבר כן התם בפסחים (ע"ו א') ועי"ש ולזה אינו מפעפע בכולו משא"כ בצלי ממש מפעפע בכולו ועי':

דף צז:

אר"נ גיד בששים ואין גיד מן המנין כחל בששים וכחל מן המנין כו' א"ר יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור וכתבו [תוס' ד"ה וכחל מן המנין כו'] וז"ל וא"ת ומה טעם הכחל עצמו אסור והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונתפשט ונפלט בשוה לכל החתיכות כו' וי"ל לפי שמתחלת בישולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו ואז לא היה יכול לצאת בקריעה הילכך אף לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו תו לא לישתרי [דאפשר לסוחטו אסור] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי להבין הא בשר הכחל לא נאסר רק החלב קיבל טעם בשר ונאסר החלב והוא בגומות ואסור לאכול הכחל מצד שאוכל ג"כ החלב ואחר גמר בישולו שיצא החלב לחוץ ממילא יהיה מותר דהא הבשר לא נאסר כלל ומה שייך לאפשר לסוחטו אסור עכ"ל ואולי נאמר דכוונת התוס' במ"ש אף לאחר שנגמר בישולו כו' תו לא לישתרי דאפשר לסוחטו אסור הוא למש"כ בסמוך וז"ל ואפי' למ"ד איפשר לסוחטו מותר הכא גזרינן שמא יאכלנו קודם שיצא כולו כו' עכ"ל וגם הכא בתחלה כוונו לזה דגזרינן דאתו למיקל באיפשר לסוחטו דכיון שבתחלה בישולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב אם נתיר עתה יבואו להקל בשאר דוכתי באיפשר לסוחטו והכא אין להם לבאר כ"כ דף שוט טפי דיש לגזור בזה וגם דסמכו אמאי שביארו תיכף בסמוך דנחתינן לגזירה. ועי':

דף ק.

תוס' ד"ה בשקדם כתבו בתוך הדיבור וז"ל ולפירושו (דרבינו אפרים דלא אמרינן בזה חתיכה נעשית נבילה) ניחא הא דאמר ביין נסך בסוף מסכת ע"ג (ע"ג ב') יין נסך שנפל לבור דאיכא למ"ד אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף רואין ההיתר כאילו אינו ושאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ולא אמר שיין עצמו של היתר נעשה איסור ליחשב כאילו הוא יין נסך ויצטרך מן המים כדי לבטל כל היין ומיהו י"ל דהתם מיירי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם בשל היתר שבבור ולא נאסר אלא ע"י כל שהוא וכיון דלא הוי אלא משהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה כדף ירש לעיל אע"ג דלא דמי דלעיל לא אמרינן אלא לענין שלא האסור האחרות אבל היא עצמה נאסרה במשהו וכיון שנאסרה אסורה לעולם למאן דאמר לקמן (ק"ח א') אפשר לסוחטו אסור ומ"מ י"ל דההוא דשרי במס' עבודת כוכבים אפילו נפלו המים לבסוף יסבור אפשר לסוחטו מותר כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא מרא דהאי שמעתא בעבודת כוכבים הוא ר' יוחנן

דמפורש לקמן (ק"ח א') דסובר דאפשר לסוחטו אסור עכ"ל ואולי נאמר דכונת התוספות הכא הוי רק בדבר שאיסורו מדרבנן כגון איסור משהו כדהתם בזה אמרו דיסבור אפשר לסוחטו מותר והא דאמר ר' יוחנן אפשר לסוחטו אסור היינו בדבר שנאסר בתחלה מדאורייתא ועי':

דף קיג:

אמר שמואל משום ר"א מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה [שאינו במיתה] שנא' ומתו בו כי יחללוהו פרט לזה שמחוללת ועומדת וכתב מרן וז"ל עיין יבמות (צ' א) רש"י ד"ה תרומה טמאה ובגיטין (נ"ד א') ברש"י ד"ה דאכל מיניה וצ"ע עכ"ל. עי' בגיטין שם מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף קיז:

[תוס' ד"ה חד למעוטי דם מנותר] וחד למעוטי מטומאה כתבו וז"ל תימא דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטא דילפינן מהדדי חילול חילול אף לקולא [כדמוכח בס"פ ב"ש בזבחים] (מ"ה ב') עכ"ל וכתב מרן וז"ל עי' קדושין (דף ג' ב') תוס' ד"ה ואשה וצ"ע עכ"ל. עי' בזבחים שם מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף קכ.

[תנן התם הקפה] את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב וכתב מרן וז"ל עי' שבועות (כ"ג א') תוס' ד"ה גמר וצ"ע עכ"ל עי' בשבועות שם מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף קכח.

[רש"י ד"ה ומהדר] הש"ס ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דילמא אע"ג דמיקל ר' מאיר בטבול יום [שהוא טומאה דרבנן] (דאם אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו דאינו חיבור) מחמיר הוא בטומאה חמורה ואמר דאף אם אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הוי חיבור) עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא טבול יום הוא טמא דאורייתא לפסול תרומה בנגיעה. עי' סוטה (דף כ"ט) ובתוס' שם וה"ל לרש"י לומר דטבול יום קליש טומאתו וצע"ג עכ"ל ובאמת מפורש כדברי מרן גם במס' שבת (י"ד ב') דף ריך טבול יום דאורייתא הוא (לפסול את התרומה ולמה חשבו בי"ח דבר) ומשני סמי מכאן טבול יום הרי מפורש דמדאורייתא הוא ואולי נאמר בדעת רש"י ז"ל דהנה הכא אמר ר"מ אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ובטבול יום (פ"ג מ"א) איתא ר"מ אומר אם אוחז בגדול והקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו וסותרים דבריו זא"ז וכמ"ש התוס' כאן ד"ה רמ"א ולכן נאמר דרש"י ז"ל מחלק בינייהו דר"מ דמתניתין דהתם איירי בטבול יום מטומאה דאורייתא ולכן מחמיר דאף אם אוחז בקטן אין הגדול עולה עמו מ"מ כיון דאם אוחז בגדול הקטן

עולה עמו הרי הוא כמוהו אבל הכא איירי בטבול יום מטומאה דרבנן ולכן מצריך דוקא אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו (ואפשר דבהמראה מקום שהראה רש"י ז"ל ד"ה ואם לאו איירי שם בנטמא בטומאה דרבנן אך נרשם בטעות יומא ודלא כמ"ש בהגהות מוהרי"ב עי"ש). והא דתנן בפרה (פי"א מ"ה) כל שלוק הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקודש ופוסל את התרומה כו' לאחר ביאתו במים מותר בכולן וא"צ הערב שמש. עי"ש בר"ש שהביא מכמה מקומות בש"ס דגם טבול יום דטומאת סופרים בעי הערב שמש ובפ"ק דטהרות מסיק הר"ש דבטומאות הנוהגות גם בחולין אף ע"פ שהן מדרבנן בעינן הערב שמש רק במעלות דעלמא שאינן נוהגות רק בקודש ובתרומה לחודייהו בזה איירי במתניתין דף רה. ולכן נאמר דכוונת רש"י ז"ל במש"כ אע"ג דמיקל ר"מ בטבול יום שהוא טומאה דרבנן. ר"ל בטבול יום שנטמא בטומאה דרבנן ולא ניחא לרש"י ז"ל לפרש בסתם טבול יום ומשום דקליש ליה טומאתו כיון דמוכרח לרש"י ז"ל מסתירת דברי ר"מ. דהכא מיירי בנטמא בטומאה דרבנן ואפשר דצ"ל מטבול יום שהוא מטומאה דרבנן. ועי':

בכורות

דף יב:

[רש"י ד"ה חלה טמאה] כתב וז"ל אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה חייב מיתה עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמיהני הא תרומה טמאה הוא רק בעשה וכזה תמוה על תוס' ע"ג (דף ס"ו) ד"ה אמר אביי ועי' רש"י יבמות (צ' א') ד"ה תרומה טמאה עכ"ל. עי' מה שכתבנו בזה בגיטין (דף נ"ד א') בעז"ה ובמש"כ שמה יש מקום גם לדברי רש"י דהכא ולדברי תוס' דמסכת עבודת כוכבים עי"ש:

דף כג.

אמר רב נחמן משמיה דרב הילכתא בכוליה פרקין בר מפלוגתא.

ופריך אהייא כו' אלא אדרשב"ג (דאמר במתניתין הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים אין חוששין שמא בנה של אחרת היא) מיפלג פליג בברייתא אלא אדר' יוסי בן המשולם (דאמר לקמן (כ"ד ב') במתניתין השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן ותולש את השער) הא אמר רב חדא זימנא דאמר רב הילכתא כר' יוסי בן המשולם כו' ומשני לעולם אדרשב"ג והא קמ"ל דברייתא לאו פלוגתא היא (לא חשיב פלוגתא) ופריך וכיון דאמר רב הילכתא בכולי פרקין בר מפלוגתא הלכה כר' יוסי בן המשולם ל"ל (הא מהך שמעת מינה דהילכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה) ומשני (שם כ"ד

א') אי אמר הילכתא בכוליה פרקין ולא אמר הילכתא כר' יוסי בן המשולם ה"א אדר' יוסי בן המשולם קאי ומאי בכוליה פרקין (דמשמע טובא) דרבי יוסי ב"ה תרתי אמר (עושה מקום לקופיץ וכן תולש את השער לראות את מקום המום) ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא (ולכן אין הלכה כרשב"ג) אשמעינן הלכה כר' יוסי לאשמעינן דארשב"ג קאי ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא. וכתבו [תוס' ד"ה ופלוגתא] דברייתא פלוגתא היא וז"ל [וא"ת דר' יוסי בן המשולם] נמי פליגי עליה מ"מ בברייתא מדאיצטריך לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא במשנה ולא בברייתא אלא דקים ליה דף ליגי רבנן עליה עכ"ל וכתב מרן וז"ל קשה לי הא בממנ"פ לפי תירוץ ב' בתוס' מעבר לדף זה ד"ה והיינו כיון דלא קמיפלגי על ההיא עצמה לא מקרי פלוגתא הא לתירוץ זה באמת איכא פלוגתא הן מטעם דבר שא"מ הן מטעם מ"ד בחולין דתולש היינו גוזז אלא דאינו בכלל צד מפלוגתא כיון דליכא פלוגתא בהך דינא עצמו א"כ אין התחלה לקושייתם דשפיר הוי מכלל דף ליגי. ומ"מ הוי ס"ד דף לוגתא דברייתא בההיא דרשב"ג דף ליג עלה בדין זה לא הוי בכלל. ולתירוצם א' שם הא הוצרך לפסוק הלכה כיון דטעמא דר' יוסי בן המשולם משום דבר שאינו מתכוין ובזה איכא פלוגתא וצריך לאשמועינן דהלכה מטעם דתולש לאו היינו גוזז ובההיא ליכא פלוגתא וממילא לא ידעינן דף לוגתא דברייתא לא הוי פלוגתא עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דהא דכתבו שם שני תירוצים אלו היינו רק לאיבעית אימא דבתלמודין לקמן (כ"ה א') דף ריך שם מדרב סבר כר' יוסי בן המשולם (דהשוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ כו') ר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב (דדבר שאין מתכוין אסור) כו' והתניא שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גוזז במספרים ואינו חושש (משום דהוי דבר שאין מתכוין) כו' ואח"כ משני אב"א רב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ור"י בן המשולם לא סבר לה כרב ועל זה הקשו התוס' דמדקאמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם משמע דלא הוי פלוגתא בזה דהא בפלוגתא אמר רב בהדיא דאין הלכה כמתניתין והלא כמה תנאי אשכחן דסברי דבר שאין מתכוין אסור ותירצו וז"ל וי"ל דדילמא מטעם דף סק רב כוותיה משום דתולש לאו היינו גוזז לא אשכחן דף ליגי ועוד כדף רישית לעיל דלא קרי פלוגתא אלא א"כ נחלקו על אותו דבר עצמו כו' עכ"ל ואין זה רק לאב"א דר"י בן המשולם פליג על רב ומתיר דבר שאין מתכוין בכל גווני אבל לפי מאי דתירצו בתלמודין בתירוץ הראשון דר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב דאוסר דבר שאינו מתכוין ולא התיר רק בפרה אדומה משום דקדשי בדק הבית היא לח הוצרכו לכל זה ולכן נאמר דקושית התוס' דהכא הוי לפי מה דאמרו שם בתלמודין בתחלה דרב סבר דבר שאין מתכוין אסור והא דף סק

הכא כר"י בן המשולם משום דתולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי רב משום דהו"ל עוקר דבר מגידולו כלאחר יד וגם דברי ר"י בן המשולם הוא מטעם דתולש לאו היינו גוזז וכתירוץ הראשון דר"י בן המשולם סובר ממש כרב ופשוט להו להתוס' דסוגיית תלמודין דהכא דף ריך וכיון דאמר רב והילכתא ככולי פרקין בר מפלוגתא הלכה כרבי יוסי בן המשולם ל"ל. הוי לפי אוקימתא זו דרב סבר כר"י בן המשולם ור' יוסי בן המשולם סבר כרב:

דאל"כ רק דר' יוסי בן המשולם מתיר משום דבר שאין מתכוין ורב פסק כוותיה משום דתולש לאו היינו גוזז א"כ איך הקשו תלמודין הכא וכיון דאמר רב והילכתא כו' ל"ל למימר הלכה כר"י בן המשולם. הלא מאוד צריך לאשמעינן דהילכתא כר"י בן המשולם ואם לא אמר בודאי לא הוי ידענו כלל דהילכתא כוותיה כיון דרב אמר בהדיא לבר מפלוגתא והכא פליגי עלי בדבר שא"מ וכמו שהוקשה למרן והובא דבריו לקמן בסמוך אלא ע"כ דתלמודין הכא אזלי לפי אוקימתא זו דגם ר"י בן המשולם סובר כרב בדבר שאין מתכוין ומשום זה הקשו תלמודין הכא ל"ל לרב לומר תרתי דיני ולכן שפיר הקשו התוס' הכא דמ"מ כיון דאמר הלכה כר' יוסי בן המשולם מסתמא פליג בברייתא בדין זה עצמו וע"ז תירצו דקים ליה בע"פ דף ליגי ולא דנשנה במשנה ובברייתא ועי':

דף כג:

שם ע"ב [תוס' ד"ה והיינו] כתבו בתוך הדיבור וז"ל ולאידך לישנא דאמרינן רב סבר כר"י בן המשולם ור"י בן המשולם לא סבר כרב כו' והא דקאמר רב הלכה כר' יוסי בן המשולם לעיל משמע דליכא פלוגתא וכמה תנאי אשכחן דסברי דבר שאין מתכוין אסור כו' [וי"ל דדילמא מטעם דף סק רב כוותיה] משום דתולש לאו היינו גוזז לא אשכחן דף ליגי כו' כמש"ל וכתב מרן וז"ל תמיהני מאוד דמ"מ מאי פרכי' וכיון דאמר רב והילכתא בכוליה פרקין כו' הלכה כר"י בן המשולם ל"ל הא אי לא אמר הכי ה"א דלא נכלל בכללא דהילכתא בכוליה פרקין לבר מפלוגתא דהיתי אומר דתולש היינו גוזז ור"י בן המשולם דמתיר היינו מטעם דהוי דבר שאין מתכוין דהא באמת מה"ט לחודיה ג"כ מותר ובזה הא איכא פלוגתא דתנאי במתניתין שבת (נ"ד א') ובלבד שלא וכרוך ובביצה (כ"ג ב') עגלה של קטן דסברי דבר שאינו מתכוין אסור ולזה אשמעינן רב דהלכה כר"י בן המשולם משום דתולש לאו היינו גוזז ולאידך תירוצם ניחא כיון דהפלוגתא אינו על דין זה ממש הוא בכלל הילכתא בכוליה פרקין ואף דרב סבר בעלמא דדבר שאינו מתכוין אסור היינו יודעין דמ"מ הלכה כן משום דתולש לאו היינו גוזז אבל לתירוצם קמא צע"ג עכ"ל ולדברינו הקודמים ניחא קצת דהא דשאלו תלמודין לעיל וכיון דאמר רב והילכתא

בכוליה פרקין כו' היינו דוקא למה דאוקמי בתחלה (כ"ה א') דר' יוסי בן המשולם סבר ליה כרב דדבר שאינו מתכוין אסור וכל טעמו של ר' יוסי הוא משום דתולש לאו היינו גוזז וכמו ששאלו בתלמודין ג"כ בפשיטות ומדרב סבר ליה כר"י בן המשולם ר"י בן המשולם סבר ליה כרב והא דף שוט להו כן כתבו התוס' שם ד"ה מדרב כו' וז"ל שאם היה סובר דדבר שאין מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז כו' עכ"ל ואפשר לומר עוד דאם ר"י בן המשולם לא סבר ליה כרב רק סובר דבר שאין מתכוין מותר א"כ למה נקט לאשמעינן דינו בהשוחט את הבכור דאיכא למטעי בטעמו טפי הוה ליה לאשמעינן בדבר שלא נוכל לטעות דדשא"מ מותר וממילא נדע גם בזה. ולכן שפיר הקשו לעיל דל"ל לרב לאשמעינן תרתי אבל לאב"א לקמן דאיירי בזה התוס' לא הקשו כלל בתלמודין לעיל ועי':

דף לח.

[רש"י ד"ה אין מדרס בכלי חרס שישבר] אם אדם יושב עליו עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכ"כ רש"י בעירובין (ק"ד ב') ועיין שבת (פ"ד א') וצ"ע עכ"ל עיין שם בשבת מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף מח.

[תוס' ד"ה דאמר] רב אסי אחין שחלקו מחצה יורשין (ומחצה לקוחות) כו' כתבו וז"ל וא"ת מאחר דמספקא ליה לרב אסי אי כיורשין הוו אי כלקוחות לימא המוציא מחבירו עליו הראיה כו' וי"ל שיש דברים דהיכא דהדין מסופק לחכמים כי הכא עשו אותו כודאי פלגא הכי ופלגא הכי כו' [ולפי זה אתיא נמי שפיר ההוא דמרחץ] השואל בסוף הפ' (ק"ב א') דקאמר ויחלוקו את חודש העיבור לכולי עלמא [ולא צריך לאוקמא כסומכוס] עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא רב ושמואל אוקמי מתניתין דוקא בבא באמצע חודש ומטעם תפיסה ורב נחמן דף סק אף בסוף חודש כוליה למשכיר דקרקע בחזקת בעלים עומדת הרי דג"כ אזיל בתר מוחזק וממילא מוכח דר"נ ג"כ ס"ל דטעמא דמתניתין דיחלוקו לא משום דחולק עמו דהאי ספק כודאי פלגא ופלגא דאם כן איך פליג רב נחמן על מתניתין בזה אלא ע"כ דסבירא ליה דטעמא דמתניתין כסומכוס ואיהו סבירא ליה כרבנן דאזלינן בתר מוחזק וצע"ג עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' ז"ל דדבריהם אליבא דרב נחמן אזלי והוא יפרש באמת דמתניתין לאו סומכוס היא והא דהוכיח מרן במישור דא"כ דמתניתין לאו סומכוס היא איך פליג רב נחמן על מתניתין ע"ז נאמר דהנה בב"ב (ק"ה א') תנן מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר בטל הן חסר הן יתר את מדה בחבל כו' ושם

בגמ' א"ר יהודה א"ש זו דברי ב"נ אבל חכמים אומרים הלך אחר פחות שבלשונות וזה נודע גם לרב נחמן דחכמים פליגי על בן ננס. וגם לשנא דמתניתין דברי בן ננס משמע אבל חכמים פליגי ומדברי חכמים דף ליגי על ב"נ ואומרים הלך אחר פחות שבלשונות הוציא רב נחמן דקרקע בחזקת בעלים עומדת דאל"כ למה אזלינן אחר פחות שבלשונות הרי הלוקח נתן מעות והמוכר אינו מוחזק כלל דהא הקרקע אינו תחת ידו דלאו דבר שיוכל להבריח ולהסתיר הוא ומדוע א"כ יקבל הלוקח כפחות שבלשונות ומזה הוציא רב נחמן דודאי דעת חכמים דקרקע בחזקת בעלים עומדת ולכן גם אם דעת ר"נ דטעמא דר' יוסי ורשב"ג דמתני' דמציעא שם הוו כמ"ש התוס' משום דמספיקא עשו אותו כודאי מ"מ הוא סמיך על חכמים דף ליגי על בן ננס ואמרו דהולכין אחר פחות שבלשונות ואף דלא מפורש דברי חכמים במשנה או בברייתא מ"מ הא קים להו ע"כ דף ליגי וכמש"ל וע"ז סמיך ר"נ דהא מתניתין דמציעא לאו סתמא היא ועי':

תמורה

דף לד.

[רש"י ד"ה כל הנשרפין] לא יקברו [דילמא אתי אינש] ואשכח להו ואכיל להו עכ"ל. וכתב מרן וז"ל קשה לי למאי צריך טעמא לזה כיון דמצותו בשריפה פשיטא דלא יקבר לבטל מצותן עכ"ל ואולי נאמר בזה דהנה הכא בסוגייתן איתא דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר והתוס' ז"ל לעיל (ל"ג ב') גרסי כן במתני' להדיא וכתבו וז"ל צריך עיון טעמא מאי ואומר מורי הרמ"ר דנשרפין כיון שצוה הכתוב לשורפן אחר שעשה הוי כאילו נעשית מצותו ואין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ה"נ כיון שנעשית מצותו הלך איסוריה כו' עכ"ל ולכן לא חשיב רש"י ז"ל לטעם מספיק לומר דמשום זה לא יקברו כל הנשרפים מדנצווינו על השריפה. דדילמא הא דכתב לן רחמנא שריפה לאו דשריפה דוקא הוא (ואם יקבור יעבור על מצות רחמנא) רק אדרבה רחמנא לאקולי אתא דאחר שישרוף ויעשה מצותו מותרין. ע"כ כתב רש"י ז"ל הטעם דילמא אתי אינש ואשכח להו וגזירה זו מוכחת גם בתלמודין דרמי ליה טבי לרב נחמן תנן שער הנזיר יקבר ורמינהו האורג מלא הסיט משער הנזיר ופטר חמור בשק ידלק השק ומשני לבסוף כאן בשק כאן בשער דבשק כיון דכתיב שריפה ואמרת יקבר אתי אינש ומיתהני בה וכפרש"י ועי':

כריתות

דף ו.

[רש"י ד"ה (אם חיסר אחת מכל סממניה) חייב מיתה] כי עייל ביום הכפורים דכתיב ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות וגו' בזאת יבוא אהרן וגו' [וכי מעייל קטורת] שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין יומא (נ"ג א') וצ"ע עכ"ל. אולי כוונתו דשם איתא בברייתא ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטורת את הכפורת וגו' ולא ימות הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה (דכתיב הקטורת שלימה ולא חסירה) ופריך ותיפוק ליה (דאי נמי לא כתב הכא ולא ימות מיחייב מיתה אקטורת חסירה) דקא מעייל ביאה ריקנית (וכבר כתיב ואל יבוא בכל עת ולא ימות) א"ר ששת כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה (ואין עונש מיתה על השוגג) רב אשי אמר כו' כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה כו' ע"כ בגמ' ופרש"י ואם כן הרי להדיא דהטעם דאם חיסר אחת מכל סממניה הוא מקרא דוכסה ענן הקטורת וכרב ששת ורב אשי לפי אוקימתייהו ולא מקרא דואל יבוא דנקט רש"י ז"ל הכא. אך אולי נאמר דלא ניחא לרש"י ז"ל לנקוט קרא דוכסה ענן הקטורת דאם כן למה השמיט תנא דברייתא דהכא הא דאם לא נתן בה מעלה עשן הלא מקרא זה דוכסה נפקא לן גם אם לא נתן מעלה עשן וכנ"ל ולכן פשוט לרש"י ז"ל דתנא דידן לא איירי כלל באם שגג בביאה והזיד בהקטרה או בדעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה כאוקימתת ר"ש ורב אשי רק איירי בביאה ריקנית וע"כ לא הזכיר התנא מאם לא נתן בה מעלה עשן ואם כן שפיר נקט רש"י ז"ל הכא קרא דואל יבוא גו' לביאה ריקנית. וע':

דף ח.

ת"ר (אשה שיש עליה) ה' זיבות ודאי ה' זיבות ספק או ה' לידות ודאי וה' לידות ספק מביא ב' קינין [אחת על הודאי ואחת על הספק] של ודאי נאכלת והשאר עליה חובה של ספק אינה נאכלת ואין השאר עליה חובה וכתב מרן ז"ל תמיה לי דהא באחד תסגי דאם הספק הם זיבות פטורים באחד א' הודאיץ דאם יש עליה עשרה זיבות סגי באחד וצע"ג עכ"ל. ואולי נאמר דכיון דחמשה הודאים נשאר עליה חובה וחמשה הספיקות אין עליה חיבה ע"כ אם נפטר אותה באחד תבוא לטעות ולומר דכמו שחמשה הספיקות לא צריכא להביא עוד כן הדין גם בחמשה הודאים. ולכן מצרכינן לה להביא א' על הודאי ואחד על הספק כדי לחלוק ספיקה מודאה ולא תבוא לטעות עוד בזה. ועי':

מעילה

דף יא:
[תוס' ד"ה תורים] שלא הגיעו זמנן בסה"ד כתבו וז"ל ואם כן שמע מינה [כל היכא דקתני אין מועלין] ר"ל אפילו מדרבנן עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין מסכת ע"ג (מ"ב ב') וצ"ע עד כאן לשונו. עי' שם מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף טו.
והא אמר עולא אמר ר' יוחנן קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה במאי אילימא בקדשי בדק הבית אפילו כי מתו נמי לא יהא אלא דאקדיש אשפה לבדק הבית לאו אית בה מעילה וכתבו [תוס' ד"ה ואפי'] וז"ל והקשה רבינו חיים הכהן גדול מי דמי אשפה ראויה לפדות אבל האי לאו בר פדיון הוא דלאו בר העמדה והערכה הוא וי"ל דשמא קסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והעמדה א"נ מי לא עסקינן [דהעמידו מחיים] ולא הספיק לפדותו מחיים עד שמתו ואפ"ה קאמר עולא דיצאו מידי מעילה עכ"ל. וכתב מרן וז"ל עי' חולין (קל"ה א') תוס' ד"ה והא וצ"ע עכ"ל והוא דשם בתלמודין שאלו טעמא דכתב רחמנא צאנך (למעוטי קדשים דף טורים מראשית הגז) הא לאו הכי ה"א קדשים חייבים בראשית הגז הא לאו בני גיזה נינהו כו' הב"ע בקדשי בדק הבית כו' ופריך והא בעי העמדה והערכה וכתבו התוס' שם ד"ה והא בעי העמדה והערכה וז"ל וא"ת ולימא כשהעמיד והעריך ואח"כ עבר וגזז ופדה וי"ל דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה עכ"ל. והוא שלא כדבריהם דהכא ואולי נאמר בזה דאף כ"מ שהבהמה חיה ואפשר לקיים בה העמדה והערכה בשעת פדייה בודאי מעכב בה מ"מ כשהעמידה מחיים ולא הספיק לפדותה עד שמתה בזה נסמוך על מה דהעמידה מכבר וכמ"ש התוס' הכא. משא"כ התם הא לא שייך כל כך העמדה והערכה בגיזה דהוו כמקדיש עצים ואבנים וכמו שכתבו התו' שם ד"ה והא הנ"ל רק כיון שהיה הגיזה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה מ"כ צריך העמדה והערכה וכיון דטעמא דהוצרכו להעמדה והערכה הוא משום דאתו מחיבור הבהמה לכן כל זמן שהבהמה עדיין חיה ובה אנו צריכין לקיים העמדה והערכה בעינן ג"כ לקיים העמדה והערכה אף במה שנגזז ממנה דאיך נחלוק בינה ובין היוצא ממנה ועי':

נדה

דף ג.

בגמרא (על מה דף ליגי ר"ש ורבנן במקוה שנמדד ונמצא חסר דרבנן סברי כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע בין בר"ה ובין ברה"י טמאות ר' שמעון אומר ברה"ר טהורות ברה"י תולין) אמרו שם ואיבעית אימא היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה מה תחלת טומאה ספק נגע ספק לא נגע ברה"ר טהור אף סוף טומאה ספק טבל ספק לא טבל ברה"ר טהור ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספק לא מחתינן ליה לטומאה הכא גברא בחזקת טומאה קאי מספק לא מפקינן ליה מטומאתו. וכתבו [תוס' ד"ה גמר] סוף טומאה מתחלת טומאה וז"ל תימא דשפיר קאמרי רבנן דהתם איכא חזקת טהרה [וי"ל דגמר מתחלת טומאה] היכא דליכא חזקת טהרה [כגון ההיא דתנוק] דף ' בתרא דקדושין (פ' א') דאיכא רוב תינוקות מטפחין כנגד חזקת העיסה ואינו רוב גמור והוי פלגא כנגד החזקה ואילו היה בה דעת לשאול מן התורה היה ברה"י טמא גמור וברה"ר טהור גמור דגמרינן מסוטה כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל לא זכיתי לעמוד בסוד רבותינו דאטו מתניתין דעיסה מפורש בקרא הוא ונקשה גם עלה היכי ילפינן מתחלת טומאה היכי דיש לה חזקה טהרה עכ"ל ואולי נאמר בדעת התוס' דמתחלה אמרו הכא בתלמודין דשניהם (רבנן ור"ש דף ליגי במקוה שנמצא חסר) לא למדוה אלא מסוטה רבנן סברי כי סוטה מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי הכא נמי ספק ועשאוה כודאי ופריך אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכא נמי ברה"ר טהור כו' ור"ש סבר כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכי נמי ברה"ר טהור כו' ואב"א היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה כו' וכתב רש"י וז"ל ד"ה ואב"א אי מסוטה גמרי רבנן הוה להו למימר ברה"ר טהור אלא לא מסוטה מצינן למגמר דתחלת טומאה איתקש לסוטה סוף טומאה לא איתקש וא"כ מאי טעמא דר"ש דמטהר ברה"ר גמר סוף טומאה דהיינו טבילה מתחלת מגע הטומאה עכ"ל ומפורש להדיא בדברי רש"י ז"ל דתחלת טומאה ודאי איתקש לסוטה לד"ה אלא דסוף טומאה לא מצינו ללמוד מסוטה דסוף טומאה לא איתקש רק למדין סוף טומאה מתחלת טומאה ולכן נאמר דגם רבותינו התוס' נחתו לפרש כפרש"י וגם לאב"א זה שפיר למדים אנו תחלת טומאה לטהר אף היכא דלית ליה חזקת טהרה מסוטה וכמ"ש התוס' לעיל (ב' א') בד"ה והלל דר"ש מטהר בר"ה אף היכא דלית ליה חזקת טהרה דגמרינן מסוטה דלית לה חזקת טהרה דכיון שקינא לה ונסתרה איתרע חזקתה ומ"מ טהורה בר"ה עי"ש והא שכתבו התוס' דגמר מתחלת טומאה היכא דליכא חזקת טהרה כגון ההיא דתינוק כו' היינו רק למצוא אופן טומאה

כזה. כיון דבעינן למגמר סוף טומאה מתחלת טומאה ולא לגמור סוף טומאה מסוטה אבל עיקר הדבר דלא בעינן חזקה התם בתנוק בתחלת הטומאה מסוטה גמיר וכדברינו. והא דמסיימי התוס' ורבנן התם איכא חזקת טהרה פי' כנגד רוב טיפוח והוי ספק כו' אבל הכא גברא בחזקת טומאה והוי תרתי לריעותא והוי ודאי עכ"ל. האמת נקטו דהתם מודו רק הכא גרע טפי אבל גם אם לא יודו שם לא תקשי כ"כ ועי':

דף ד.

קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית בית זו וטלטלוה בזויה אחרת ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה סבר לא מחזקינן טומאה ממקום למקום [ורבי יוחנן סבר מחזקינן]. וכתב מרן וז"ל עי' טהרות (פ"ט מ"ט) נמצא בגג המעטן טהור וצ"ע עכ"ל והוא דשם איירי מתני' במעלה זתים מן המעטן לגג ונמצא שרץ אח"כ בזתים שעל הגג ותנן דהמעטן היינו זתים שבמעטן טהורין ולא אמרינן עם הזתים הובאו והיו במעטן. הרי להדיא דלא מחזיקינן ממקום למקום. אך אולי נאמר בזה דהמ"א באו"ח סי' תס"ז סקכ"ה כתב דאין מחזיקין איסור ממקום למקום והביא ראיה מהא דחזקיה דהכא והקשו האחרונים ז"ל דהלא הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ז מהלכות אבות הטומאות הל' ב' כדר' יוחנן דהכא דמחזקינן ותירצו דדוקא בתרומה החמירו לתלות ולא בחולין וא"כ גם ממתני' דטהרות לא תקשי לר' יוחנן דהתם הא לא איירי בתרומה ולכן לא מחזיקינן אבל בתרומה שפיר מחזקינן ועי':

דף ז.

והתנן אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה [ומניחתה בכפישה] או באנחותה ומקפת וקורא לה שם וכתב מרן ז"ל עיין לקמן (ע"א ב') במתני' דלא קתני להא וצ"ע עכ"ל והוא דשם במתני' איתא ומודים שהיא אוכלת במעשר וקוצה לה חלה ומקפת וקורא לה שם ולא זכרו כלל דמניחתה בכפישה ואף דבאמת מפרש רש"י ז"ל דמניחתה בכלי וכן הרע"ב מ"מ מדוע לא נשנה בהדיא במתניתין אך אולי נאמר דלא איצטריך לתנא דידן לאשמעינן בהדיא ומנחתה בכפישה רק הכא בטבילת יום. דהתם בסוף מכלתין איירו ביושבת על דם טוהר כדמפורש שם במתני' בראשונה היו אומרים היושבת על דם טהור כו' ומודים שהיא אוכלת במעשר וקוצה לה חלה ומקפת וקורא לה שם ולכן ממילא נדע דמניחתה בכלי אף שאינו מפורש במתני' דהלא היא טבולת יום מטומאה דאורייתא ואיך תגע בחלה משא"כ מתניתין דטבול יום המובא הכא בסוגייתן דהתם סתמא תנן האשה שהיא טבולת יום וא"כ הוי בכלל זה גם טבולת יום דרבנן דהלא גם בטומאה דרבנן מצינן בכמה מקומות דבעינן הערב שמש כמובא בר"ש ז"ל פי"א דף

רה ובתוי"ט שם עי"ש והובא גם לעיל בחדושינו למסכת חולין דף קכ"ח עי"ש וכיון דסתמא תנן ע"כ אם לא אשמעינן דבעינן שתינח בכפישה ואנחותה ה"א דבטבולת יום מטומאה דרבנן לא צריכה להניח משום דקילא לה טומאתה דהא יש בטומאה דרבנן דא צריכין כלל הערב שמש לכן אשמעינן להדיא תנא דידן דבכל טבולת יום שבעולם צריכה לאנוחי בכלי בכפישה או באנחותה. ועי':

דף ח:

ה"ר הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם [ואח"כ הפילה] רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה ודייה שעתה ואע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר הרינו חלנו כמו ילדנו רוח וכתב מרן ח"ל עיין לקמן (ט' ב') רש"י ד"ה הרי היא ככל הנשים כו' וכי תימא תיגלי מילתא למפרע כו' וצ"ע עכ"ל אולי כוונתו דהתם על מה דתנו רבנן זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דייה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה כתב רש"י ד"ה הרי היא ככל הנשים הנ"ל וז"ל דכיון דעשתה כך ג' פעמים אין זה סילק דמים אלא שינוי וסת וכי תימא תיגלי מילתא למפרע שאף בראשונה מתוך דמים מצויים בה ראתה ונטמא טהרות למפרע. לא אחמור רבנן כולי האי במעל"ע עכ"ל הרי אף דברור לן עתה שלא היתה מסולקת דמים רק שינוי וסת מ"מ לא מטמאינן למפרע ולמה א"כ בעינן הכא בהפילה רוח זכר לדבר דהוי לידה. הלא גם אם אינו לידה מ"מ לא מחזקינן כלל למפרע ולא אמרינן תיגלי מילתא למפרע. ואולי נאמר בזה דטעם זה דלא אחמור רבנן כולי האי במעל"ע לא אהני לן רק התם דמטעם חזקה דאשתני אתינן עלה. דעתה דהיא איתחזיק לן ברואה שלש פעמים אחר שלשה עונות היה לנו לדון ולומר דגם מקודם היה שינוי וסת אבל הא לא ברור לנו כ"כ דכן הוא דדילמא מקרה הוא דקרה לה. וע"ז כתב רש"י דלא אחמור רבנן כוליה האי משא"כ הכא אם נימא דאין זה לידה א"כ נראה לעין כל דמה דחשבנו אותה למעוברת עד היום טעות הוא בידינו דהלא עתה חזינן דלא היתה מעוברת כלל ולכן באמת אי לאו דאמרינן דגם זה הריון הוא הוה אסרינן לה למפרע ועי':

דף ט.

בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא ראתה ואח"כ הוכר עוברה מהו כיון דבעידנא דחזאי לא הוכר עוברה מטמיא או דילמא כיון דסמיך לה חזאי לא מטמיא א"ל מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבד עליה ואיבריה כבדין עליה [בעידנא דחזאי אין ראשה] כבד עלה ואין איבריה כבדין עליה וכתב מרן וז"ל קשה לי דאף בחזאי אחר שהוכר עוברה אמאי

לא מטמאה מעל"ע דאיך שייך לומר דדמיה מסולקין הא אנן חיישינן דהדם בא מעל"ע מקודם ובההיא שעתא עדיין לא היתה בחזקת מסולקת וא"כ אדרבה כיון דעתה היא מסולקת רגלים לדבר יותר דהדם בא מאתמול כשלא היתה מסולקת עכ"ל ואולי נאמר בדעת תלמודין דהן אמת אם לא היה שים מופת אתר דמעוברת הויא מסולקת דמים רק מהא דאיבריה כבדין עליה כשבאה להכרת העובר ודאי דהוה אמרינן אף דהשתא הוכר עוברה וראשיה ואבריה כבדים עליה מ"מ מטמאה מעל"ע למפרע דהא לא היתה עדיין בחזקת מסולקת וכמ"ש מרן. אבל באמת הא סתם עונת וסת הויא לשלשים יום ורוב הנשים רואות בכל חודש ובאשה זו כבר עברו עליה קרוב לשלשה חדשים דלא ראתה דהא הכרח העובר הוא לשלשה חדשים וכמו דאיתא לעיל (ח' ב') בתלמודין סומכוס אומר משום ר"מ הכרת העובר הוי לג' חדשים. ודעת ר"י הובא בב"י סוף סימן קפ"ט דבעינן דוקא שתפסוק מדם וגם יעברו עליה ג' עונות ובפחות מזה אף דהוכר עוברה אינו כלום וא"כ הלא יש לנו מופת חזק דמסולקת דמיה כיון דכבר עברו עליה שלש פונות בלא דם וגם לדעת הרשב"א המובא שם דכשהוכר עוברה לא בעינן שלש עונות מ"מ הלא מעט זמן יתמעט ממשך שלשה חדשים א"כ ודאי הויא בחזקה מסולקת דמים ואף בראתה ואח"כ הוכר עוברה קמסתפק ר' ירמיה לטהרה רק דר' זירא פשיט ליה דכיון דעדיין לא ניכר העובר ואין ראשה ואיבריה כבידין עליה לא מקילינן בזה. ואולי הוא מטעם דילמא אתי לאיחלופי מ"מ די לנו חומרא זו להיכא דראתה אח"כ אבל לא נחמיר כ"כ להיכא דהוכר עוברה ואח"כ ראתה דהלא הופסק מעיינה זה קרוב לשלשה חדשים וודאי הויא בחזקת מסולקת עד השתא רק השתא היא דאיתרעה וכיון דאין מקום לגזירה לכן מטהרינן אותה לכ"ע ועי':

דף יז.

ת"ש ושל בית מונבז המלך היו עושין ג' דברים כו' ובודקין מטותיהן במילא פרהבא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל אין בודקין את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך אמר רב היינו דכי הואי התם בערבי שבתות הוו אמרי מאן בעי פקולי בנהמא ולא ידענא מאי קאמרי וכתב [רש"י ד"ה פקולין קוטון] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין מגילה (י"ז ב') ברש"י ד"ה הפקולי ועי' בערוך ערך פקל וצע"ג עכ"ל והוא דשם ברש"י כתב וז"ל הפקולי י"א שמשתכר בצמר גפן שנקרא פקולא עכ"ל ובערוך שם כתב וז"ל פקל (נדה י"ז) מאן בעי פקולין דנהמא פי' פקולין פשתן נקי כלומר מי רוצה לקנות פקולין לצורך בדיקת תשמיש כו' עכ"ל. והנה לרש"י ז"ל לא תקשי לכאורה כ"כ מהא דלא פירש באופן אחד דאולי היינו הך רק דמרן ז"ל הראה מקום גם לרש"י התם כדמצינו לו בכמה מקומות

ואולי עיקר כוונתו בהצע"ג רק להקשות על הערוך דהכא איתא להדיא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום כו' ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך וא"כ איך כתב הערוך דף קולין הוא פשתן נקי. אך אולי נאמר בדעת הערוך דמפרש לדברי תנא דבי מנשה דאין בודקין לא בפשתן היינו בפשתן שאינו נקי והא דמסיים תנא דבי מנשה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך. היינו דסתם פקולין הוא פשתן נקי ולכן ראוי לבדיקה והכא בתלמודין פריך רק על רבא דהוא אמר דבודקין בשחקי דכיתנא בסתמא ונכלל בזה גם מפשתן שאינו נקי וע"ז משני לחלוק בין כיתנא ובין מנא כיתנא או בין חדתי ובין עתיקי אבל בפשתן נקי בודקין שפיר וכדעת הערוך. ועי':

דף יח.

דתניא המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה. וכתב [רש"י ד"ה אמו טמאה לידה] וז"ל ותשב חומר זכר לימי טוהר וחומר נקיבה לענין טומאה דמחזקינן לה בלידה ודאית [ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה כו'] עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין לקמן (כ"ח א' וצ"ע עכ"ל והוא דאיתא שם רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרווייהו אין נותנין לה ימי טוהר מ"ט אימא הרחיקה לידתה הרי להדיא שלא כדברי רש"י ז"ל ואולי נאמר בזה דהנה לקמן (כ"ט א') תנן תשב לזכר ולנקבה ולנדה דחוששין גם דילמא לא הוי לידה כלל וא"כ מדוע חדשו ר"ח ורבה בר רב הונא טעמא דדילמא הרחיקה לידתה ולא אמרו בפשיטות דחיישינן גם לנדה אלא ודאי דף שוט להו מדאמרו בברייתא ואין חוששין שמא מגוף אטום באו. משמע דהוי ודאי לידה ואין כאן שום ספק נדה ומטעם דהולכין אנחנו בתר רובא ועי' תוס' הכא ד"ה המפלת ולכן לולא חשש זה דדילמא הרחיקה לידתה ודאי דאית לה ימי טוהר ממש. ע"כ הכא דנחתו למצוא שלשה מקומות דהלכו בו חכמים אחר הרוב ועשאוה כודאי נמנה גם ברייתא זו ביניהם דגם הכא כולד ודאי הוא אי לאו מחששה דהרחיקה. ורש"י ז"ל הכא לא נקט כן להלכה רק בפירוש הברייתא לחוד דמוכרח ע"כ דמדינא נותנין לה גם ימי טוהר ועי':

דף לה.

בגמ' על מה דבעי רב יוסף לעיל (ל"ד ב') ראייה ראשונה של מצירע מהו שתטמא משא מקום זיבה מעיין הוא ומטמא או דילמא לאו מעיין הוא אמר אביי מאי תבעי ליה והא הוא דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן וכיון דנפקא לה מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיונותיו נקבה לרבות מצורעת למעינותיה ואקשיה רחמנא מצורע לזב גמור מה זב גמור מטמא במשא אף ראייה ראשונה של מצורע מטמא במשא וכתבו [תוס' ד"ה אף] ראייה ראשונה של מצורע מטמא במשא וז"ל [תימא א"כ לעיל] מנליה

לאוקמיה קרא בדם טהרה של מצורעת הא איצטריך קרא לכדהכא עכ"ל. וכתב מרן וז"ל וכן תמה הר"נ והניחה בתמיה ואני לא אדע מקום לקושיא זו הא י"ל דהכי אמר אביי דזהו ודאי הדין דמטמא דאף אם לאו מעיין הוא א"א לומר דאינו מטמא דהא אקשיה רחמנא מצורע לזב גמור וא"כ מוכח עכ"פ דמטמא ובאמת יהיה מוכח מדס"ל לב"ה דלזכר אייתר (לדרשא) מוכח דמקום זיבה מעיין הוא ולא צריך קרא עכ"ל ואולי נאמר דכוונת התוס' לשאול על ב"ה בעצמם דאיך נפקא להו מלזכר באם אינו ענין לרבות לדם טהרה של מצורעת דלמא ייתור קרא זה אתא להקיש מצורע לזב גמור דמה זב גמור מטמא במשא אף ראייה ראשונה של מצורע מטמא במשא וללמדינו דמקום זיבה מעיין הוא כיון דבאמת יש להסתפק בזה. ועי':

דף לה:

איתמר רב אמר מעיין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ולוי אמר שני מעיינות הן נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא כו' (ושם ל"ו א') אמרו בתלמודין ת"ש ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה כיצד הפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה שתים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי. מניקותה עולין לה לג' עונות בשלמא לרב דאמר מעיין אחד הוא מש"ה בעי הפסק שלש עונות אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן למה לי הפסק שלש עונות (אפילו אי חזיא לאחר שבועים הא לאו ממעיין טמא אתי ויעלו לה להשלמת שלש עונות דהוי כאילו דם מחוטמה אתא) במשהו סגי (שתפסוק אחר ימי לידה משהו דנימא נסתם הטמא) ומשני הכי קאמר [צריכה שתפסוק משהו] כדי שיעלו לה לשלש עונות וכתב מרן וז"ל הך משהו אינו מובן לכאורה דהא ע"כ בלא ראתה כל ימי לידה דאם לא כן הך ראייה גופא הוי הפסק בתוך שלשה עונות דדוקא בלידה (עצמה) אמרינן לעיל דם לידה לחוד היינו מה דיוצא על ידי פתיחת הקבר דלידה אבל זה שרואה בתוך ימי הלידה כיון דממעיין טמא אתי פשיטא דמפסיק דלא גרע מדם טוהר עכ"ל ואולי נאמר דגם כוונת תלמודין הוא שתפסוק משהו מדם הלידה ממש ואיירי כשנתמשך סתימת מעיינה עד עבור ימי טומאתה. וכל זמן שלא נסתם מעיינה עדיין הוי דם לידה. והכא איירי במדלפת דאפשר שיתמשך זמן כזה וכמו שאמרו לעיל בתלמודין (י' ב') דמדלפת הרי היא כשופעת. ועי':

דף מג.

אמר ר"ל קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מ"ט דחמר קרא כל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים זהו הסיטו

של זב כו' ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהסיט ונגיעה כידיו מה התם מאבראי אף הכא מאבראי וכתב [רש"י ד"ה לא שטף במים מילתא אחריתי היא למילף [לנט"י לאכילה] מהכא כו' עכ"ל וכ' מרן על מש"כ למילף לנט"י לאכילה וז"ל חולין (ק"ו א' ועי' בתוס' שם ד"ה מצוה ועי' רש"י קדושין (כ"ה א') ד"ה לענין טומאה וצ"ע עכ"ל והוא דבחולין שם איתא אמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה כו' מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך דכתיב כל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים הא שטף טהור הא טבילה בעי אלא ה"ק ואחר שלא שטף טמא וכתבו, התוס' ד"ה מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך וז"ל פי' דאסמיך ליה אקרא דלאו דרשה גמורה היא דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה (מ"ג א') מה ידיו מאבראי עכ"ל ורש"י בקדושין שם על הא דאמר עולא הכל מודים בלשון לענין טומאה דגלוי הוא אצל השרץ כו' כתב בד"ה לענין טומאה הנ"ל וז"ל דקי"ל מגע בית הסתרים אינו מטמא ונפקא לן במס' נדה מכל אשר יגע בו הזב וגו' הא שטף טהור בתמיה הא טבילה בעי אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי כידיו והזב לא שטף עדיין כל גופו במים שלא טבל מזובו וכבס בגדיו עכ"ל ולכאורה כוונת מרן בהצ"ע הוא דממש"כ רש"י הכא לא שטף במים אתא למילף לנטילת ידים מאכילה משמע דדרשה גמורה היא כיון דאין לנו לפרש קרא באופן אחר ומחולין שם מוכח להדיא דאינה רק אסמכתא וכמו שאמר ר"א בן ערך מכאן סמכו חכמים כו' וכמ"ש התוס' וא"כ ע"כ דף שטיות הכתוב לאו להכי אתא רק כמ"ש רש"י בקדושין שם דקרא על זב גופיה קאי דלא שטף כל גופו במים ולמה א"כ לא פי' הכא כפירושו בקדושין ואולי נאמר בזה דלכאורה פשוט דלדרשא דר"א בן ערך צריך איזה שינוי או יתור בקרא דאל"כ אין כאן על מה לסמוך ג"כ. ולפי זה אם נפרש האי וידיו דקרא דאתא ללמדינו דבעינן מה ידיו בגלוי והאי לא שטף במים היינו הזב לחודיה אין מקום בקרא לדרשת ר"א בן ערך ולכן התם בקדושין דעולא אמר דבריו בדעת רבי ורבנן נקט טפי כפי פשטיות הכתוב דלא שטף על זב קאי דמי יכריח אותנו דרבי ורבנן סברי כר"א בן ערך אבל הכא דר"ל משמיה דנפשיה אמר דהאי וידיו בעינן למה ידיו בגלוי ניחא ליה לרש"י ז"ל לנקוט דקרא דלא שטף אתא לדרשא דר"א דדחוק לומר דר"ל יחלוק על דרשא דר"א בן ערך. ועי':

דף מח:

ת"ר כל הנבדקות נבדקות עפ"י נשים כו' ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן שאין משיאין ספיקות עפ"י נשים כו' ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא

שתמאן וגדולה היא שתחלוץ כו' ושאלו בגמרא ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל האי מאן קתני לה אב"א ר' יהודה וחתוך הפרק (דקאמר אין הנשים בודקות אותן היינו להקל אבל להחמיר נאמנת). וכתבו [תוס' ד"ה אב"א] בתוך הדיבור וז"ל וא"ת ונאמנת לומר קטנה היא שלא תחלוץ דקתני מאי אהני נאמנת הלא אפילו אמרו יש שערות אינה נאמנת כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ וי"ל [דנאמנת לומר שאותן שערות] היו קודם הפרק דאי לאו האשה הוה אמינא אחר הפרק באו וחלצה כדף רישית לעיל עכ"ל וכתב מרן וז"ל תמוה לי הא בזה מיתרצא גם קושייתם הראשונה (שהקשו בתחילת הדיבור וז"ל וא"ת ומאי קאמר דנאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן הא בלאו הכי לא ממאנת ואפילו אמרה קטנה היא אינה נאמנת כדקתני סיפא אבל אינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן) וכפשוטו דבאמה בלאו חזקה דרבא ממאנת והכל מיירי בחד ענין דכמו דלענין חליצה במה דאמרינן נאמנת לומר קטנה שלא תחלוץ היינו בבדקו ומצאו שתי שערות נאמנת שהם שומא שלא תחלוץ וההיא דאינה נאמנה שתחלוץ היינו דלא נבדקה ע"י אנשים אינה נאמנת לומר שהביאה ב' שערות שתחלוץ. וה"נ מפרשא ההיא דמיאון והכל בחד גוונא דהיינו בבדקו ומצאו שתי שערות והן אומרות שהם שומא נאמנות לחומרא שלא תחלוץ וא"נ לומר שתמאן והיכי דלא בדקו אותה והן אומרות שהביאה שתי שערות נאמנות לחומרא שלא תמאן אבל לא להקל שתחלוץ ומרווח שמעתא טובא עכ"ל ואולי נאמר בדעה התוס' ז"ל דטפי ניחא להו ליישב על קושייתם הראשונה דנאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן היינו אף אם בדקו אנשים אחר בדיקתה ולא מצאו שערות אפ"ה לא תמאן ואי לאו נשים הוה ממאנת שפיר כו' דבזה מתוקמא טפי בחדא גווני לשון הברייתא שאמרו נאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ דכל בבא זו איירי היכא דבדקו אנשים אחר בדיקת האשה ומצאו שלא כדבריה מ"מ נאמנת לומר גדולה היא שהיו בה שערות ומה שלא מצאו האנשים הוא משום דנשרו ובחליצה נאמנת לומר שהשערות שנמצאו היו מקודם הזמן ושומא נינהו וא"כ מיירי רישא דברייתא זו הכל בנבדק אחר כך ע"י האנשים ומכל מקום נאמנת והא שסיימו בברייתא אבל א נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ דאיירי בלא נבדקה הלא מפורש בברייתא ואינה נאמנת וזהו היכא דלא נבדקה דאם נבדקה מאי צריך להאמינה הלא לא מפיה אנו חיין רק על העדים סמכינן מה שאין כן לפי מה שכתב מרן הוי רישא בעצמה נחלקת לשנים דמה שאמרו כיצד נאמנת לומר גדולה היא שלא המאן איירי שלא נבדקה ע"י אנשים אח"כ ומ"ש קטנה היא שלא תחלוץ איירי בנבדקה דאל"כ פשיטא וזה דחוק טפי. ועי':

דף נג.

[רש"י ד"ה בה"ש דרבי יהודה] בבמה מדליקין הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון [ושיעורו חצי מיל] כו' עכ"ל וכתב מרן וז"ל וכן נקיט רש"י ברכות (דף ב' ע"ב) ד"ה והלא כהנים. וקשה לי הא בשבת איתא דלר"י בין השמשות תרי תילתי או ג' ריבעי מיל וצ"ע עכ"ל עיין בברכות שם מה שכתבנו בזה בעז"ה:

דף נו.

[רש"י ד"ה טומאת רקב]. מלא תרווד ממנו [מטמא במגע] ומשא ואוהל עכ"ל וכתב מרן וז"ל עיין פ"ב מ"ב דאהלות ובהרע"ב שם. ועי' בהרע"ב פ"ד מ"ה דטהרות וצ"ע עכ"ל והוא דבאהלות שם תנן מלא תרווד רקב שגבלו במים אינו חיבור לטומאה וכתב הרע"ב וז"ל אינו חיבור לטומאה ואם האהיל על מקצתו אינו כאילו האהיל על כולו וכן לענין מגע עכ"ל וא"כ איך פרש"י הכא דמטמא במגע ובמשא ובאהל הלא לפחות לדבר אחד אינו חבור כדתנן בהדיא אינו חיבור לטומאה ומה שדקדק עוד מהרע"ב פ"ד מ"ה דטהרות הוא דשם על מה דתנן על ששה ספיקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס ועל ספק עפר הבא מארץ העובדי כוכבים כתב הרע"ב וז"ל דכל עפר הבא מארץ העובדי כוכבים מספקינן ליה ברקב של מת ושני אלה ארץ העמים ובית הפרס גזרו בהם שיהיו מטמאים במגע ובמשא כו' עכ"ל ולכאורה לפי דברי הרע"ב דלעיל דרקב אינו מטמא במגע א"כ למה גזרו על ארץ רעמים שיטמא במגע ובמשא משום גזירה דרקב כיון דרקב בעצמה אינו מטמא במגע. ואולי נאמר בזה דכונת רש"י הכא הוא רק לר' יוסי דעל דברי ר' יוסי דמתניתין דהכא דאמר בשר המת יבש ואי יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה טהור אמר שמואל טהור מלטמא בכזית אבל מטמא טומאת רקב ותניא נמי הכי ר' יוסי אומר בשר המת שיבש ואין יכול לשרות ולחזור כמות שהיה טהור מלטמא בכזית אבל טמא טומאת רקב. וע"ז פרש"י כן. ור' יוסי אמר בהדיא בחולין (קכ"ה ב') מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאוהל עי"ש. ומה שהקשה מרן בדברי הרע"ב אולי נאמר דכיון דעפר ארץ עובדי כוכבים בעודם בחוץ לארץ יש חשש מת ממש בהם והנוגע בהם יש ביה גם טומאת מאהיל ממש לבד הנגיעה וגרעי מרקב לחודיה. לכן אף דכשנעקרו ממקומן אין בהן חשש מאהיל כ"כ. מכל מקום לא אפקעינהו רבנן לפחות מטומאת מגע ועי':

נשלם ספר יד יצחק חדושים על כל הששה סדרים:

בעזר אל עליון המאיר בחסדו לארץ ולדרים:

יד יצחק על אחרית דבר:

הוא חדוש אחד מחדושי ח"ו הרב הגאון הצדיק כו' מוהר"מ מישל לוריא ואלה ד"ק בקיצור לשון וענין יען לא הספיק הגליון:
הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א' כתב וז"ל האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה אם לכך נתכוון (מתחלה) דבריו קיימים ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר ולדה עולה אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור הרי ולדה שלמים שאין חזרה בהקדש ואפי' בתוך כדי דיבור עכ"ל. ויש לתמוה על זה מסיגיא ערוכה במסכת ב"ק (פ"ג א') דף ריך הגמרא שם וסבר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי והתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר אם לכך נתכוון מתחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימין כו' עד דמשני תרי כדי דיבור הוו כו' כי לית ליה לר"י בכדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי דנפיש כדי שאילת הרב לתלמיד אית ליה הרי להדיא דמשוו קדשים לשאר מילי וכבר הרגיש זה בעל מ"ל ועי"ש מה שכתב בזה:
אמנם לע"ד נראה ליישב קושיא זו ע"פ מה שנקדים לבאר סוגיית תלמודין שם בפרק מרובה ממה שיש לדקדק בה. והוא [א] דף ריך תלמודין שם וסבר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי והא תנן כו' ולכאורה מה ענין קושיא זו לדברי המתרץ דכ"ש למאי דבעי למימר מעיקרא דכ"ע סברי תוך כ"ד כדיבור דמי קשה כן וכבר הרגישו בזה גם האחרונים ז"ל [ב] בלשון תלמודין דנקטו בלשונם אמרי אי תוך כדי דיבור כדיבור דמי דכ"ע למפרע הוא נפסל ויש לדקדק דהלא לא תלוי זה בזה וכמו דסלקא דעתין בתחלה דאף דרבנן סברי ג"כ תוך כדי דיבור כדיבור דמי מ"מ סברי מכאן ולהבא נפסל ורק עיקר דחיית תלמודין הוי דלא כדסלקא אדעתין דכ"ע סברי תכדכ"ד ופליגי בלמפרע ומכאן ולהבא רק דף ליגי בתכ"ד והכי הו"ל לתלמודין למימר לא דכ"ע למפרע הוא נפסל ופליגי בתוך כדי דיבור כשיטת. תלמודין בכל דוכתא [ג] באיזה סברא פליגי סלקא דעתין דתלמודין דקאמרי לימא כתנאי עם התרצן דדחי ליה ואמר דכ"ע למפרע נפסל כו' [ד] הא דקאמרי תלמודין אמרי אי תוך כדי דיבור כדיבור דמי דכ"ע למפרע הוא נפסל לכאורה אין זה רק לאביי אבל לרבא מההכרח לאוקמי פלוגתייהו כדסלקא אדעתין מתחלה דף ליגי אי למפרע הוא נפסל או מכאן ולהבא הוא נפסל וא"כ הו"ל לתלמודין למימר לרבא ודאי תנאי היא אבל לאביי מצינו למימר דכ"ע סברי למפרע הוא נפסל כשיטת תלמודין בכל דוכתא [ה] בדברי התוס' שם (ע"ב ב') ד"ה אין לך בו כתבו בתה"ד וז"ל אבל קשה דלרב חסדא דאמר בחזקת הבתים כו' והתם בעי למימר דרבא כרב חסדא כו' ועי"ל דלרב

חסדא נמי הוי חידוש מה שנפסלין ודאי והאי דחשיב להו סהדי שקרא כו' אינו אלא מספיקא כו' עכ"ל ולכאורה תקשי לפי זה כיון דגם רבא מודה לאביי דהעדות שקודם ההזמה הוה כמוכחשת והוו ספק פסולין א"כ איך קאמרי תלמודין לקמן (ע"ג א') דרבנן סברי מכאן ולהבא הוא נפסל וכיון דמההיא שעתא קא מיתזמי אטביחה דקא מיתזמי איתזום אגניבה דלא מיתזמי לא איתזום עי"ש. הא אמרינן דרק מכאן ולהבא:

נפסלו בודאי אבל ספק פסולין הוו למפרע גם לרבא והוי כמוכחשין מתחלה ואיך אמרי רבנן דהוא משלם כפל הלא אין יכולין להוציא ממון מספק: וליישב כל אלה נאמר בעז"ה דהנה בשיטה מקובצת הקשו על הא דקאמרי תלמודין סברוה דכ"ע תכ"ד כדיבור דמי רק דרבנן סברי מכאן ולהבא הוא נפסל וז"ל וא"ת כי נימא נמי מכאן ולהבא הוא נפסל נימא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וי"ל דלא דמי דודאי אי אמרינן למפרע הוא נפסל שהפסול והביטול הוא משעה שהעידו העדות אז שייך למימר עדות שבטלה מקצתה כו' אבל כי אמר מכאן ולהבא הוא נפסל לא שייך למימר עדות שבטלה מקצתה דהא אין הביטול והפסול משעת העדות ורק משעת הזמה ואילך הילכך אההיא עדותן דקא איתזום איתזום ואמאי דלא איתזום לא איתזום עכ"ל שם בש"מ וכן משמע גם מרש"י ז"ל שהרגיש גם הוא בזה שכתב הכא בד"ה אגניבה דלא איתזום לא איתזום וז"ל ואע"ג דבהדדי אסהידו ליה הא לא אתחיל פסולייהו מההיא שעתא דנימא אע"ג דבאחד בשבת לא איתזום מיהו שעת עדות שעת פסלות היתה עכ"ל אבל עדיין הדבר צריך באור דמה בכך שהפסול מתחיל משעת הזמה מ"מ כיון דעכ"פ עדות של הטביחה בטל למפרע שהרי הוזמו עליה וכיון שתכ"ד כדיבור דמי ועדות הטביחה נאמר בתכ"ד של עדות הגניבה נימא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והרי הא דאמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אינו מחמת הסברא רק גזירת הכתוב הוא וכמש"כ הראב"ד ז"ל וז"ל שכל עדות שבטל מקצתה מחמת פיסול קורבה בטלה כולה ולא פלגינן דיבורא דהא לא פליגי בהו רחמנא דאמר מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה אלמא לא פלגינן עדותן והא דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משום עצמו רשע היינו דוקא כשמעיד על עצמו שאין זה עדדות כלל כו' עכ"ל:

הרי להדיא דמדמי כת אחת שהעידו שני דברים ולאחד מההדברים נמצא פסול לשלש עדים שנמצא אחד מהם קא"פ וא"כ גם הכא אף דס"ל לרבא דמכאן ולהבא הוא נפסל מ"מ כיון דבהדדי אסהידו על שני הדברים ובתכ"ד הל"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה לכן נראה לחלק בזה ולומר דדוקא בענין אחד אמרינן אם בטלה מקצת עדות בטלה כולה אבל בשני ענינים לא אמרינן בטלה מקצתה בטלה כולה לדעת הס"ד והוא

כמו שמסיק תלמודין בבתרא שם (ל"א ב') ורבא אמר לך עד כאן לא קאמר רב הונא אלא לעדות אחרת אבל לאותו עדות לא ולכן גבי עדות דטביחה ועדות דגניבה שהם שני דברים וכמ"ש התוספות לעיל (ע"ב ב') ד"ה רבא אמר ע"כ עדותן קיימת אם מכאן ולהבא הוא נפסל אבל אי אמרת דלמפרע הוא נפסל אמרינן כיון דמשעה שהעידו על עדותן דטביחה והוזמו ע"ז רשע היה באותה שעה גם על הגניבה שהעידו בתכ"ד אמרינן דרשע היה באותה שעה כיון דתכ"ד כדיבור דמי ולא כן אי מכאן ולהבא הוא נפסל הא לא היה רשע מעיקרא וגם הרמב"ם ז"ל בפי"ד מהלכות עדות ה"ז מחלק כן שכתב וז"ל הכותב כל נכסיו לשני בני אדם בעדות אחת והעדים קרובים לאחד ממקבלי המתנה ורחוקים מן השני הרי השטר פסול מפני שהוא עדות אחת אבל אם כתב בשטר אחד כו' עכ"ל עי"ש דמחלק אם היה בענין אחד אם לאו ואע"ג שהם פסולים מתחלה ועי' גם בהרשב"א ז"ל בחדושיו למכות סוף פ' כיצד שהוכיח כן מהרמב"ם ז"ל שדבר זה דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה תלוי אם הם ענין אחד או הם עניינים מחולקים וכל זה הוא לדעת הרמב"ם אבל מדברי שאר פוסקים לא משמע כן. רק הא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה תלוי אם הוא בגופין מחולקין או לאו וכן הכריח הריטב"א ז"ל וכן משמע בהמרדכי במס' גיטין דתלוי בגופין מחולקין וכן הוא שיטת הרא"ש סוף מכות וכ"כ התוס' בסנהדרין (דף מ') ד"ה ואין אדם משים עצמו רשע וז"ל בתה"ד לרבא מחלקינן בין גוף אחד לשני גופים כו' עכ"ל ועיקר יסודן הוא על מה דאיתא בתלמודין דבתרא פרק יש נוחלין (קל"ד ב') דבתרי גופא פלגינן בחד גופא לא פלגינן:

ובזה יש ליישב סוגיית תלמודין דהא דסלקא אדעתין הכא דכ"ע סברי תכ"ד כדיבור דמי רק דרבנן סברי דמכאן ולהבא הוא נפסל ולכן משלם תשלומי כפל כשהוזמו על הטביחה אף דקיי"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מ"מ כיון דעדות דגניבה ודטביחה אינם מענין אחד רק ענינים מחולקים המה לכן אינם בכלל מה דאמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכמו דעל מה שאמר רבא בבתרא והא עדות מוכחשת היא מסיק תלמודן שם לחלק בין אותה עדות לעדות אחרת. ובאותה עדות אף דמכאן ולהבא הוא נפסל, מ"מ אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכמש"ל אבל אח"כ דחה תלמודן הכא סברא זאת וסברי במסקנא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אינו תלוי בענין אחד ושני ענינים רק תלוי אם המה שני גופים מחולקים או גוף אחד. ולפי זה בעדות דגניבה וטביחה דהוו בחד גופא אמרינן בהו לכ"ע עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה (ומיושב קושיא ג'). וזהו שאמרו אמרי אי תכ"ד כדיבור דמי דכ"ע למפרע הוא נפסל ר"ל דלא כדקס"ד דמחלקינן בין ענין אחד ובין שני ענינים רק תלוי בגוף אחד ושני גופים (ומיושב

קושיא ב'). וגם רבא דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל גם הוא מודה דאם תוך כדי דיבור כדיבור דמי נפסל הוא למפרע כיון דהעדות הוא בגוף אחד ה"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה (ומיושב קושיא ד'). ולכן פריך דוקא השתא וסבר ר' יוסי תכ"ד כדיבור דמי משום דמתחלה לא הו"ל לפרוך דר' יוסי אדר' יוסי כיון דלס"ד מחלקינן בעדות שבטלה מקצתה בין ענין אחד ובין שני עניני ובהקדש כיון דקיי"ל אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי והוא אמר מתחלה הרי זו תמורת עולה הוי כמי שמסרה לעולה ואח"כ כשאמר הרי זו תמורת שלמים הוי כענין שני ובשני ענינים לא אמרינן תכ"ד כדיבור דמי לדעת הס"ד. ורק פריך למאן דדחי זאת וס"ל דבין ענין אחד ובין שני ענינים לא מחלקינן רק מחלקינן בין גוף אחד ובין שני גופים א"כ תקשי מתמורת עולה ותמורת שלמים דהוי ג"כ חד גופא ומ"מ לא אמרינן תכ"ד כדיבור דמי (ומיושב קושיא א') ולפ"ז ניחא לן סוגיית תלמודין וגם דברי התוס' ד"ה אין לך הנ"ל ניחא ג"כ דהא דאמרינן הכא בהס"ד אגניבה דלא מיתזמי לא איתזום ומפקינן מיניה ממונא הוא כמסקנא דהתם בב"ב דמחלקינן בין ענין אחד ובין שני ענינים וכמש"ל והתוס' לא כתבו כן רק לס"ד דב"ב דרבא ס"ל כרב חסדא (ומיושב קושיא ה'):

ובזה יוצא לאור גם דעת הרמב"ם בעז"ה דהוא ס"ל דבעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה לא מחלקינן בין גוף אחד ושני גופים רק מחלקינן בין ענין אחד ובין שני ענינים וכמש"ל. ועיקר וסודו הוא על מסקנת תלמודין דב"ב א"כ בהקדש דהוו כשני ענינים ומסברא הנ"ל לא אמרינן בהו תכ"ד כדיבור דמי ולפי מסקנא דהתם דכוותיה נקיט הרמב"ם ז"ל להלכה לא הוצרכו כלל למימר תרי תכ"ד הוו ורק בכל גווני אמרינן בהו תכ"ד לאו כדיבור דמי ושפיר כתב הרמב"ם ז"ל דאין חזרה בהקדש אפילו בתוך כדי דיבור וזה ברור בעז"ה ודו"ק:

ההשמטות והתיקונים יבואו ביתר החלקים כשנזכה להוציאם לאור בעזר שדי העונה לקוראיו ממעמקים: